

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา

Buddhist ASEAN Studies Journal BASJ

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 | มกราคม-มิถุนายน 2568 | Vol.10 No.1 | January-June 2025

ศูนย์อาเซียนศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISSN: 2539-6269

THAIJO

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2568 ISSN: 2539-6269 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ในมิติของศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและศิลปวัฒนธรรม ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไปในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน และประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน

หมายเหตุ

1. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) รับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษบทความทุกบทความทางกองบรรณาธิการจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องตามรูปแบบ แล้วจึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยพิจารณา ทั้งนี้ บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ไม่สงวน
2. ทศนะหรือข้อคิดเห็น ภาพประกอบหรือตารางใดๆของบทความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านเป็นความรับผิดชอบส่วนตัวของผู้เขียน ไม่ใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. บทความจะต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบมีการตีพิมพ์ซ้ำซ้อนหรือพบว่าคัดลอกผลงานผู้อื่น ถือเป็นการรับผิดชอบต่อผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

สำนักงาน ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โทรศัพท์ 035-248505

อีเมล mcuasean@gmail.com

พิธีกรอักษร/ศิลปกรรม พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทิ ดร.สุรัตน์ คำโสภา

พระก้องเกียรติ สุวทมนปญโญ

จำนวนที่พิมพ์ พิมพ์ที่

เผยแพร่ออนไลน์

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมวชิรธีรอาจารย์, ศ.ดร.
 พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.
 พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.
 พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.
 พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.
 พระครูปริยัติรัตนคุณบัณฑิต, รศ.ดร.
 พระเมธีวราญาณ, ผศ.ดร.
 รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
 รศ.ดร.สุมาลี ไชยสุรากล
 รศ.ดร.ชัยวัฒน์ มีสันฐาน
 ดร.สุภาพรรณ เพิ่มพูล

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
 รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
 รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
 ผู้อำนวยการสถาบันพระไตรปิฎกศึกษา
 ผู้อำนวยการสถาบันภาษา
 คณบดีคณะพุทธศาสตร์
 ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
 คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อาเซียนศึกษา
 คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อาเซียนศึกษา
 คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อาเซียนศึกษา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

พระครูสังฆวิริยะกิจ, ผศ.ดร.
 พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.
 พระมหาเสรีชน นริสสโร, ดร.
 พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทी
 พระมหาขวัญชัย ปุตตวิเสโส
 รศ.ดร.วาสนา แก้วหล้า
 ผศ.ดร.อัจศรา ประเสริฐสิน
 ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจตุรัส
 ดร.ลำพอง กลมกุล
 ผศ.ดร. สมชาย ดำเนิน
 ดร.กาญจนา ตระกูลวรกุล
 อาจารย์ศิริโสภา สันติฤกษ์กร
 อาจารย์สาวิณี รอดสิน
 อาจารย์ชลิดา แยมศรีสุข
 อาจารย์อาทร พร้อมพัฒนภาค
 Johan Richard Weintre, Ph.D.
 Alvin Aguilar Sario, Ph.D.
 Hadje Cresencio Sadje
 Dr. John Johnston

พระมหาจีรวัฒน์ กนตวณโณ, รศ.ดร.

พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทी พระสวณัฐกร ฐิตปรกโม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
 Jame Cook University, Australia
 University of Santo Tomas, Philippines
 University of London, UK
 The University of Arizona

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความลงในวารสาร

จากการที่วารสารเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารผลงานวิจัย ตลอดจนข้อค้นพบใหม่ๆ ระหว่างนักวิจัยและสังคมภายนอก ดังนั้น เพื่อให้การสื่อสารทางวิชาการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ถูกต้อง โปร่งใสสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์นานาชาติและจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความตามข้อกำหนดของ Committee on Publication Ethics (COPE) วารสารพุทธาเซียนศึกษา(Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) ของศูนย์อาเซียนศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้กำหนดจริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่มีارس่งบทความเพื่อการตีพิมพ์ไปที่วารสารฉบับอื่นๆ ในเวลาเดียวกันกับที่ส่งวารสารฉบับนี้
2. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้ง เมื่อผู้นิพนธ์นำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตน ไม่มีการทำผิดจริยธรรมการวิจัย ในทุกประเด็น เช่น การคัดลอกข้อมูลโดยไม่มีอ้างอิง หรืออ้างอิงไม่ถูกต้อง (Plagiarism) รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความให้มีความสอดคล้องถูกต้องตรงกันกับในเนื้อหา
3. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานมีความถูกต้อง รายงานข้อมูลและผลที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ และรับผิดชอบต่อความคิดเห็นหรือข้อสรุปในบทความที่นำมาตีพิมพ์ โดยเนื้อหาและข้อมูลในบทความ ต้องไม่มีการแสดงความส่อเสียด ให้ร้ายหรือทำให้บุคคล กลุ่มบุคคลหน่วยงานใด ๆ ได้รับความเสียหายเดือดร้อน
4. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ” โดยได้ตรวจสอบคำผิด การเว้นวรรค การขึ้นย่อหน้า หัวข้อ รวมถึงการใช้ภาษาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทั้งหมดและมีรูปแบบการตีพิมพ์ทั้งบทความเป็นไปตามข้อกำหนดของวารสารนี้ สำหรับการใช้อังกฤษและภาษาไทยในบทความ ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องทางหลักไวยากรณ์อย่างดีแล้ว
5. ผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ร่วมที่มีชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการเขียนบทความจริงและรับรู้ถึงการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ มิได้จ้างวานให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในผลงานเป็นผู้เขียนให้
6. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ หรือต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน (ถ้ามี) สำหรับการกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในกิตติกรรมประกาศนั้น สามารถทำได้ โดยผู้เขียนบทความควรขออนุญาตจากผู้ที่เกี่ยวข้องจะขอบคุณให้รับทราบก่อน

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ โดยให้มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง ผลงานน่าเชื่อถือ มีความใหม่ ชัดเจน สอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และต้องรักษามาตรฐาน รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมีความทันสมัยอยู่เสมอ

2. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น หากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น ในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมินและติดต่อผู้พิมพ์หลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความ

3. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอนแต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

4. บรรณาธิการต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ เหตุจากความสงสัยหรือความไม่แน่ใจ และต้องให้โอกาสแก่ผู้พิมพ์ หากหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้น ๆ เสียก่อน โดยต้องปฏิบัติต่อผู้พิมพ์ด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียง ไม่ทำให้ผู้พิมพ์ต้องได้รับความอับอายจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้พิมพ์ทั้งทางวาจา หรือทางลายลักษณ์อักษร

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้พิมพ์ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

6. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ ผู้ประเมิน และทีมบริหาร

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

2. ผู้ประเมินบทความต้องมีวินัยและตรงต่อเวลาในระยะเวลาของการประเมินบทความ โดยต้องให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำตามหลักวิชาการเท่านั้นและห้ามใช้ภาษาหรือถ้อยคำที่ทำให้ผู้พิมพ์อ่านแล้วรู้สึกอับอาย

3. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมา เพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความและจนกว่าบทความนั้นจะได้รับการตีพิมพ์ลงวารสาร (Confidentiality)

4. ผู้ประเมินบทความต้องระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมินแต่ผู้พิมพ์ไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย เพื่อให้บทความเกิดคุณค่าในเชิงวิชาการเพิ่มขึ้นนอกจากนี้ หากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบด้วย

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์บรรณาธิการ และทีมบริหาร

บทบรรณาธิการ

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดทำวารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา ในมิติของศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและศิลปวัฒนธรรม ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไปในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน และประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน โดยทำการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ได้แก่ ฉบับที่ 1 ระหว่างเดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน และ ฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) มุ่งเน้นและส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัยและองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ กองบรรณาธิการวารสารพุทธอาเซียนศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจุดประกายความคิดและเปิดโลกทัศน์ทางวิชาการ ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะหรือติชมประการใด กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

พระมหาจรรย์วัฒน์ กนต์วณโณ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ.....	๗
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความลงในวารสาร.....	๘
บทบรรณาธิการ.....	๙
 การบูรณาการหลักท้าวธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต.....	1
(พระครูสุเขตพัชรคุณ (ยนต์ คุณกโร))	
แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร	
กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	15
(พัชรียา สุดจะคอย, พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, สีน งามประโคน)	
Students' English Presentation Skills at Kaung Su Wai English Language Center	
in Yangon, Myanmar.....	26
(Withuta, Asst.Prof.Dr.Veerakarn Kanokkamalade)	
ARMS: คุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยตามแนวพระพุทธศาสนา.....	37
(น.ท.ภักธณ สนิทสม, ดร.ณัฐพล จารัตน์)	
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้	
แบบโมเดลซิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	53
(สิทธิรัตน์ เขียวทิพย์, สถาพร ปุ่มเป้า)	
แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข	
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	68
(รักษา ทรัพย์ประเสริฐ, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, พระครูภัทรธรรมคุณ)	
แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียน	
ประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	82
(สุพรรณิ ศรีน้อย, พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, พระครูโสภาสนนทกิตติ)	
แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา	
อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	94
(เกียรติกุล สังสิดา, พระครูวิรุฬห์สุตคุณ, พระมหาญาณวัฒน์ จิตตพัตโน)	
ก้าวเดินในโลกดิจิทัล: เมื่อพุทธศาสนาส่งเสริมจิตใจให้เยาวชน.....	108
(พระมหานพดล สุวณณเมธี (มีคำเหลือง), พระครูสิริธรรมบัณฑิต)	
การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤต	
โรคโควิด-19 : กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ใน อำเภอลำสนธิ จังหวัดนครราชสีมา.....	121
(พระมหาจตุรัส ปภังกร (สุนรัตน์), พระราชวัชรธรรมวาที, รศ. ดร., ผศ. ดร.บุญเลิศ โอธสุ)	

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจาของสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย.....	137
(พระมหาเจษฎา นรินโท (เกณสาคุ), ผศ. ดร.บุญเลิศ โอฐสุ, ดร.กนกวรรณ กรุณาฤทธิโยธิน)	
พุทธนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจของผู้สูงวัยในสังคมไทย.....	152
(พระครูสิริธรรมบัณฑิต)	
หัวใจเยาวชนในยุค “ชอบดราม่า” : เปลี่ยนพลังความรู้สึกให้กลายเป็นพลังปัญญาด้วยธรรม.....	165
(พระมหานพดล สุวณณเมธี (มีคำเหลือง))	
อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าว ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง.....	177
(สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์, ยุทธนา พูนเกิดมะเริง, สหทัยา วิเศษ, สมพิศ กาติบ, ปาณิสรา เทพรักษ์)	
ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร: ในฐานะเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	193
(พระสมุทรประเสริฐชัย ธมมธีโร (แช่อึ้ง), ผศ. ดร.บุญเลิศ โอฐสุ)	
พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธา.....	204
(พระมหาชัชวาลย์ อนุโย (วงศ์ศิริ), ผศ. ดร.บุญเลิศ โอฐสุ)	
แนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.....	217
(กันตภา สัยวุฒิ, พระครูภัทรธรรมคุณ, ลำพอง กลมกุล)	
แนวทางการป้องกันพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1.....	230
(เกรียงไชย มีศิลป์, พระครูภัทรธรรมคุณ, พระครูกิตติญาณวิสิฐ)	
การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก.....	244
(ฑาริกา พลโลก, ธีรุตม์ หมั่นวงศ์เทพ, ปิยะพงษ์ สุปัญญา)	
กลยุทธ์การจัดการ SMEs ให้สำเร็จอย่างยั่งยืน.....	261
(สุธี ขวัญเงิน, ฑาริกา พลโลก, จิตติมา สุกุลเจียมใจ)	
ภาคผนวก	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....	276
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารพุทธอาเซียนศึกษา.....	282
แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธอาเซียนศึกษา.....	283

การบูรณาการหลักฆราวาสธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต

The Integration of Doctrines in Gharāvāsa Dharma for Life Practices

¹พระครูสุขเขตต์พัชรคุณ (ยนต์ คุณกโร)

¹Phrakrusukhettpacharakun (Yon Khunakaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: 6301101016@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการบูรณาการหลักฆราวาสธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตในบริบทของสังคมปัจจุบัน ซึ่งอยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและวิถีชีวิตของผู้คนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ที่ทำให้สังคมไทยต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในระบบประชาธิปไตย วิถีอุตสาหกรรม การครอบงำทางวัฒนธรรม ตลอดจนอิทธิพลของระบบสารสนเทศไร้พรมแดน ในบริบทดังกล่าว การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม ได้แก่ สัจจะ (ความจริงใจและซื่อตรง) ทมะ (การควบคุมตนเอง) ขันติ (ความอดทน) และ จาคะ (การเสียสละ) ถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและสร้างสมดุลท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หลักสัจจะจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความซื่อตรงในสังคม หลักทมะส่งเสริมการมีวินัยและการรู้จักควบคุมตนเอง หลักขันติช่วยให้บุคคลสามารถอดทนและเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายได้อย่างมั่นคง ขณะที่หลักจาคะส่งเสริมการเสียสละและการแบ่งปัน ซึ่งช่วยลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความสามัคคีในสังคม การนำหลักฆราวาสธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและสมดุล แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความสุขทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : การบูรณาการ, ฆราวาสธรรม, โลกาภิวัตน์, การดำเนินชีวิต, สังคมไทย.

Abstract

This academic article aims to study the integration of the principles of Gharāvāsa Dharma (householder's virtues) for living in the context of contemporary society, which is undergoing continuous and multidimensional changes in areas such as economy, culture, and technology. These changes profoundly impact social structures and people's ways of life,

particularly due to globalization, which has led Thai society to face uncertainties in democratic systems, economic crises, cultural domination, and the influence of borderless information systems. In this context, the integration of the principles of Gharāvāsa Dharma-Sacca (honesty and integrity), Dama (self-control), Khanti (patience), and Cāga (sacrifice)-serves as a crucial framework for individuals to adapt and find balance amidst ongoing changes. The principle of Sacca fosters trust and integrity in society, while Dama promotes discipline and self-regulation. Khanti enables individuals to endure and face challenging situations with resilience, and Cāga encourages generosity and sharing, reducing selfishness and fostering social harmony. Applying the principles of Gharāvāsa Dharma in daily life not only helps individuals navigate various challenges with mindfulness and balance but also promotes happiness at the individual, family, and societal levels. This approach contributes to building a strong and sustainable society amid the rapid and intense changes of the modern era.

Keywords: Synthesis, Gharāvāsa Dharma, Globalization, Way of Life, Thai Society.

บทนำ

สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความพลวัต เปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสื่อสารผ่านระบบสัญลักษณ์ ซึ่งพัฒนาเป็นภาษาอันเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากสัตว์สังคมอื่น ๆ บนโลกใบนี้ ความสามารถในการเรียนรู้และสร้างสัญลักษณ์ทางภาษาทำให้มนุษย์สามารถคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ทางวัฒนธรรมได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มไม่หยุดนิ่ง แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งอาจเกิดจากความจำเป็นทางสังคม ความคิดริเริ่ม หรือการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ของผู้คนภายในกลุ่มเอง ตลอดจนการรับอิทธิพลจากภายนอกผ่านการติดต่อแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคมย่อมส่งผลทั้งในทางบวกและทางลบ ด้านบวกคือ ผู้คนสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปได้อย่างราบรื่น ลดความขัดแย้งภายในสังคม ขณะที่ด้านลบ คือ การปรับตัวไม่ทัน จนนำไปสู่ความขัดแย้งที่อาจส่งผลกระทบต่อศีลธรรมและความเป็นมนุษย์ ปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญกับยุคแห่งความเสื่อมถอยทางศีลธรรมและคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งสะท้อนผ่านปรากฏการณ์ทางสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Srisakorn Vallipodom, 2025)

การเปลี่ยนแปลงในสังคมว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมยุคปัจจุบัน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายด้าน เช่น การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร (Communication) ที่ก้าวหน้าไปจนสามารถเชื่อมโยงผู้คนทั่วโลกได้อย่างไรพรหมแดน แม้ว่าจะอยู่ห่างกันคนละทวีปหรือซีกโลก แต่กลับสามารถสื่อสารกันได้ราวกับอยู่ใกล้กันเพียงเอื้อมมือ สิ่ง

เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของสังคมและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน ค่านิยม (Value) ในสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และรวดเร็วยิ่งกว่าที่คาดคิด สาเหตุสำคัญมาจากการรับอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมจีนในด้านต่าง ๆ ทำให้วัฒนธรรมเหล่านี้แพร่หลายเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ (Thassanee Thongsawang, 1994)

สังคมในอดีต ผู้คนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความมั่นคง (Stability) ความแน่นอน (Certainty) ความเรียบง่าย (Simplicity) และความสะดวกสบาย (Comfort) หรือที่เรียกรวมกันว่า SCSC สถานะเช่นนี้ทำให้จิตใจของผู้คนรู้สึกปลอดภัยและมั่นคง จนกลายเป็นความเคยชินและความเชื่อมั่นในสิ่งที่เป็นอยู่ เมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ยุคแห่ง VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ซึ่งเต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ ผู้คนเริ่มเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางจิตใจ พื้นที่ที่เคยรู้สึกปลอดภัยเริ่มสั่นคลอน ทำให้เกิดความกังวล ความไม่มั่นใจ และความหวาดกลัวต่ออนาคตที่ไม่แน่นอน บางคนพยายามต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่บางคนรู้สึกกดดันจนประสิทธิภาพในการใช้ชีวิตลดลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้บังคับให้ผู้คนต้องเร่งพัฒนาตัวเอง เพราะหากไม่สามารถปรับตัวได้ ก็อาจเผชิญกับความยากลำบากในการใช้ชีวิตในสังคมที่มีการแข่งขันสูง (Patcharaporn Duangchuen, 2018)

การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันตามลักษณะของปัญหาตามสติปัญญา และความประสงค์ของแต่ละบุคคล ดังนั้น ระดับคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงมีหลายระดับ ทั้งที่เป็นศีลธรรมเบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องสูง มีทั้งส่วนที่เรียกว่าเป็นโลกียธรรมและโลกุตระธรรม ศีลเป็นคำสอนระดับเบื้องต้นหรือระดับพื้นฐาน คำสอนทั้งหมดเป็นระบบการปฏิบัติ เพราะเหตุที่คำสอนเป็นศีลธรรม คือเกิดจากประสบการณ์จริง คำสอนจะให้ผลอย่างแท้จริงเฉพาะผู้ที่นำไปปฏิบัติเท่านั้น ศีลก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นคำสอนระดับพื้นฐาน แต่ถ้าผู้นำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว จะมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ และพัฒนาขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุด ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ศีลมีลักษณะอย่างนี้ สมาธิมีลักษณะอย่างนี้ ปัญญามีลักษณะอย่างนี้ สมาธิอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมาธิเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันบุคคลอบรมโดยมีปัญญาเป็นฐาน ย่อมหลุดพ้นโดยชอบจากอาสวะทั้งหลาย คือ กามาสวะ ภาวาสวะ และอวิชชาสวะ” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

การอยู่ร่วมกันในครอบครัว หรือการครองเรือน ตลอดจนการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ ตามหลักพุทธปรัชญา การพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งครอบคลุมทั้งกาย จิต และปัญญา หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาชีวิตของผู้ครองเรือนแบบองค์รวม ได้แก่ ขรവാสนธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ คือ ความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อกัน ทมะ คือ การรู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ บังคับตนเอง และปรับตัวเข้ากับการงานและสิ่งแวดล้อมได้ดี ขันติ คือ ความอดทน จาคะ คือ ความเสียสละ เผื่อแผ่ แบ่งปัน และมีน้ำใจ หากแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้หลักธรรมเหล่านี้เจริญอก

งามโดยทั่วกัน ย่อมก่อให้เกิดความสุขและความร่มเย็นแก่สังคม อีกทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคง (Prasit Wongsrithep and colleagues, 2019)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักธรรมสามารถเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างมีสติและสมดุล ในบรรดาหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง สิลขันธวรรคถือเป็นหมวดธรรมที่มีความสำคัญ เพราะได้รวบรวมคำสอนเกี่ยวกับ ศีล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและดีงาม การมีศีลช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา ลดการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น รวมถึงเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังนั้น การศึกษาและนำเสนอเนื้อหาจาก สิลขันธวรรคในบทความวิชาการนี้ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในหลักศีลอย่างลึกซึ้ง และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ดังที่จะอธิบายในแต่ละหัวข้อต่อไป

การดำเนินชีวิตภายใต้สภาพแวดล้อมปัจจุบัน

การดำเนินชีวิตของผู้คนในแต่ละภูมิภาคมีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมดั้งเดิม ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีท้องถิ่น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมวิถีชีวิตและสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวให้กับแต่ละชุมชน ความแตกต่างเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนในพื้นที่ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมถูกหล่อหลอมและกำหนดโดยวัฒนธรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ทุกย่างก้าวในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน ล้วนสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การแต่งตัว การเลือกเครื่องประดับ การทำงาน การพักผ่อน หรือแม้แต่กิจกรรมยามว่าง เช่น การเล่นกีฬา หรือการดูโทรทัศน์ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เราซึมซับมาตั้งแต่เด็ก วัฒนธรรมไม่เพียงแต่กำหนดพฤติกรรมในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดรูปแบบของสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา หรือศาสนา วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดกรอบความคิดและค่านิยมของสังคม ว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ อะไรเป็นที่ยอมรับหรือควรหลีกเลี่ยง รวมถึงการกำหนดเป้าหมายในชีวิตที่คนในสังคมควรมุ่งมั่น ทุกการกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การพักผ่อน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ล้วนอยู่ภายใต้กรอบของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนกาวที่เชื่อมร้อยชีวิตมนุษย์เข้าไว้ด้วยกัน สร้างระเบียบแบบแผนและความสอดคล้องให้สังคมสามารถดำเนินไปได้อย่างมีแบบแผนและสันติสุข (Wannaporn Anantawong and colleagues, 2018)

ขณะเดียวกัน สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เคยถูกมองว่าไม่ปกติ ไม่คุ้นเคย หรือไม่ได้เป็นมาตรฐานตามวิถีเดิม อาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญหรือวิกฤติบางอย่าง ส่งผลให้สิ่งเหล่านั้นกลายเป็นเรื่องปกติและได้รับการยอมรับเป็นมาตรฐานใหม่ ทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่มนุษย์ต้องมี ต้องเรียนรู้และ

ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งเรียกว่า ความปกติใหม่ โดยต้องเตรียมความพร้อมและฝึกฝนทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอ ผ่านการปรับตัวและเผชิญหน้ากับปัญหา สามารถแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตโดยใช้ทักษะต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า ทักษะชีวิต ทักษะชีวิตประกอบด้วย ทักษะทางความคิด ทักษะทางจิตใจ ทักษะทางการกระทำ และทักษะทางสังคม นอกจากนี้ ยังต้องมี ทักษะการใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกด้วย ดังนั้น ทุกคนจึงต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้มี ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่เหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมภายใต้ ความปกติใหม่ (Warinthorn Phanfuenfu, 2022)

พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกผ่านการใช้เวลาในการทำกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น ซึ่งในแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคนจะมีรายละเอียดของรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ตามแต่บริบทของสภาพแวดล้อมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นอาศัยอยู่ (Kanokwara Puangpramong and Sanit Noonan, 2018) ดังนั้น ด้วยความที่ตัวตนของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มนุษย์จึงแสวงหาความรู้เพื่อแสดงคุณค่าในตนเอง ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาผ่านหลักคุณค่าของชีวิต หากดำรงอยู่ในสังคมโดยปราศจากการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง ย่อมอาจถูกจำกัดด้วยอคติจากสามัญสำนึก แต่เมื่อสามารถมองเห็นปัญหารอบตัวได้อย่างชัดเจนขึ้น ย่อมทำให้แต่ละคนสามารถกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง และตั้งเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนตนให้ก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นได้ตามความเป็นจริง

พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาตรี อาสโร) และคณะได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของบุคคล โดยแบ่งออกเป็นหลายระดับ ซึ่งสะท้อนถึงมิติที่หลากหลายในการใช้ชีวิต ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในชีวิตและการพัฒนาตนเอง รวมถึงการปรับตัวในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างโลกทัศน์ที่เปิดกว้าง การมองโลกและชีวิตจากมุมมองที่หลากหลาย การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้มนุษย์แสวงหาคุณค่าในชีวิต อีกมุมหนึ่ง มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาและความสามารถในการคิด จึงมักมองหาหลักคำสอนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยแต่ละคนย่อมมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว มีมุมมองต่อการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม มีแนวคิดหลักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต 5 แนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ ประโยชน์นิยม สุขนิยม ศานตินิยม มนุษยนิยม และศิลปะนิยม ความหลากหลายในพฤติกรรมท่ามกลางความไม่แน่นอน บางการกระทำอาจดูไร้ความหมาย แต่หากมุ่งหวังเติมเต็มคุณค่าของตนเอง ย่อมต้องอาศัยความกล้าไม่น้อย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคชีวิตวิถีใหม่ทำให้ผู้คนต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและโลกอินเทอร์เน็ต ต้องปรับพฤติกรรมด้านการเว้นระยะห่างทางสังคม การดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่น รวมถึงการรักษาสมดุลในการใช้ชีวิต ในสังคมที่มีเสรีภาพ การดำเนินชีวิตย่อมอยู่บนพื้นฐานของมนุษยนิยม ซึ่งยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างในแนวคิด ความเชื่อ และการสืบทอดวัฒนธรรม ส่งผลให้พฤติกรรมทางสังคมแตกต่างกันไปตามบริบทของวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ด้วยรากฐานความคิดที่แตกต่างกันเช่นนี้ มนุษย์จึงมีแนวทางในการดำเนินชีวิตและผลลัพธ์จากการ

ใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไปตามมุมมองและโลกทัศน์ของแต่ละบุคคล (Phrakruopassaratikhun (Chattri Asapho) and colleagues, 2021)

ตัวอย่างเช่น ผู้คนจำนวนมากเริ่มหันมาใส่ใจสุขภาพมากยิ่งขึ้น โดยเลือกออกกำลังกายเป็นประจำ เช่น การวิ่งหรือโยคะในสวนสาธารณะ ขณะเดียวกัน วิถีชีวิตของชาวชนบทก็เปลี่ยนแปลงไป โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการค้าขายและสื่อสารกับผู้บริโภคโดยตรง วัยรุ่นยุคใหม่มีแนวโน้มเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น แทนที่การเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม คนวัยทำงานจำนวนไม่น้อยเลือกทำงานจากที่บ้านเพื่อความยืดหยุ่นและสมดุลในชีวิตส่วนตัว ครอบครัวหลายครัวเรือนเริ่มใช้พลังงานทางเลือก เช่น แผงโซลาร์เซลล์ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและลดค่าใช้จ่าย ผู้สูงอายุหันมาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมสุขภาพทั้งกายและใจ ขณะที่คนรุ่นใหม่เปิดกว้างต่อความหลากหลายและยืนหยัดในหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้นในชีวิตประจำวัน

จากข้อมูลข้างต้น การดำเนินชีวิตของคนในแต่ละภูมิภาคนั้นถูกหล่อหลอมโดยปัจจัยหลากหลายด้าน ทั้งภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีท้องถิ่น ซึ่งล้วนส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชน และสะท้อนถึงค่านิยมในแต่ละพื้นที่ วิถีชีวิตประจำวันของคนในสังคมถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมที่บ่มเพาะพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การทำงาน การพักผ่อน และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมและกรอบความคิดที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ในยุคปัจจุบันที่ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะชีวิตจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ทักษะชีวิตไม่เพียงแต่รวมถึงทักษะทางความคิดและการกระทำเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงทักษะทางสังคมและการใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับตัวให้ทันกับ “ความปกติใหม่” ที่เกิดขึ้น บุคคลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความหลากหลายในการดำเนินชีวิตยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่แตกต่างกัน เช่น ประโยชน์นิยมและมนุษยนิยม ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แนวคิดเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการปรับตัว แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของกันและกันอีกด้วย

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ภายใต้สภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การศึกษาและทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมจึงจำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดนิ่งและส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ในหลายมิติ โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้งทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการเมืองเท่านั้น แต่ยังซึมลึกไปถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งถือเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของสังคมอีกด้วย (Kanokwan Ananthasathorn, 2019)

พระณัฐวุฒิ พันทะลี ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยระบุว่า การเกิดขึ้นของระบบสังคมรูปแบบใหม่ได้นำมาซึ่งปัญหาต่อหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ทั้งนี้ มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อโลกและประเทศไทยในหลายด้าน (Phra Nathawut Phantalay, 2020) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตย ระบบโลกไม่ได้ส่งเสริมให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลของไทยจะเป็นไปตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญที่มีรัฐสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้ง แต่รัฐบาลยังคงขาดเสถียรภาพ โดยเฉพาะรัฐบาลผสมที่พรรคการเมืองและนักการเมืองอาศัยเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าสู่อำนาจเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของตนเองและพรรคพวก กระแสโลกาภิวัตน์ทางการเมืองได้นำไปสู่ยุค “ทุนธิปไตยไร้พรมแดน” ซึ่งอาจเป็นจุดจบของระบอบประชาธิปไตย ประเทศที่ยากจนไม่มีอำนาจต่อรองและต้องยอมรับอิทธิพลของกลุ่มประเทศทุนนิยมขนาดใหญ่และบริษัทข้ามชาติ ซึ่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบของ “ลัทธิล่าอาณานิคมยุคใหม่” โดยใช้เงินและระบบสื่อสารไร้พรมแดนเป็นเครื่องมือ

2. ผลกระทบต่อวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ระบบสื่อสารที่เสรีทำให้โลกไร้พรมแดนและวัฒนธรรมมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น วัฒนธรรมอเมริกัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ได้เข้าครอบงำสังคมโลก ส่งผลให้เงินตรากลายเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหา ตลาดทุนและการเงินเสรีเปิดโอกาสให้กลุ่มทุนข้ามชาติเข้ามาแสวงหากำไรไร้พรมแดน มีอำนาจเหนือรัฐและระบบเศรษฐกิจระดับชาติ โดยสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจขึ้นมาควบคุมผ่านมาตรการทางภาษีและการกำหนดมาตรฐานสินค้า เช่น ISO 9000 และ ISO 14000

3. ผลกระทบของระบบสารสนเทศ ระบบสารสนเทศที่ทำให้การติดต่อทั่วโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนโลกเข้าสู่ยุคที่เงินตรามีบทบาทสูงสุด โดยมีตลาดเงินและตลาดทุนเป็นหัวใจของระบบเศรษฐกิจ

4. วิฤตเศรษฐกิจและผลกระทบของโลกาภิวัตน์ วิฤตเศรษฐกิจฟองสบู่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจภายใต้โลกาภิวัตน์ ซึ่งกำลังทำลายเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจโลกโดยรวม

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบันเป็นไปด้วยความเร่งรีบและความเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง หากย้อนมองไปในอดีต ผู้คนอาจไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษามากนัก แต่ในยุคปัจจุบัน การแสวงหาความรู้ สถานะทางสังคม และบทบาทในสังคมกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนต้องขวนขวาย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีได้แผ่ขยายเข้าสู่พื้นที่ชนบทมากขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในบริบทเช่นนี้ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้จึงมีความสำคัญไม่น้อย เพราะช่วยสร้างสมดุลและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอันวุ่นวายของสังคมยุคใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ในหลายมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการเมือง โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการเมืองเท่านั้น แต่ยังกระทบถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ เช่น การเสื่อมถอยของระบอบประชาธิปไตย การครอบงำของวัฒนธรรมบริโภคนิยม และวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดจากระบบทุนนิยมไร้พรมแดน นอกจากนี้ ความเร่งรีบและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังทำให้วิถีชีวิตและค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสมดุลและช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่วุ่นวายของสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักฆราวาสธรรม

ก่อนที่จะนำหลักฆราวาสธรรมมาบูรณาการในการดำเนินชีวิต เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายและความสำคัญของหลักฆราวาสธรรมอย่างลึกซึ้งเสียก่อน โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมและค้นคว้าข้อมูลอย่างละเอียด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเป็นอยู่ของมนุษย์นั้นมีสองทางในทางพระพุทธศาสนา คือ ทางแห่งนักบวชและทางแห่งคฤหัสถ์ เส้นทางสองอย่างนี้แตกต่างกันในความเป็นอยู่ของชีวิต มนุษย์จะเลือกเดินทางไหน พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติศีลและธรรมเพื่อพ้นทุกข์ เข้าสู่พระนิพพานเป็นความสุขที่แท้จริง อีกทางหนึ่งเป็นของคฤหัสถ์ที่เป็นทางแห่งความทุกข์ คือ มีความสุขน้อยแต่ทุกข์มาก แต่มนุษย์ก็มีจำนวนมากที่ไม่สามารถปฏิบัติธรรมแสวงหาความสุข คือ พระนิพพานได้ เพราะยังต้องการความสุขของความเป็นมนุษย์ คือ กิน กาม เกียรติ แต่พระพุทธเจ้าใช้ว่าพระองค์จะทรงสอนทางปฏิบัติบรรลุดุจรรณอย่างเดียวไม่ พระพุทธเจ้าก็ยังทรงอนุเคราะห์ในการตรัสสอนให้มนุษย์ดำรงชีวิตให้มีความสุขแบบคฤหัสถ์ที่ยังมีกิเลสอยู่ การสอนให้มีศีลและธรรมะในการปฏิบัติตามหลักมนุษย์ทั่วไป หลักธรรมที่เป็นแนวปฏิบัตินั้นก็คือ ฆราวาสธรรม ธรรมสำหรับคฤหัสถ์ ธรรมสำหรับชาวบ้านที่มีไข่นักบวช ชาวบ้านที่มีศีลมีธรรมะก็สามารถพบกับความสุขได้ตามแบบฉบับความสุขของการครองเรือน การครองเรือน คือ การดำเนินชีวิตครอบครัวด้วยความตกลงใจอยู่ร่วมกันกันฉันสามีภรรยา ไม่ว่าจะโดยพฤตินัยหรือโดยนิตินัย รวมทั้งการมีและการปกครองดูแลบุตรและบริวารในครอบครัวอีกด้วย (Prakit Kijjaruwattanukul, 2008)

ฆราวาสธรรม ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ ฆราวาส แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก ผู้ครองเรือน หรือชาวบ้าน หมายถึง ผู้ครองเรือน ก็คือ คฤหัสถ์ ธรรม แปลว่า ความถูกต้อง ความดีงาม นิสัยที่ดีงาม คุณสมบัติ ดังนั้น ฆราวาสธรรม จึงแปลว่า คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก หลักธรรมสำหรับการครองเรือน หรือ ธรรมของผู้ครองเรือน มี 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ คือ ความจริง เช่น ซื่อสัตย์ต่อกัน ทมะ คือ การฝึกฝนปรับปรุงตน เช่น รู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ บังคับตนเอง ปรับตัวเข้ากับการงานและสิ่งแวดล้อมให้ได้

ขันติ คือ ความอดทน จาคะ คือ ความเสียสละ เผื่อแผ่ แบ่งปัน มีน้ำใจ (Phrathammapidok (P. A. Payutto), 2003)

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธมมธโร) ได้เสนอแนวคิดเพื่อสนับสนุนแนวทางการครองเรือนตามหลักพรหมชาลสูตร 4 (Somdejphramahavirawong (Phim Dhammatharo), 1987) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลักดังนี้

1) **สังกะ** ความซื่อสัตย์ซื่อตรง พุดจริง ทำจริง จริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจ และไมตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสังกะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

2) **ทมะ** การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว ฝึกหัดตัดนิสัย ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืน ประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนถือด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต จนไม่สามารถแก้ไขได้

3) **ขันติ** ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบการงานอาชีพ เป็นต้น มีสติอดกลั้น คิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี แสดงกิริยาวาจาสุภาพประมาทซึ่งใช้คำพูดให้เกิดความเสียหาย และผู้น้อยซึ่งแสดงอาการเหยียดหยามก็สามารถอดทน โดยไม่มีการโต้ตอบบุคคลเหล่านั้นเพื่อรักษามิตรภาพอันดีเอาไว้

4) **จาคะ** ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนให้ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบ เห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว ความเผื่อแผ่แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย และยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตัวได้

ความเป็นมาและความสำคัญของพระสูตร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตอบปัญหาที่อาฬวกยักษ์ถามไว้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงแสดง พรหมชาลสูตร หรือธรรมะของผู้ครองเรือน 4 ประการ ได้แก่ สังกะ ทมะ ขันติ และจาคะ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ควรยึดมั่นไว้ในใจ เพราะช่วยส่งเสริมให้ชีวิตประสบความสำเร็จก้าวหน้า ทั้งในปัจจุบันและในโลกหน้าด้วย

นอกจากนี้ หลักพรหมชาลสูตรยังเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งไม่ว่ายุคใดสมัยใดก็ต้องเผชิญได้แก่

1. ความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เช่น พ่อแม่หวาดระแวงลูก สามีนกรรยาขาดความเชื่อมั่นต่อกัน ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวและสังคม
2. ความไม่รู้ ความเขลาเบาปัญญา ทำให้ไม่ทันโลก ทันคน และไม่เข้าใจกลไกของกิเลสในใจตนเอง
3. ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ส่งผลให้เกิดความมานะถือตัว การแบ่งชนชั้น และการดูถูกกัน
4. ความเห็นแก่ตัว ก่อให้เกิดการเอาเปรียบ ขาดความเห็นอกเห็นใจ และบั่นทอนความสามัคคีในสังคม

หากแต่ละคนได้น้อมนำ หลักขรราวาสธรรมไปปฏิบัติย่อมช่วยลดปัญหาทางสังคมและสร้างความสงบสุขให้แก่ชีวิต ครอบครัว และสังคมโดยรวม (Phrapaiphap Phutthadhammakhaya Temple Publishing House, 2019) พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า ขรราวาสธรรมคือหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่เป็นคนกุศล ผู้ที่อยู่ครองคู่สามีภรรยา กัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากกว่า เพราะถ้าครอบครัวไม่มีความสุขในบ้านที่มีสามีภรรยาแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาทางครอบครัวและสังคม ดังนั้น ครอบครัวเป็นสังคมเล็กๆ แต่สามารถทำให้เกิดความสุขที่ยิ่งใหญ่ และตรงกันข้ามสามารถสร้างปัญหาที่ยิ่งใหญ่ได้ โทษของการขาดขรราวาสธรรมโดยรวมก็คือ เมื่อขาดสัจจะ ย่อมเกิดปัญหา ถูกหวาดระแวง เมื่อขาดธรรมะ ย่อมเกิดปัญหาความโกงเลา เมื่อขาดขันติ ย่อมเกิดปัญหาความยากจน และเมื่อขาดจาคะ ย่อมเกิดปัญหาความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นในสังคม (Phra Maharingkray Takla, 2013)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักขรราวาสธรรมเป็นธรรมะสำหรับผู้ครองเรือนที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเพื่อให้คนกุศลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (การควบคุมตนเอง) ขันติ (ความอดทน) และ จาคะ (การเสียสละ) หลักธรรมนี้ช่วยสร้างความไว้วางใจในครอบครัวและสังคม พัฒนาตนเองให้มีวินัย ฝึกฝนจิตใจให้แข็งแกร่ง และส่งเสริมการแบ่งปันเพื่อลดความเห็นแก่ตัว การนำหลักขรราวาสธรรมมาปฏิบัติไม่เพียงแต่ช่วยแก้ปัญหาส่วนตัว แต่ยังช่วยลดปัญหาสังคม เช่น ความหวาดระแวง ความยากจน และความเหลื่อมล้ำ ส่งผลให้ครอบครัวและสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และส่งผลกระทบในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี หรือการเมือง โดยเฉพาะสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่เพียงกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการเมืองเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวและวิถีชีวิตของผู้คน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยม การครอบงำของบริโภคนิยม และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

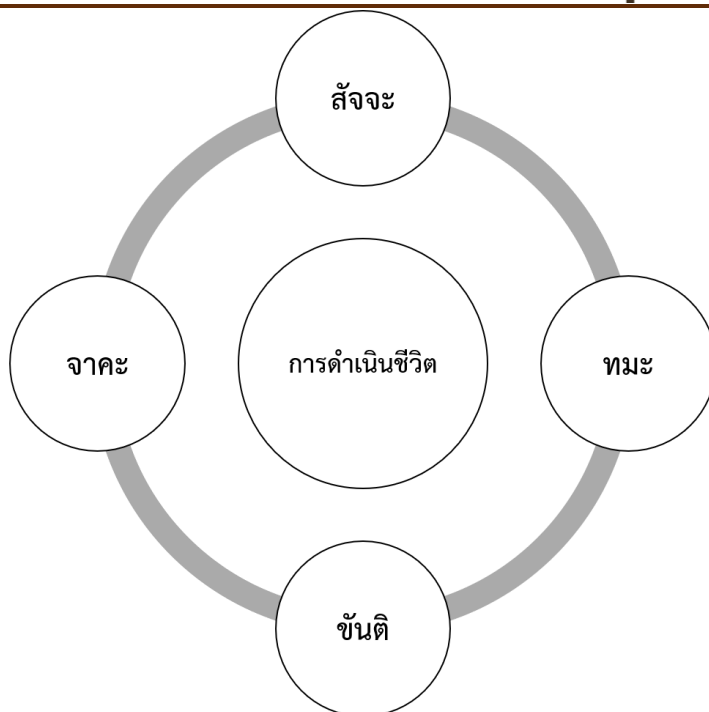

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนนี้ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสมดุลให้กับชีวิต โดยเฉพาะ หลักฆราวาสธรรม ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับผู้ครองเรือนที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในโลกปัจจุบัน หลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (การควบคุมตนเอง) ขันติ (ความอดทน) และ จาคะ (การเสียสละ) ล้วนเป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาตนเอง เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และส่งเสริมความสงบสุขในสังคม การบูรณาการหลักฆราวาสธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตไม่เพียงช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและดำรงตนได้อย่างเหมาะสม แต่ยังช่วยลดปัญหาสังคม เสริมสร้างคุณธรรม และนำไปสู่ความสุขที่แท้จริง ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม หลักธรรมเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสมดุลและยั่งยืนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตคือ “หลักฆราวาสธรรม” หรือที่เรียกกันว่า “ฆราวาส 4” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการครองเรือน เมื่อทำการสังเคราะห์และบูรณาการองค์ความรู้แล้ว สามารถอธิบายได้ว่า การบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 นี้จะสอนให้เรารู้จักการดำเนินชีวิตทางโลกอย่างผู้ประสบความสำเร็จ โดยฆราวาสธรรมประกอบด้วย 2 คำ คือ “ฆราวาส” หมายถึง ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลกหรือผู้ครองเรือน และ “ธรรม” หมายถึง ความถูกต้อง ความดีงาม หรือคุณธรรมที่ดีงาม หลักฆราวาสธรรมประกอบด้วย ธรรมะ 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ

ดังนั้น หากบุคคลต้องการประสบความสำเร็จทั้งในชีวิต การงาน ตำแหน่ง ฐานะ และความรัก บุคคลนั้นต้องสร้างสัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะให้เกิดขึ้นกับตนตามหลักฆราวาสธรรม 4 ยิ่งถ้าบุคคลสามารถพัฒนาคุณธรรมเหล่านี้จนเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของตนได้ จะทำให้สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติมิตรได้สำเร็จ ด้วยกำลังความเพียรของตนเอง ซึ่งสามารถนำเสนอให้เห็นได้ตามภาพที่ปรากฏ

ภาพแสดงการบูรณาการหลักพราวาสธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต

(ที่มา : ผู้เขียน)

จากภาพข้างต้น การบูรณาการหลักพราวาสธรรมกับการดำเนินชีวิตสามารถอธิบายได้ผ่านหลักพราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ (ความจริงใจและซื่อสัตย์) ทมะ (การรู้จักควบคุมตนเอง) ขันติ (ความอดทน) และ จาคะ (การเสียสละ) ซึ่งล้วนเป็นหลักการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสำเร็จและความสงบสุขในชีวิตได้ ดังนี้

1. ด้านสัจจะ การรักษาความจริงใจและซื่อสัตย์เป็นรากฐานสำคัญของความน่าเชื่อถือ ทั้งในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ผู้ที่ยึดมั่นในสัจจะย่อมได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น ส่งผลให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัวและสังคม รวมถึงเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในอาชีพการงาน

2. ทมะ การควบคุมตนเองและมีวินัยเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ การรู้จักยับยั้งชั่งใจช่วยให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในชีวิต

3. ขันติ ความอดทนเป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้เราสามารถเผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายในชีวิตได้อย่างมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การเรียน หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ความอดทนช่วยสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นแรงผลักดันให้ก้าวผ่านปัญหาไปสู่ความสำเร็จ

4. **จาก** การรู้จักเสียสละและแบ่งปันเป็นคุณธรรมที่ช่วยสร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อและเต็มไปด้วยความเมตตา ผู้ที่มีจาคะย่อมสามารถละทิ้งความเห็นแก่ตัว และมุ่งสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความสุขในชุมชน

เมื่อบูรณาการหลักฆราวาสธรรมทั้ง 4 ประการนี้เข้ากับการดำเนินชีวิต บุคคลจะสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความสุขทั้งภายในและภายนอก และประสบความสำเร็จในทุกด้าน ทั้งในครอบครัว การงาน และสังคมโดยรวม หลักการเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ชีวิตมีความสมดุล แต่ยังส่งเสริมให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติอีกด้วย

References

- Kanokwan Ananthasathorn. (2019). Social changes and their impact on family relationships in Thai society. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 34(2), 45-59.
- Kanokwara Puangpramong and Sanit Noonan. (2018). Modern Thai rural society and the factors influencing lifestyle. *Journal of Social Science and Sociology*, 34(2), 45-59.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *The Thai Tripitaka: The edition of Mahachulalongkornrajavidyalaya*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Patcharaporn Duangchuen. (2018). Organizational leadership in the VUCA world. *Christian University Journal*, 24(3), 450-458.
- Phra Maharingkraj Takla. (2013). Lay Buddhist principles in Lanna scriptures: "Eight Days of Growth." Master's Thesis in Arts, Chiang Mai University.
- Phra Nathawut Phantalay. (2020). Social change in the 21st century. *Academic Journal of Buddhism in the Mekong River Basin*, 3(2), 44-55.
- Phrakruopassaratikhun (Chattri Asapho) and colleagues. (2021). The Philosophy of Life and the New Way of Life. *Mahachulalongkornrajavidyalaya University Journal of Phutthasothorn Paritran*, 1(2), 108-124.
- Phrapaiphap Phutthadhammakaya Temple Publishing House. (2019). Study guide on the Tripitaka: Master's Level (20th ed.). Nakhon Pathom: Metta Printing Co., Ltd.
- Phrathammapidok (P. A. Payutto). (2003). A dictionary of Buddhist terms: A compendium. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.

- Prakit Kijjaruwattanakul. (2008). Applying Buddhist principles to solve family problems in contemporary society. Master's Thesis in Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Prasit Wongsrithep and colleagues. (2019). The principles of lay Buddhist practice and their application to life development for householders. Dharmatrathan Academic Journal, 19(3), 265-273.
- Somdejphramahavirawong (Phim Dhammatharo). (1987). Mongkhon Yod Chiwit Chabap Somboon. Bangkok: Thammasapha.
- Srisakorn Vallipodom. (2025). Thai society and the changing human condition. Retrieved February 27, 2025, from <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=943>
- Thassanee Thongsawang. (1994). Thai society. Bangkok: Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Prasanmit.
- Wannaporn Anantawong and colleagues. (2018). The way of life and identity of the Kiriwong community. Proceedings from the 9th Hat Yai National and International Academic Conference, Hatyai University, 27-41.
- Warinthorn Phanfuenfu. (2022). Learning life skills under the new normal. Research Journal of Ratchaburi Rajabhat University, 9(2), 149-158.

แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7
ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Guidelines for Development of the 21st Century Leadership Skills according to
the Sevenfold Sappurisdhamma of Administrators Chaiwattana
Schools Group Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

¹พัชรียา สุตจะคอย, พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปณฺโญ, ลิน งามประโคน

¹Pachariya Sudjakoy, Phrakhrusangkharak Chakkit Bhuripaṅḡo, Sin Ngamprakhon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: New.ayw105@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู จำนวน 189 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน 9 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กร ด้านบุคลิกภาพ ด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ตามลำดับ 2. วิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1) การบริหารองค์กรด้วยกฎหมาย เพื่อสร้างความยุติธรรมในองค์กร (ธัมมัญญาตา รู้จักเหตุ) ซึ่งสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน (ปริสัญญูตา รู้จักชุมชน) 2) กำหนดยุทธศาสตร์อัตรากำลังบุคลากร (อัตถัญญาตา รู้จุดมุ่งหมาย) ที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ (อัตถัญญาตา รู้จักตน) 3) สนับสนุนการพัฒนาแนวคิดเดิม และส่งเสริมด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญาตา รู้จักกาล) และ 4) สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์และมีบุคลิกลักษณะโดดเด่น (ปุคคลัญญาตา รู้จักบุคคล) 3. แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ 1) การจัดการความยุติธรรมในองค์กร (O: Organizational justice) ด้วยข้อมูลพื้นฐานด้านกฎหมายเพื่อสร้างความยุติธรรม (ธัมมัญญาตา รู้จักเหตุ) และให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (ปริสัญญูตา รู้จักชุมชน) 2) บุคลิกภาพ (C: Character) กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนา

บุคลากร (อัตถัญญตา รู้จุดมุ่งหมาย) สร้างจิตสำนึกและทักทายด้วยไมตรีจิต (อัตถัญญตา รู้จักตน) 3) การเรียนรู้และพัฒนา (D: Development) อัตรากำลังคนสอดคล้องนโยบายการพัฒนาองค์กร (มัตถัญญตา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญตา รู้จักกาล) และ 4) อัจฉริยะทางอารมณ์ (E: Emotional intelligence) สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์ได้ (ปุกคัลลัญญตา รู้จักบุคคล)

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะผู้นำ; ศตวรรษที่ 21; หลักสัปปุริสธรรม 7

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the 21st-century leadership skills of administrators in the Chaiwatthana School Group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) to examine the methods for developing 21st-century leadership skills based on the Seven Sappurisa Dhamma principles among administrators in the Chaiwatthana School Group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, and 3) to propose guidelines for developing 21st-century leadership skills based on the Seven Sappurisa Dhamma principles for administrators in the Chaiwatthana School Group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The research was conducted using a mixed methods approach: 1) in quantitative Research, data were collected from a sample of 189 administrators and teachers and analyzed using basic statistical measures, including mean and standard deviation, and 2) in qualitative research, content analysis was conducted based on interviews with nine key-informants obtained by purposive sampling. The results of the study revealed that 1. overall, 21st-century leadership skills were at a high level. When considered by aspect, the findings showed that organizational justice management, personality, emotional intelligence, and learning and development were ranked in descending order. 2. Methods for developing 21st-century leadership skills based on the seven principles of Sappurisdhamma for administrators in the Chaiwatthana school group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were: 1) managing the organization with laws to create organizational justice (Dhammanyuta: knowing the cause), which reflects participation between the school and the community (Parisanyuta: knowing the community); 2) establishing a workforce strategy (Attanyuta: knowing the purpose) that was creatively different (Attanyuta: knowing oneself); 3) supporting the development of existing concepts and promoting them with credible information (Mattanyuta: knowing moderation) to support future changes (Kalanyuta: knowing the time); and 4) being able to manage emotional pressure and having outstanding personality traits (Pukkallanyuta: knowing the individual). 3. Guidelines for developing 21st-century leadership skills based on the Seven Sappurisa Dhamma principles for administrators in the Chaiwatthana School Group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were: 1) Organizational Justice (O: Organizational justice) using basic legal information to

create justice (Dhammanyuta: Knowing the cause) and providing opportunities for all parties to participate and express their opinions (Parisanyuta: Knowing the community), 2) Character (C: Character) by setting personnel development strategies (Atthanyuta: Knowing the purpose), creating awareness, and greeting with kindness (Attanyuta: Knowing oneself), 3) Development (D: Development) with manpower aligned with organizational development policies (Mattanyuta: Knowing moderation), supporting future changes (Kalanyuta: Knowing the time), and 4) Emotional Intelligence (E: Emotional intelligence) with the ability to manage emotional pressure (Pukkallanyuta: Knowing the individual).

Keywords: Leadership Skills Development; 21st Century; The Sevenfold Sappurisadhamma

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณภาพและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป้าหมายของการจัดการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยทุกส่วนของสังคมเข้ามา มีส่วนร่วมผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติ สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตมาก มีการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่างๆ จากทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็วและสะดวก มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคมและชุมชน มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของความรู้ และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้คนในศตวรรษนี้จึงไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะบางอย่างในอดีต มาแก้ปัญหาในปัจจุบันได้ดี การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้คนนั่นเอง (Suwithida Charungkiattikul, 2024) ปัจจุบันระบบการศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ และเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก อาทิ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การบริหารจัดการ ตลอดจนการส่งเสริมคุณภาพ การเรียนรู้ การพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงแต่จะทำให้คอมพิวเตอร์มีสมรรถนะสูงขึ้น เมื่อสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลง มิติของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมแบบเดิมอาจต้องถูกทับซ้อนด้วยแนวคิด รูปแบบวิธีการ ความเชื่อและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ตามยุคสมัย การพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ของวันนี้และอนาคตข้างหน้า ให้สมบูรณ์อย่างเต็มกำลัง สังคมที่โลกเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง การปรับตัว และการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โลกในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Natthawat Longthong, 2024)

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 25 61-25 8 0) นั้นได้กล่าวถึงประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะ

การเรียนรู้ และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ตลอดชีวิต การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นในมิติของการพัฒนา 4 มิติ ที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ การปฏิรูปครูยุคใหม่การปฏิรูปโรงเรียนยุคใหม่หรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งในทุกมิตินั้นจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 (Surasak Pahay, 2013)

โดยทั่วไปแล้ว “ผู้นำ” เป็นบุคคลที่สำคัญ มีบทบาทที่จะดำเนินไปภายใต้ เงื่อนไขปัจจัยของสถานะ โดยรอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในทุก วันนี้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้นำเองก็จำเป็นต้อง มีความรู้ในเรื่อง “ภาวะผู้นำ” ด้วย เพราะภาวะผู้นำนั้นมี ความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำทุกองค์การในกระแสโลกยุค ใหม่หรือที่เรียกกันเสมอว่ายุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีความเจริญ ทางเทคโนโลยี ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตสู่ ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมาก ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะทักษะผู้นำในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่จะละเลยและมองข้ามไม่ได้เรื่องของการพัฒนาที่จะต้องมีการมีปัจจัยหรือองค์ประกอบต่างๆ โดย คำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมในการที่จะพาองค์การสู่ความสำเร็จในยุคโลกาภิวัตน์นี้ (Sanook Singhamart, 2024)

จากความเป็นมาและปัญหาผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จ.พระนครศรีอยุธยา มีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร โดยที่สาเหตุที่เลือกหลักสัปปริสธรรม 7 เพราะหลักสัปปริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมของคนดี ผู้ใดมีธรรมเหล่านี้แล้ว ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นคนดี คนดีที่พระพุทธศาสนายกย่อง มิได้เป็นคนงมงายหรือเป็นคนซื่อจนเชื่อแต่เป็นคนฉลาดมีเหตุผลรู้จักใช้ความคิด วางตัวได้ดีและมีมนุษย์สัมพันธ์เหมาะสมสัปปริสธรรมมี 7 ประการ ได้แก่ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้กับกลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานในศตวรรษที่ 21 จากประชากรผู้บริหารและครูจำนวน 189 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบ

บรรยาย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ศึกษาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และระยะที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กร ด้านบุคลิกภาพ ด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม (N = 189)

ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	4.11	0.45	มาก	4
2. ด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์	4.12	0.41	มาก	3
3. ด้านบุคลิกภาพ	4.14	0.41	มาก	2
4. ด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กร	4.36	0.60	มาก	1
รวม	4.18	0.47	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่เป็นทักษะอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 ด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1) การบริหารองค์กรด้วยกฎหมาย เพื่อสร้างความยุติธรรมในองค์กร (ธัมมัญญตา รู้จักเหตุ) ซึ่งสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน (ปรีสัณญตา รู้จักชุมชน) 2) กำหนด

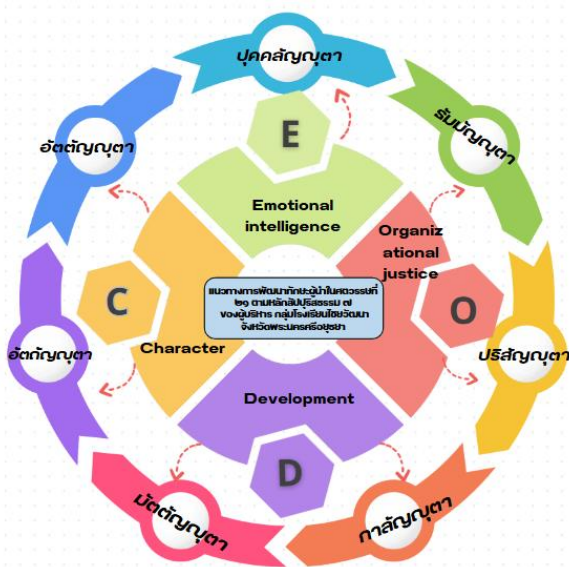

ยุทธศาสตร์อัตรากำลังบุคลากร (อัตถ์ญญตา รู้จุดมุ่งหมาย) ที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ (อัตถ์ญญตา รู้จักตน) 3) สนับสนุนการพัฒนาแนวคิดเดิม และส่งเสริมด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (มัตถ์ญญตา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญตา รู้จักกาล) และ 4) สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์และมีบุคลิกลักษณะโดดเด่น (ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล)

3. แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ 1) การจัดการความยุติธรรมในองค์กร (O: Organizational justice) ด้วยข้อมูลพื้นฐานด้านกฎหมายเพื่อสร้างความยุติธรรม (ธัมมัญญตา รู้จักเหตุ) และให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (ปริสสัญญตา รู้จักชุมชน) 2) บุคลิกภาพ (C: Character) กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากร (อัตถ์ญญตา รู้จุดมุ่งหมาย) สร้างจิตสำนึกและหักทลายด้วยไมตรีจิต (อัตถ์ญญตา รู้จักตน) 3) การเรียนรู้และพัฒนา (D: Development) อัตรากำลังคนสอดคล้องนโยบายการพัฒนาองค์กร (มัตถ์ญญตา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญตา รู้จักกาล) และ 4) อัจฉริยะทางอารมณ์ (E: Emotional intelligence) สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์ได้ (ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจากการศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ในประเด็นเกี่ยวกับด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ ด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กร ด้านบุคลิกภาพ ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: Pachariya Sudjakoy (2024)

1. O: (Organizational justice) การจัดการความยุติธรรมในองค์กร ด้วยข้อมูลพื้นฐานด้านกฎหมาย เพื่อสร้างความยุติธรรม (ธัมมัญญา รู้จักเหตุ) และให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (ปรัญญา รู้จักชุมชน)
2. C: (Character) บุคลิกภาพ กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากร (อรรถัญญา รู้จุดมุ่งหมาย) สร้างจิตสำนึกและท้าทายด้วยไมตรีจิต (อรรถัญญา รู้จักตน)
3. D: (Development) การเรียนรู้และพัฒนา อัตรากำลังคนสอดคล้องนโยบายการพัฒนาองค์กร (มัตตัญญา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญา รู้จักกาล)
4. E: (Emotional intelligence) อัจฉริยะทางอารมณ์ สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์ได้ (บุคคลัญญา รู้จักบุคคล)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนไขว้พัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เพราะว่าการสนับสนุน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาทักษะผู้นำ ทำให้ผู้บริหารระดับกลางและล่างได้รับแรงบันดาลใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กรอยู่ในระดับมาก เมื่อจัดลำดับรายชื่ออยู่เป็นอันดับแรกควรที่จะมีความเป็นกลางและสามารถจัดการความยุติธรรมในองค์กรต่อไป รองลงมาคือด้านบุคลิกภาพ ด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ ด้านการเรียนรู้และพัฒนา อยู่ในระดับมาก เพราะว่าในแต่ละด้านเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะต้องพัฒนา ตามลำดับทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารควร

เป็นแบบอย่างที่ดีก่อนเพื่อให้ครูและบุคลากรซึ่ง สอดคล้องกับของวิจัยของ รังสิต โลไทยสงค์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมชุมชน: กระบวนทัศน์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมแห่งความเป็นธรรม” พบว่า รูปแบบกระบวนการยุติธรรมชุมชนที่เหมาะสมควรเกิดขึ้นด้วยการจัดการตนเอง การเสริมพลังจากอำนาจรัฐนั้นจำเป็นแต่ไม่เพียงพอ ต้องมีกระบวนการที่เหมาะสม คือ กระบวนการประชาธิปไตย เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเป็นปึกแผ่นจึงจะเพียงพอให้เกิดกระบวนการยุติธรรมชุมชน (Rangsit Lothaisong, 2022) และทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในองค์กรเป็นอย่างดีครูจึงมีขวัญและกำลังใจในปฏิบัติงานอย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับของวิจัยของ จิรายุ ศรีสง่าชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2” พบว่า การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการเพื่อเพิ่มพูน วิทยฐานะและความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Jirayu Srisangachai, 2022)

2. จากผลการศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า วิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ผู้วิจัยได้นำประเด็นเกี่ยวกับด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ ด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กร ด้านบุคลิกภาพ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาสามารถสรุปเป็นวิธีการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาตามด้านการเรียนรู้และพัฒนา ผลการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิและเอกสารที่เกี่ยวข้องเห็นสอดคล้องกันว่า 1) สำรวจและทำความเข้าใจตนเอง ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์: ตั้งคำถาม หาความเชื่อมโยง แยกแยะข้อมูล วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ค้นหาค่านิยมและเป้าหมาย ประเมินทักษะและความสามารถ 2) วางแผนการพัฒนาตนเอง: กำหนดเป้าหมายการพัฒนา ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จัดสรรเวลาและทรัพยากร 3) การเลือกเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ 4) การปรับวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การเลือกเนื้อหา และทักษะที่จำเป็น และ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 5) ศึกษาหลักการและทฤษฎี เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาจากประสบการณ์ สังเกต 6) ฝึกฝนการนำไปประยุกต์ใช้: วางแผน ทดลอง ปรับปรุง อาจเนื่องมาจากผลการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน เห็นสอดคล้องกันว่าการเรียนรู้และพัฒนาของผู้บริหารไปในทิศทางเดียวกันอาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งสอดคล้องกับนโยบายที่ว่าการพัฒนาครูให้มีความพร้อมด้านวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งให้เป็นผู้วางแผนเส้นทางการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล พัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (Pranee Munkhetwit, 2022)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ 1) การจัดการความยุติธรรมในองค์กร (O: Organizational justice) ด้วยข้อมูลพื้นฐานด้านกฎหมายเพื่อสร้างความยุติธรรม (ธัมมัญญา รุจิกเหตุ) และให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (ปรีสัญญตา รุจิกชุมชน) 2) บุคลิกภาพ (C: Character) กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากร (อรรถัญญา รุจิกมุ่งหมาย) สร้างจิตสำนึกและท้าทายด้วยโมตรจิต (อรรถัญญา รุจิกตน) 3) การเรียนรู้

และพัฒนา (D : Development) อัตรากำลังคนสอดคล้องนโยบายการพัฒนาองค์กร (มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญูตา รู้จักกาล) และ 4) อัจฉริยะทางอารมณ์ (E: Emotional intelligence) สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์ได้ (บุคคัลญูตา รู้จักบุคคล) ดังจะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่มีการบูรณาการหลักสัปปริสธรรม 7 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรัตน์ กลั่นประเสริฐ (Surat Klanprasert, 2010) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการบริหาร โดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปริสธรรม 7 กรณีศึกษา บริษัท ทูรคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการบริหารโดยการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ตามความคิดเห็นของพนักงาน ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานของบริษัท ทูรคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จำนวน 375 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.939 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1.พนักงานมีความคิดเห็นว่าผู้บริหาร มีภาวะผู้นำทางการบริหารในการประยุกต์ใช้ตามหลักสัปปริสธรรม 7 กรณีศึกษา บริษัท ทูรคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่ ด้านรู้จักเหตุ ด้านรู้จักผล ด้านรู้จักตน ด้านรู้จักประมาณ ด้านรู้จักกาล ด้านรู้จักชุมชนและด้านรู้จักบุคคล พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

บทสรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีการในการพัฒนา คือ 1) การบริหารองค์กรด้วยกฎหมาย เพื่อสร้างความยุติธรรมในองค์กร (ธัมมัญญูตา รู้จักเหตุ) ซึ่งสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน (ปริสัญญูตา รู้จักชุมชน) 2) กำหนดยุทธศาสตร์อัตรากำลังบุคลากร (อตัณญูตา รู้จุดมุ่งหมาย) ที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ (อตัณญูตา รู้จักตน) 3) สนับสนุนการพัฒนาแนวคิดเดิม และส่งเสริมด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญูตา รู้จักกาล) และ 4) สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์และมีบุคลิกลักษณะโดดเด่น (บุคคัลญูตา รู้จักบุคคล) สำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ 1) การจัดการความยุติธรรมในองค์กรด้วยข้อมูลพื้นฐานด้านกฎหมายเพื่อสร้างความยุติธรรม (ธัมมัญญูตา รู้จักเหตุ) และให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (ปริสัญญูตา รู้จักชุมชน) 2) บุคลิกภาพ กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากร (อตัณญูตา รู้จุดมุ่งหมาย) สร้างจิตสำนึกและท้าทายด้วยเมตริจิต (อตัณญูตา รู้จักตน) 3) การเรียนรู้และพัฒนา อัตรากำลังคนสอดคล้องนโยบายการพัฒนาองค์กร (มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ) รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กาลัญญูตา รู้จักกาล) และ 4) อัจฉริยะทางอารมณ์ ที่สามารถบริหารจัดการภาวะความกดดันทางอารมณ์ได้ (บุคคัลญูตา รู้จักบุคคล) นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยด้านการเรียนรู้และพัฒนาโดยนำมาจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) ด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมวิชาการ การศึกษาดูงาน 2) ด้านเทคโนโลยี เช่น การอบรมการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาสื่อการสอน 3) ด้านการพัฒนาตนเอง เช่น การอบรมด้านจิตวิทยา การอบรมด้านภาวะผู้นำ 4) ด้านการวิจัยและพัฒนา เช่น การทำวิจัยในชั้นเรียน การนำเสนอผลงานวิชาการ การเข้าร่วมโครงการ เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2 ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ โดยนำมาจัดกิจกรรม ได้แก่

- 1) กิจกรรมที่เน้นการสำรวจและเข้าใจอารมณ์ เช่น Workshop การสำรวจอารมณ์ บันทึกอารมณ์ประจำวัน
- 2) กิจกรรมที่เน้นการจัดการอารมณ์ เช่น การอบรมการฝึกสติและสมาธิ

1.3 ผู้บริหารควรนำผลการวิจัยด้านบุคลิกภาพโดยนำมาจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมที่เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพภายใน การอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การเน้นการเข้าใจและจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น 2) กิจกรรมที่เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพภายนอก การอบรม Workshop เช่น การพัฒนาบุคลิกภาพและการแต่งกาย การพัฒนาทักษะการสื่อสาร

1.4 ผู้บริหารควรนำผลการวิจัย ด้านการจัดการความยุติธรรมในองค์กรโดยนำมาจัดกิจกรรม ได้แก่

- 1) กิจกรรมที่เน้นความรู้ความเข้าใจ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมในองค์กร การศึกษาตัวอย่างกรณีศึกษากรณีศึกษาเกี่ยวกับความยุติธรรมและความไม่ยุติธรรมในองค์กร 2) กิจกรรมที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การสร้างระบบการประเมิน ที่โปร่งใส การให้รางวัล ยกย่อง และชื่นชมครูและบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการออกแบบการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำด้านการเรียนรู้และพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรมีการออกแบบการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างชุดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะผู้นำด้านความอัจฉริยะทางอารมณ์ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำแนวทางการพัฒนาทักษะผู้นำด้านบุคลิกภาพในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ไปใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนไชยวัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

References

- Jirayu Srisangachai. (2022). Strategic leadership in the 21st century of school administrators that affects the performance motivation of teachers under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. *Research Journal*, 5(2), 60.
- Natthawat Longthong. (2024). *Adapting to change in the 21st century*. Retrieved from <http://portal.nurse.cmu.ac.th/fonoffice/adminoffice/DocLib/2021.pdf>
- Pranee Munkhetwit. (2012). *Guidelines for developing personnel characteristics in local administrative organizations Sai Ngam District Kamphaeng Phet Province*. (Master's Thesis Local Government). Graduate School: Kamphaeng Phet Rajabhat University.
- Rangsit Lothaisong. (2010). *Community Justice Process: Paradigm and Process for Strengthening a Just Society*. (Master's Thesis Department of Administrative Sciences). Graduate School: Maejo University.
- Sanook Singmat. (2024). *Leadership characteristics of corporate executives in the 21st century*. Retrieved from chrome-extension://efaidnbmninnibpcjpcglclefindmkaj/https://gs.rmu.ac.th/grc_2017/fullpaper/file/PS-O-01.pdf
- Surasak Pahay. (2013). *Teacher professional development into the era of educational reform in the second decade*. Academic Seminar Documents Development of the entire teacher system according to the 2nd decade education reform strategy. Phrae: Phrae Primary Educational Service Area Office 1-2.
- Surat Klanprasert. (2010). *Administrative Leadership by Application of the Seven Sappurisdham Principles, Case Study of True Corporation Public Company Limited*. (Master's Thesis Sangha Management Branch). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suwithida Charungkiattikul. (2024). *Learning skills in the 21st century (The Twenty-First Century Skills)*. Retrieved from <https://www.trueplookpanya.com/education/content/66054>

Students' English Presentation Skills at Kaung Su Wai English Language Center in Yangon, Myanmar

¹Withuta, Asst.Prof.Dr.Veerakarn Kanokkamalade

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: ashinvisuta.yy@gmail.com

Abstract

This study entitled “Students’ English Presentation Skills at Kaung Su Wai English Language Center in Yangon, Myanmar” aims 1. To study the English presentation skills of students at Kaung Su Wai English Language Centre in Yangon, Myanmar, and 2. To propose the solutions to English presentation skills problems of students at Kaung Su Wai English Language Centre. A mixed-methods research design was employed, incorporating both quantitative and qualitative approaches. Data were collected through questionnaires administered to 51 students and in-depth interviews conducted with five teachers.

The findings indicated that students encounter various challenges in English presentations, including a lack of authenticity, poor structural organization, hesitation, time management difficulties, and pronunciation and grammatical errors. Furthermore, nervousness and a fear of speaking negatively can impact their performance. Addressing these challenges through structured guidance, targeted practice, and confidence-building measures can significantly enhance students’ presentation skills.

This study underscored the importance of developing students’ English language skills comprehensively. Effective training and positive early experiences can enhance students’ confidence and motivation, ultimately contributing to their academic and professional success.

Keywords: English, Presentation Skills, Challenges, Kaung Su Wai English Language Centre in Yangon, Myanmar,

Introduction

The ability to speak confidently and effectively is a critical skill in both academic and professional settings. English presentation skills are particularly essential for students at Kaung Su Wai English Language Center in Yangon, Myanmar, where proficiency in spoken English is a key component of their educational and career aspirations. Effective communication enhances students' ability to share their ideas clearly, engage with audiences, and articulately present their knowledge.

Despite the importance of English presentation skills, many students at Kaung Su Wai struggle with various aspects of public speaking. These difficulties include challenges in organizing their thoughts, structuring their presentations logically, maintaining fluency, and overcoming stage anxiety. Limited exposure to public speaking opportunities and a lack of formal training further exacerbate these challenges, leading to a lack of confidence in their ability to deliver compelling presentations.

This research aims to serve as a roadmap for improving students' English presentation skills by identifying the key obstacles they face and proposing effective strategies for overcoming them. By examining the difficulties encountered by students and exploring practical solutions, the study seeks to enhance the overall learning experience at Kaung Su Wai English Language Center.

The development of strong English presentation skills is essential not only for academic success but also for professional growth. (J. Harmer, 2015) In today's globalized world, the ability to communicate ideas effectively in English is a valuable skill that can open doors to numerous career opportunities. Students who possess strong presentation skills are more likely to succeed in job interviews, business negotiations, and workplace communication.

However, achieving proficiency in English presentations requires systematic training and practice. Many students at Kaung Su Wai English Language Center experience difficulties due to inadequate exposure to structured presentation techniques. Additionally, cultural factors, such as the traditional emphasis on passive learning, contribute to students' reluctance to engage in public speaking activities. (Z. Dörnyei, 2005)

By conducting this study, the researcher aims to shed light on the specific challenges faced by students and to develop a framework that can be used to enhance their presentation abilities. The findings will not only benefit students at Kaung Su Wai but also contribute to the broader field of English language education by providing insights into effective teaching methodologies for improving public speaking skills. (C. N. Candlin & D. R. Hall (Eds.), 2011)

Objectives of the Research

The study is guided by the following objectives:

1. To study the English presentation skills of students at Kaung Su Wai English Language Centre in Yangon, Myanmar
2. To propose the solutions to English presentation skills problems of students at Kaung Su Wai English Language Centre in Yangon, Myanmar

Statements of the Research Questions

This study addresses two central research questions:

1. What are the English presentation skills of students at Kaung Su Wai English Language Centre in Yangon, Myanmar?
2. What effective strategies can be implemented to address English presentation problems among students at Kaung Su Wai English Language Centre?

Literature Review

This study examines the English presentation skills of students at Kaung Su Wai English Language Center in Yangon, Myanmar. Various studies have been conducted on English presentation skills in different contexts, which provide insights into the existing research landscape and highlight key issues related to oral presentation skills.

Warudpon Jermsawat (2018) explored the language needs and challenges faced by Thai engineers at Denso International Asia Co., Ltd. And Denso Sales (Thailand) Co., Ltd. While delivering English oral presentations at work. The study focused on language structures, language functions, and presentation skills, using questionnaires administered to 90 engineers. The findings revealed that the most pressing challenges involved knowledge of technical and non-technical vocabulary, summarizing key ideas, and delivering clear statements. Additionally, difficulties were identified in trend description, pronunciation, and structuring presentations. The study concluded that training programs should focus on improving presentation outlining, key message delivery, and effective use of visual aids.

Similarly, Ayman Hassan Abu El Enein (2017) conducted a study to identify the main difficulties English majors at Al Aqsa University in Gaza faced while giving oral presentations. Through a combination of questionnaires and interview cards with 154 students, the study found that common difficulties included lack of cheerful delivery, ineffective use of visual aids, failure

to maintain eye contact, and insufficient use of transitional phrases. Furthermore, the research highlighted organizational weaknesses such as unclear purpose statements, poor topic selection, and ineffective structuring of conclusions. Interestingly, female students demonstrated higher proficiency in presentation performance, indicating potential gender-related differences in confidence and presentation skills.

Ms. Nattapan Tanntkul (2020) investigated the impact of financial statement presentation formats on investor decision-making. Though not directly related to English oral presentations, the study revealed significant findings about how information presentation affects comprehension and decision-making. The research assessed the influence of structured versus unstructured presentation formats on investor confidence, emphasizing the role of clear communication and structured information delivery—key components applicable to English presentation skills. The study reinforced the importance of organization and transparency in delivering information effectively.

Chonlakon Buapan (2019) examined presentation techniques and preparation strategies among graduate students of the Master of Arts (English for Careers) program at Thammasat University. The study, which surveyed 43 students, assessed attitudes toward presentation techniques, preparation methods, and areas of improvement. The results indicated that students generally performed well in structuring their presentations but faced challenges in handling audience questions and using language effectively. The study recommended targeted training in audience engagement and question-response techniques to enhance overall presentation performance.

Research Methodology

This study employs a mixed-methods approach, incorporating both quantitative and qualitative research methodologies.

Quantitative Data Collection: A structured questionnaire was administered to 51 students to assess their presentation skills, challenges, and areas requiring improvement.

Qualitative Data Collection: In-depth interviews were conducted with five teachers to gather insights into students' difficulties and effective teaching strategies.

Observations: Classroom observations were conducted during student presentations to analyze performance in real time.

Data Analysis: Quantitative data were analyzed using SPSS, while qualitative data were thematically analyzed to identify recurring patterns and key findings. The data collection period spanned from June to December 2024.

Results of the Study

1. The problems

1.1 Students face challenges in language proficiency, organization and confidence.

1.2 Body language, eye contact, and vocal modulation, in maintaining audience engagement.

1.3 The primary challenges identified was hesitation and lack of fluency.

2. The solutions

2.1 According to Brown (2018), anxiety and lack of confidence are among the most significant barriers to effective presentations. Literature suggests that repeated practice, exposure to public speaking opportunities, and structured feedback can significantly enhance students' confidence in presentation delivery. The observations in this study reinforce these findings, indicating that students who practice frequently and receive constructive feedback show noticeable improvement in their fluency and coherence. (Brown, J., 2018)

2.2 Smith and Jones (2020) highlights the importance of non-verbal communication, including body language, eye contact, and vocal modulation, in maintaining audience engagement. The study findings reveal that students at Kaung Su Wai English Language Center struggle with these aspects, often delivering presentations in a monotone voice with limited gestures. Studies emphasize that training in non-verbal communication techniques can greatly enhance the effectiveness of presentations, a recommendation that can be implemented in the center's curriculum. (Smith, R., & Jones, P., 2020)

2.3 According to Kim and Lee (2021), students who undergo training in structuring presentations and managing time constraints develop stronger delivery skills. This study's findings indicate that students at the English Language Center require targeted interventions in these areas to improve their ability to manage presentation timing and respond effectively to audience questions. (Kim, S., & Lee, H., 2021)

The analysis of student responses highlights a common recognition of the importance of English presentation skills, yet many students struggle with key areas such as confidence, fluency, and structuring their presentations effectively. Survey data indicate that a significant

number of students feel anxious before presenting, which negatively affects their ability to deliver coherent and engaging speeches. Anxiety often results in hesitant speech, lack of fluency, and an inability to express ideas with clarity.

Furthermore, students acknowledge the necessity of visual aids in enhancing their presentations but frequently lack the technical proficiency to utilize them effectively. Many students rely on basic slides with excessive text, making their presentations monotonous and unengaging. This highlights the need for structured training programs focusing on alleviating presentation-related anxieties and developing content organization strategies. Additionally, targeted interventions on the effective use of visual aids, voice modulation, and audience interaction should be implemented to enhance students' confidence and fluency in delivering presentations.

Direct observation of student presentations provided further insights into the common difficulties faced by students. One of the primary challenges identified was hesitation and lack of fluency. Many students exhibited frequent pauses and struggled to maintain a steady flow of speech, particularly when explaining complex concepts or responding to audience questions. This hesitation often resulted in an over-reliance on filler words such as "um" and "uh," which further disrupted the smoothness of their presentations.

Additionally, students demonstrated limited use of body language and voice modulation, both of which are crucial in engaging an audience. Many presentations were delivered in a monotone voice with minimal facial expressions or gestures, making them less compelling. These issues were compounded by frequent grammatical errors and pronunciation difficulties, which affected speech clarity and comprehension.

Another significant challenge was the overdependence on reading notes. Instead of delivering their presentations naturally, many students relied heavily on scripts or slides, limiting their engagement with the audience. This lack of spontaneity and eye contact resulted in presentations that felt rigid and disconnected. Moreover, students faced difficulties in handling audience interactions, struggling to respond confidently to questions or adjust their delivery based on audience reactions. The lack of well-structured introductions, transitions, and conclusions further weakened the overall effectiveness of their presentations.

Interviews with teachers at the Kaung Su Wai English Language Center provided deeper insights into recurring issues faced by students during presentations. One of the most frequently cited concerns was the students' over-reliance on memorization. Many students focused on memorizing their entire speech rather than understanding the content, which made it difficult for

them to adapt to audience questions or unexpected changes. This practice also contributed to unnatural speech patterns and a lack of expressiveness in their delivery.

Fear of public speaking was another critical issue. Many students exhibited nervous gestures, low voice projection, and avoidance of audience interaction. Stage fright hindered their ability to communicate effectively, resulting in a lack of enthusiasm and confidence. Teachers also noted that students had limited vocabulary and struggled with paraphrasing, which restricted their ability to express ideas persuasively. The absence of varied vocabulary often led to repetitive phrasing, making presentations less engaging.

Additionally, students frequently lacked energy and enthusiasm in their presentations, resulting in monotonous delivery. Without engaging intonation and expressive body language, their presentations often failed to capture the audience's interest. Teachers also observed that students struggled with incorporating relevant supporting materials such as real-world examples, statistics, or case studies to strengthen their arguments. Many students either did not use visual aids at all or failed to integrate them effectively, reducing the impact of their message.

Another significant challenge was weak question-handling skills. When asked questions by the audience, students often hesitated or struggled to provide clear, confident responses. This was attributed to a lack of critical thinking skills and nervousness. Some students avoided eye contact or provided brief, unclear answers, which diminished their credibility as presenters. Time management was another issue, as some students either exceeded their allocated time or finished too quickly, affecting the balance of their content delivery.

Teachers also noted a lack of cohesion in student presentations. Many students presented fragmented ideas without clear transitions, making it difficult for the audience to follow the logical flow of their speech. Presentations often lacked a strong opening and closing, further weakening their impact. In some cases, students attempted to cover too many points within a limited timeframe, resulting in rushed and unclear delivery.

Conclusion

This study highlights the importance of developing English presentation skills among students at Kaung Su Wai English Language Center in Yangon, Myanmar. The findings reveal that students face challenges in language proficiency, organization, delivery, and confidence, which hinder their ability to present effectively.

To address these challenges, structured training programs incorporating language enhancement, presentation practice, and confidence-building exercises should be implemented. By integrating these strategies into the curriculum, students can significantly improve their communication abilities, leading to greater academic and professional success. Additionally, fostering an interactive learning environment and utilizing technological tools such as multimedia presentations and virtual simulations can further enhance students' engagement and retention of effective presentation techniques.

Future research should explore innovative teaching methodologies, such as gamification and AI-driven speech analysis, to further refine and personalize training programs. Continuous assessment and tailored feedback mechanisms will also be essential in ensuring sustainable improvement in students' presentation skills. By systematically addressing these challenges, Kaung Su Wai English Language Center can play a crucial role in equipping students with the essential communication skills required for their academic and professional growth.

Discussion

The findings from this study align with previous research on English presentation skills and public speaking challenges among non-native English speakers. According to Brown (2018), anxiety and lack of confidence are among the most significant barriers to effective presentations. Literature suggests that repeated practice, exposure to public speaking opportunities, and structured feedback can significantly enhance students' confidence in presentation delivery. The observations in this study reinforce these findings, indicating that students who practice frequently and receive constructive feedback show noticeable improvement in their fluency and coherence.

Furthermore, research by Smith and Jones (2020) highlights the importance of non-verbal communication, including body language, eye contact, and vocal modulation, in maintaining audience engagement. The study findings reveal that students at Kaung Su Wai English Language Center struggle with these aspects, often delivering presentations in a monotone voice with limited gestures. Studies emphasize that training in non-verbal communication techniques can greatly enhance the effectiveness of presentations, a recommendation that can be implemented in the center's curriculum.

Additionally, the literature on English presentation skills by Carter (2019) underscores the significance of visual aids in supporting key points and reinforcing audience understanding. However, as observed in this study, many students struggle with effectively incorporating visual

aids. Research suggests that structured training on the appropriate use of slides, infographics, and multimedia elements can improve the impact of student presentations.

Finally, time management and question-handling skills are recurring themes in research on public speaking. According to Kim and Lee (2021), students who undergo training in structuring presentations and managing time constraints develop stronger delivery skills. This study's findings indicate that students at the English Language Center require targeted interventions in these areas to improve their ability to manage presentation timing and respond effectively to audience questions.

By incorporating insights from existing literature, the English Language Center can design comprehensive training programs that address key student challenges. These findings underscore the importance of continued research and innovation in teaching English presentation skills, ensuring students are well-equipped for academic and professional success.

Suggestions for Future Studies

Based on the findings, the following recommendations are proposed for further study:

1. **Holistic Language Development:** Future research should explore the relationship between presentation skills and other language competencies such as writing, listening, and reading.
2. **Innovative Teaching Strategies:** Investigating the effectiveness of digital tools, peer feedback, and experiential learning methods could provide insights into improving presentation skills.
3. **Vocabulary Expansion:** Examining the impact of vocabulary acquisition on students' ability to express ideas clearly during presentations.
4. **Psychological Factors:** Research on stage anxiety, self-confidence, and motivation could offer valuable strategies to enhance students' presentation performance.
5. **Practical Training Programs:** The development of structured public speaking workshops tailored to students' needs should be explored to provide hands-on learning experiences.

References

- Brown, J. (2018). *Overcoming Presentation Anxiety: Strategies for Public Speaking*. London: Academic Press.
- Buapan, C. (2019). *Presentation Techniques and Preparation Strategies among Graduate Students in English for Careers*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Candlin, C. N. & Hall D. R. (2011). *Teaching and Researching: Language and Communication* Routledge.
- Carter, M. (2019). *The Role of Visual Aids in Effective Communication*. New York: Communication Studies Press.
- Dörnyei, Z. (2005). *The Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition* Routledge.
- Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching*, 5th ed. Pearson Education Limited.
- Hassan Abu El Enein, A. (2017). *Difficulties Faced by English Majors in Oral Presentations at Al Aqsa University, Gaza. Palestine: Academic Research Journal*.
- Jermasawat, W. (2018). *Language Needs and Challenges in English Oral Presentations: A Study of Thai Engineers at Denso International Asia Co., Ltd.* Bangkok: Language Research Institute.
- Kim, S., & Lee, H. (2021). *Effective Time Management and Audience Engagement in Public Speaking*. Seoul: Global Education Publishers.
- Smith, R., & Jones, P. (2020). *Non-Verbal Communication and Its Impact on Public Speaking*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tanntkul, N. (2020). *Impact of Financial Statement Presentation Formats on Investor Decision-Making*. Bangkok: Business Communication Research Journal.

ARMS: คุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยตามแนวพระพุทธศาสนา
ARMS: A Framework of Thai Military Leadership Traits
in Accordance with Buddhist Principles

¹น.ท.ภักคณ สนิทสม, ²ดร.ณัฐพล จารัตน์

¹Wg. Cdr. Pakkapon Sanitsom, ²Natthaphon Jarat, PhD

¹สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารอากาศ ณ กรุงเบอร์ลิน, ²กระทรวงยุติธรรม

¹Office of the Air Attaché, Royal Thai Embassy in Berlin, ²Ministry of Justice, Thailand

¹Corresponding Author's E-mail: natthaphon.jarat@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและพัฒนาโมเดล ARMS ซึ่งเป็นโมเดลต้นแบบใหม่เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยตามแนวพระพุทธศาสนา โดยวิเคราะห์จากบริบทรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 67 ซึ่งระบุว่ารัฐต้องอุปถัมภ์และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงเห็นว่า กองทัพบกไทยในฐานะหน่วยงานของรัฐสามารถน้อมนำหลักภavana 4 ของพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทย 15 ประการ ที่มาจากแนวคิดของนาวิกโยธินสหรัฐฯ นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทไทย การบูรณาการดังกล่าวนำไปสู่โมเดล ARMS ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ A (Action - กายภาวนา) R (Resilience - จิตภาวนา) M (Morality - ศีลภาวนา) และ S (Strategy - ปัญญาภาวนา)

ผลลัพธ์ของการศึกษาในบทความนี้ คือ การนำเสนอโมเดลที่มีความเป็นเอกลักษณ์ไทย และสามารถเป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างผู้นำทหารที่มีคุณธรรม สมรรถนะ และจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

คำสำคัญ: ผู้นำทางทหาร, โมเดล ARMS, หลักภavana 4, การพัฒนาผู้นำ

Abstract

This academic article aims to propose and develop the ARMS model, a newly conceptualized framework designed to cultivate Thai military leadership traits grounded in Buddhist principles. Anchored in Section 67 of the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand which mandates state support and promotion of Buddhism. The article argues that the Royal Thai Armed Forces, as a state apparatus, should adopt the Bhavana 4 (Fourfold Human Development) as a foundational approach. This model aligns with and contextualizes the 15 military leadership traits originally influenced by the United States Marine Corps, adapting them to suit Thai sociocultural conditions. The integration process results in the ARMS model, comprising four

components: A (Action – Kaya Bhavana), R (Resilience – Jitta Bhavana), M (Morality – Sila Bhavana), and S (Strategy – Panya Bhavana).

The outcome of this article is the presentation of a leadership development model with a distinctively Thai identity, offering a strategic and ethical framework that can inform future policy directions. It seeks to foster military leaders who embody moral integrity, professional competence, and a deep sense of responsibility to the Nation, Religion, and Monarchy.

Keywords: Military Leadership, ARMS Model, Bhavana 4, Leadership Development

บทนำ

ทหารไทย คือ ทหารยากรมนุษย์ทางความมั่นคงของชาติที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในกองกำลังทหารที่ดีเยี่ยมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในระดับนานาชาติ ทหารไทยทุกนายได้รับการฝึกฝนสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง เพื่อการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าประสงค์ด้วยความเป็นนายทหารอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี สนองต่อนโยบายของรัฐบาลที่ต้องพิทักษ์รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน อารมณ์ความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอกปราบปรามการกบฏและการจลาจล รวมถึงการช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและสงคราม ทหารจึงมีบุคลิกและคุณลักษณะที่บ่งถึงความเป็นทหาร มีความแตกต่างและมีอัตลักษณ์ตรงกับพันธกิจของยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (Ketsomboon, 2013)

ทหารมีพลังอำนาจ 2 ส่วน คือ พลังอำนาจที่มีตัวตน หมายถึง กำลังกองทัพบก ยุทโธปกรณ์ กำลังคน ที่ตั้งและอาณาเขต เป็นปัจจัยช่วยในยามรบเมื่อชาติต้องการ และพลังอำนาจที่ไม่มีตัวตน หมายถึง องค์ประกอบอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมอำนาจที่มีตัวตน เช่น หลักนิยมทางทหาร คุณลักษณะผู้นำทางทหาร ยุทธศาสตร์ทางทหาร และการทูตทหาร เป็นต้น (Royal Thai Army, 1996) พลังทั้งสองส่วนนี้สนับสนุนและเสริมนโยบายทางทหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ของชาติตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ที่กำหนดทิศทางและวางประเด็นความมั่นคงไว้และจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Office of Policy and Planning, Ministry of Defence, 2023)

การจะดำเนินการกิจให้บรรลุตามเป้าหมายได้นั้น พลังอำนาจที่ไม่มีตัวตนเป็นปัจจัยหนุนสำคัญให้เกิดความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณลักษณะและภาวะผู้นำทางทหาร จะเสริมสร้างศักยภาพและกำกับพฤติกรรมของทหารให้ถูกต้องและเหมาะสม คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ได้รับการเผยแพร่และบรรจุในหลักสูตรด้านผู้นำทหารมี 14 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การวางตัว (Bearing) 2) ความกล้าหาญ (Courage) 3) ความเด็ดขาด (Decisiveness) 4) ความเชื่อถือได้ (Dependability) 5) ความอดทน (Endurance) 6) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) 7) ความริเริ่ม (Initiate) 8) ความซื่อสัตย์ (Integrity) 9) การมีวิจารณ์ญาณ (Judgement) 10)

ความยุติธรรม (Justice) 11) ความรู้ (Knowledge) 12) ความจงรักภักดี (Royalty) 13) กาลเทศะ (Tact) และ 14) ความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness) (Naval Education Department, 1996, Royal Military Cadet Department, 2012, Army Non-Commissioned Officer School Education Division, 2019, Chaiyawiset, 2020, Watthayakorn, 2023)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยจำนวน 14 ที่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทไทย แต่ยังไม่มีการพัฒนาบนฐานคิดที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ทั้งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 67 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงจะต้องส่งเสริมและเผยแผ่หลักธรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา ดังนั้น คุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยควรมีฐานคิดที่เชื่อมโยงกับหลักธรรม อันสะท้อนถึงการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ (Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, 2017)

หนึ่งในหลักธรรมที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ หลักภาวะนา 4 เป็นแนวทางการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กายภาวะนา คือ การพัฒนาด้านร่างกาย ด้วยการฝึกฝนร่างกายให้แข็งแรง มีวินัย และสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) จิตภาวะนา คือ การพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ เช่น ความอดทน ความเข้มแข็งทางอารมณ์ และความมั่นคงภายในจิตใจ เพื่อให้สามารถรับมือกับแรงกดดันได้ 3) ศีลภาวะนา คือ การพัฒนาด้านสังคม ให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีระเบียบและเคารพในกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเป็นผู้นำที่ดี และ 4) ปัญญาภาวะนา คือ การพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์ตัดสินใจ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถวางแผน ยุทธศาสตร์ และตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม

ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอกรอบคิดและโมเดลการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทย โดยอิงจากหลักภาวะนา 4 ซึ่งสามารถนำมาใช้จำแนกคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยให้ครอบคลุมการพัฒนาทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา เป็นการวิเคราะห์เชื่อมโยงคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยอย่างมีระบบตามแนวพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทยและเป้าหมายของรัฐในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางการทหารอย่างมีคุณภาพ

ความสำคัญของคุณลักษณะผู้นำทางทหาร

ดังที่ พระบรมราชาบาท พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานกระบี่และปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช วิทยาลัยแพทยศาสตร์มงกุฎเกล้า และสถาบันการศึกษาทางทหารต่างประเทศ ประจำปีการศึกษา 2561 ว่า

“...นายทหารนั้น ต้องเป็นทั้งตัวอย่างและผู้นำที่ดี กล่าวคือ ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มกำลังตลอดจนหาประสบการณ์เพิ่มเติม และหมั่นศึกษาเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญ เพื่อพัฒนาตนและหน่วยงานให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ อีกทั้ง ต้องสังวรระวังความประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในระเบียบวินัยอันดี เป็นตัวอย่างและมาตรฐานของหน่วย มี

ความอดทน เสียสละ สุจริต และซื่อตรงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อหน้าที่การงานถ้านายทหารทุกคนสามารถเป็นตัวอย่างและผู้นำที่ดีทั้งในการปฏิบัติงานและการประพฤติปฏิบัติตนงานทุกส่วนของกองทัพก็จะดำเนินก้าวหน้าไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะอำนวยผลให้ชาติบ้านเมืองของเราตั้งมั่นอยู่ด้วยความผาสุกสงบ และมีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป...” (The Royal Government Agencies, 2019)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นถึงบทบาทของนายทหารต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอย่างเต็มกำลังความสามารถ ครองตนให้เป็นแบบอย่าง และเรียนรู้พัฒนาตนเองให้ชำนาญในการกิจที่ได้รับมอบหมาย เมื่อนำมาวิเคราะห์เชิงคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ปรากฏในพระบรมราโชวาท มีคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบ กล่าวคือ นายทหารต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและต้องตระหนักถึงบทบาทที่มีต่อหน่วยงานและประเทศชาติ 2) ด้านความอดทนและเสียสละ กล่าวคือ ผู้นำทางทหารต้องพร้อมเผชิญกับอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อและมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต กล่าวคือ ผู้นำทางทหารต้องมีจริยธรรมที่มั่นคงต่อหน้าที่ด้วยความซื่อตรงทั้งต่อตนเอง ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน และ 4) ด้านการมีวินัย กล่าวคือนายทหารควรยึดถือในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ในอีกด้านหนึ่ง คุณลักษณะผู้นำทางทหารไม่ได้จำกัดเพียงการปฏิบัติตามระเบียบวินัยหรือการบังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างสมดุลระหว่างความแข็งแกร่งและความยืดหยุ่นโดยผู้นำทางทหารที่ดีสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้และมองการณ์ไกล เพื่อนำพาหน่วยงานไปสู่เป้าหมายในระยะยาว นักวิชาการทางทหารและพลเรือนได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารจำนวนมากและเป็นที่ยอมรับว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารและความเป็นผู้นำทางทหารเป็นหัวใจสำคัญในการกำกับ ดูแล และขับเคลื่อนภารกิจทางทหารให้บรรลุเป้าหมายทั้งในยามสงบและวิกฤต การเป็นผู้นำในกองทัพไม่ได้วัดผลจากการสั่งการทางยุทธวิธีเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และการสร้างความเชื่อมั่นในหมู่กำลังพล คุณลักษณะผู้นำทางทหารจึงถูกกำหนดขึ้นให้เป็นหลักการที่ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการปฏิบัติงานเพื่อความมั่นคงของชาติ (Romanized: Kanj Noi-boonsuk, 2022)

อีกทั้ง พรทิพย์ คล้ายคลึง (Porntip Klaiklung, 2006) อธิบายว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยได้เริ่มต้นปลูกฝังในหลักสูตรของโรงเรียนเตรียมทหาร นักเรียนทหารต้องเรียนและฝึกฝนอย่างครบถ้วนตลอดระยะเวลา 3 ปีการศึกษา นายทหารที่จบจากโรงเรียนเตรียมทหารจะมีคุณลักษณะที่โดดเด่นในหลายด้าน เริ่มจากการมีบุคลิกภาพและท่าทางที่น่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสื่อสารเพื่อขอความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชาเหนือตน ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานได้ รวมถึงสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อสถานการณ์โดยไม่หลงในอำนาจ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจนำสิ่งใหม่ ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ในขณะเดียวกันก็ต้องมีความเข้มแข็ง มีวินัย ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด และสามารถปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จอย่างรวดเร็วและถูกต้อง คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ควรมีของนักเรียนเตรียมทหารแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์

ด้านความสามารถในการตัดสินใจ และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ ศราวุธ ไชยวิเศษ (Sarawut Chaiyawiset, 2020) กล่าวว่า พื้นฐานระดับบุคคลของนายทหารที่พึงประสงค์ คือ การมีคุณลักษณะ ทหารอาชีพที่มีความเชี่ยวชาญ ความรับผิดชอบ และความรักในหมู่คณะ ซึ่งคุณลักษณะผู้นำทางทหารจะสร้าง ความเป็นทหารอาชีพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ เอกลักษณะพิเศษของทหารอาชีพ คือ ทหาร เป็นผู้ที่มีสิทธิ์ถืออาวุธ มียศ เครื่องแบบ ระบบอาวุโส และระเบียบวินัยทหาร ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้

ในขณะเดียวกัน ภัคภณ สนธิสม และมานวิภา อินทรทัต (Phakkaphon Sanitsom & Manwipha Intrathat, 2016) กล่าวว่า แม้คุณลักษณะผู้นำทางทหารจะมีความสำคัญต่อการเป็นนายทหารอาชีพ เป็นเสมือน หัวใจของการเป็นทหาร ทหารย่อมคู่กับคุณลักษณะผู้นำทางทหารที่ต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดกว่าพลเรือน แต่ยังมีอีกหลายคุณลักษณะที่ยังเป็นนามธรรมมากเกินไป ยังขาดตัวชี้วัดและแนวปฏิบัติที่ประเมินหรือวัดได้ ส่วน อมรวัฒน์ มัจฉา (Amornwat Matcha, 2020) ย้ำว่า คุณลักษณะผู้นำทางทหารมีความสำคัญมาก เนื่องจากการ ปฏิบัติการทางทหาร เป็นการปฏิบัติที่ถูกมอบหมายภารกิจจากหน่วยเหนือและจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน และนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ หากไม่สามารถปฏิบัติตามแผนหลักให้บรรลุเป้าหมายได้ จะต้อง เปลี่ยนเป็นแผนสำรองทันที จึงต้องใช้สภาวะผู้นำที่จะต้องกล้าตัดสินใจ เพื่อไม่ให้ภารกิจล้มเหลว ซึ่งจะมีผลต่อ ความมั่นคงของชาติหรือหากภารกิจล้มเหลว จะต้องพร้อมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ สภาวะผู้นำ ทางทหารย่อมเกิดจากสภาวะของจิตสำนึกที่จะปกป้องเอกราชและความมั่นคงของชาติและสถาบันหลักของชาติ สามารถแลกได้ด้วยชีวิต การเสริมสร้างสภาวะผู้นำทางทหารต้องเริ่มจากการเสริมสร้างอุดมการณ์ทหารและ คุณลักษณะทางทหารให้เกิดขึ้นจากจิตใจภายใต้จิตใต้สำนึก สภาวะผู้นำก็จะเกิดขึ้น หากเป็นผู้ที่ยึดมั่นและปฏิบัติ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาย่อมเป็นผู้นำทางทหารที่สมบูรณ์เปี่ยมด้วยอุดมการณ์ มีความรักชาติและ คุณธรรมควบคู่กัน

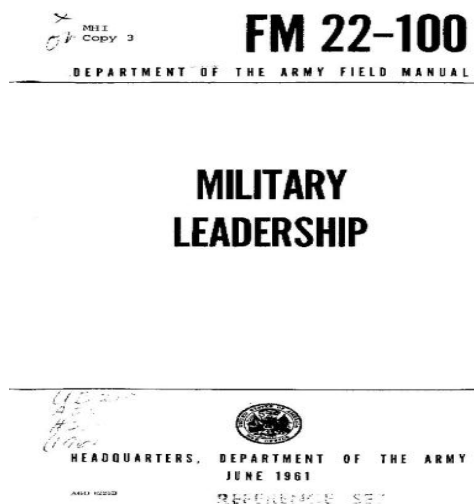
ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น คุณลักษณะของผู้นำทางทหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติการกิจทาง ทหารและความมั่นคงของชาติ ทหารไม่สามารถตัดขาดจากคุณลักษณะผู้นำทางทหารได้ ผู้นำทางทหารต้องม ีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หน่วยงาน และประเทศชาติ โดยแสดงออกผ่านการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต และมีวินัย นอกจากนี้ ผู้นำทางทหารต้องมีความอดทนและพร้อมเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถตัดสินใจ ได้อย่างถูกต้องและทันเวลา โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤตที่ต้องเผชิญกับความท้าทาย การสร้างสมดุลระหว่าง ความแข็งแกร่งและความยืดหยุ่นเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวต่อสถานการณ์ และสิ่งสำคัญไปกว่านั้น การ พัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยเริ่มตั้งแต่การศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหาร นั่นหมายความว่าได้รับการฝึกฝน ด้านความเป็นผู้นำตั้งแต่อายุยังน้อย มุ่งเน้นการฝึกฝนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้เป็นนายทหารผู้มีบุคลิกภาพที่ นำเชื่อถือมนุษยสัมพันธ์ดี และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีอุดมการณ์และความรักชาติ มีคุณธรรมและความ เป็นผู้นำที่สมบูรณ์ พร้อมขับเคลื่อนภารกิจให้สำเร็จลุล่วง

จุดเริ่มต้นของ 14 คุณลักษณะผู้นำทางทหาร

คุณลักษณะผู้นำทางทหารทั้ง 14 คุณลักษณะของกองทัพไทย อาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีข้อมูลอ้างอิงชัดเจนว่าเริ่มต้นครั้งแรกจากหน่วยงานทางทหารหน่วยใด แต่คุณลักษณะทั้งหมดมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนาวิกโยธินสหรัฐฯ มี 14 คุณลักษณะเช่นกัน ที่พัฒนาขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง อาจเป็นไปได้ว่ามีนายทหารไทยที่เดินทางไปศึกษาวิชาการทหารในสหรัฐฯ หรืออาจได้รับความรู้จากการเข้ามาอิทธิพลของทหารสหรัฐฯ ในภูมิภาคอาเซียน จึงได้นำแนวคิดนี้ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของไทย เมื่อเวลาผ่านไปจึงพัฒนาคุณลักษณะที่ 15 เพิ่มขึ้น จากการศึกษาของ ภัคภณ สนธิสม และ ณัฐพล จารัตน์ กล่าวว่า ผู้เชี่ยวชาญทางทหารของไทยได้เพิ่มเติมคุณลักษณะที่ 15 คือ การมองการณ์ไกลหรือวิสัยทัศน์ (Vision) จึงนับเป็นการพัฒนาต่อยอดคุณลักษณะจากต้นแบบเดิม จึงอาจเรียกเป็น 15 คุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยที่ยอมรับได้ อย่างไรก็ตาม เอกสารทางวิชาการของหลายหน่วยงานจะอ้างอิงคุณลักษณะผู้นำทางทหาร 14 คุณลักษณะเป็นพื้นฐาน และในขณะเดียวกัน นักวิชาการทางทหารและพลเรือนเริ่มค้นคว้าและศึกษาเชิงวิชาการของคุณลักษณะผู้นำทางทหาร 15 คุณลักษณะเพิ่มมากขึ้น (Amornwat Matcha, 2020, Sarot Kliangsang, 2017, Rattana Phattanasophon, 2021)

แม้ว่าคุณลักษณะผู้นำทางทหารของไทยทั้ง 14 คุณลักษณะ และต่อมาได้มีการเสนอเพิ่มเป็น 15 คุณลักษณะก็ตาม แต่จุดเริ่มต้นของ 14 คุณลักษณะของไทยนั้นต่อยอดมาจากคู่มือราชการทหารกองทัพบกสหรัฐฯ FM 22-100 เรื่อง Military Leadership (ความเป็นผู้นำทางทหาร) พิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1961 และภายหลังนาวิกโยธินสหรัฐฯ นำไปใช้ ประกอบด้วย (Department of the Army, 1961 : 16 -17)

be upright, your general appearance and the condition of your clothing and equipment should set the example for the rest of your unit. You should show alertness and energy in your actions and movements.

b. Your appearance and manner must depict competence and confidence, sometimes beyond what you actually feel. By controlling your voice and gestures, you can exert a firm and steady influence over those around you, especially in combat. All good leaders know that their apparent confidence in themselves, in their troops, equipment, and in the outcome of a situation is reflected in their men. Few things can steady the morale of troops more than the realization that their leader, with full knowledge of the difficulties of a situation, neither looks nor acts worried as perhaps he has a right to do. Too much severity and strictness of manner diminish the sympathy and confidence you must have from your men. Frequent irritation and loss of temper indicate lack of self-discipline. One who cannot control himself, cannot expect to control others.

c. Language is another of the outward marks by which you will be judged and through which you influence your subordinates. Speak plainly and clearly. Make your sentences short, simple, positive, and direct. If you must use terms that may not be clearly understood, explain their meaning. Avoid talking down to your subordinates.

CHART 1 LEADERSHIP TRAITS

BEARING	PHYSICAL MORAL	INTEGRITY
COURAGE		JUDGMENT
DECISIVENESS		JUSTICE
DEPENDABILITY		KNOWLEDGE
ENDURANCE		LOYALTY
ENTHUSIASM		TACT
INITIATIVE		UNSELFISHNESS

Chart 1. Leadership traits.

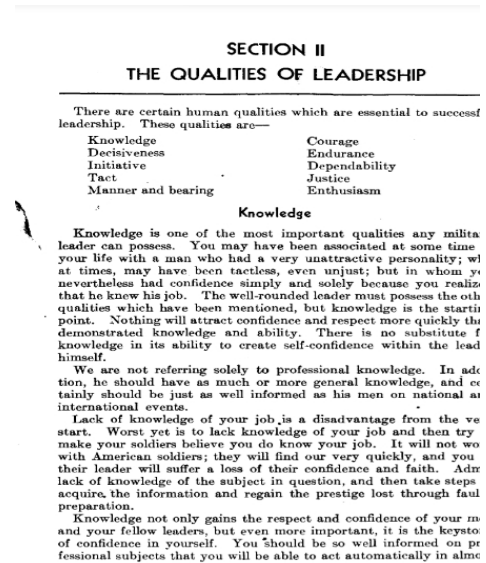
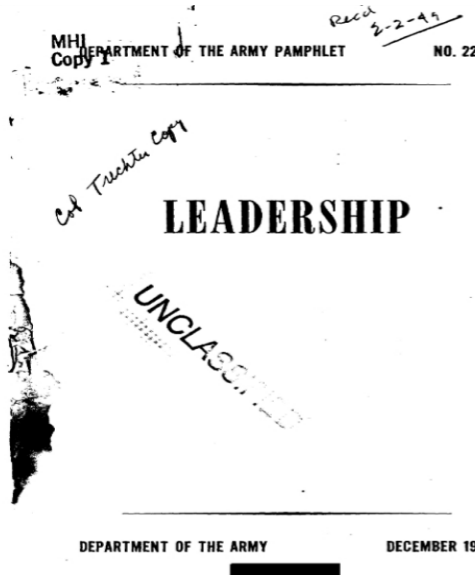
ภาพที่ 1 หน้าปกคู่มือ FM 22-100 Military Leadership (1961) และ 14 คุณลักษณะในหน้า 17

1) ความสง่างาม (Bearing) 2) ความกล้าหาญ (Courage) 3) การตัดสินใจเด็ดขาด (Decisiveness) 4) ความน่าเชื่อถือ (Dependability) 5) ความอดทน (Endurance) 6) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)

7) ความคิดริเริ่ม (Initiative) 8) ความซื่อสัตย์ (Integrity) 9) วิจารณญาณ (Judgment) 10) ความยุติธรรม (Justice) 11) ความรู้ (Knowledge) 12) ความจงรักภักดี (Loyalty) 13) การมีไหวพริบ (Tact) และ 14) ความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness)

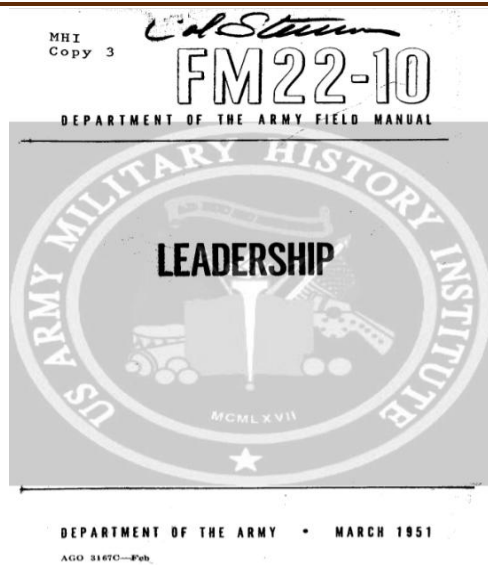
อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะทั้งหมดสามารถย้อนกลับไปถึงคู่มือทหารของกองทัพบกสหรัฐอเมริกา หมายเลข 22-1 เรื่อง ความเป็นผู้นำ (Department of the Army Pamphlet No. 22-1) พิมพ์ในปี ค.ศ.1948 ในขณะนั้น คำว่า “Qualities” (คุณลักษณะ) และมีเพียง 10 คุณลักษณะ ได้แก่ (Department of the Army: 1948, 7)

ภาพที่ 2 หน้าปกคู่มือ Department of the Army Pamphlet No. 22-1 Leadership (1948) และ 10 คุณลักษณะในหน้า 7

1) ความรู้ (Knowledge) 2) ความอดทน (Endurance) 3) การตัดสินใจเด็ดขาด (Decisiveness) 4) ความน่าเชื่อถือ (Dependability) 5) ความคิดริเริ่ม (Initiative) 6) ความยุติธรรม (Justice) 7) ไหวพริบ (Tact) 8) ความกล้าหาญ (Courage) 9) ความสง่างาม (Bearing) และ 10) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)

ในเวลาต่อมา ได้มีการปรับปรุงและจัดพิมพ์คู่มือราชการสนาม FM 22-10 เรื่อง Leadership (ภาวะผู้นำ) ในปี ค.ศ. 1951 และเพิ่มจำนวนคุณลักษณะเป็น 19 คุณลักษณะ และเรียกคำว่า “Traits” แทน “Qualities” ได้แก่ (Department of the Army, 1951 : 15-17)

cooperation. Reluctance to delegate authority often is a mark of retarded growth in leadership.

j. Principle X—Employ Your Command in Accordance With its Capabilities. To employ his command properly, the leader must have a thorough knowledge of the tactical and administrative capabilities and limitations of his command. He must assign objectives that are possible of attainment, properly evaluate time and space factors, and employ his command with sound judgment. To do less than this may spell failure in accomplishing the mission. Recurrent failure brings about collapse of morale, *esprit de corps*, and efficiency. However, on occasion, when the situation demands, men must be pushed without hesitation beyond their considered capabilities in order to achieve a quick and cheap victory or to avoid a costly defeat.

k. Principle XI—Take Responsibility for Your Actions. The commander of a unit is responsible for all his unit does, or fails to do. The leader recognizes and acknowledges this responsibility on all occasions. Any effort to evade this responsibility destroys the bond of loyalty and respect that must exist between the commander and his subordinates.

11. LEADERSHIP TRAITS

Leadership traits are human qualities that are of great value to the leader. Possession of these traits simplifies the task of applying leadership principles and assists greatly in winning confi-

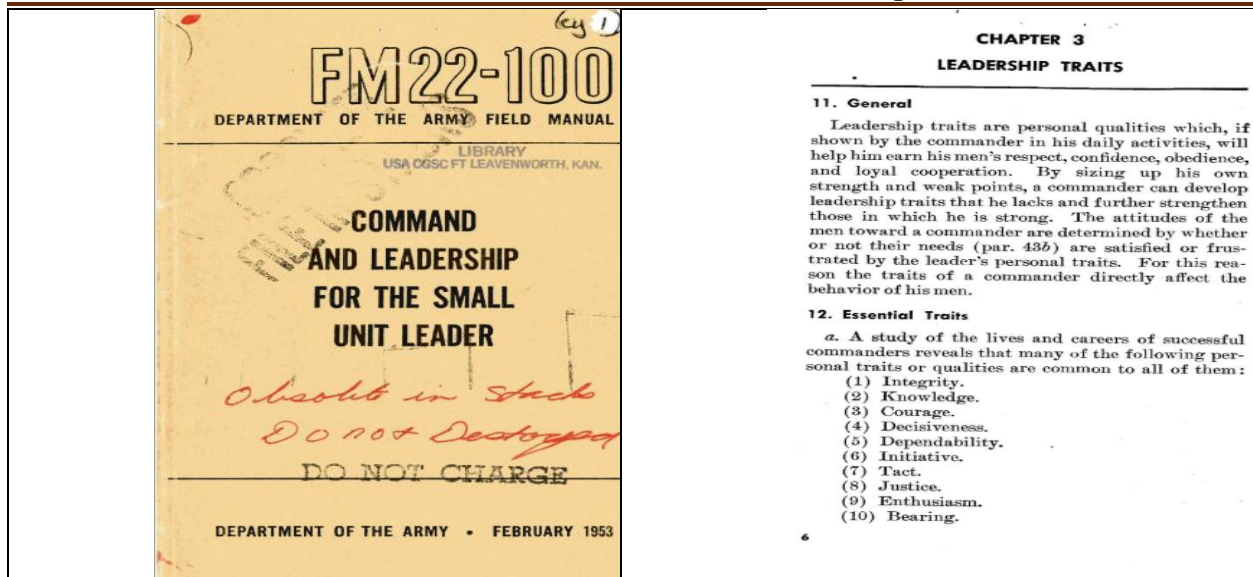
AGO 3167C

15

ภาพที่ 3 หน้าปกคู่มือ FM 22-10 Leadership (1951) และ 19 คุณลักษณะในหน้า 15

1) ความตื่นตัว (Alertness) 2) การตัดสินใจเด็ดขาด (Decisiveness) 3) ความกล้าหาญ (Courage) 4) ความอดทน (Endurance) 5) ความน่าเชื่อถือ (Dependability) 6) พลัง (Force) 7) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) 8) อารมณ์ขัน (Humor) 9) ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) 10) ความซื่อสัตย์ (Integrity) 11) ความคิดริเริ่ม (Initiative) 12) วิจาร์ณญาณ (Judgment) 13) สติปัญญา (Intelligence) 14) ความจงรักภักดี (Loyalty) 15) ความยุติธรรม (Justice) 16) ไหวพริบ (Tact) 17) ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy) 18) ความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness) และ 19) ความสง่างาม (Bearing)

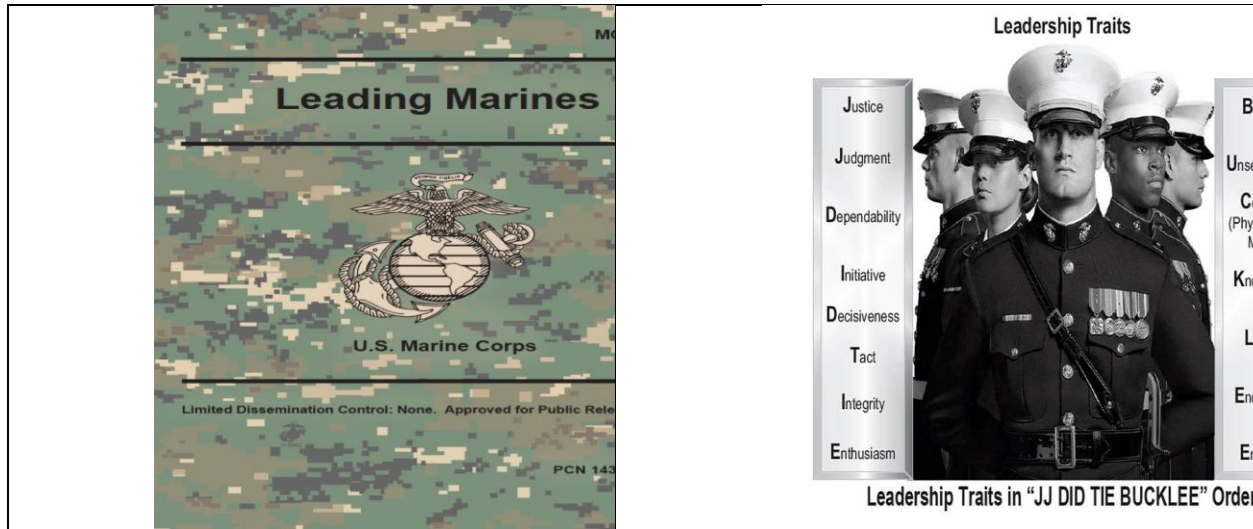
ต่อมาในปี ค.ศ. 1953 กองทัพบกสหรัฐฯ พิมพ์คู่มือฉบับใหม่ FM 22-100 เรื่อง Command and Leadership for the Small Unit Leader (การบังคับบัญชาและภาวะผู้นำสำหรับผู้นำหน่วยขนาดเล็ก) ตัดลดเหลือเพียง 12 คุณลักษณะ ได้แก่ (Department of the Army, 1953 : 6-7)

ภาพที่ 4 หน้าปกคู่มือ FM 22-100 Command and Leadership (1953) for the Small Unit Leader และ 12 คุณลักษณะในหน้า 6

1) ความซื่อสัตย์ (Integrity) 2) ความรู้ (Knowledge) 3) ความกล้าหาญ (Courage) 4) การตัดสินใจเด็ดขาด (Decisiveness) 5) ความน่าเชื่อถือ (Dependability) 6) ความคิดริเริ่ม (Initiative) 7) ไหวพริบ (Tact) 8) ความยุติธรรม (Justice) 9) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) 10) ความสง่างาม (Bearing) 11) ความอดทน (Endurance) และ 12) ความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness)

ตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1983 กองทัพบกสหรัฐฯ ปรับปรุงคู่มือราชการสนามใหม่ แต่ไม่ปรากฏหัวข้อเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหาร แต่เปลี่ยนเป็นการอธิบายด้วยลักษณะอื่น อย่างไรก็ตาม นาวิกโยธินสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจนำ 14 ลักษณะจากคู่มือราชการสนาม FM 22-100 ของกองทัพบกสหรัฐฯ เรื่อง Military Leadership ค.ศ. 1961 มาใช้และยังคงให้ความสำคัญกับ 14 คุณลักษณะนี้มาจนกระทั่งทุกวันนี้ โดยเรียก 14 คุณลักษณะเป็นคำสั่ง (Order) ว่า JJ DID TIE BUCKLE เพื่อให้จดจำง่ายและเป็นตัวย่อจากตัวอักษรภาษาอังกฤษต้นคำของ 14 คุณลักษณะ เรียงลำดับแบบฉบับนาวิกโยธินสหรัฐฯ ตามลำดับ คือ Justice (ความยุติธรรม), Judgment (วิจารณ์ญาณ), Dependability (ความน่าเชื่อถือ), Initiative (ความริเริ่ม), Decisiveness (การตัดสินใจเด็ดขาด), Tact (ไหวพริบ), Integrity (ความซื่อสัตย์), Enthusiasm (ความกระตือรือร้น), Bearing (ความสง่างาม), Unselfishness (ความไม่เห็นแก่ตัว), Courage (ความกล้าหาญ), Knowledge (ความรู้), Loyalty (ความจงรักภักดี) และ Endurance (ความอดทน) และล่าสุดเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2024 นาวิกโยธินสหรัฐฯ บรรจุคุณลักษณะที่ 15 คือ Empathy (ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น) ในคู่มือ MCWP 6-10 Leadership U.S. Marine Corp จึงต้องเพิ่มอักษรภาษาอังกฤษตัว E ซึ่งเป็นอักษรขึ้นต้นคำของ Empathy กลายเป็นคำสั่ง JJ DID TIE BUCKLEE นับเป็นการเปลี่ยนแปลงสำคัญอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนาวิกโยธินสหรัฐฯ (U.S. Marine Corp: 2024, 3-4; Lydia Gordon: 2024)

ภาพที่ 5 หน้าปกคู่มือ MCWP 6-10 Leading Marines (2024) และ 15 คุณลักษณะในหน้า 2-3

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นที่ประจักษ์ว่า 14 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ 14 คุณลักษณะผู้นำทางทหารของสหรัฐฯ ต่อมา ได้มีการนำเสนอคุณลักษณะที่ 15 คือ วิสัยทัศน์ (Vision) เพิ่มเติมขึ้นมา ในขณะที่นาวิกโยธินสหรัฐฯ เพิ่มเติมคุณลักษณะที่ 15 คือ Empathy (ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น) อันแสดงถึงความสามารถในการเข้าใจและรับรู้ความรู้สึก ความคิด มุมมองของผู้อื่น และมีความประนีประนอม จึงสังเกตได้อย่างชัดเจนว่า 14 คุณลักษณะของไทยและสหรัฐฯ เหมือนกัน แต่แตกต่างกันในคุณลักษณะที่ 15

การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารของไทยด้วยหลักภาวา 4

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ บัญญัติว่า

มาตรา 67 รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย (Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, 2017)

ตามบทบัญญัติระบุว่า “รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา” นั้นหมายความว่า รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่โดยตรงในการสนับสนุนและเผยแผ่หลักธรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจและปัญญาของประชาชน ฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ในบริบทคุณลักษณะผู้นำทางทหารของไทยทั้ง 15 ประการ ยังขาดความเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงเสนอให้ใช้หลักภาวา 4 ซึ่งเป็นหลักของการพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ครบทุกมิติ ได้แก่ การพัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) การพัฒนาด้านอารมณ์ (จิตภาวนา) การพัฒนาด้านสังคม (ศีลภาวนา) และการพัฒนาด้านความรู้ (ปัญญาภาวนา) แนวทางนี้จะช่วยจัดกลุ่มของคุณลักษณะทั้งหมดให้สอดคล้องกับหลักธรรม และเป็นการรักษาสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ อีกทั้ง เพื่อความก้าวหน้าและยั่งยืนในปฏิบัติหน้าที่ การบูรณาการคุณลักษณะเหล่านี้กับหลักภาวนา 4 จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทย เพราะเป็นการนำพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน

จากการศึกษาของ ญัฐพล จารัตน์ พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส อธิบายว่า คำว่า “ภาวนา” หมายถึง การพัฒนาในเชิงลึกที่มุ่งเน้นการยกระดับมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และใจ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพสูงสุดครอบคลุม 4 ด้าน ทำให้เข้าใจได้ว่า การพัฒนามนุษย์ไม่สามารถแยกกายและใจให้พัฒนาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง แต่ต้องพัฒนาไปพร้อมกันทุกขณะ หลักภาวนา 4 ประกอบด้วย (Nattaphon Charat, Phra Maha Weerasak Abhinandaveti, & Phra Maha Hansah Dhammahaso, 2021)

(1) การพัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) หมายถึง การฝึกฝนและพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง กระฉับกระเฉง มีทักษะ และเสริมสร้างความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) การพัฒนาด้านอารมณ์ (จิตภาวนา) หมายถึง การมุ่งเน้นการฝึกจิตให้มั่นคง มีสติ สมาธิ และมีคุณธรรม สามารถควบคุมอารมณ์และสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

(3) การพัฒนาด้านสังคม (ศีลภาวนา) หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมด้วยการฝึกฝนให้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคมและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีสันติภาพและสันติสุข

(4) การพัฒนาด้านความรู้ (ปัญญาภาวนา) หมายถึง การพัฒนาทางปัญญาและความรู้ ด้วยการฝึกฝน แยกแยะถูกผิด ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา และมีวิจาร์ณญาณ สามารถเรียนรู้และเข้าใจด้วยเหตุและผล

การบูรณาการหลักภาวนา 4 กับคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะการเป็นผู้นำทางทหารที่มีคุณลักษณะที่ดีเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ดำรงตนด้วยคุณธรรม รักษาสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ และพัฒนาสู่ความเป็นผู้นำทางทหารที่เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมของไทย ด้วยเหตุนี้ การจัดกลุ่มคุณลักษณะผู้นำทางทหารของไทย 15 คุณลักษณะด้วยหลักภาวนา 4 สามารถทำได้โดยพิจารณาองค์ประกอบของแต่ละคุณลักษณะ 4 ด้านการพัฒนา ดังนี้

(1) การพัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) สอดคล้องกับคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ การวางตัว (Bearing) ความอดทน (Endurance) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) และกาลเทศะ (Tact)

(2) การพัฒนาด้านอารมณ์ (จิตภาวนา) สอดคล้องกับคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ ความกล้าหาญ (Courage) ความเด็ดขาด (Decisiveness) ความริเริ่ม (Initiative) และความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness)

(3) การพัฒนาด้านสังคม (ศีลภาวนา) สอดคล้องกับคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ ความซื่อสัตย์ (Integrity) ความเชื่อถือได้ (Dependability) ความยุติธรรม (Justice) และความจงรักภักดี (Loyalty)

(4) การพัฒนาด้านความรู้ (ปัญญาภาวนา) สอดคล้องกับคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ การมีวิจาร์ณญาณ (Judgement) ความรู้ (Knowledge) และวิสัยทัศน์ (Vision) การจัดกลุ่มช่วยให้เห็นความสมดุลของทิศทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารในทุกมิติตามหลักภาวนา 4 ฉะนั้น หากขาด “กายภาวนา” อาจขาดความ

นำเชือกถ้อยและความพร้อมทางร่างกาย หากขาด “ศีลภาวนา” อาจนำไปสู่การขาดจริยธรรมและความไว้วางใจจากผู้อื่น หากขาด “จิตภาวนา” อาจไม่สามารถควบคุมอารมณ์และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากขาด “ปัญญาภาวนา” อาจขาดวิสัยทัศน์และการแก้ไขปัญหาอย่างชาญฉลาด

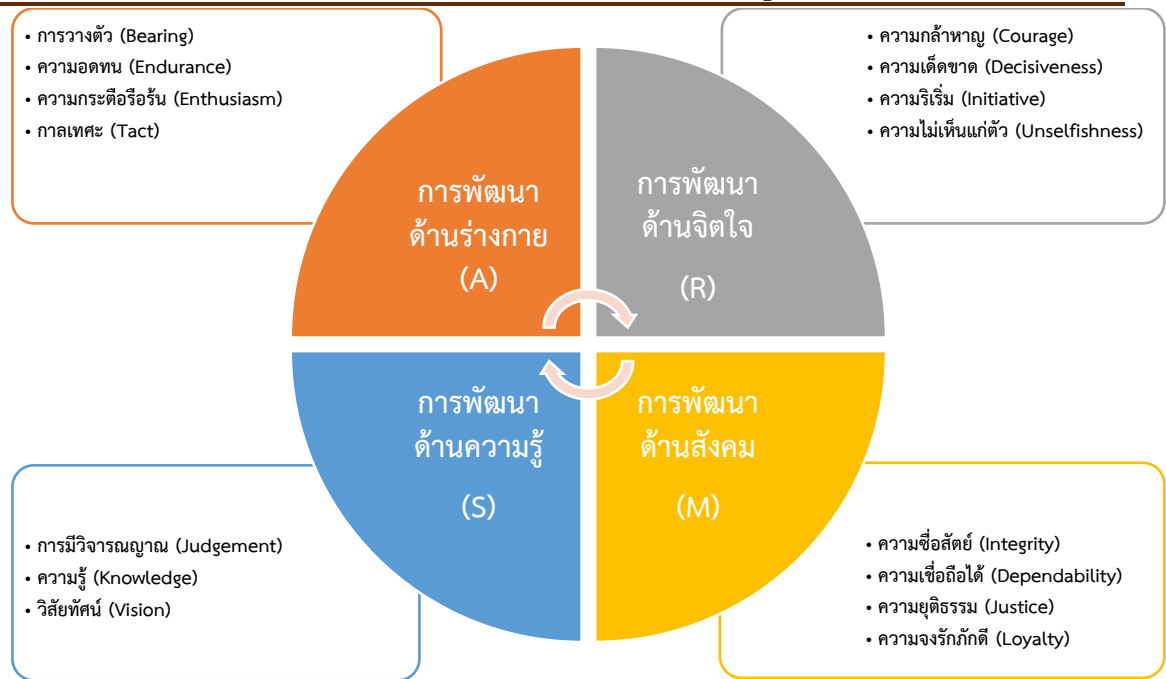
AMRS: โมเดลการบูรณาการ 15 คุณลักษณะด้วยฐานของภาวนา 4

โมเดล ARMS เป็นแนวคิดใหม่ที่พัฒนาขึ้นเพื่อเชื่อมโยงคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทย 15 ประการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบทของกองทัพไทยและสนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 67 ซึ่งระบุถึงหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนได้ออกแบบโมเดล ARMS มีความหมายพ้องกับคำว่าภาษาอังกฤษแปลว่า “กองกำลัง” อันสะท้อนถึงบริบทของทหาร และในขณะเดียวกันยังเป็นตัวย่อจากคำขึ้นต้นภาษาอังกฤษขององค์ประกอบหลัก 4 ประการที่สอดคล้องกับหลักภาวนา 4 ได้แก่ Action, Resilience, Morality และ Strategy

โมเดล ARMS จึงทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดในการจำแนกและพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยทั้ง 15 ประการให้เป็นระบบ โดยอิงจากมิติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสมดุลตามหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา จิตภาวนา ศีลภาวนา และปัญญาภาวนา โมเดลนี้จึงไม่เพียงแต่สื่อความหมายถึงทหาร แต่ยังช่วยให้เข้าใจง่าย จดจำได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมและพัฒนาผู้นำได้อย่างเป็นรูปธรรม

การจำแนกคุณลักษณะในแต่ละมิติอาศัยหลักเกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความสอดคล้องเชิงคุณค่าและเจตคติของคุณลักษณะกับเป้าหมายของแต่ละมิติ 2) ความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมที่สะท้อนผลของการพัฒนาในมิตินั้น ๆ และ 3) ความชัดเจนในการเชื่อมโยงเชิงระบบกับการฝึกอบรมและพัฒนาผู้นำในบริบทของกองทัพไทย ซึ่งจะได้อธิบายให้เข้าใจ ดังต่อไปนี้

รูปที่ 1 โมเดล ARMS ในการบูรณาการคุณลักษณะผู้นำด้วยฐานของหลักภาวะ 4
(ที่มา: ผู้เขียน)

A (Action) หมายถึง ความพร้อมของร่างกายในการปฏิบัติหน้าที่และสง่างาม สู่ถึงความขยันขันแข็งการทำงานอย่างเต็มที่ และการเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความเป็นผู้นำและความสำเร็จในการทำงาน ใช้แสดงแทนคำว่า การพัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) และคุณลักษณะที่สอดคล้อง ได้แก่ การวางตัว (Bearing) ความอดทน (Endurance) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm) และ ทักษะ (Tact)

R (Resilience) หมายถึง ความอดทนและความมั่นคงทางจิตใจ การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง อดทนต่ออุปสรรค และมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ใช้แสดงแทนคำว่า การพัฒนาด้านอารมณ์ (จิตภาวนา) โดยคุณลักษณะที่สอดคล้อง ได้แก่ ความกล้าหาญ (Courage) ความเด็ดขาด (Decisiveness) ความริเริ่ม (Initiative) และความไม่เห็นแก่ตัว (Unselfishness)

M (Morality) หมายถึง จริยธรรม ความซื่อสัตย์ และการปฏิบัติตนตามระเบียบ เน้นความซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย และการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมและองค์กร ใช้แสดงแทนคำว่า การพัฒนาด้านสังคม (ศีลภาวนา) โดยครอบคลุมคุณลักษณะ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ (Integrity) ความเชื่อถือได้ (Dependability) ความยุติธรรม (Justice) และความจงรักภักดี (Loyalty)

S (Strategy) หมายถึง การเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้อย่างมียุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาหน่วยงาน และมีทักษะ วิสัยทัศน์ในการเล็งเป้าหมาย เน้นการใช้ปัญญาวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนาตนเองและหน่วยงานให้เติบโตอย่างมั่นคง ใช้แสดงแทนคำว่า การพัฒนาด้านความรู้ (ปัญญาภาวนา) โดยครอบคลุมคุณลักษณะ ได้แก่ การมีวิจารณญาณ (Judgement), ความรู้ (Knowledge) และวิสัยทัศน์ (Vision)

การผสมผสานระหว่างการพัฒนาพฤติกรรมและความคิดของบุคคลตามหลักภาวนา 4 ต้องอาศัยการฝึกฝนที่เป็นระบบ ผ่านการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และตรรกะ ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการแก้ปัญหาและตัดสินใจที่ดีขึ้น เกิดผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวก มีความอดทน และมีความคิดที่เป็นระบบมากขึ้น ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างวินัยและจริยธรรม มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นแก่นของการพัฒนา (Phra Maha Phachara Kittivaramethee, 2021) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของทางทหารโดยใช้หลักภาวนา 4 เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรทางทหาร ช่วยให้ทหารพัฒนาคุณลักษณะเชิงสมรรถนะและศักยภาพ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาองค์กร สามารถนำไปใช้ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมกำลังพลทางทหาร และขยายผลไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาอย่างเป็นระบบ (Anukun Boonraksaa, 2011) การพัฒนาบุคลากรทางทหารต้องพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วยการพัฒนาแบบองค์รวมและมีอัตลักษณ์ความเป็นทหารไทย ยิ่งไปกว่านั้น โมเดลนี้ไม่เพียงแต่แสดงถึงการบูรณาการคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยให้สอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หากแต่ยังเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ให้ผู้วิจัยและนักวิชาการนำโมเดลไปต่อยอดพัฒนาในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย เพื่อเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม สมรรถนะ และจิตสำนึกต่อสังคมและชาติอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

- 1) นำเสนอแนวทางใหม่ให้เห็นถึงความสอดคล้องเชิงเนื้อหาและแนวคิดระหว่างหลักภาวนา 4 กับคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทย 15 ประการ ช่วยให้คุณลักษณะเหล่านี้ได้รับการตีความใหม่ครอบคลุมทั้งการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และความรู้ รวมถึงเชื่อมโยงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 67 ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยถูกเสนอในรูปแบบเชิงระบบมาก่อนในงานวิชาการด้านการทหารของไทย
- 2) สร้างกรอบแนวคิดเชิงพุทธในรูปแบบโมเดลเชิงประจักษ์เป็นต้นแบบใหม่ที่ชื่อว่า ARMS ซึ่งมีนัยความหมายสอดคล้องกับคำว่า “กองกำลัง” ในบริบททางทหาร และในขณะเดียวกันยังเป็นตัวย่อขององค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ Action, Resilience, Morality และ Strategy ซึ่งเชื่อมโยงอย่างลงตัวสามารถนำไปใช้พัฒนาแนวทางฝึกอบรมผู้นำ การออกแบบหลักสูตร รวมถึงการวิจัยต่อยอดในเชิงปฏิบัติได้
- 3) ทราบถึงพัฒนาการและที่มาของคุณลักษณะผู้นำทางทหารของกองทัพไทยที่ได้รับการต่อยอดมาจากคุณลักษณะผู้นำทางทหารของนาวิกโยธิน กองทัพสหรัฐฯ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สรุปและข้อเสนอ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปและเสนอข้อเสนอแนะได้อย่างเป็นรูปธรรมในรูปแบบข้อ ๆ ดังนี้

- 1) โมเดลนี้เป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่สามารถบูรณาการหลักภาวนา 4 กับคุณลักษณะผู้นำทางทหารไทยได้อย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงกับมิติการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญาอย่างชัดเจนเพื่อการ

ฝึกอบรม การพัฒนา และการถ่ายทอดคุณลักษณะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับบริบทของวัฒนธรรมไทยและพันธกิจของกองทัพไทย

2) โมเดลนี้สามารถใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะผู้นำทางทหาร ด้วยการวางโครงสร้างที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับภาวะผู้นำ โดยประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรม และการพัฒนาผู้นำที่มีสมรรถนะ (Competency)

3) ควรพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะผู้นำทางทหารบนฐานคิดของโมเดลและส่งเสริมให้นำโมเดลไปใช้เป็นแนวทางในระดับนโยบายและหลักสูตรการศึกษาทางทหารอย่างเป็นทางการ

4) เนื่องจากบทความนี้เป็นการให้ข้อมูลเชิงวิชาการที่ต้องมีการวิจัยหลักเกณฑ์การจำแนกคุณลักษณะทั้งหมดในมิติต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เพราะคุณลักษณะบางประการสามารถรวมหรือทับซ้อนได้มากกว่าหนึ่งมิติ

บรรณานุกรม

_____. (1951). FM 22-10 Department of the Army Field Manual Leadership. Washington D.C.: Headquarters Department of Army.

_____. (1953). FM 22-100 Command and Leadership for the Small Unit Leader. Washington

_____. (1961). FM 22-100 Department of the Army Field Manual Military Leadership.

Boonraksa, A. (2011). Human resource development based on the Four Foundations of Mindfulness at the 31st Military Circle Command (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya.

Chaiyawiset, S. (2020). Professional military characteristics of Ministry of Defense personnel (Unpublished individual research report). Army Command and General Staff College.

Charat, N., Phra Maha Weerasak Abhinandavethee, & Phra Maha Hans Dhammhaso. (2021). Strategies for developing competencies and skills of private sector labor in Mukdahan special economic zone through peaceful means. Air Force Academy Journal of Humanities and Social Sciences, 9, 71-84.

Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017). (2017, April 6). Royal Thai Government Gazette, 134(40A), 17.

D.C.: Headquarters Department of Army.

Department of the Army. (1948). No.22-1 Department of the Army Pamphlet Leadership.

Education Division, Army Non-Commissioned Officer School. (2019). Training and teaching manual for military leadership subject (Course ChKTh.111). Bangkok: Army Non-Commissioned Officer School.

- Kanjobnuksuk, K. (2022). Guidelines for the development of personnel management of the Military Personnel Department, Royal Thai Armed Forces Headquarters (Unpublished individual research report). Army Command and General Staff College.
- Ketsomboon, N. (2013). Development of Thai military diplomacy to support the ASEAN Political-Security Community (Master's thesis). Burapha University, Chonburi.
- Klaiklueng, P. (2006). A study of military leadership characteristics of pre-cadet students, Armed Forces Preparatory School, Supreme Command Headquarters (Master's thesis). Srinakharinwirot University.
- Kliangsong, S. (2017). Desirable leadership characteristics for battalion commanders based on the perspectives of military officers: A case study of Air Defense and Coastal Defense Command (Master's thesis). Burapha University, Chonburi.
- Lydia Gordon. (2024). Empathy gives Marine Corps leadership trait No. 15 and a new marine_corps/2024-10-28/empathy-added-marine-leadership-traits-15651732.html
- Matcha, A. (2020). Military leadership of battalion commanders in military units in Nakhon Ratchasima province (Unpublished individual research report). Army Command and General Staff College.
- mnemonic. Retrieved February 14, 2025, from [https://www.stripes.com/branches/Naval Education Department](https://www.stripes.com/branches/Naval-Education-Department). (1996). Military leadership study manual for professional schools in the Royal Thai Navy. Bangkok: Kanasana.
- Office of Policy and Planning, Ministry of Defense. (2023). Action plan for enhancing national security capacity (2023–2027). Bangkok: Office of the Permanent Secretary for Defense.
- Pattanasophon, R. (2021). Military leadership in the new normal situation among military unit commanders in Nan province (Unpublished individual research report). Army Command and General Staff College.
- Phra Maha Pachara Kittivaramethee. (2021). Modern leadership and management based on the Four Foundations of Mindfulness. MCU Loei Review Journal, 2(2), 160–168.
- Royal Guards Cadet School. (2012). Knowledge management: Characteristics of a soldier. Nakhon Nayok: Chulachomklao Royal Military Academy.
- Royal Household Bureau. (2019). Royal address at the commissioning ceremony for graduates of the Royal Thai Military Academy, Royal Thai Naval Academy, Navamindradhiraj Royal Thai Air Force Academy, Phramongkutklao College of Medicine, and international military educational institutions for the academic year 2018. Retrieved

February 2, 2025, from <https://www.royaloffice.th/wp-content/uploads/2022/07/T0330-4.pdf>

- Royal Thai Army. (1996). Field manual on the Royal Thai Army doctrines RS.100-1 to 4, B.E. 2539 (1996). Bangkok: Army Education Department.
- Sanitsom, P., & Charat, N. (2015). Desirable military leadership characteristics in the Royal Thai Armed Forces. *The Executive Journal*, 35(1), 75–86.
- Sanitsom, P., & Intharatat, M. (2016). Military leadership characteristics of graduates from Navamindradhiraj Royal Thai Air Force Academy: A case study of the academic year 2014. *Air Force Academy Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(4), 153–164.
- States Marine Corps.
- U.S. Marine Corp. (2024). MCWP 6-10 Leading Marines. Washington D.C.: Headquarters United States Marine Corps.
- Washington D.C.: Headquarters Department of Army.
- Washington D.C.: Headquarters Department of Army.
- Wattthayakorn, R. (2023). A study of desired personality traits of cadets at Chulachomklao Royal Military Academy. *Chulachomklao Royal Military Academy Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(2023), 16–30.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย
โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Learning Achievement on Thai Word Formation
Using CIPPA Model Learning Management with KAHOOT Application
for Matthayomsuksa 1 students

¹สิทธิรัตน์ เขียวทิพย์, สถาพร ปุ่มเป้า

¹Sitthirat Khiaothip, Sathaporn Poompao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: sahapapkh@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปาร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT กับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนกำแพงดินพิทยาคม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน 31 คน ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย โดยใช้การสุ่มหน่วยห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 1 ฉบับ 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าเฉลี่ย (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างคำในภาษาไทย; โมเดลชิปปา; แอปพลิเคชัน KAHOOT

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare learning achievement on Thai word formation of Mathayomsuksa 1 students before and after learning through CIPPA Model integrated with KAHOOT application 2) to compare learning achievement on Thai word formation of Mathayomsuksa 1 students after learning through CIPPA Model integrated with KAHOOT application with the 80 percent criterion and 3) to study students' satisfaction towards learning Thai word formation through CIPPA Model integrated with KAHOOT application. The sample group consisted of 31 Mathayomsuksa 1/1 students in the first semester of the academic year 2024 at Kamphaengdin Pittayakhom School, Sam Ngam District, Phichit Province, selected through simple random sampling using classroom unit sampling. The research instruments were: 1) 4 lesson plans, 2) a 30-item multiple-choice achievement test, and 3) a 15-item satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and t-test.

The results were as follows: 1) The post-test learning achievement scores on Thai Word Formation of Mathayom 1 students were significantly higher than the pre-test scores at the .05 level. 2) The post-test learning achievement scores on Thai Word Formation of Mathayom 1 students were significantly higher than the 80 percent criterion at the .05 level. 3) The satisfaction of Mathayom 1 students towards learning Thai Word Formation using CIPPA Model with KAHOOT application was at the highest level.

Keywords: Thai Word Formation; CIPPA Model; KAHOOT Application

บทนำ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ เน้นการลงมือปฏิบัติ ค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Vicharn Panich, 2012) สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาที่ได้รับการออกแบบให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียน ด้วยการจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับความน่าสนใจและความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม (National Education Act, B.E. 2546, 2003) ฉะนั้นการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน จึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ

การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เพื่อสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ได้กำหนดแนวทางสำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับ ช่วงวัยเรียนและวัยรุ่นได้รับการเน้นย้ำให้เป็นช่วงเวลาสำคัญสำหรับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อศตวรรษที่ 21 เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (Secretariat of the National Strategy Committee, 2018) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ และครูผู้สอนสามารถสร้างสรรค์สื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างรอบด้าน

เช่นเดียวกันกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร การประกอบอาชีพ การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาไทยอย่างถูกต้อง จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมี ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะการใช้ภาษาไทย โดยกำหนดไว้ในสาระที่ 4 มาตรฐาน ท 4.1 ว่า “เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ” (Ministry of Education, 2008) การเรียนรู้ภาษาไทยจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาษาไทยจะเป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนทุกคน แต่ในปัจจุบันก็ยังพบกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยเฉพาะปัญหาการใช้ภาษาไทย เนื่องจากการได้รับการฝึกฝนพื้นฐานเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง นอกจากทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำลง หากผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน และการเรียนในวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเข้าใจเรื่องชนิดของคำ จะช่วยให้นักเรียนแยกคำและการสร้างคำได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าว อาจเกิดจากความซ้ำซ้อนของเนื้อหาภาษาไทย ความบกพร่องในพื้นฐานความรู้ของนักเรียน และวิธีการสอนที่ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้เพียงพอ (Prapatsorn Aatsuek et al., 2020) ผู้เรียนขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่ทราบความหมายของคำศัพท์ วิธีการสร้างคำ และสับสระหว่างคำประสมและคำซ้อน จึงไม่สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง (Chanatda Sengseng, 2020) การเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนด้วยวิธีการอย่างถูกต้อง แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักวิชาการศึกษา ได้สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการใช้ภาษาไทย และพยายามหาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ แต่ปรากฏว่า ผลการเรียนการสอนหลักการใช้ภาษาไทยที่ผ่านมา ผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ จากข้อมูลคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) รายวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกำแพงดินพิทยาคม ประจำปีการศึกษา 2564-2566 (3 ปีย้อนหลัง) พบว่า ปีการศึกษา 2564 มีผลคะแนนเฉลี่ย 36.75 คะแนน ปีการศึกษา 2565 มีผลคะแนนเฉลี่ย 40.74 คะแนน และปีการศึกษา 2566 มีผลคะแนนเฉลี่ย 38.58 คะแนน (Kamphaengdin Phitthayakhom School, 2023) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีผลคะแนนอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศ จากการให้ข้อมูล

ของ รสสุคนธ์ คุ่มประยูร และเบญจรัตน์ อิ่มใจ (Interview, 2024) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนกำแพงดินพิทยาคม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร พบว่า “ผู้เรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการเข้าใจความหมายของคำวิธีการสร้างคำ การแยกคำ และมักสับสนระหว่างคำประสมกับคำซ้อน เช่น คำว่า ทรัพย์สิน ผู้เรียนคิดว่าเป็นคำประสม แต่ที่ถูกต้องคือเป็นคำซ้อน เพราะมีหลักการสร้างคำที่คล้ายกัน เป็นต้น และสาเหตุอีกประการคือเวลาเรียนที่มีอยู่จำกัด เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน บางคนเรียนรู้ได้ช้า บางคนเรียนรู้ได้เร็ว และพฤติกรรมขาดนิสัยรักการอ่าน ขาดความสนใจใฝ่รู้ มีสมาธิสั้น ขาดความรับผิดชอบ และไม่ชอบทำงานเมื่อได้รับมอบหมาย แต่ชอบทำกิจกรรมให้เสร็จสิ้นภายในคาบเรียน”

นอกจากนี้ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนประสบปัญหา กล่าวคือการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ดังที่ (Nittawan Phomai, 2024) ได้กล่าวว่า ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากตัวผู้สอนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ยังเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เน้นการถ่ายทอดความรู้ และเนื้อหาโดยตรง ส่งผลให้นักเรียนขาดปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่น้อยลง ซึ่งไม่เหมาะสมกับการฝึกฝนทักษะการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย สอดคล้องกับ (Attapong Phiwluang et al., 2020) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนหลักภาษาไทย ด้านกลวิธีการจัดการเรียนรู้ คือ ผู้สอนขาดกลวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นการสอนบรรยายหน้าชั้นเรียน อธิบายเนื้อหาตามหนังสือเรียน จึงทำให้การเรียนการสอนน่าเบื่อ ผู้เรียนไม่สนใจเรียน ไม่กระตือรือร้น เพราะการสอนทำให้ไม่ตื่นเต้น ดังนั้น จึงควรได้รับการแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสม

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับการสร้างคำในภาษาไทย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหา และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดีขึ้น จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมสามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนหลักภาษาไทย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) ดังที่ (Tissana Kaemmani, 2024) ได้กล่าวว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนการเรียนรู้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นที่ 6 การปฏิบัติหรือการแสดงผลงาน และขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า วิธีการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังเช่น (Nannaphat Duangkham & Sanchai Chuchee, 2024) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดล (CIPPA MODEL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิดของคำในภาษาไทย หลังการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดล สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีผลความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ (พระมหาคชา ประณีตพลกรัง, 2560) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดดาวคะนอง ระหว่างวิธีสอนแบบชิปปา (CIPPA MODEL) กับวิธีสอนแบบปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบชิปปากับกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยหลังเรียนคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปาช่วยพัฒนาการเรียนหลักการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนได้

เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ยุคบริบทสังคมดิจิทัล จากการศึกษาสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีความน่าสนใจที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น พบว่า KAHOOT เป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว โดยผู้เรียนสามารถใช้โทรศัพท์มือถือในการตอบ มีปฏิสัมพันธ์กับเกมคำถามบนจอหน้าชั้นเรียน หรือบนจอส่วนบุคคล KAHOOT ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนสนใจการเรียน มีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีความสนุกสนาน และเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ครูสามารถตรวจสอบ และวิเคราะห์คำตอบ หรือความคิดเห็นของผู้เรียน ทำให้ผู้สอนทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของผู้เรียนในชั้นเรียนได้ (Danuphon Suebsamran & Sattawat Srinukroh, 2024) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปาอีกด้วย

ด้วยเหตุผลที่นำเสนอข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) และ การใช้ KAHOOT ช่วยให้การจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยมีความน่าสนใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปาร่วมกับ แอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกำแพงดินพิทยาคม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนกำแพงดินพิทยาคม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 59 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนกำแพงดินพิทยาคม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 31 คน ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย โดยใช้การสุ่มหน่วยห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.85$, $S.D. = 0.14$) แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 คำมูล	จำนวน 2 ชั่วโมง
2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 คำประสม	จำนวน 2 ชั่วโมง
3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 คำซ้อน	จำนวน 2 ชั่วโมง
4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 คำซ้ำ	จำนวน 2 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกคำตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผ่านตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 และนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและผ่านการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทยมาแล้ว จำนวน 35 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบ หาความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ (KR - 20) ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน โดยข้อสอบทั้งฉบับที่ผ่านเกณฑ์พบว่า มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT จำนวน 1 ฉบับ 15 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ 5 ข้อ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ 5 ข้อ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ 5 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาร์ค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.38

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย จำนวน 30 ข้อ โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปาร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 8 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง
3. ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย จำนวน 30 ข้อ โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง
4. ทำการสอบถามความพึงพอใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT จำนวน 1 ฉบับ 15 ข้อ โดยใช้เวลา 30 นาที
5. ตรวจสอบให้คะแนนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียนและการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยนำคะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ t-test Dependent
2. วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยนำคะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) แบบการทดสอบค่าของประชากรกลุ่มเดียว (One sample t-test)
3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายเป็นรายชื่อตามระดับความพึงพอใจกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียน และหลังเรียน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียน และหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{D}$	S. D. _D	t	Sig.
ก่อนเรียน	31	30	12.65	2.274	12.16	2.451	27.62*	0.000
หลังเรียน	31	30	24.81	1.447				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.65 คะแนน และ 24.81 คะแนน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 80

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 80

คะแนน	n	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80	$\bar{x}$	S.D.	% of Mean	t	Sig.
หลังเรียน	31	30	24.00	24.81	1.447	82.69	3.10*	0.0000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงเกณฑ์ร้อยละ 80 เทียบเท่ากับ

24.00 คะแนน ผลการทดสอบ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดการเรียนรู้			
1. กิจกรรมการเรียนรู้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.84	0.37	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียน	4.55	0.50	มากที่สุด
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.61	0.49	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	4.68	0.47	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่	4.68	0.47	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.67	0.46	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้			
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความแปลกใหม่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความสุข	4.35	0.74	มาก
7. ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้	4.61	0.49	มากที่สุด
8. ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างอิสระเสรี	4.58	0.49	มากที่สุด
9. บรรยากาศในชั้นเรียนไม่ตึงเครียด ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข	4.52	0.50	มากที่สุด
10. ครูผู้สอนให้คำแนะนำและความช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง	4.65	0.48	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.54	0.54	มากที่สุด

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

11. ผู้เรียนได้รับความรู้และเข้าใจเรื่องการสร้างคำในภาษาไทยมากขึ้น	4.71	0.45	มากที่สุด
12. ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะทางด้านภาษาได้ดีขึ้น	4.58	0.49	มากที่สุด
13. ผู้เรียนได้รับทักษะการใช้เทคโนโลยี	4.61	0.49	มากที่สุด
14. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.61	0.49	มากที่สุด
15. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทยมากขึ้น	4.71	0.45	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.65	0.48	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	4.13	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.46) ด้านที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจรองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.48) และด้านที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.54)

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของงานวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี หลักการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ซึ่งมีลำดับขั้นตอน คือ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นการแสวงหา

ความรู้ใหม่ 3) ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม 4) ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม 5) ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ 6) ขั้นการปฏิบัติ 7) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ดังที่ (Chaiwat Suttirat, 2018) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนแบบ CIPPA MODEL เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคู่ไปกับการปฏิบัติและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจากการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปาแล้ว การนำแอปพลิเคชัน KAHOOT เข้ามาช่วยในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่ (Kerk Saksuphap, 2018) ได้อธิบายว่า แอปพลิเคชัน KAHOOT เป็นทางเลือกอีกวิธีหนึ่งที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพิ่มความสนุกสนานในห้องเรียน ดึงดูดความสนใจให้กับผู้เรียนทุกคนมีการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Kaewnapa Thongthet & Saen Somnuek, 2023) ที่ได้ศึกษาการใช้วิธีสอนแบบชิปปาที่มีผลต่อความฉลาดรู้การอ่านและทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการศึกษา พบว่า ความฉลาดรู้การอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาโดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้เรื่อง ความฉลาดรู้การอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนแบบชิปปา (CIPPA MODEL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 แผน 20 ชั่วโมง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นอกจากนี้ (Phongphaka Detnonsang, 2019) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชิปปา ประกอบแบบฝึก พบว่า ความสามารถด้านการเขียนสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา ประกอบแบบฝึก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 คิดเป็นร้อยละ 83.56 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า คะแนนการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 24.32 คิดเป็นร้อยละ 81.08 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 กับคะแนนการทดสอบ หลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT โดยผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการทำงานกลุ่ม มีใบงานและกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาความเข้าใจใน

เนื้อหาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yanakawee Chinwong & Suphanan Sitthiloet, 2021) ได้ศึกษาการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปา โดยใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาภาษาไทย เรื่อง โคลงโลกนิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปา เรื่อง โคลงโลกนิติ มีประสิทธิภาพ 87.75/84.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลการทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาภาษาไทย เรื่อง โคลงโลกนิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 86.04 จากการศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสม จึงเลือกใช้เกณฑ์ดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย สูงขึ้น เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน เปิดโอกาสให้ได้คิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เข้าใจวิธีการสร้างคำภาษาไทยได้ดีขึ้น ส่วนด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสนุกสนานและกระตือรือร้นมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกกับการเรียน ไม่เครียด และกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการใช้เทคโนโลยี และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ (Somnuek Phattiyathanee, 2022) ได้อธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกชอบ พอใจหรือเจตคติที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อการเรียน หรือทำกิจกรรม หรือการจัดการเรียนรู้ ความพึงพอใจทำให้ผู้เรียนเกิดความสุข เป็นผลดีต่อการเรียนรู้” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Weerawit Boonsong et al., 2023) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เกม KAHOOT เรื่อง ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในการสร้างสรรค์ชาติไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนโดยใช้เกม KAHOOT เรื่อง ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในการสร้างสรรค์ชาติไทยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และนอกจากนี้ (Dhammakeerti Buabmee, 2022) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องการสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบการสอนแบบชิปปา (CIPPA MODEL) ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน (Gamification) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบชิปปาร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชัน อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นอกจากจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแล้วยังส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT อยู่ในระดับมากที่สุดอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT โดยละเอียด และก่อนนำมาใช้ควรชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT ก่อนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT ครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยี ตรวจสอบความพร้อมของระบบอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์สมาร์ตโฟนของผู้เรียนให้พร้อมใช้งาน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT มาทดลองใช้กับผู้เรียนระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย

2.2 ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ร่วมกับแอปพลิเคชัน KAHOOT ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ในรายวิชาภาษาไทย เช่น ชนิดและหน้าที่ของคำ ภาษาพูด ภาษาเขียน ส่วนวนที่เป็นคำพังเพยและสุภาษิต เป็นต้น

References

- Aatsuek, A., Kiatcharunphan, B., & Sirivattanathakul, N. (2020). The situation of Thai language teaching management: Guidelines for problem solving. *Journal of Education, MCU*, 8(2), 195–211.
- Boonsong, W., Bucha, J., & Sihawong, A. (2023). Developing learning achievement using KAHOOT games on biographies of notable Thai figures for Mathayom Suksa 2 students at Demonstration School, Thepsatri Rajabhat University. *Journal of Corporate Administration and Local Innovation*, 9(7), 764–778.
- Buabmee, D. (2022). Development of learning achievement in Thai language on word formation using CIPPA teaching model with gamification techniques for Mathayom Suksa 6 students (Master's thesis, Naresuan University).
- Chindawong, Y., & Sitthiloet, S. (2021). Designing learning activities using CIPPA model and analytical thinking skills in Thai literature: “Khleng Lokaniti” for Mathayom Suksa 1 students. *Journal of Humanities and Social Sciences, Ratchaphruek University*, 7(1), 183–198.

- Chuchee, S., & Duangkham, N. (2024). A comparative study of Thai learning achievement on parts of speech using the CIPPA model among Mathayom Suksa 1 students at Metta Suksa School. *Santayaphiwat Wat Nongkok Journal*, 2(6), 26–37.
- Detnonsang, P. (2019). Development of Thai writing communication skills of Prathom Suksa 5 students using CIPPA learning method and exercise booklets (Master’s thesis, Mahasarakham Rajabhat University).
- Kaemmani, T. (2024). The art of teaching: Knowledge for effective learning process (23rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kaewnapa, T., & Somnuek, S. (2023). The effect of using the CIPPA teaching method on reading literacy and teamwork skills of Mathayom Suksa 1 students in opportunity expansion schools under Ang Thong Primary Education Area Office. *Journal of Educational Innovation and Research*, 7(1), 294–309.
- Kammani, K. (2018). Using Kahoot to create questions in science classes. *Journal of Education*, Burapha University, 29(2), 1–11.
- Ministry of Education. (2003). National Education Act, B.E. 2542 and Amendment No. 2 B.E. 2545. Bangkok: Transport and Parcel Organization Printing Office.
- Ministry of Education. (2008). Indicators and core content of Thai language learning strand according to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551. Bangkok: Cooperative League of Thailand Press.
- National Strategy Committee Secretariat. (2018). National Strategy 2018–2037. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Nittawan, P. (2024). Development of a learning center package on Thai word formation using STAD cooperative learning for Mathayom Suksa 3 students at Kusumanwittayakom School, Sakon Nakhon. *Journal of Academic Research*, 7(4), 389–400.
- Panich, V. (2012). The learning way for students in the 21st century. Bangkok: Sodsri–Saritwong Foundation.
- Phattiyathanee, S. (2022). Educational measurement (13th ed.). Kalasin: Prasan Printing.
- Phiwlueng, D., & Srinukroh, S. (2024). Learning through KAHOOT game on “Our Atmosphere” for Mathayom Suksa 1 students. *Journal of Academic and Research*, Northeastern University, 14(1), 28–41.
- Phomai, N. (2024). Development of Thai word formation learning modules using learning centers for Mathayom Suksa 3 students under Sakon Nakhon Secondary Educational Service Area Office. *Journal of Academic Research*, 7(4), 389–400.

- Phra Mahakacha Praneethpolkrang. (2017). A comparative study of Thai learning achievement on parts of speech of Mathayom Suksa 1 students using CIPPA model and traditional teaching. *Journal of Education, MCU*, 5(2), 99–112.
- Prapatsorn, A., Chulasap Kaewmorakot, S., & Aekawanang, W. (2020). Solving problems of Thai grammar achievement by using Minicourse teaching packages for Mathayom Suksa 5/6 students at Bangkapi School. *Journal of Education, Suan Sunandha*, 4(1), 55–63.
- Sengseng, C. (2020). Development of learning on Thai word formation using skill exercises combined with TAI cooperative learning for Mathayom Suksa 1 students (Master's thesis, Thaksin University).
- Sitthirat, C. (2018). 80 innovations in learner-centered instruction (8th ed.). Nonthaburi: P-Balance Design & Printing.
- Suebsamran, D., & Srinukroh, S. (2024). Learning management with KAHOOT games on “Our Atmosphere” for Mathayom Suksa 1 students. *Journal of Academic and Research, Northeastern University*, 14(1), 28–41.
- Suttirat, C. (2018). 80 innovations in learner-centered learning (8th ed.). Nonthaburi: P-Balance Design & Printing.
- Tissana, K. (2024). The art of teaching: Knowledge for effective instruction (23rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Yanakawee, C., & Sitthiloet, S. (2021). Designing Thai learning activities using CIPPA and analytical thinking in “Khleng Lokaniti” for Mathayom Suksa 1. *Journal of Humanities and Social Sciences, Ratchaphruek University*, 7(1), 183–198.

แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7
ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Guidelines for Managing the Learning Ecosystem according to
the Principles of Sappāya VII of Santisuk School Group
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

¹รักษา ทรัพย์ประเสริฐ, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, พระครูภัทรธรรมคุณ

¹Raksa Subprasert, Suddhipong Srivichai, Phrakruphattharathammakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: raksa.6624@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ใช้ประชากรผู้บริหารและครู โรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จำนวน 127 คน เก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากเนื่องจากผู้บริหารและครูให้ความสำคัญร่วมมือบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งใน ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ ด้านความร่วมมือของเครือข่าย ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา ตามลำดับความสำคัญของการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ 2. วิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัย สนับสนุน Active Learning ใช้เทคโนโลยี พัฒนาทักษะการสอน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับภายนอกเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่ และ 3. แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 มีแนวทาง ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ สร้างสภาพแวดล้อมสะอาด ทันสมัย และมีระเบียบ เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2) โคจรสัปปายะ จัดสภาพการเดินทางและเรียนรู้นอกสถานที่ให้ปลอดภัยและเหมาะสม 3) ภัตตสัปปายะ ใช้สื่อการสอนหลากหลายและทันสมัย กระตุ้นการเรียนรู้ 4) ปุคคลสัปปายะ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร และการมีส่วนร่วมของนักเรียน 5) โภชนสัปปายะ สนับสนุนการบริโภคทั้งอาหารและความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 6) อุตสัปปายะ ควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิและแสงสว่าง ให้เหมาะสมกับการเรียน และ 7) อิริยาบถสัปปายะ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเคลื่อนไหวและการผ่อนคลาย เพื่อสุขภาพที่ดีของผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหาร; ระบบนิเวศการเรียนรู้; หลักสัปปายะ 7

Abstract

This research aimed 1) to study the management of the learning ecosystem of schools in the Santisuk Group, 2) to study the management of the learning ecosystem according to the Sappāya 7 principles of schools in the Santisuk Group, and 3) to propose guidelines for managing the learning ecosystem according to the Sappāya 7 principles of schools in the Santisuk Group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Mixed methods research was designed. The population consisted of 127 administrators and teachers from schools in the Santisuk Group. Data was collected using questionnaires. The statistics analyzed include mean and standard deviation. Content analysis was also conducted from interviews with 7 experts. The research findings revealed that: 1. The overall management of the learning ecosystem in all 5 aspects is at a high level because administrators and teachers cooperate to manage the school's learning ecosystem effectively, including learning management methods, the use of learning technology, network collaboration, operational strategies, and educational management resources, according to the order of importance of learning ecosystem management. 2. The management of the learning ecosystem requires collaboration from teachers, learners, parents, and the community. This involves creating a safe environment, supporting Active Learning, utilizing technology, developing teaching skills, building learning networks, and connecting with external resources to fully promote learners' potential. 3. The guidelines for managing the learning ecosystem based on the Sappāya 7 principles are as follows 1) *Āvāsasappāya* – Create a clean, modern, and well-organized environment conducive to learning and positive interaction. 2) *Gocarasappāya* – Ensure safe and suitable transportation and outdoor learning conditions. 3) *Passasappāya* – Utilize diverse and modern teaching media to stimulate learning. 4) *Puggalasappāya* – Foster good relationships among personnel and encourage student participation. 5) *Bhojanasappāya* – Support consumption of both food and knowledge to promote personal development. 6) *Utusappāya* – regulate environmental factors, such as temperature and lighting, to optimize learning conditions. 7) *Iriyāpathasappāya* – organize activities that promote movement and relaxation to enhance students' health and well-being.

Keywords: Managing; Learning Ecosystem; Sappāya VII

บทนำ

การบริหารจัดการขององค์การทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักที่ต้องมีเป้าหมายชัดเจนที่แสดงให้เห็นบทบาทของผู้นำหรือผู้บริหาร ในการนำองค์การให้เปลี่ยนแปลงพัฒนา ผู้นำต้องมีบทบาทในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดถึงบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย ให้การบริหารบรรลุตามนโยบายของการบริหารจัดการขององค์การการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาให้เป็นไปตามแผนนโยบายและแผนงานที่วางไว้ให้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การศึกษาไทยในปัจจุบัน ประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป ทั้งในแวดวงการศึกษาและวงการค้า เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ก็คงเป็นประเด็นของร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติคืออะไร สมควรที่เราจะต้องทำความเข้าใจกันในเรื่องนี้ว่ามีความสำคัญอย่างไร เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาอย่างไร และจะมีผลกระทบต่อชาวไทยทุกคนในแง่ไหน ปัญหาของวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในสังคมไทยนั้น อันที่จริงก็สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับปัญหาทางการศึกษา หากการศึกษาสามารถพัฒนาทักษะ ฝีมือ ความรู้ หากผู้นำที่มีประสบการณ์ความรู้ในการบริหารทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล แม้ว่าจะต้องประสบปัญหานี้ตามธรรมชาติของวงจรทางการบริหารหรือการศึกษาก็ตาม แต่ก็คงไม่ถึงขั้นโศกนาฏกรรมที่เป็นอยู่ วิกฤติการณ์ในการศึกษาไทย ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากระบบการเมืองที่มีปัญหาเรื้อรังและระบบการศึกษาที่เข้าขั้นทุพพลภาพ และจำเป็นต้องผ่าตัดระบบการศึกษาได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันระบุในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐมาตราที่มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวาระหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (Suriya Kongsanoh, 2025) ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ใน “มาตรา 31 กระทรวงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับทุกประเภท และการอาชีวศึกษา แต่ไม่รวมถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการอื่นตามที่มี กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง มาตรา 32 การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงให้มีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคล ในรูปสภาหรือในรูปคณะกรรมการ จำนวนสามองค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด” (Secretariat of the House of Representatives, 2025)

ในปัจจุบันการศึกษาของไทยมีการปรับเปลี่ยน และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ตอบ
โจทย์ผู้เรียน ให้สามารถเข้าถึงความรู้ปรับเป้าหมายการเรียนรู้สู่การสร้างสมรรถนะ เพิ่มทักษะคนวัยทำงาน และ
การเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามการพัฒนาทางการศึกษาไทยยังไม่สามารถเข้าถึงและตอบโจทย์ได้ในทุกกลุ่ม
ผู้เรียน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ภายในสถานศึกษารองรับการเรียนรู้
เชิงรุกโดยพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้จึงถือเป็นวิธีที่สามารถนำไปสู่การ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้เป็น
อย่างดีโดยระบบนิเวศการเรียนรู้หรือ Learning ecosystem ระบบ นิเวศการเรียนรู้มาจากคำศัพท์ทางนิเวศวิทยา
หมายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตภายใน สภาพแวดล้อม ซึ่งเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงกับ
องค์ประกอบหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วย โดยองค์ประกอบและรูปแบบของระบบนิเวศ
การเรียนรู้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2546) ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การ
ดำเนินงาน โดยเน้นการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์
เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย 2) ทรัพยากร ได้แก่งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะอาดอื่นๆ 3) วิธีการจัดการ เรียนรู้ด้วยการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ส่วนบุคคล
(Personalized Learning: PL) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วม
คิดร่วมทำ เป็นต้น 4) การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ เช่น การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่โดยใช้
เทคโนโลยีเป็น ทางเลือกสำหรับผู้เรียน การทำเนื้อหาสาระที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน การกำหนดทักษะ
และ สมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน 5) การใช้
เทคโนโลยี เช่น การนำ E-learning มาใช้ในการเผยแพร่คลังความรู้ในรูปแบบคลิปวิดีโอ ผ่านแพลตฟอร์มการ
เรียนรู้เช่น Google meet, Zoom, Social Media 6) ความร่วมมือของเครือข่าย ซึ่งระบบนิเวศการเรียนรู้จะเป็น
ระบบที่ เกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกในระบบนิเวศการเรียนรู้สามารถพัฒนาตนเองได้
อย่างเต็มศักยภาพร่วมกันนำไปสู่การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ และในการจัดระบบนิเวศ
การเรียนรู้ นั้น สามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเรียนการสอนภายในหน่วยงานสถานศึกษารองรับการ
เรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุ
เป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย ซึ่งเป็นทักษะที่รองรับตลาดแรงงานในปัจจุบันได้ นอกจากนี้ในการจัดระบบ
นิเวศการเรียนรู้ยังสามารถตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่ง องค์การสหประชาชาติร่วมกับ
ประเทศสมาชิกทั่วโลก จึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมาย การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ โดยอาศัย
กรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยง
กัน โดยในหลายประเทศได้มีการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนา
ทางการศึกษา เช่น เมืองเฮลซิงกิเมืองหลวงของฟินแลนด์ ประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพการศึกษาที่
ดีที่สุดในโลก ได้ริเริ่มโครงการ ‘Whole City’ เปลี่ยนทุกสถานที่ในเมืองให้เป็นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ขนาดมหึมา
สถานที่ต่างๆ เช่น ห้องสมุด สวนสาธารณะ ป่า สนาม เด็กเล่น พิพิธภัณฑ์ โรงภาพยนตร์ ห้างสรรพสินค้า ถนน
อาคารทางวัฒนธรรม และห้องสมุด ล้วนเป็นสถานที่ เพื่อการเรียนรู้ซึ่งสามารถขับเคลื่อนโดยใช้เป้าหมายการ
พัฒนาที่ยั่งยืนที่ 4 การสร้างหลักประกันว่าทุกคนมี การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และ

สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) (Suphawan Karunyawee, 2021)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาหรือบูรณาการการศึกษาได้อย่างมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะหลักสัปปายะ 7 เป็นหลักธรรมที่หมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกิดกุศล สิ่งที่เกิดต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย มีด้วยกัน 7 ประการ กล่าวคือ บูรณาการหลักสัปปายะ 7 เพื่อให้แหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างเหมาะสม ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสแหล่งเรียนรู้และสามารถเพิ่มทักษะในการนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ชุมชน สังคม รวมทั้งประเทศชาติ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยต้องศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของกลุ่มโรงเรียนสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหาร ได้กำหนดโครงการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งให้สอดคล้องและสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เกิดทักษะจากประสบการณ์จริง สามารถนำประสบการณ์มาวิเคราะห์และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นจากประชากรผู้บริหารและครูกลุ่มโรงเรียนสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 127 คน เก็บข้อมูลแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกเจาะจง จำนวน ๗ ท่าน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เพื่อ

ศึกษาสภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และระยะที่ 3 เสนอแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากเนื่องจากผู้บริหาร และครู ให้ความสำคัญบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งใน ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ ด้านความร่วมมือของเครือข่าย ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา ตามลำดับความสำคัญของการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และ ครู มีต่อสภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (N=127)

สภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1. ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน	4.26	0.49	มาก	4
2. ด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา	3.96	0.74	มาก	5
3. ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	4.31	0.49	มาก	1
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้	4.29	0.52	มาก	2
5. ด้านความร่วมมือของเครือข่าย	4.29	0.50	มาก	3
ภาพรวม	4.22	0.49	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่เป็นการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 ด้านความร่วมมือของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 ด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 ตามลำดับ

2. วิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัย ออกแบบอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ สนับสนุน Active Learning ออกแบบการจัดห้องเรียนโดยจัดห้องเรียนให้มีมุมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีโดยการบูรณาการ

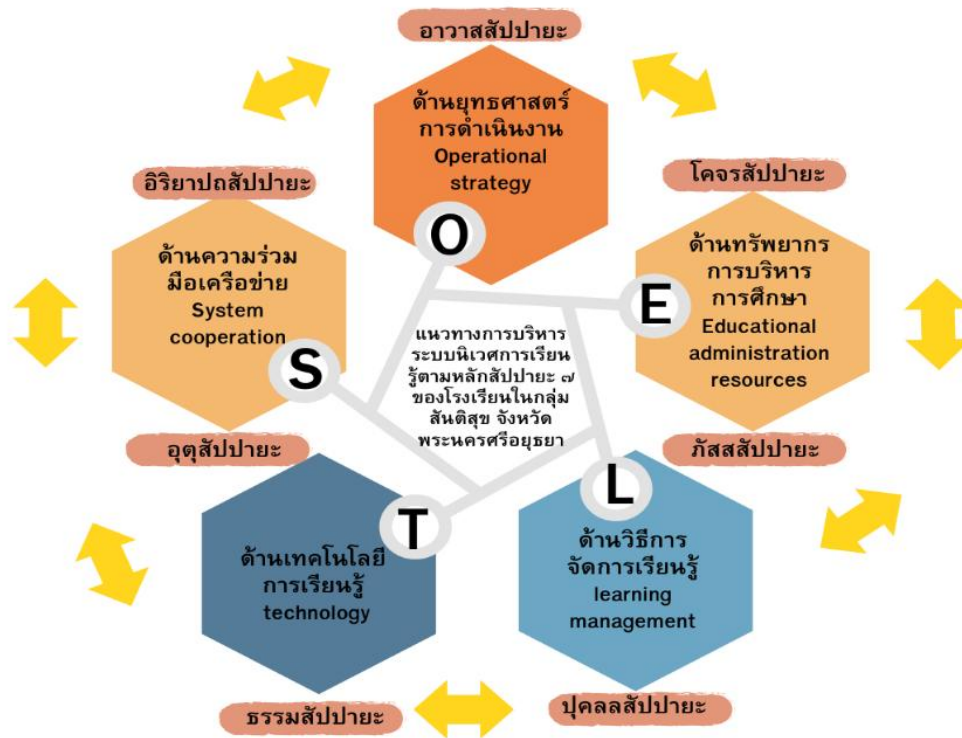

เทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ พัฒนาทักษะการสอนด้วยการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ มีสีสัน ตกแต่งด้วยภาพหรือป้ายที่กระตุ้นความคิด สร้างมุมเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยการนำหลักสัปปายะ 7 มาบูรณาการในการสร้างเครือข่ายโรงเรียน จะช่วยให้เกิดความร่วมมือที่แข็งแกร่งและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างสังคมที่ดีขึ้นและเชื่อมโยงกับภายนอกเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่

3. แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 มีแนวทาง ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ สร้างสภาพแวดล้อมสะอาด ทันสมัย และมีระเบียบ เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2) โคจรสัปปายะ จัดสภาพการเดินทางและเรียนรู้นอกสถานที่ให้ปลอดภัยและเหมาะสม 3) ภัตตสัปปายะ ใช้สื่อการสอนหลากหลายและทันสมัย กระตุ้นการเรียนรู้ 4) บุคคลสัปปายะ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร และการมีส่วนร่วมของนักเรียน 5) โภชนสัปปายะ สนับสนุนการบริโภคทั้งอาหารและความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 6) อุตุสัปปายะ ควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิและแสงสว่าง ให้เหมาะสมกับการเรียน และ 7) อิริยาบถสัปปายะ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเคลื่อนไหวและการผ่อนคลาย เพื่อสุขภาพที่ดีของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการสังเคราะห์แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และเสนอเป็นแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย SOTEL
ที่มา: Raksa Subprasert (2024)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำมาขยายความได้ดังต่อไปนี้

1. O: ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน (Operational strategy) คือ การพัฒนายุทธศาสตร์การดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 7 (อวาสสัปปายะ) จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ และบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. E: ด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา (Educational administration resources) คือ การพัฒนาทรัพยากรการบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 7 (อิริยาบถสัปปายะ) นั้น เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

3. L: ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ (Learning management) คือ การพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 (บุคลลสัปปายะ) เป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพและมีความสุขในการเรียนรู้ การนำหลักการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ จะช่วยให้การศึกษาไทยก้าวหน้าและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ พัฒนาทักษะชีวิต

4. T: ด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้ (Technology) คือ การพัฒนาเทคโนโลยีการเรียนรู้และการนำมาประยุกต์ใช้กับหลักสัปปายะ 7 (ภัสสสัปปายะ) เป็นแนวทางที่น่าสนใจในการพัฒนาการศึกษาให้ทันสมัยและ

ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล การลงทุนในด้านเทคโนโลยีการศึกษาจึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและสร้างผลกระทบในระยะยาว เทคโนโลยีช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

5. S: ด้านความร่วมมือเครือข่าย (System cooperation) คือ การพัฒนาความร่วมมือเครือข่ายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้กับหลักสัปปายะ 7 (บุคคลสัปปายะ) เพราะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งในด้านวิชาการและทักษะชีวิต นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน การเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกทำให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

หลักสัปปายะ 7 หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ สถานที่เรียนรู้สะอาด และเอื้อต่อการเรียนรู้ 2) โจรสัปปายะ มีอาหารที่เหมาะสมกับสุขภาพ 3) ภัตสัปปายะ มีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจและเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน 4) บุคคลสัปปายะ มีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ 5) ธรรมสัปปายะ การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือหลักการอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ 6) อุตุสัปปายะ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีอากาศถ่ายเทสะดวก และ 7) อิริยาปถสัปปายะ มีอิริยาบถที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมของสภาพแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าโดยภาพรวม การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ในระดับมาก ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และความร่วมมือของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ยุทธศาสตร์การดำเนินงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน ด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพโดยรวมที่ดี แต่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่ 1) ด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าผู้บริหารและครูเห็นความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และกำหนดพันธกิจที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ วางแผนระยะยาวและระยะสั้น โดยมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ ส่งเสริมให้ครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิขญา สวัสดิ์, ศศิธร หาสิน และกัลยารัตน์ สุขนันท์ชนะ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในสถานศึกษารองรับการเรียนรู้เชิงรุก” ผลการศึกษพบว่า การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้มีหัวใจสำคัญ คือการทำงานร่วมกัน การพัฒนาร่วมกัน การตั้งเป้าหมายร่วมกัน ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้เรียน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีการเสนอแนวคิดในการพัฒนาทั้งด้านการออกแบบการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรม ที่ส่งผลดีต่อผู้เรียน และเมื่อถอดบทเรียนการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ และออกแบบตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ นำไปสู่การสร้างคู่มือการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้สำหรับโรงเรียน และถ่ายทอดให้กับโรงเรียน จากการประเมินความพึงพอใจของการใช้คู่มือนี้ ด้านความถูกต้องและชัดเจนของเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความสอดคล้องของการ

ออกแบบกิจกรรมกับตัวชีวิตตามหลักสูตรระดับมาก การนำคู่มือไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนได้ แสดงให้เห็นว่าเนื้อหา และความสอดคล้องของกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบในคู่มือการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้มีความเหมาะสมสำหรับโรงเรียน จากงานวิจัยนี้จึงสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้และยังสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Apichaya Sawatdee, Sasithorn Hasin and Kanlayarat Suknanchana, 2022) และ 2) ด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าผู้บริหารและครูเล็งเห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความสุขและความผาสุกของทุกภาคส่วน ทั้งผู้เรียน บุคลากร และชุมชน วิธีการที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรอบคอบ การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภรณ์ คุ่มมณี ได้วิจัยเรื่อง “ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลแบบสะเต็มเกมฟิเคชันเพื่อพัฒนานวัตกรรมอาชีวศึกษา” ผลการศึกษาพบว่า 1. ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลแบบสะเต็มเกมฟิเคชันเพื่อพัฒนานวัตกรรมอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ขั้นตอนการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1 ขั้นการนิยามปัญหา 1.2 ขั้นการออกแบบการแก้ปัญหา 1.3 ขั้นการสร้างเครื่องมือ 1.4 ขั้นการทดสอบ แปรผลและปรับปรุงผลงาน/วิธีการ และ 1.5 ขั้นการนำเสนอผลงาน/วิธีการ (2) กิจกรรมการเรียนรู้ตามกลไกของเกมฟิเคชัน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1 เป้าหมาย 2.2 กฎ 2.3 การเสริมแรง 2.4 เวลา และ 2.5 ผลป้อนกลับ (Jiraporn Khummanee, 2018)

2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า วิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัย ออกแบบอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ สนับสนุน Active Learning ออกแบบการจัดห้องเรียนโดยจัดห้องเรียนให้มีมุมต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีโดยการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ พัฒนาทักษะการสอนด้วยการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ มีสีสัน ตกแต่งด้วยภาพหรือป้ายที่กระตุ้นความคิด สร้างมุมเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยการนำหลักสัปปายะ 7 มาบูรณาการในการสร้างเครือข่ายโรงเรียน จะช่วยให้เกิดความร่วมมือที่แข็งแกร่งและยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างสังคมที่ดีขึ้นและเชื่อมโยงกับภายนอกเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพราะการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี รัตนพร ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1” จากการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้าน

การบริหารจัดการ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ด้านกายภาพ ได้แก่ 2) ผู้บริหารจัดทำคู่มือความปลอดภัยเกี่ยวกับ การใช้ อาคาร ห้องปฏิบัติการ ถนน การขึ้นลงบันได และ ทางหนีไฟ ด้านวิชาการ ได้แก่ 3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการ เรียนการสอน โดยใช้รูปแบบสื่อที่มี ความหลากหลายรูปแบบ 2. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ครูและ บุคลากรในสถานศึกษา ควรร่วมกันปรับหลักสูตรสถานศึกษา สร้างแหล่งเรียนรู้ และมีการ สนับสนุนงบประมาณ 2) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา สร้างเครือข่ายกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง และ ชุมชน 3) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ และทำปฏิทิน การปฏิบัติงาน ด้าน กายภาพ ได้แก่ 1. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา สำรวจบริเวณที่เป็น จุดเสี่ยง และปรับปรุงให้มี ประสิทธิภาพ 2. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ให้ความรู้ เกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์ จัดทำคู่มือความ ปลอดภัยในสถานศึกษา 3. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู ฝึกผู้เรียน ให้กล้าแสดงออก และแสดงผลงานผู้เรียนไว้ตาม บอร์ด หรือป้ายนิเทศ ด้านวิชาการ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สามารถใช้ได้ สอดคล้องกับเนื้อหา ที่ใช้ในกระบวน การจัดการเรียนการสอน 2. ผู้บริหารส่งเสริมให้วิทยากรมาให้ความรู้ ในการ จัดการเรียนการสอน 3. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูไปอบรมรูปแบบเทคนิค การจัดการเรียนการสอน (Anchulee Rattanaporn, 2019)

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่ม สันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มี 7 แนวทาง ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ สร้างสภาพแวดล้อม สะอาด ทันสมัย และมีระเบียบ เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2) โคจรสัปปายะ จัดสภาพการเดินทางและ เรียนรู้นอกสถานที่ให้ปลอดภัยและเหมาะสม 3) ภัตตสัปปายะ ใช้สื่อการสอนหลากหลายและทันสมัย กระตุ้นการ เรียนรู้ 4) บุคคลสัปปายะ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร และการมีส่วนร่วมของนักเรียน 5) โภชนสัปปายะ สนับสนุนการบริโภคทั้งอาหารและความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 6) อุตสัปปายะ ควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิและแสงสว่าง ให้เหมาะสมกับการเรียน และ 7) อิริยาบถสัปปายะ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเคลื่อนไหวและ การผ่อนคลาย เพื่อสุขภาพที่ดีของผู้เรียน ทั้งนี้ทั้ง 7 แนวทางนี้จะสนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศการเรียนรู้สำหรับ ผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวรรณ การุญญะวีร์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการจัดการแหล่ง เรียนรู้ตามหลักสัปปายะ ๗ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1” ที่ศึกษาสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ทั้ง 3 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ 2. พัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ด้วยหลักการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ บูรณาการหลักสัปปายะ 7 โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ใน ชุมชน ขั้นตอนการพาผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้าน การบริหารจัดการ 14 ข้อ ด้านกายภาพ 14 ข้อ ด้านวิชาการ 14 ข้อ (Suphawan Karunyawee, 2022) และยัง มุ่งเน้นในการจัดสถานศึกษาเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียนที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Buffo ได้ศึกษาการรับรู้ของ นักเรียน ครูและผู้ปกครอง เกี่ยวกับความปลอดภัยภายใน โรงเรียนประถมศึกษาในเขตชานเมือง โดยกลุ่มตัวอย่าง

คือ นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 3,843 คนจำนวน 531 คนและผู้ปกครองจำนวน 271 คน ข้อมูลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้รับจาก แหล่งที่มา 3 ที่ คือ 1 เอกสารที่จำเป็นในการสำรวจเพื่อประเมิน 2 การสำรวจจากนักจิตวิทยาของ โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย และ การหากิจกรรมที่สัมพันธ์กัน ของทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมายผลการวิจัยพบว่า นักเรียน 120 คนรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนน้อยกว่าครูและผู้ปกครอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 รับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของพวกเขาน้อยกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยนักเรียนมักจะรับรู้ว่สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีความปลอดภัยน้อย และจากการศึกษายังพบว่า ผู้มีส่วนร่วมจาก โรงเรียนขนาดใหญ่มีแต่คติที่ดีต่อความปลอดภัยในโรงเรียนมากกว่าผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้มีส่วนร่วมจากโรงเรียนที่มีชั้นเรียนพิเศษ มีการรับรู้ในด้านความปลอดภัยในโรงเรียนมากกว่าผู้มีส่วน ร่วมจากโรงเรียนที่ไม่มีชั้นเรียนพิเศษรูปแบบการค้นพบทั้งหมด ชี้ให้เห็นว่านักเรียนจะมีการรับรู้ ในเชิงสร้างสรรค์ต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนน้อย (Buffo, 2005)

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า สภาพการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากเนื่องจากผู้บริหารและครูให้ความร่วมมือบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งใน ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ ด้านความร่วมมือของเครือข่ายด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และด้านทรัพยากรการบริหารการศึกษา ตามลำดับความสำคัญของการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ สำหรับวิธีการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัย สนับสนุน Active Learning มีการใช้เทคโนโลยี ในการพัฒนาทักษะการสอน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับภายนอกเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่ และแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 มีแนวทาง ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ สร้างสภาพแวดล้อมสะอาด ทันสมัย และมีระเบียบ เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2) โคจรสัปปายะ จัดสภาพการเดินทางและเรียนรู้นอกสถานที่ให้ปลอดภัยและเหมาะสม 3) ภัตตสัปปายะ ใช้สื่อการสอนหลากหลาย และทันสมัย กระตุ้นการเรียนรู้ 4) บุคคลสัปปายะ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร และการมีส่วนร่วมของนักเรียน 5) โภชนสัปปายะ สนับสนุนการบริโภคทั้งอาหารและความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 6) อุตสัปปายะ ควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิและแสงสว่าง ให้เหมาะสมกับการเรียน และ 7) อิริยาบถสัปปายะ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเคลื่อนไหวและการผ่อนคลายเพื่อสุขภาพที่ดีของผู้เรียน ซึ่งแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยเรื่อง การวิจัยวิธีการแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ไปเป็นแนวทางพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาต่อไป

1.2 ผลการวิจัยเรื่อง การวิจัยวิธีการแนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากแต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ ไปปรับใช้หรือพัฒนาให้เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารทรัพยากรการบริหารการศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารความร่วมมือของเครือข่ายตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

References

- Anchulee Rattanaporn. (2019). Guidelines for organizing the environment according to the principles of Sappaya 7 of educational institutions under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office, Area 1. *Education Review Journal, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University*, 6(1), 94-104.
- Apichaya Sawatdee, Sasithorn Hasin and Kanlayarat Suknanchana. (2022). Guidelines for organizing learning ecosystems within educational institutions to support active learning. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 4(4), 67-78.
- Buffo. (2005). *An investigation of the perceptions of students, teacher, and parent concerning school safety within the elementary school of a large suburban school district*. New York: Harper and Brothers.

- Jiraporn Khummanee. (2018). Gamification-based digital learning ecosystem for developing vocational innovators. *Eastern University of Management and Technology Academic Journal*, 15(2), 162-177.
- Office of the Secretariat of the House of Representatives. (2025). *National Education Act (No. 4) 2019*. Retrieved from https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2019/A/034/T_0001.PDF
- Suphawan Karunyawee. (2021). Management of learning resources within educational institutions according to the principles of Sappaya 7 in New Normal. *Journal of Innovation in Educational Management and Research*, 3(2), 77-81.
- Suphawan Karunyawee. (2022). *Development of learning resource management according to the principles of Sappaya 7 primary schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1*. (Doctor of Education Dissertation, Department of Buddhist Educational Administration). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suriya Kongsanoh. (2025). *Organizing the education of young children in accordance with the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017*. Retrieved from <https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament>

แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4
ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Guidelines for Classroom Research Management according to the Concept of
OKRs according to the Four Sangkhahavatthu of Primary Schools, Bang Ban
District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

¹สุพรรณิ ศรีน้อย, พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ, พระครูโสภาสนนทกิตติ

¹Suphannee Srinoy, Phrakhrusangkharak Chakkit Bhuripaño, Phrakruopatnontakitti

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: bspn261997@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้บริหาร จำนวน 179 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้าน C: Commitment: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีความมุ่งมั่นผูกพันในงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย รองลงมาคือ ด้าน A: Alignment: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีแนวทางในการดำเนินการร่วมกันและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เกิดการยอมรับ ด้าน E: Evaluation: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุวัตถุประสงค์และวัดผลได้ตรงกับความต้องการของบุคลากรและองค์กร และด้าน F: Focus: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน 2. วิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้าน F: Focus 2) A: Alignment 3) C: Commitment และ 4) ด้าน E: Evaluation พบว่า ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการวิจัย (ทาน) ส่งเสริมการสื่อสารสุภาพและสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (ปิยวาจา) ส่งเสริมการทำงานวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยสร้างแรงบันดาลใจให้ครูร่วมมือกันพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (อตฺถจริยา) และส่งเสริมการทำงานอย่างมีระบบและเสมอต้นเสมอปลาย (อุเบกขา). 3. แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) F: Focus ผู้บริหารส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนการทำวิจัยผ่านการสื่อสารที่ชัดเจน การแบ่งปัน

ความรู้ และการติดตามความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การวิจัยประสบความสำเร็จตามแผน 2) A: Alignment ผู้บริหารสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ในการทำวิจัย พร้อมให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์และส่งเสริมความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข 3) C: Commitment ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารที่สร้างสรรค์ พร้อมการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารช่วยสร้างความร่วมมือและความมุ่งมั่นในการทำวิจัยเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืน และ 4) E: Evaluation การบริหารงานที่มีระบบชัดเจน พร้อมการสื่อสารที่สร้างขวัญกำลังใจและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องให้การทำงานวิจัยประสบความสำเร็จและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารงานวิจัย; วิจัยในชั้นเรียน; สังคหวัตถุ 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the status of classroom research management according to the OKRs concept of primary schools in Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) to study the methods of classroom research management according to the OKRs concept according to Sangkhavavathu IV, and 3) to propose guidelines for classroom research management according to the OKRs concept according to Sangkhavavathu IV. Mixed methods research was used in the study. 1. The quantitative data were collected by questionnaires from 179 teachers and administrators and analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. 2. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 7 key informants obtained by purposive sampling and then analyzed by content analysis. The results of the study revealed that: 1. The overall condition of classroom research management according to the OKRs concept of primary schools in Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was at a high level, namely, C: Commitment: helps leaders and personnel to be committed to their work to achieve the goals, followed by A: Alignment: helps leaders and personnel have guidelines for working together and participating in the work, resulting in acceptance, E: Evaluation: helps leaders and personnel continuously monitor the progress of the work until the objectives are achieved and the results are measured relates to the needs of the personnel and the organization, and F: Focus: helps leaders and personnel have clear objectives and goals in the work, respectively. 2. The methods of classroom research management according to the OKRs concept according to Sangkhavavathu IV in all 4 aspects 1) F: Focus, 2) A: Alignment, 3) C: Commitment, and 4) E: Evaluation found that they promote information sharing, create a learning atmosphere that supports research (Dana), promote polite and creative communication to build good relationships (Piyavaca), and promote systematic research work by inspiring teachers to collaborate in developing and improving teaching and learning for the best results

(Atthachariya), and promoting systematic and consistent work (Samanattata). 3. Guidelines for classroom research management based on the OKRs concept according to Sangkhahavatthu IV consisted of 1) F: Focus: Executives promote an atmosphere that supports research through clear communication, knowledge sharing, and continuous progress monitoring to ensure that research is successful according to plan; 2) A: Alignment: Executives support the sharing of data and research experiences, provide constructive advice, and promote commitment to work efficiently and happily; 3) C: Commitment: Promotes data sharing and constructive communication, along with executives being good role models to help create cooperation and commitment to research for sustainable success; and 4) E: Evaluation: clear and systematic management, with communication that creates morale and continuous monitoring, helps research to be successful and sustainable.

Keywords: Research Management; Classroom Research; Sangkhahavatthu IV

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบัน จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ผลที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โลกข้อมูลข่าวสาร ภาวะการแข่งขัน ที่ไร้พรมแดน ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและ ภาวะที่มีทรัพยากรจำกัด ผู้นำจึงต้อง เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการกระตุ้น ให้บุคลากร ในองค์กรได้ใช้ศักยภาพที่ดี ทำงานให้เกิดผลสูงสุด สร้างพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกองค์กรสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ด้วยความรู้สึที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นผู้มีทักษะทางการบริหารจัดการเพื่อ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานสูงสุด ภายใต้ภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในลักษณะเช่นนี้ ผู้นำในโลกปัจจุบัน และอนาคต จำเป็นต้องมีลักษณะเด่นหลายประการ เพื่อที่จะสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จและสามารถปรับตัวเพื่อความอยู่รอดได้ การวิจัยในชั้นเรียนคือการวิจัยปฏิบัติการที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผนแก้ปัญหา โดยศึกษาสภาพการณ์หรือปัญหาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และครูแสวงหาวิธีการหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ ปฏิบัติการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังเกตผลหรือตรวจสอบผลการแก้ปัญหา และสะท้อนผลกลับต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อหาทางปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนบรรลุผลสำเร็จของการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การวิจัยที่ดำเนินการโดยครูผู้สอนในห้องเรียนที่ตนเองรับผิดชอบเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (Phichit Ritcharoon, 2014)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุไว้ในมาตรา 24 ไว้ว่าส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกความสามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้พร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐเห็นความสำคัญในการทำวิจัยทางการศึกษางานครูเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง ต้องใช้ทั้งศิลป์และศาสตร์ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานสูงและเป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องก้าวให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการเทคโนโลยี ค่านิยมและวัฒนธรรมทางด้านสังคม ดังนั้น การปฏิบัติงานในชั้นเรียนของครูต้องมีการเคลื่อนไหว ปรับเปลี่ยนและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ห้องเรียนดีที่สุดในการผลิตทรัพยากรบุคคลออกสู่สังคม งานครูยังเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญา และความสามารถที่หลากหลายของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ครูต้องอาศัยความรู้รอบรู้เฉพาะด้าน มีการเตรียมการวางแผนที่ดีในการสอน และดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการครบวงจรและครูต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม คิดค้น สื่อ วิธีการสอนตลอดจนเครื่องมือใหม่ๆ มาช่วยในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา การวิจัยเป็นกระบวนการสากลนำมาใช้สืบค้นหาคำตอบอย่างมีเหตุผลที่เชื่อถือได้ (National Education Act, 2010)

หลักสังคหวัตถุ 4 เปรียบเสมือนหัวใจที่ยึดเหนี่ยวให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นไปที่ การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน สำหรับผู้บริหารงานบุคคลในโรงเรียน การยึดหลักสังคหวัตถุ 4 นี้ไว้เป็นแนวทาง จะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น ร่มเย็น และเอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน คือ การให้ การเสียสละ แบ่งปันสิ่งของตามกำลังตน เพื่อมอบความสุขแก่ผู้อื่น การให้ทานช่วยลดกิเลส ความโลภ และยังเป็นรากฐานของการสร้างบุญกุศลอีกด้วย ปิยวาจา คือ การพูดด้วยวาจาที่ไพเราะ อ่อนหวาน จริงใจ ไม่หยาบคาย พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับกาลเทศะ คำพูดที่ดี เปรียบเสมือนมนต์สะกด สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและสร้างมิตรไมตรีได้ อตถจริยา คือ การประพฤติตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น อาสาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระ การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยสร้างความสามัคคีและความสุขให้กับสังคมสมานัตตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และกาลเทศะ มีความเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว รู้จักปรับตัวเข้าหาผู้อื่น การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ก็ควรได้รับการปฏิบัติตอบกลับในแบบเดียวกัน (Phrakrusangkharak Preecha Thitayano, 2021)

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยสนใจทำวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้พัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้บริหาร จำนวน 179 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 2 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และระยะที่ 3 เสนอแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. สภาพทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้าน C: Commitment: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรมีความมุ่งมั่นผูกพันในงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย รองลงมาคือ ด้าน A: Alignment: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรมีแนวทางในการดำเนินการร่วมกันและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เกิดการยอมรับ ด้าน E: Evaluation: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุวัตถุประสงค์และวัดผลได้ตรงกับความต้องการของบุคลากรและองค์กร และด้าน F: Focus: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู มีต่อสภาพการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม (N = 179)

ส ภา พ ก า ร บ ริ ห า ร ก า น วิ จ ย ใน ชั น เรี ย น ตามแนวคิด OKRs	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1 ด้าน F : Focus: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน	4.29	0.84	มาก	4
2 ด้าน A : Alignment: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรมีแนวทางในการดำเนินการร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เกิดการยอมรับ	4.48	0.63	มาก	2
3 ด้าน C: Commitment: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรมีความมุ่งมั่นผูกพันในงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย	4.56	0.54	มาก	1
4 ด้าน E: Evaluation: ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุวัตถุประสงค์และวัดผลได้ตรงกับความต้องการของบุคลากรและองค์กรการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.44	0.64	มาก	3
ภาพรวม	4.45	0.66	มาก	

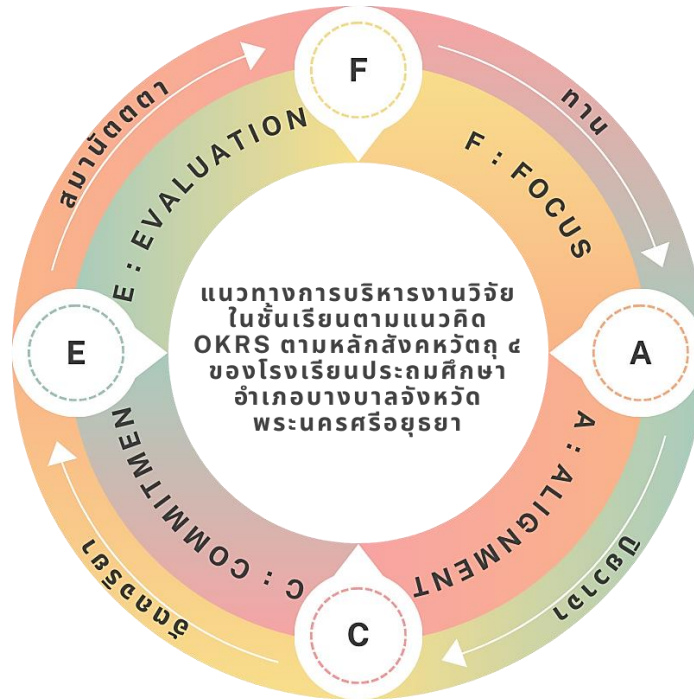
2. วิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้าน F: Focus 2) A: Alignment 3) C: Commitment และ 4) ด้าน E: Evaluation พบว่า ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการวิจัย (ทวน) ส่งเสริมการสื่อสารสุภาพและสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (ปิยวาจา) ส่งเสริมการทำงานวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยสร้างแรงบันดาลใจให้ครูร่วมมือกันพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (อรรถจริยา) และส่งเสริมการทำงานอย่างมีระบบและเสมอต้นเสมอปลาย (อุเบกขา)

3. แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) F: Focus ผู้บริหารส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนการทำวิจัยผ่านการสื่อสารที่ชัดเจน การแบ่งปันความรู้ และการติดตามความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การวิจัยประสบความสำเร็จตามแผน 2) A: Alignment ผู้บริหารสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ในการทำวิจัย พร้อมให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์และส่งเสริมความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข 3) C: Commitment ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารที่สร้างสรรค์ พร้อมการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารช่วยสร้างความร่วมมือและความมุ่งมั่นในการทำวิจัยเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืน และ 4) E: Evaluation การบริหารงานที่มีระบบชัดเจน พร้อมการสื่อสารที่สร้างขวัญกำลังใจและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องให้การทำงานวิจัยประสบความสำเร็จและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการสังเคราะห์แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และเสนอเป็นแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: Suphannee Srinoy (2024)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำมาขยายความได้ดังต่อไปนี้

1. ด้าน F: Focus คือ ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน จะช่วยส่งเสริมการแบ่งปันมีการจัดอบรม มีการสื่อสารเชิงบวก พัฒนาครู สร้างฐานข้อมูลและประชุมเพื่อพัฒนางานวิจัยอย่างสม่ำเสมอ (ทาน)

2. ด้าน A: Alignment คือ ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีแนวทางในการดำเนินการร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เกิดการยอมรับ ใช้การสื่อสารที่สุภาพและสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและให้กำลังใจในการทำงานวิจัย พร้อมทั้งให้ Feedback ที่มีประโยชน์และรับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ปิยวาจา)

3. ด้าน C: Commitment คือ ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรมีความมุ่งมั่นผูกพันในงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและสนับสนุนการสร้างฐานข้อมูลวิจัยเพื่อให้ครูสามารถใช้ประโยชน์ได้ (อรรถจริยา)

4. ด้าน E: Evaluation คือ ช่วยให้ผู้ผู้นำและบุคลากรติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุวัตถุประสงค์และวัดผลได้ตรงกับความต้องการของบุคลากรและองค์กรการประเมินผลการปฏิบัติงานกำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนและจัดประชุมติดตามความคืบหน้าเพื่อแก้ไขปัญหาการวิจัย พร้อมส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนางานวิจัยอย่างต่อเนื่อง (สมานัตตตา)

สรุปว่า แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย F : Focus A : Alignment C: Commitment และ E: Evaluation ในการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนประกอบด้วย ทาน การให้ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ อรรถจริยา การทำตนให้เป็นประโยชน์ และสมานัตตตา การวางตัวเหมาะสมสมอต้นเสมอปลาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้าน F : Focus ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันและมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารสามารถจัดสรรเวลาให้คำปรึกษาแก่ครูที่ต้องการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม มีการกำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนสำหรับการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียนและจัดประชุมเพื่อให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยในชั้นเรียน มีวิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียน มีพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียน มีความสอดคล้องกับ วันชัย พุกกะวัน ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” (Wanchai Pruksawan, 2015) ด้าน A : Alignment บุคลากรใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนโยน และสร้างสรรค์ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีม มีการวางตัวที่เหมาะสมและสมอต้นเสมอปลาย และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน บุคลากรกระทำตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งมั่น ผลสำเร็จร่วมกัน ผู้บริหารช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีวิธีการบริการงานวิชาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา มีความสอดคล้องกับ สุวนันท์ สารคำ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2” (Suwanan Sarakham, 2022) ด้าน C: Commitment บุคลากรจะมีความภาคภูมิใจในงานของตนเอง ผู้บริหารควรสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรได้รับทราบอย่างทั่วถึง และทันทั่วถึง บุคลากรรู้สึกเป็นเจ้าของงานและมีความรับผิดชอบต่อผลงานของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานวิจัย และบุคลากรจะมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีวิธีการบริหารงานวิชาการวิจัยในชั้นเรียน และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีความสอดคล้อง

กับ ภัทรวดี เทพพิทักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิจัยในของสถานศึกษา อาชีวศึกษาเอกชน เขต กรุงเทพมหานคร” (Phattharawadee Theppitak, 2007) ด้าน E: Evaluation ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันวางแผนการปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการทำงาน ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันวางแผนการปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการทำงาน มีการปรับปรุงกระบวนการทำงานตามผลการประเมิน ผู้บริหารรับฟังข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจะช่วยให้เพิ่มความพึงพอใจของบุคลากร มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการปรับปรุง มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เราสามารถระบุจุดที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างทันท่วงทีมีการนำเสนอผลการประเมินให้บุคลากรทุกคนได้รับทราบ มีวิธีการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอน มีความสอดคล้องกับ ยุทธนา บัวบาลและคณะ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2” (Yutthana Buaban and others, 2021)

2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้าน F: Focus 2) A: Alignment 3) C: Commitment และ 4) ด้าน E: Evaluation พบว่า ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูล สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการวิจัย (ทาน) ส่งเสริมการสื่อสารสุภาพและสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (ปิยวาจา) ส่งเสริมการทำงานวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยสร้างแรงบันดาลใจให้ครูร่วมมือกันพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (อรรถจริยา) และส่งเสริมการทำงานอย่างมีระบบและเสมอต้นเสมอปลาย (อุเบกขา) ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะบุตร รักขวัชร์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตาม หลักสังคหวัตถุ 4 วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี คือ 1) ด้านทาน ผู้บริหารควรสอนงานหรือแนะนำให้บุคลากรที่ขาดความรู้และประสบการณ์ ตามโอกาสสมควร 2) ด้านปิยวาจา ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่มีประโยชน์ มีเหตุผล และกล่าวถุกกาลเทศะ ควรกล่าวยกย่องหรือชมเชย บุคลากรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานด้วยความจริงใจและด้วย ความยินดีเสมอ (Piyabutr Rakwong, 2013)

3. ผลการเสนอแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) F: Focus ผู้บริหารส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนการทำวิจัยผ่านการสื่อสารที่ชัดเจน การแบ่งปันความรู้ และการติดตามความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การวิจัยประสบความสำเร็จตามแผน 2) A: Alignment ผู้บริหารสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ในการทำวิจัย พร้อมให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์และส่งเสริมความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข 3) C: Commitment ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารที่สร้างสรรค์ พร้อมการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารช่วยสร้างความร่วมมือและความมุ่งมั่นในการทำวิจัยเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืน และ 4) E: Evaluation การบริหารงานที่มีระบบชัดเจน พร้อมการสื่อสารที่สร้างขวัญกำลังใจและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องให้การทำงานวิจัยประสบความสำเร็จและยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะการวิจัยใน

ชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการดำเนินการวิจัยอย่างรวดเร็วและนำผลการวิจัยไปใช้ทันที ซึ่งผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมครูให้ทำวิจัยเพื่อการพัฒนาทั้งระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชากรต์ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียน ส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน การให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในชั้นเรียน การให้ความสำคัญกับงานวิจัยในชั้นเรียนและด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน (Chanphim Wongpracharat, 2002)

บทสรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปผลการวิจัยได้ว่า สภาพทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้าน C: Commitment: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีความมุ่งมั่นผูกพันในงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย รองลงมาคือ ด้าน A: Alignment: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีแนวทางในการดำเนินการร่วมกันและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เกิดการยอมรับ ด้าน E: Evaluation: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุวัตถุประสงค์และวัดผลได้ตรงกับความต้องการของบุคลากรและองค์กร และด้าน F: Focus: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน วิธีการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน 1) ด้าน F: Focus 2) A: Alignment 3) C: Commitment และ 4) ด้าน E: Evaluation พบว่า ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูล สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการวิจัย (ทาน) ส่งเสริมการสื่อสารสุภาพและสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (ปิยวาจา) ส่งเสริมการทำงานวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยสร้างแรงบันดาลใจให้ครูร่วมมือกันพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (อตัลจริยา) และส่งเสริมการทำงานอย่างมีระบบและเสมอต้นเสมอปลาย (อุเบกขา) สำหรับแนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนการทำวิจัยผ่านการสื่อสารที่ชัดเจน การแบ่งปันความรู้ และการติดตามความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การวิจัยประสบความสำเร็จตามแผน สนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ในการทำวิจัย พร้อมให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์และส่งเสริมความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลและการสื่อสารที่สร้างสรรค์ พร้อมการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารช่วยสร้างความร่วมมือและความมุ่งมั่นในการทำวิจัยเพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืน และการบริหารงานที่มีระบบชัดเจน สื่อสารที่สร้างขวัญกำลังใจและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องให้งานวิจัยประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้าน C: Commitment: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีความมุ่งมั่นผูกพันในงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ไปเป็นแนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนในสถานศึกษาต่อไป

1.2 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย ด้าน A: Alignment: ช่วยให้ผู้นำและบุคลากรมีแนวทางในการดำเนินการร่วมกันและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เกิดการยอมรับ ไปเป็นแนวทางพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนในสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ OKRs และหลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมงานวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน แนวคิด OKRs ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิจัยในชั้นเรียนในยุคดิจิทัล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำกับการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

References

- Chanphim Wongpracharat. (2002). *The role of school administrators in promoting classroom research in primary schools. Under the Suphanburi Provincial Primary Education Office.* (Master of Education Thesis, Major in Educational Administration). Graduate School: Kanchanaburi Rajabhat University.
- National Education Act B.E. 2542, amended (No. 2) B.E. 2545 and (No. 3) B.E. 2553". *Royal Gazette.* (14 August 1999): 9.
- Phattharawadee Theppitak. (2007). *Research Administration in Educational Institutions Private vocational education Bangkok Area.* (Master of Education Thesis Department of Educational Administration) Graduate School: Suan Sunandha Rajabhat University.

- Phichit Ritjaroon. (2014). *Research practice in the classroom: Every teacher can do it easily*. 11th edition. Bangkok: House of Curmist Company Limited.
- Phrakrusangkharak Preecha Thitayano. (2021). Creating relationships between communities and temples According to the 4 principles of SanghaVatthu. *Mahachula Nakornrat Journal*, 8(6), 82.
- Piyabutr Rakwong. (2013). *Study the leadership of educational institution administrators according to the principles of Sanghawatthu at 4 Saraburi Vocational Colleges, Mueang District, Saraburi Province*. (Master of Buddhist Studies thesis Department of Educational Administration). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suwanan Sarakham, (2022). *Academic administration according to the principles of Sangkhahavatthu 4 of administrators of educational institutions under the Loei Primary Educational Service Area Office, Area 2*. (Master of Education Thesis Department of Buddhist Educational Administration). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wanchai Pruksawan. (2015). *Development of a classroom research management model in primary schools under the Office of the Basic Education Commission*. (Doctor of Philosophy degree thesis Department of Educational Administration). Graduate School: North Bangkok University.
- Yutthana Buaban and others. (2021). *Guidelines for academic administration according to the 4 principles of Iddhipada of administrators of educational institutions under supervision. Kalasin Primary Educational Service Area Office 2*. Research Report. Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus.

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Development Guidelines of General Administration under the 4
Sangkhahavatthus of Bang Ban District School,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

¹เกียรติกุล สังสีมา, พระครูวิรุฬห์สุตคุณ, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตาวฑฒโน

¹Kiattikul Sangsima, Phrakhruwirunsuttakun, Phramaha Yannawat Thitavaddhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: sangsima38@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัยที่เป็นผู้บริหารและครู จำนวน 179 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานประชาสัมพันธ์ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ตามลำดับ 2. วิธีการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการบูรณาการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานอาคารสถานที่ 2) การดำเนินงานธุรการ 3) งานประชาสัมพันธ์ 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะ 3) อตถจริยา การทำประโยชน์ส่วนรวม 4) สมานัตตตา การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ 1) เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตร และเอื้อต่อการเรียนรู้ของทั้งบุคลากรและนักเรียน ทำให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสุข 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากทุกคนจะตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม 3) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ภายใต้หลักสังคหวัตถุ จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดี

ยิ่งขึ้น และ 4) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การดูแลรักษาอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการดำเนินงานธุรการ เน้นการสื่อสารที่สุภาพและชัดเจน การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การรักษาความน่าเชื่อถือขององค์กร 3) ด้านงานประชาสัมพันธ์ เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนบุคลากร การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา เน้นการให้โอกาสที่เท่าเทียม การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกคน โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ FATP

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; การบริหารงานทั่วไป; หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

This research aimed 1) to study the general administration of primary schools in Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) to study the methods for developing general administration according to the principles of the Sangahavathu 4 of primary schools, and 3) to propose guidelines for developing general administration according to the principles of the Sangahavathu 4 of primary schools in Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research was mixed methods research, consisted of 1) quantitative research using a questionnaire of the entire population in the research, consisting of 179 administrators and teachers. Data were analysed using basic statistics, including percentages, means, and standard deviations, and 2) qualitative research by interviewing 7 key informants. Data was analysed using content analysis. The results of the research found that: 1) the general administration of primary schools in Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, overall, had the highest opinions. When considering each aspect, opinions were at the highest levels in all 4 aspects, namely, public relations, administrative operations, building management, and technology and innovation for education, respectively; 2) Methods for developing general administration according to the principles of the Sangahavathu 4 of primary schools in Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. It was an integration of 4 general administration areas: 1) Building administration, 2)

Administrative operations, 3) Public relations, and 4) Technology and innovation for education according to the principles of the Sangahavatthu 4: 1) Giving 2) Polite speech, 3) Polite conduct, public service, 4) Solidarity, consistency, which will be beneficial to primary schools, as follows: 1) Creating a good atmosphere, creating a warm, friendly atmosphere, and conducive to learning for both personnel and students, making the school a happy learning centre; 2) increasing work efficiency, helping work to be more efficient because everyone will realize the importance of working together, respecting each other, and doing good for the public; 3) developing the quality of education. The use of technology and innovation under the principles of Sangahavatthu IV will help schools develop the quality of education to be up-to-date and respond to the needs of students better, and 4) building confidence in parents, building confidence in parents, making parents more satisfied and participating in school development. 3. Guidelines for developing general administration according to the principles of the Sangahavatthu 4 of primary schools in Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province are the application of the principles of the Sangahavatthu IV to general administration of the school to create a good learning environment and develop the quality of education by integrating the four social principles into four general administration areas: 1) Building and site administration, emphasizing the efficient use of resources, communicating accurate information, developing technology for public benefit, and continuously maintaining buildings and sites; 2) Administrative operations, emphasizing polite and clear communication, using technology to increase work efficiency, and maintaining the organization's credibility; 3) Public relations, emphasizing the creation of an environment conducive to learning, supporting personnel, promoting teamwork, and being a good role model; and 4) Technology and innovation for education, emphasizing equal opportunities, promoting collaboration, and taking into account individual differences to further develop the quality of education in schools by emphasizing the creation of an environment conducive to learning, promoting cooperation, and developing the potential of all personnel. In summary, the research knowledge was FATP.

Keywords: Development Guidelines; General Administration; Sangahavatthu IV

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถและสติปัญญาของมนุษย์ให้คน มีโอกาสได้พัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ ตามขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ และการศึกษาของไทยในสมัยโบราณ วัดถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้ศึกษา ทำให้ผู้ศึกษารู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์ หาเหตุผล รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัจจุบันการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม นำความรู้

การศึกษา เป็นการผลิตบุคลากรออกมาเพื่อรับใช้สังคมและงานการศึกษาของคณะสงฆ์ คืองานพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่ตรงตาม ถูกต้อง เป็นธรรม จุดมุ่งหมายแห่งการศึกษาที่ถูกต้องน่าจะไม่เกินเลยไปกว่านี้ ทั้งนี้เพราะคำว่า พัฒนา หมายถึง การทำให้ดีกว่าเดิม ถ้าได้เติมเต็มไปด้วยความถูกต้องและความเป็นธรรมเข้าไป ด้วยแล้วยังจะทำให้องค์ความรู้นั้นมีคุณค่าโดยยิ่งขึ้นไป (Sanam Luang, Pali Division, 2013)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๕ ได้กำหนดให้ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นผลให้ภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากรปรับเปลี่ยนไปเช่นกัน ประกอบกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหารจัดการ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรงให้อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาและของ ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นอำนาจโดยแท้ตามกฎหมายกำหนด มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาในการกิจของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้าน บริหารงานทั่วไป (Phra Jirasak Jirasakko, 2011) การบริหารการศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการศึกษาให้ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่ผู้บริหารก็ยังมีข้อผิดพลาดในการบริหารการศึกษาในโรงเรียน จึงทำให้เกิด ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาลดลง ข้อนี้อาจจะสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง ที่ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถ บริหารการศึกษาในโรงเรียนให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังในการจัดการศึกษาของชาติได้ ปัญหาเหล่านี้มีมาช้านาน และต้องหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการศึกษาในโรงเรียน เพื่อสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อันจะเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป

ปรัชญาการศึกษาเชื่อว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ดังนั้น การที่จะทำให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ได้ จะต้องอาศัยการบริหารจัดการด้านการศึกษาอันเป็นสิ่งที่ยั่งยืนที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนองค์กร ทางการศึกษาให้เกิดการพัฒนาและส่งผลกระทบต่อคนในองค์กรเป็นบุคคลที่สมบูรณ์มีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารการ จัดการที่ดีจะต้องมีการกระจายอำนาจ ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (Constitution of the Kingdom of Thailand 2007, Referendum Edition, 2007) ข้อ 3 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้ง ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และข้อ 4 การส่งเสริมและสนับสนุนการกระจาย อำนาจและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 37 (Ministry of Education, 2002) ให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการ

จัดการศึกษาของไทยให้มีความหลากหลายทั้งในด้านนโยบายและทางปฏิบัติให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา อีกทั้งรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานปฏิบัติในการพยายามดำเนินการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานและวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาคนและสังคมให้เป็นบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้ ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศ แต่ในการดำเนินการดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จตามแนวทางของการบริหาร เพราะในทางปฏิบัติการกระจายอำนาจด้านการตัดสินใจยังผูกขาดอยู่ที่ผู้บริหาร ยึดวัฒนธรรมการบริหารแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (Teera Runcharoen, 2002)

งานบริหารทั่วไป มีความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนในฐานะช่วยสนับสนุนงานวิชาการ รวมทั้งงานอื่น ๆ เช่น งานธุรการ งานกิจการนักเรียน เพราะงานฝ่ายบริหารทั่วไปมีส่วนส่งเสริมนักเรียน ส่งเสริมการเรียนการสอน เสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ดูแลสวัสดิการของครู นักเรียน นักการภารโรง ตลอดจนการจัดสวัสดิการให้บุคลากรในสถานศึกษา จึงเป็นงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในสถานศึกษา ช่วยเสริมสร้างสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการให้เป็นระบบและมีความสอดคล้องกับกระบวนการบริหารภายในสถานศึกษา ถ้าสถานศึกษาจัดงานบริหารทั่วไปได้ถูกต้องครบถ้วนก็จะเป็นการสร้างชื่อเสียงและ ภาพลักษณ์ให้สถานศึกษาได้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากประชาชน อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธอันดีของครูในสถานศึกษา ครูกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง โดยเฉพาะสถานศึกษาในเขตเมือง และชนบทที่มีจำนวนนักเรียนแตกต่างกัน จำนวนครูและบุคลากรในสถานศึกษาเพิ่มขึ้น ความจำเป็นในด้านบริหารทั่วไปต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนได้ประสบผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาตามความถนัดและความสนใจ จึงมีมากขึ้น และมีผลกระทบโดยตรง ต่อการบริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ สถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ งานบริหารทั่วไปต้องมีภาระหน้าที่ มีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น (Monchai Rattanasang, 2024)

การบริหารงานทั่วไปที่จะให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ทุกคนจะต้องยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับอยู่ร่วมกันในสังคม นั่นก็คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ที่จะทำให้การทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ 3) อตถจริยา ประพฤติเป็นประโยชน์ และ 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996) องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วย ทาน คือการให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน, ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ คือ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่กันถือ ตลอดจนคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี, อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม, สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดจนวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (Phraphrom Kunaporn (P.A. Payutto), 2016)

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยสนใจทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมดในการวิจัยที่เป็นผู้บริหารและครู จำนวน 179 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะที่ 3 การศึกษาการเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานประชาสัมพันธ์ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา มีต่อสภาพการบริหารงานทั่วไป ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน (N=179)

การพัฒนาการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	ระดับ	อันดับ
๑. ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่	4.61	0.55	มากที่สุด	3
๒. ด้านการดำเนินงานธุรการ	4.68	0.42	มากที่สุด	2
๓. ด้านงานประชาสัมพันธ์	4.78	0.37	มากที่สุด	1
๔. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา	4.61	0.48	มากที่สุด	4
ภาพรวม	4.67	0.46		

จากตารางที่ 1 ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานทั่วไป ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46

2. วิธีการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการบูรณาการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานอาคารสถานที่ 2) การดำเนินงานธุรการ 3) งานประชาสัมพันธ์ 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะ 3) อัตถจริยา การทำประโยชน์ส่วนรวม 4) สมานัตตตา การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ 1) เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตร และเอื้อต่อการเรียนรู้ของทั้งบุคลากรและนักเรียน ทำให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสุข 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากทุกคนจะตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม 3) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ภายใต้หลักสังคหวัตถุ จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น และ 4) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น

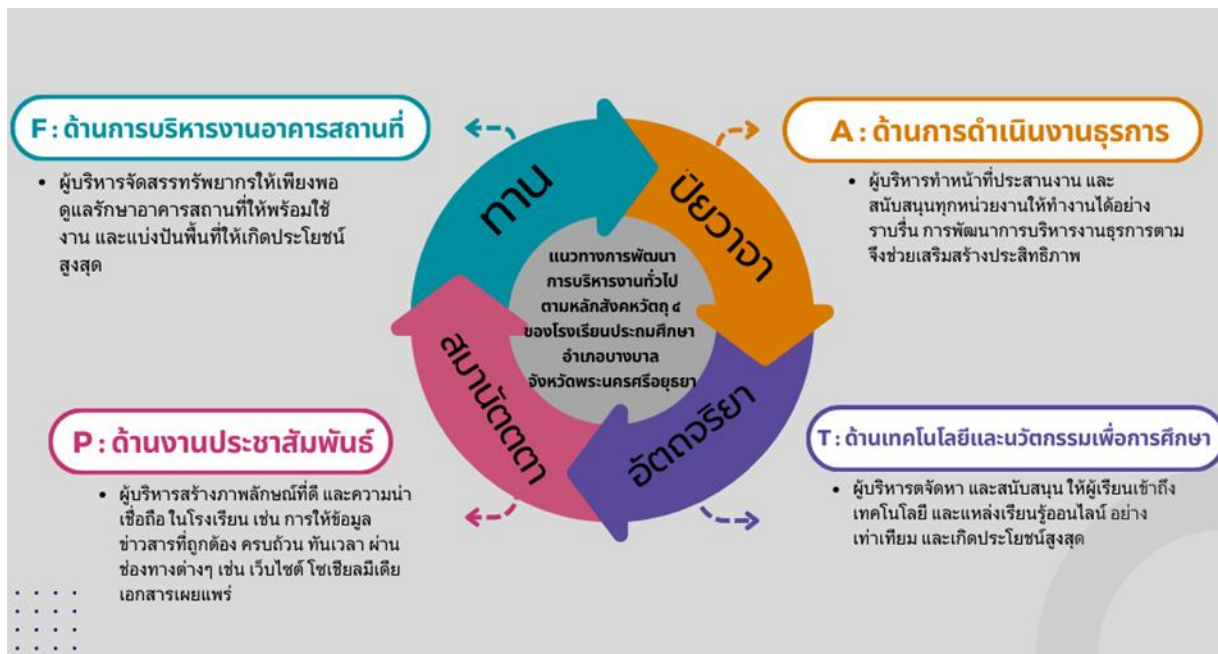
3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การดูแลรักษาอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง

2) ด้านการดำเนินงานธุรการ เน้นการสื่อสารที่สุภาพและชัดเจน การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การรักษาความน่าเชื่อถือขององค์กร 3) ด้านงานประชาสัมพันธ์ เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนบุคลากร การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อการศึกษา เน้นการให้โอกาสที่เท่าเทียม การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกคน โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ FATP

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการสังเคราะห์แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสรุปได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา
อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: Kiattikul Sangsima (2024)

จากภาพที่ 4.1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำมาขยายความได้ดังต่อไปนี้

F: ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ (Facility Management) ผู้บริหารจัดการทรัพยากรให้เพียงพอ ดูแลรักษาอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งาน และแบ่งปันพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

A: ด้านการดำเนินงานธุรการ (Administrative Operations) ผู้บริหารทำหน้าที่ประสานงาน และสนับสนุนทุกหน่วยงานให้ทำงานได้อย่างราบรื่น การพัฒนาการบริหารงานธุรการตาม จึงช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพ

P: ด้านงานประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ผู้บริหารสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และความน่าเชื่อถือในโรงเรียน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย เอกสารเผยแพร่

T: ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา (Technology and innovation) ผู้บริหารจัดหาและสนับสนุน ให้ผู้เรียนเข้าถึงเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ อย่างเท่าเทียม และเกิดประโยชน์สูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านงานประชาสัมพันธ์ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพโดยรวมที่ดี **ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่** ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ขอโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารควรให้ความสำคัญทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากรและการสร้างบรรยากาศที่ดี โดยควรจัดสรรงบประมาณและบุคลากรเพื่อดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ สื่อสารกับครู นักเรียน และบุคลากรอย่างสุภาพ จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคารเรียนให้สะอาด ปลอดภัย และสวยงาม รวมถึงปฏิบัติต่อบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศัพท์ ขจรอำไพสุข ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดอาคารสถานที่ในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”(Kittisap Kajonampaisuk, 2002) ด้านการดำเนินงานธุรการ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ขอโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะการดำเนินงานธุรการที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาล โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการสื่อสาร พร้อมให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากร แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมถึงกระจายความรับผิดชอบและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงานอย่าง

ยุติธรรม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่โปร่งใสและราบรื่น สอดคล้องกับ สมศักดิ์ ไชยเดช ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” Somsak Chaiyadej, 2023) ด้านงานประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ขอโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะว่างานประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่โปร่งใสและสร้างความร่วมมือ โดยมุ่งเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน แก่ผู้ปกครอง นักเรียน ศิษย์เก่า ชุมชน และบุคคลทั่วไป สื่อสารด้วยความจริงใจ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและบรรลุปเป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับ อธิกุล กุลนรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง การประชาสัมพันธ์ฉบับสมบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์งานการศึกษาศึกษาความต้องการในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลและผลงานของสถานศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการศึกษาของชุมชน วางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันและสื่อมวลชนในท้องถิ่น จัดให้มีเครือข่ายการประสานงานประชาสัมพันธ์ พัฒนาศักยภาพผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษา (Atikun Kulnarat, 2023) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ขอโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อ การศึกษานั้น ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุน โดยควรพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และห้องสมุดดิจิทัลเพื่อให้เข้าถึงแหล่งความรู้ได้ง่าย ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองอย่างมี ประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู และให้โอกาสครูทุกคนในการเข้าถึงการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงแผนแม่บท เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการไว้ว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมา ใช้ ในการบริหารจัดการงานต่างๆ เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพสูงประหยัดและได้ประสิทธิภาพสูงสุดผู้บริหาร ยุคใหม่ทุกระดับจึงนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงานส่วนด้านการศึกษาได้ นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานจัดการศึกษามากขึ้น (Ministry of Education, 2024)

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการบูรณาการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงาน อาคารสถานที่ 2) การดำเนินงานธุรการ 3) งานประชาสัมพันธ์ 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ตาม หลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะ 3) อตถจริยา การทำประโยชน์ส่วนรวม 4) สมานัตตตา การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ 1) เพื่อสร้าง บรรยากาศที่ดีสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตร และเอื้อต่อการเรียนรู้ของทั้งบุคลากรและนักเรียน ทำให้โรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสุข 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมาก

ขึ้น เนื่องจากทุกคนจะตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม 3) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ภายใต้หลักสังคหวัตถุ จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น และ 4) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับ บทความวิจัยของ อภิชาติ ธรรมเณรี เติ่ง จงสกุลศิริ ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่, “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนกลุ่มเสมาทาเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ที่กล่าวไว้ว่า วิธีการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการนำหลักการบริหารงาน บูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้เสียสละ ปรียาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะจริงใจ อัตถจริยา การทำประโยชน์ส่วนรวม สมานัตตตา การประพฤติเสมอตนเสมอปลาย และ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ด้านทาน ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ร่วมงานส่งเสริมและสนับสนุนให้กำลังใจ ช่วยแนะนำแนวทางแก้ไข ปัญหา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) ด้านปรียาจา ผู้บริหารสถานศึกษาไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม หรือคำหยาบคาย ควรพูดชี้แจงอธิบายเหตุผลอย่างเหมาะสมด้วยความจริงใจ 3) ด้านอัตถจริยา ผู้บริหารการศึกษาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ยินดีและพร้อมรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี 4) ด้านสมานัตตตา ผู้บริหารสถานศึกษารับรองงานมขัดเจนตรวจสอบได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แนะนำส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีความเป็นกลาง มีความยุติธรรม (Apichat Thampheree and others, 2024)

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสื่อสารข้อมูลที่ต้องการ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การดูแลรักษาอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการดำเนินงานธุรการ เน้นการสื่อสารที่สุภาพและชัดเจน การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การรักษาความน่าเชื่อถือขององค์กร 3) ด้านงานประชาสัมพันธ์ เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนบุคลากร การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การเป็นแบบอย่างที่ดี และ 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อการศึกษา เน้นการให้โอกาสที่เท่าเทียม การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกคน โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ FATP สอดคล้องกับการวิจัยของ ยุทธนา ลำเลิศและวิรัช ภัทรกุล เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1” ที่กล่าวไว้ว่า งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการงานอื่น ๆ ให้บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Yutthana Lalert, 2022)

บทสรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปผลการวิจัยได้ว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านงานประชาสัมพันธ์ ด้านการดำเนินงานธุรการ ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา สำหรับวิธีการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการบูรณาการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานอาคารสถานที่ 2) การดำเนินงานธุรการ 3) งานประชาสัมพันธ์ 4) เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อันจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตร และเอื้อต่อการเรียนรู้ของทั้งบุคลากรและนักเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ภายใต้หลักสังคหวัตถุ จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัย และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไป เป็นการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนให้เข้ากับการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง 2) ด้านการดำเนินงานธุรการ เน้นการสื่อสารที่สุภาพและชัดเจน การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน 3) ด้านงานประชาสัมพันธ์ เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา เน้นการให้โอกาสที่เท่าเทียม การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย “ด้านงานประชาสัมพันธ์” ไปเป็นแนวทางพัฒนางานประชาสัมพันธ์ในสถานศึกษาต่อไป

1.2 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สถานศึกษาควรนำผลการวิจัย “ด้านการดำเนินงานธุรการ” ไปเป็นแนวทางพัฒนางานธุรการในสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง ศึกษาผลกระทบของการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่มีต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

2.2 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาของภาครัฐและภาคเอกชน

2.3 ควรดำเนินการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการบริหารงานทั่วไปตามหลักสังคหวัตถุ 4 ต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา

References

- Apichat Thampheree Phadet Jongsakulsiri Yuthawee Kaewthongyai. (2024). Guidelines for developing general administration according to the 4 principles of Sanghawatthu of educational personnel in Sema Tha Ruea Group schools. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Buworn Saha Education and Human Social Sciences*, 5(3), 154-165
- Atikun Kulnarat. (2023). *The relationship between teamwork and general administrative effectiveness of schools. Under the Nakhon Phanom Secondary Educational Service Area Office*. (Master of Education Thesis in Educational Administration). Graduate School: Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Constitution of the Kingdom of Thailand 2007, Referendum Edition, Section 5, Basic State Policy Guidelines, Part 4, Section 80, (2007), page 32.
- Kittisap Kajonampaisuk. (2002). *Study of conditions and problems in organizing buildings in educational institutions of schools under the Bangkok Yai District Office*. Bangkok. (Master of Buddhist Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tripitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Ministry of Education, Information and Communication Technology Master Plan for Education Ministry of Education 2007–2011, [online], source: <http://www.moe.go.th/webpdit/proj> [1 August 2024].
- Ministry of Education. (2545). *National Education Act B.E. 2542 and amendments (No. 2) B.E. 2545*. Section 37, p. 16.

- Monchai Rattanasang. (2024). *Teachers' opinions on the general administration of educational institution administrators in School Network Group 50, Khlong Sam Wa District, Bangkok*. Retrieved from <http://www.edu-journal.ru.ac.th/AbstractPdf/> 30 July 2024.
- Phra Jirasak Jirasakko. (2011). *Educational administration according to the principles of good governance of secondary school administrators, Taling Chan District, Bangkok*. (Master of Buddhist Studies Thesis) Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phraphrom Kunaporn (P.A. Payutto). (2016). *Buddhist Dictionary Compilation of the Dhamma Edition*. 34th printing. Bangkok: Education for Peace Foundation. Dhamma Pitaka (P.A. Payutto), p. 143.
- Sanam Luang, Pali Division, regarding the Pali examination of Sanam Luang, Pali Division, both central and provincial: “Sampasathin Yoktha”, (Bangkok: 2013), page 7.
- Somsak Chaiyadej. (2023). *Guidelines for general administration according to the four brahmavihāra principles of primary school administrators. In Mueang Nakhon Sawan District Nakhon Sawan Province*. (Master of Education Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Teera Runcharoen. (2002). *Conditions and problems of administration and management of basic education in educational institutions in Thailand*. Research Report. Bangkok: Office of the National Education Commission.
- Yutthana Lalert. (2022). *Guidelines for developing participatory general administration of educational institutions under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office, Area 1*. (Master of Education Thesis in Educational Administration). Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

ก้าวเดินในโลกดิจิทัล: เมื่อพุทธศาสนาสร้างสมดุลใจให้เยาวชน

Stepping into the Digital World: How Buddhism Cultivates Balance in the Minds of Youth

¹พระมหานพดล สุวณฺณเมธี (มีคำเหลือง), พระครูสิริธรรมบัณฑิต

¹Phramaha Noppadon Suwannamete (Meekhamlueang), Phrakhusirithammabandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email:boonthank@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอแนวทางในการใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสมดุลทางจิตใจให้กับเยาวชนในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของการเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมออนไลน์ ท่ามกลางความกดดันและความขัดแย้งทางอุดมการณ์ที่เกิดขึ้น สติ สมาธิ ขันติ เมตตา และปัญญาถูกวิเคราะห์ถึงศักยภาพในการช่วยเยาวชนจัดการกับปัญหาด้านอารมณ์และสังคม บทความยังสำรวจแนวทางการเผยแพร่คำสอนพุทธศาสนาในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น แอปพลิเคชันฝึกสมาธิ คอร์สออนไลน์ และเนื้อหาดิจิทัลที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตยุคใหม่ โดยมีกรณีศึกษาจากโครงการ “ธรรมยาตรา” และชุมชน “Wake Up Schools” ที่สะท้อนถึงความสำเร็จของการบูรณาการธรรมะกับกิจกรรมสร้างสรรค์ นอกจากนี้ บทความเน้นความสำคัญของการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโลกออนไลน์ และเสนอแนะแนวทางสำหรับสถาบันพุทธศาสนาในการปรับตัว เช่น การพัฒนาเนื้อหาที่เหมาะสมกับเยาวชน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และการบูรณาการธรรมะในระบบการศึกษา

บทสรุปชี้ให้เห็นว่าพุทธศาสนาไม่เพียงเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจ แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรม มีสติปัญญา และความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคดิจิทัลที่ท้าทาย

คำสำคัญ: พุทธศาสนา; เยาวชน; โลกดิจิทัล; หลักธรรม; สติ; สมาธิ

Abstract

This article explores the application of Buddhist principles in fostering mental balance among youth in the digital age, particularly in the context of political and social changes online. Amid increasing ideological conflicts and societal pressures, mindfulness, concentration, patience, loving-kindness, and wisdom are analyzed for their potential in helping young individuals manage emotional and social challenges. The study also examines accessible methods for disseminating Buddhist teachings, such as meditation applications, online courses, and digital content tailored to modern lifestyles. Case studies from the "Dharmayatra" project and the "Wake Up Schools" project are presented.

community highlight the successful integration of Buddhist principles into creative and engaging activities. Furthermore, the article emphasizes the importance of establishing safe online spaces and provides recommendations for Buddhist institutions to adapt to the digital era. These include developing youth-friendly content, leveraging technology for engagement, and integrating Buddhist teachings into educational systems.

The findings suggest that Buddhism is not only a tool for spiritual development but also a vital framework for cultivating ethical, mindful, and socially responsible youth in the complex and challenging digital landscape.

Keywords: Buddhism; Youth; Digital World; Dhamma Principles; Mindfulness; Concentration

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายมิติ โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มประชากรสำคัญที่ได้รับผลกระทบทั้งด้านพฤติกรรม สังคม และการเมือง (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2013) โลกออนไลน์ส่งผลต่อการสร้าง "พลเมืองดิจิทัล" (digital citizenship) ทำให้เยาวชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น ขณะเดียวกันก็เผชิญกับความเครียด ความกดดัน และความขัดแย้งทางอุดมการณ์ (Livingstone, 2018)

การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองของเยาวชนผ่านสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้น เช่น การประท้วงในประเทศไทยช่วงปี 2563-2564 (Thongkham, 2021) แม้ว่าจะเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น แต่ก็มักนำไปสู่ความขัดแย้งและแรงกดดันจากสังคม พระพุทธศาสนาในฐานะปรัชญาที่เน้นการพัฒนาจิตใจสามารถเป็นแนวทางช่วยเยาวชนจัดการกับปัญหาเหล่านี้ โดยหลักธรรม เช่น สติ สมาธิ และปัญญา ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์และใช้ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ (Kabat-Zinn, 2003)

นอกจากนี้ วัดและองค์กรพุทธศาสนาเริ่มใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่คำสอนให้เข้าถึงเยาวชนได้ง่ายขึ้น (Inglehart & Norris, 2011) อย่างไรก็ตาม เยาวชนยังคงเผชิญกับความซับซ้อนของการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งหลักธรรม เช่น ขันติและเมตตา สามารถช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจระหว่างบุคคล (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2005)

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของพุทธศาสนาในการเสริมสร้างสมดุลจิตใจของเยาวชนในยุคดิจิทัล โดยเน้นถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อช่วยเยาวชนรับมือกับความท้าทายในโลกออนไลน์ รวมถึงเสนอแนวทางให้สถาบันศาสนาปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่

โลกดิจิทัลกับความเป็นเยาวชนในยุคปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงสังคมเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการสื่อสาร แต่ยังส่งผลต่อวิถีชีวิต ความคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเติบโตมาพร้อมกับอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ เยาวชนเป็นทั้งผู้ใช้เทคโนโลยีและผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมดิจิทัล อย่างไรก็ตาม พวกเขาเผชิญกับความท้าทายที่มาพร้อมกับโลกออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง บทนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของเยาวชนในฐานะผู้ขับเคลื่อนโลกดิจิทัล พร้อมทั้งผลกระทบและความท้าทายที่พวกเขาต้องเผชิญในสังคมยุคใหม่

เยาวชนในฐานะผู้ขับเคลื่อนโลกดิจิทัล

เยาวชนยุคปัจจุบันไม่ใช่เพียงผู้บริโภคเทคโนโลยี แต่ยังเป็นผู้สร้างและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล พวกเขามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแอปพลิเคชัน สร้างเนื้อหาดิจิทัล และมีส่วนร่วมในชุมชนออนไลน์ที่แลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อย่าง TikTok, Instagram และ YouTube ไม่ได้เป็นเพียงช่องทางรับข้อมูล แต่ยังเป็นพื้นที่ที่เยาวชนสามารถแสดงตัวตน ถ่ายทอดแนวคิด และริเริ่มโครงการที่มีอิทธิพลต่อสังคม

การศึกษาโดย Pew Research Center (2022) ระบุว่า 95% ของเยาวชนอายุ 13-17 ปีในสหรัฐอเมริกาใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน และเกือบ 50% ใช้เวลากับโลกออนไลน์มากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน พวกเขาใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกส่วนตัว การเคลื่อนไหวทางสังคม และแม้แต่สร้างรายได้ผ่านธุรกิจดิจิทัล โลกออนไลน์เปิดโอกาสให้เยาวชนกลายเป็นผู้ประกอบการ พัฒนาแอปพลิเคชัน และสร้างเนื้อหาที่สามารถเข้าถึงผู้ชมทั่วโลกได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ ธุรกิจดิจิทัลยังต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเยาวชนในการกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจดิจิทัล

ผลกระทบของโลกดิจิทัลต่อเยาวชน

แม้ว่าโลกดิจิทัลจะเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถเรียนรู้และพัฒนาอย่างไร้ขีดจำกัด แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรม

ผลกระทบต่อจิตใจ โลกดิจิทัลนำเสนอข้อมูลปริมาณมหาศาลในทุกวินาที ทำให้เยาวชนต้องเผชิญกับ "ข้อมูลล้นเกิน" (information overload) ซึ่งอาจนำไปสู่ความเครียดและความวิตกกังวล นอกจากนี้ การเปรียบเทียบชีวิตตนเองกับผู้อื่นบนสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นสาเหตุของภาวะซึมเศร้า งานวิจัยของ Twenge (2017) ระบุว่า เยาวชนที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน มีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าสูงกว่าผู้ที่ใช้น้อยกว่า 1 ชั่วโมง

ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม แม้ว่าเทคโนโลยีจะช่วยให้เยาวชนสามารถเชื่อมต่อกับผู้คนทั่วโลกได้ง่ายขึ้น แต่กลับทำให้การปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าลดลง พฤติกรรมที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารผ่านหน้าจอมากกว่าการพูดคุยในชีวิตจริงอาจส่งผลให้ความสัมพันธ์เชิงลึกลดลง และทำให้ทักษะทางสังคมของเยาวชนลดลงตามไปด้วย

ผลกระทบต่อวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ โลกดิจิทัลช่วยให้เยาวชนเข้าถึงวัฒนธรรมสากลได้ง่ายขึ้น ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และขยายมุมมองทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้อาจส่งผลให้เยาวชนละเลยวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตนเอง ตัวอย่างเช่น เยาวชนบางกลุ่มอาจซึมซับวัฒนธรรมต่างชาติผ่านสื่อออนไลน์ จนทำให้เกิดการลดทอนความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม

ความท้าทายทางการเมืองที่เยาวชนเผชิญ

โลกดิจิทัลได้กลายเป็นเวทีสำคัญสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีบทบาทในการผลักดันประเด็นสังคมและเรียกร้องความเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยช่วงปี 2563-2564 ซึ่งเยาวชนใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิรูปทางการเมือง (Thongkham, 2021) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองบนโลกดิจิทัลนำไปสู่ความท้าทายสำคัญหลายประการ

ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ โลกออนไลน์เปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี แต่ขณะเดียวกันก็นำไปสู่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ โดยเฉพาะเมื่อความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างสุดขั้ว การปะทะกันทางความคิดบนแพลตฟอร์มสาธารณะอาจทำให้เกิดการล่วงละเมิดทางวาจาและการกดดันทางสังคม

การเผชิญกับข้อมูลบิดเบือน หนึ่งในปัญหาสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลคือการแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน (fake news) และโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) งานวิจัยของ Vosoughi et al. (2018) พบว่า ข้อมูลเท็จสามารถแพร่กระจายได้เร็วขึ้นกว่าข้อมูลจริงถึงหกเท่า ทำให้เยาวชนต้องเผชิญกับความท้าทายในการกลั่นกรองข้อมูล

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับการแสดงออก แต่ในบางประเทศ การแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับกลุ่มอำนาจอาจนำไปสู่การปิดกั้นบัญชีผู้ใช้ หรือแม้แต่การดำเนินคดีทางกฎหมาย

การสร้างชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะมีข้อจำกัด แต่โลกดิจิทัลยังเปิดโอกาสให้เยาวชนรวมตัวกันเพื่อขับเคลื่อนประเด็นทางสังคม เช่น การรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และความเท่าเทียมทางเพศ

โดยรวม โลกดิจิทัลเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับเยาวชน พวกเขาไม่เพียงแต่เป็นผู้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี แต่ยังเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เอง อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนจากสถาบันทางสังคมและศาสนามีความจำเป็นในการช่วยให้เยาวชนสามารถสร้างสมดุลและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสร้างสรรค์

สรุปในภาพรวม โลกดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและพฤติกรรมของเยาวชนในหลายมิติ โดยพวกเขาไม่เพียงแต่เป็นผู้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แต่ยังเป็นผู้สร้างและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ด้วย อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่เยาวชนต้องเผชิญในยุคดิจิทัล เช่น ความเครียดจากข้อมูลล้นเกิน ความขัดแย้งทางการเมือง และการเผชิญกับข้อมูลเท็จ ยังต้องการการสนับสนุนจากสถาบันทางสังคมและศาสนาเพื่อช่วยให้พวกเขาสามารถสร้างสมดุลในชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสร้างสรรค์

หลักธรรมพระพุทธศาสนากับการสร้างสมดุลใจ

พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิตใจผ่านหลักธรรม เช่น สติ สมาธิ ขันติ และปัญญา ซึ่งช่วยสร้างสมดุลในชีวิต โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เยาวชนต้องเผชิญกับข้อมูลมหาศาล ความกดดันทางสังคม และความขัดแย้งทางการเมือง หลักธรรมเหล่านี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สติ (Mindfulness) คือการระลึกและตระหนักรู้ในปัจจุบัน โดยไม่ถูกครอบงำจากอารมณ์ (Kabat-Zinn, 2003) เยาวชนสามารถใช้สติในการคัดกรองข้อมูล แยกแยะข่าวจริงจากข่าวปลอม และลดผลกระทบจากสื่อที่สร้างอารมณ์เชิงลบ ตัวอย่างเช่น การหายใจลึก ๆ ก่อนตอบโต้บนสื่อออนไลน์ช่วยลดการใช้อารมณ์และเพิ่มการพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ (Hanh, 2008)

สมาธิ (Concentration) คือการทำจิตให้แน่วแน่ ช่วยให้เยาวชนจดจ่อกับสิ่งสำคัญ โดยไม่ถูกรบกวนจากสิ่งเร้าดิจิทัล (Gunaratana, 2002) การฝึกสมาธิ เช่น การกำหนดลมหายใจ หรือ “Digital Detox” ช่วยลดความวุ่นวายทางจิตใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (Goleman, 2013)

ขันติ (Patience) และ เมตตา (Loving-kindness) คือความอดทนต่อสิ่งที่ไม่พึงพอใจ และเมตตา คือการปรารถนาดีต่อผู้อื่น หลักธรรมทั้งสองช่วยเยาวชนรับมือกับความขัดแย้งบนสื่อออนไลน์ เช่น การอดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ และการแสดงความเข้าใจต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งช่วยสร้างสังคมออนไลน์ที่เกื้อกูลกันมากขึ้น (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2005)

ปัญญา (Wisdom) คือความเข้าใจในสัจธรรมและการใช้เหตุผล (Thompson, 2016) ในยุคดิจิทัล ปัญญาช่วยให้เยาวชนตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์ รวมถึงพิจารณาประเด็นทางการเมืองอย่างรอบคอบเพื่อลดความสุดโต่งของความคิดเห็น

การนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชน

ในยุคดิจิทัลที่เยาวชนต้องเผชิญกับกระแสข้อมูลข่าวสาร ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และแรงกดดันจากสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง การมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ สมดุล และมีคุณธรรม หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันของเยาวชน มีดังนี้

1. การฝึกสติในการตัดสินใจ สติ (Mindfulness) เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ช่วยให้เยาวชนสามารถหยั่งรู้และตระหนักถึงความคิด คำพูด และการกระทำของตน โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่มีการตอบสนองอย่างฉับไว เช่น การแสดงความคิดเห็นหรือการแชร์ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การฝึกสติช่วยให้เยาวชนสามารถไตร่ตรองก่อนการตัดสินใจ แยกแยะข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือการละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2018)

2. การใช้สมาธิเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ สมาธิ (Concentration) เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความตั้งมั่นของจิตใจ ช่วยลดความฟุ้งซ่าน และเพิ่มสมรรถภาพในการเรียนรู้ การฝึกสมาธิในชีวิตประจำวัน เช่น การลดการใช้โทรศัพท์มือถือระหว่างเรียน หรือการเจริญภาวนาเป็นประจำ จะส่งผลให้เยาวชนสามารถจดจ่อกับบทเรียน มีพลังในการคิดและจดจำข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น (Thich Nhat Hanh, 2019)

3. การใช้ขันติและเมตตาในการเผชิญความขัดแย้ง ขันติ (ความอดทน) และเมตตา (ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น) เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้เยาวชนสามารถจัดการกับความขัดแย้งในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในการเผชิญกับความคิดเห็นที่แตกต่างบนโลกออนไลน์หรือในกลุ่มเพื่อน การมีขันติช่วยให้ไม่ตอบโต้ด้วยความโกรธหรืออารมณ์รุนแรง ขณะที่เมตตาช่วยให้สามารถเข้าใจและให้อภัยผู้อื่นได้ง่ายขึ้น (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1997)

4. การพัฒนาปัญญาผ่านการคิดเชิงวิจาร์ณญาณ ปัญญา (Wisdom) เป็นธรรมที่นำไปสู่ความเข้าใจในเหตุและผล ช่วยให้เยาวชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล โดยเฉพาะในยุคที่ข่าวสารจำนวนมากถูกเผยแพร่บนโลกออนไลน์อย่างไร้การกลั่นกรอง การพัฒนาปัญญาช่วยให้เยาวชนสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล วิเคราะห์เจตนาของผู้เผยแพร่ และเลือกเผยแพร่เฉพาะข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ (P.A. Payutto, 1999)

หลักธรรมดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้เยาวชนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ แต่ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเหตุผล และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุขและมีศักดิ์ศรี

การสร้างสมดุลระหว่างพุทธธรรมและความเป็นพลเมืองดิจิทัล

การผสมผสานหลักธรรมกับการใช้ชีวิตดิจิทัลช่วยให้เยาวชนมีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ตัวอย่างเช่น โครงการ “Wake Up Schools” ที่ใช้การฝึกสติและสมาธิในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างจิตใจและส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่ดี (Hanh, 2013)

โดยสรุป หลักธรรมพุทธศาสนา เช่น สติ สมาธิ ขันติ และปัญญา ช่วยให้เยาวชนสร้างสมดุลในยุคดิจิทัล ทั้งในการจัดการความเครียด การตัดสินใจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพและรับผิดชอบต่อสังคม

บทบาทของพระพุทธศาสนาในการสนับสนุนเยาวชน

พุทธศาสนานับการพัฒนาคิดใจและปัญญา ซึ่งช่วยให้เยาวชนรับมือกับความกดดันทางสังคม ความขัดแย้งทางการเมือง และข้อมูลมหาศาลที่ล้นหลามในยุคดิจิทัล บทบาทสำคัญของพระพุทธศาสนาในการสนับสนุนเยาวชนแบ่งออกเป็นสามมิติ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีเผยแพร่ธรรมะ การพัฒนาเยาวชนในเชิงจิตวิญญาณและสังคม และข้อเสนอแนะต่อสถาบันพระพุทธศาสนาในโลกดิจิทัล

1. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่พุทธธรรม

เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้พุทธศาสนาเข้าถึงเยาวชนได้ง่ายขึ้น ผ่านคอร์สออนไลน์ วิดีโอธรรมะ และแอปพลิเคชันฝึกสมาธิ เช่น Insight Timer ซึ่งให้บริการฝึกสมาธิและฟังคำสอนจากครูพุทธศาสนา (Hawn, 2019)

ในประเทศไทย วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก ใช้ช่อง YouTube และ Facebook Live ในการเผยแพร่ธรรมะผ่านการตุนและคำสอนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ช่วยให้เยาวชนเข้าใจหลักพุทธธรรมและ

นำไปใช้จริง (Wat Phra Ram 9 Kanchanaphisek, 2020) อย่างไรก็ตาม ความท้าทายของการเผยแพร่ธรรมะผ่านเทคโนโลยีคือการรักษาความน่าเชื่อถือและป้องกันการบิดเบือนเนื้อหา

2. การพัฒนาเยาวชนในเชิงจิตวิญญาณและสังคม

พุทธศาสนาเน้นการฝึกฝนจิตใจเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ กิจกรรม เช่น การปฏิบัติธรรม และฝึกสมาธิช่วยให้เยาวชนพัฒนาสติและจัดการกับความเครียด โครงการธรรมยาตรา ในประเทศไทยเป็นตัวอย่างของกิจกรรมที่ช่วยให้เยาวชนหลีกเลี่ยงหนีจากโลกดิจิทัลและฝึกสมาธิผ่านการเดินป่า (Phra Maha Vudhijaya Vajiramedhi, 2018)

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ เช่น ชุมชน Wake Up Schools ที่ก่อตั้งโดยพระอาจารย์ติช นัท ฮันห์ ช่วยให้เยาวชนฝึกสมาธิและพัฒนาทักษะทางอารมณ์ ส่งเสริมการฟังอย่างลึกซึ้งและการแสดงออกด้วยความเห็นอกเห็นใจ (Hanh, 2013)

3. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรหรือหน่วยงานด้านพระพุทธศาสนา

เพื่อให้พุทธศาสนายังคงมีบทบาทในยุคดิจิทัล หน่วยงานหรือองค์กรด้านพระพุทธศาสนา เช่น คณะสงฆ์ไทยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วัดและศูนย์ปฏิบัติธรรม สถาบันการศึกษาในพระพุทธศาสนา หรือองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ควรปรับตัว ดังนี้

พัฒนาเนื้อหาธรรมะที่ทันสมัย โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับประเด็นที่เยาวชนสนใจ

ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมถามตอบออนไลน์ หรือการให้เยาวชนร่วมอภิปรายเรื่องพุทธธรรมกับสังคม

บูรณาการพุทธธรรมในระบบการศึกษา เช่น การสอนหลักสติในห้องเรียน

ฝึกอบรมพระสงฆ์และผู้นำชุมชน ให้เข้าใจเทคโนโลยีและสื่อสารกับเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปคือ พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเยาวชนผ่านเทคโนโลยี กิจกรรมพัฒนาจิตใจ และการปรับตัวของสถาบันศาสนา การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัลช่วยให้เยาวชนสามารถรับมือกับปัญหาชีวิต และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมและจิตสำนึกต่อสังคม

การบูรณาการพุทธธรรมกับการพัฒนาเยาวชนในยุคดิจิทัล

จากการวิเคราะห์บทความนี้ สามารถสังเคราะห์ข้อมูลและประเด็นต่าง ๆ ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่า และสามารถนำไปต่อยอดหรืออ้างอิงได้ในหลากหลายบริบททางวิชาการและสังคม องค์ความรู้ใหม่นี้สรุปได้ในหัวข้อ “การบูรณาการพุทธธรรมกับการพัฒนาเยาวชนในยุคดิจิทัล” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดพื้นฐาน : การสร้างสมดุลจิตใจในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า โลกดิจิทัลได้สร้างโอกาสและความท้าทายให้กับเยาวชนในมิติใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยเฉพาะการเผชิญหน้ากับข้อมูลที่หลั่งไหลอย่างไม่หยุดยั้ง และความคาดหวังที่มาพร้อมกับการเปรียบเทียบชีวิตในโลกออนไลน์ การนำหลักธรรมพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในบริบทนี้มีศักยภาพสูงในการช่วยเยาวชนสร้างสมดุลจิตใจและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

การสร้างสมดุลจิตใจผ่านหลักธรรม เช่น สติ สมาธิ และปัญญา ไม่เพียงช่วยเยาวชนรับมือกับความเครียดและความกดดัน แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะความจริงจากข้อมูลเท็จ และพัฒนาความสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ แนวคิดนี้สามารถนำไปปรับใช้ในการออกแบบนโยบายสาธารณะ หรือหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งจิตใจและปัญญาของเยาวชน

2. การใช้พุทธธรรมเป็นแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัล

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าพุทธธรรมมีศักยภาพในการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณธรรม โดยเฉพาะในบริบทของความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม เยาวชนที่ฝึกฝนตนเองผ่านหลักธรรม เช่น ขันติและเมตตา จะสามารถจัดการกับความคิดเห็นที่แตกต่างในสื่อออนไลน์ได้อย่างสร้างสรรค์ และหลีกเลี่ยงการตอบโต้ด้วยความรุนแรง

แนวทางนี้สามารถนำไปปรับใช้ในการสร้าง "ชุมชนดิจิทัลที่ยั่งยืน" ซึ่งเน้นการส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันในกลุ่มเยาวชน แนวคิดนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาเป็นโครงการเชิงปฏิบัติ เช่น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สนับสนุนการสื่อสารที่สร้างสรรค์ หรือการจัดอบรมสำหรับเยาวชนเกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมในโลกดิจิทัล

3. การปรับตัวขององค์กรหรือหน่วยงานด้านพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

บทความเน้นถึงบทบาทของสถาบันพุทธศาสนาในการเผยแพร่คำสอนผ่านเทคโนโลยี เช่น การใช้แอปพลิเคชัน การจัดคอร์สออนไลน์ และการสร้างเนื้อหาที่ทันสมัย สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้เยาวชนเข้าถึงธรรมะได้ง่ายขึ้น แต่ยังเปิดโอกาสให้พุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาสังคมในยุคดิจิทัล

แนวทางการปรับตัวของสถาบันพุทธศาสนาสามารถนำไปต่อยอดในบริบทอื่น เช่น การออกแบบเครื่องมือเทคโนโลยีที่เน้นการส่งเสริมจิตวิญญาณ การสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันพุทธศาสนาทั่วโลกเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการเผยแผ่คำสอน และการพัฒนารูปแบบการศึกษาธรรมะที่เชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริงของเยาวชน

4. การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่เชื่อมโยงพุทธธรรมกับโลกสมัยใหม่

จากการวิเคราะห์พบว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาจิตใจ เช่น โครงการธรรมยาตรา การจัดค่ายธรรมะ หรือกิจกรรม Digital Detox เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเยาวชนรับมือกับความกดดันในชีวิตประจำวัน การบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้เข้ากับระบบการศึกษาและนโยบายเยาวชนสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดนี้สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงพุทธธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ตัวอย่างเช่น การสอนหลักสติและสมาธิในห้องเรียนเพื่อช่วยนักเรียนจัดการกับความเครียดจากการเรียน หรือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในลักษณะของการฝึกปฏิบัติธรรมร่วมกัน

5. บทบาทของพุทธธรรมในกระบวนการสร้างสังคมดิจิทัลที่ยั่งยืน

บทความนี้ยังเน้นถึงความสำคัญของพุทธธรรมในการสร้าง "สังคมดิจิทัลที่ยั่งยืน" โดยเฉพาะในบริบทที่โลกออนไลน์มักเต็มไปด้วยความขัดแย้ง การลวงละเมิด และข้อมูลที่บิดเบือน พุทธธรรมสามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเป็นธรรม ความอดทน และการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวกในโลกดิจิทัล

สรุปได้ว่าแนวทางนี้สามารถนำไปพัฒนาเป็นนโยบายด้านเทคโนโลยี เช่น การสร้างมาตรฐานจริยธรรมสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ การสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการใช้พุทธธรรมในบริบทดิจิทัล และการสร้างพันธมิตรระหว่างองค์กรทางศาสนาและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในโลกดิจิทัล

6. ความสำคัญของการพัฒนาผู้นำเยาวชนผ่านพุทธธรรม

พุทธศาสนาไม่ได้มุ่งเน้นแค่การพัฒนาบุคคลในระดับปัจเจกเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างผู้นำเยาวชนที่มีคุณธรรมและจิตสำนึกต่อสังคม เช่น การปลูกฝังหลักปัญญาและขันติให้แก่ผู้นำเยาวชนในบริบทของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

แนวคิดนี้สามารถนำไปพัฒนากระบวนการอบรมผู้นำเยาวชนในองค์กรทางสังคมและการเมือง โดยเน้นการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับทักษะการเป็นผู้นำ ตัวอย่างเช่น การสร้างโครงการที่ฝึกอบรมผู้นำเยาวชนให้สามารถจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในชุมชนของตนเอง

บทสรุป

การดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลได้เปิดโอกาสและความท้าทายใหม่ ๆ ให้กับเยาวชนในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในประเด็นทางสังคมและการเมือง แม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะช่วยยกระดับศักยภาพของเยาวชนในฐานะ "ผู้ขับเคลื่อน" ความเปลี่ยนแปลงในโลก แต่พวกเขาก็ต้องเผชิญกับปัญหาอันซับซ้อน เช่น ความเครียดจากการรับข้อมูลล้นเกิน ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ และความสับสนในตัวตนในบริบทที่ข้อมูลและความคาดหวังในโลกออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Livingstone, 2018)

ในเชิงวิเคราะห์ ปัญหาที่เยาวชนเผชิญในยุคนี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่พวกเขาต้องได้รับการสนับสนุนเชิงจิตใจและปัญญา การสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตดิจิทัลและชีวิตจริงจึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่สังคมควรส่งเสริม โดยเฉพาะผ่านการนำเสนอเครื่องมือและแนวทางจากพุทธศาสนาที่เน้นการฝึกฝนจิตใจเพื่อสร้างความมั่นคงภายใน

โอกาสและความท้าทายของเยาวชนในโลกดิจิทัล

การวิเคราะห์ในบทความชี้ให้เห็นว่าเยาวชนไม่เพียงแต่เป็นผู้ใช้เทคโนโลยี แต่ยังเป็นผู้สร้างและผู้ขับเคลื่อนนวัตกรรม รวมถึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง ตัวอย่างเช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นและการรวมตัวทางการเมืองในประเทศไทยในปี 2563-2564 แสดงให้เห็นถึงความสามารถของเยาวชนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระดับสังคม (Thongkham, 2021) อย่างไรก็ตาม การที่เยาวชนมีพื้นที่ที่แสดงออกมากขึ้นในโลกดิจิทัลยังส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์อย่างรุนแรงในหลายกรณี เช่น การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางการเมืองซึ่งนำไปสู่การตอบโต้ที่รุนแรง และการล่องเล่เมิดทางวาจาบนสื่อสังคมออนไลน์ ปัญหาเหล่านี้เป็นข้อบ่งชี้ถึงการขาดการบริหารจัดการทางอารมณ์และการขาดความอดทนต่อความแตกต่าง

ในมุมมองของผู้เขียน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัลสะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างทักษะทางจิตใจ เช่น การอดทนต่อความคิดเห็นที่ต่างกัน และการฝึกปัญญาในการแยกแยะข้อเท็จจริงจากความเชื่อ การพัฒนาทักษะเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาและศาสนาเพื่อช่วยให้เยาวชนสามารถรับมือกับความท้าทายได้ดียิ่งขึ้น

หลักธรรมพุทธศาสนากับการสร้างสมดุลจิตใจ

พุทธศาสนาได้เสนอแนวทางที่สำคัญในการช่วยเยาวชนรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรม เช่น สติ สมาธิ และปัญญา ที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า

สติและสมาธิ การฝึกสติและสมาธิช่วยให้เยาวชนมีความสามารถในการจดจ่อ ลดความว้าวุ่นจากข้อมูลล้นเกิน และจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น การฝึก Digital Detox หรือการกำหนดช่วงเวลาที่ไม่ใช้อุปกรณ์ดิจิทัล เป็นวิธีที่ช่วยสร้างสมดุลและลดผลกระทบจากการเสพข้อมูลที่มากเกินไป (Kabat-Zinn, 2003) การนำแนวคิดสติมาประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะช่วยลดผลกระทบทางจิตใจ ยังส่งเสริมความสามารถในการพิจารณาและตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน การส่งเสริมการฝึกสติในระบบการศึกษาหรือกิจกรรมของชุมชนจึงควรได้รับการสนับสนุน

ขันติและเมตตา ขันติและเมตตาเป็นหลักธรรมที่สามารถช่วยลดความรุนแรงในความขัดแย้งทางออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ในสื่อสังคมออนไลน์ (Hanh, 2008) การสร้างวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยความเมตตาในโลกดิจิทัลเป็นความจำเป็นเร่งด่วน การฝึกความอดทนและการแสดงออกด้วยความปรารถนาดีจะช่วยลดความตึงเครียดในสังคม และส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้งระหว่างผู้คน

บทบาทของพระพุทธศาสนาในการสนับสนุนเยาวชน

พุทธศาสนาในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเยาวชน เช่น การจัดกิจกรรมธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจ การเผยแพร่คำสอนผ่านเทคโนโลยี และการสร้างชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

ตัวอย่างเช่น โครงการธรรมยาตราในประเทศไทย ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจผ่านการฝึกสมาธิและการใช้ชีวิตในธรรมชาติดังกล่าว ช่วยให้เยาวชนได้มีโอกาสสำรวจตัวเองและหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายในโลกดิจิทัล (Phra Maha Vudhijaya Vajiramedhi, 2018)

ในเชิงวิเคราะห์ ผู้เขียนมองว่าการจัดกิจกรรมเช่นนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างจิตใจของเยาวชน แต่ยังเป็นโอกาสให้พวกเขาได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขในสังคม การสร้างกิจกรรมที่ผสมผสานธรรมะเข้ากับการพัฒนาตนเองจึงควรได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวาง

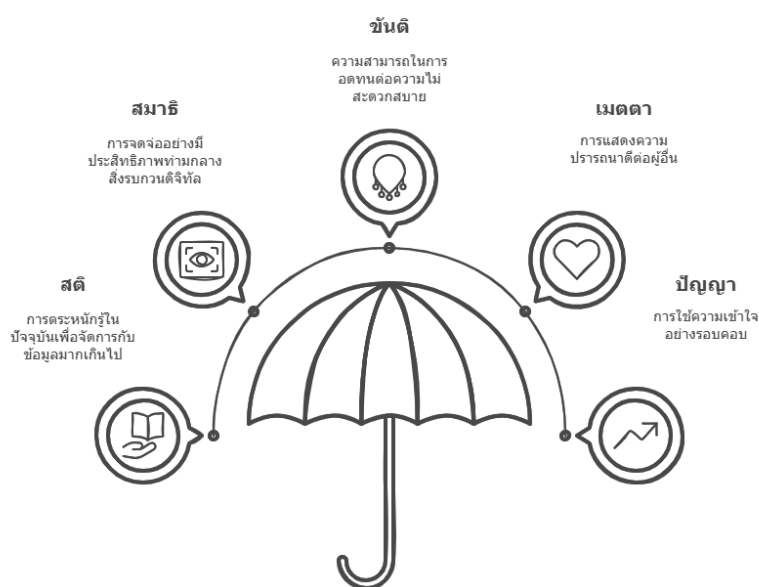
ในท้ายที่สุด การสร้างสมดุลระหว่างโลกดิจิทัลและการพัฒนาจิตใจของเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ทั้งสถาบันการศึกษา สถาบันพุทธศาสนา และชุมชน การบูรณาการพุทธธรรมในบริบทชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสติในโรงเรียนหรือการจัดกิจกรรมธรรมะที่เชื่อมโยงกับความสนใจของเยาวชน จะช่วยสร้างสังคมที่มีเยาวชนที่เข้มแข็งและมีคุณธรรมในระยะยาว

ในมุมมองของผู้เขียน พุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาจิตใจ แต่ยังเป็นทางออกที่สำคัญในการสร้างความสมดุลในชีวิตของเยาวชนในยุคดิจิทัล การปรับตัวของพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย และการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและชุมชน จะช่วยให้พุทธศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

จากบทความนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์บทบาทของพุทธศาสนาในการเสริมสร้างสมดุลจิตใจของเยาวชนในยุคดิจิทัล โดยเน้นถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อช่วยเยาวชนรับมือกับความท้าทายในโลกออนไลน์ รวมถึงเสนอแนวทางให้สถาบันศาสนาปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่ ได้วางแผนภาพต่อไปนี้

การสร้างสมดุลในยุคดิจิทัลผ่านหลักธรรมพุทธศาสนา

ภาพที่ 1 การเสริมสร้างสมดุลจิตใจของเยาวชนในยุคดิจิทัล
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้เขียน

แผนภาพนี้นำเสนอแนวทาง "การสร้างสมดุลในยุคดิจิทัลผ่านหลักธรรมพุทธศาสนา" โดยใช้หลักธรรมสำคัญ 5 ประการ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและรับมือกับความท้าทายในโลกดิจิทัล ซึ่งแสดงผ่านสัญลักษณ์ที่ช่วยปกป้องจิตใจจากอิทธิพลเชิงลบของเทคโนโลยี

องค์ประกอบหลักของแผนภาพ

สติ (Mindfulness) หมายถึง การระลึกรู้ในปัจจุบันขณะ ใช้ในการรับรู้และตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับจากสื่อดิจิทัลอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันการถูกชักจูงหรือรับข้อมูลที่ผิดพลาด

สมาธิ (Concentration) หมายถึง การจดจ่ออย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เยาวชนสามารถควบคุมความสนใจและจัดการเวลาท่ามกลางสิ่งรบกวนในสื่อดิจิทัล

ขันติ (Patience) หมายถึง ความสามารถในการอดทนต่อสิ่งที่ไม่สะดวกสบาย มีความสำคัญในการรับมือกับความคิดเห็นที่แตกต่าง การเผชิญกับข้อมูลที่ก่อให้เกิดอารมณ์ และลดการโต้ตอบด้วยอารมณ์

เมตตา (Loving-kindness) หมายถึง การแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ส่งเสริมพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ในโลกออนไลน์ เช่น การไม่ใช้ถ้อยคำรุนแรงและให้ความเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง

ปัญญา (Wisdom) หมายถึง การใช้ความเข้าใจอย่างรอบคอบ

มีบทบาทสำคัญในการแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้อง ตัดสินใจโดยใช้เหตุผล และลดผลกระทบจากข้อมูลที่บิดเบือน

สรุปแนวคิดของแผนภาพ

แผนภาพนี้เปรียบหลักการธรรมพุทธศาสนาเป็นร่มที่ช่วยคุ้มครองจิตใจจากผลกระทบเชิงลบของยุคดิจิทัล โดยเน้นให้เยาวชน **มีสติ ใช้สมาธิ อดทน มีเมตตา และใช้ปัญญา** ในการรับมือกับข้อมูลข่าวสาร ความขัดแย้ง และพฤติกรรมบนสื่อออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถสร้างสมดุลในการใช้ชีวิตและดำรงตนอย่างมีคุณธรรมในโลกดิจิทัลที่ซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ

References

- Gerbaudo, P. (2018). *Tweets and the Streets: Social Media and Contemporary Activism*. London: Pluto Press.
- Goleman, D. (2013). *Focus: The Hidden Driver of Excellence*. New York: HarperCollins.
- Gunaratana, B. H. (2002). *Mindfulness in Plain English*. Boston: Wisdom Publications.
- Hanh, T. N. (2008). *The Art of Power*. New York: HarperOne.
- Hanh, T. N. (2013). *Creating True Peace*. Berkeley, CA: Parallax Press.
- Hawn, M. (2019). Technology and Mindfulness: Exploring Digital Tools for Meditation. *Journal of Contemporary Buddhism*, 20(4), 450-470.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2011). *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-Based Interventions in Context: Past, Present, and Future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 144-156.
- Livingstone, S. (2018). Digital Media and Society: A Perspective from Young People. *European Journal of Communication*, 33(3), 336-345.
- Pew Research Center. (2022). *Teens, Social Media, and Technology 2022*. Retrieved from <https://www.pewresearch.org>.

- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2005). Dhamma and leadership. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2013). Buddhaddhamma: Revised and expanded edition. Bangkok: Dhamma Society Foundation.
- Phra Maha Vudhijaya Vajiramedhi. (2018). Dhamma for youth. Chiang Rai: Vimuttialaya Institute.
- Thompson, J. (2016). Critical Thinking in the Digital Age. Journal of Media Ethics, 31(4), 215-226.
- Thongkham, S. (2021). Youth Political Movements in Thailand: A Digital Perspective. Journal of Southeast Asian Studies, 52(4), 540-560.
- Wat Phra Ram 9 Kanchanaphisek. (2020). Dhamma online: A medium of happiness. Bangkok: Phra Ram 9 Foundation.

การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 : กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ใน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
BUDDHIST COMMUNICATION OF PREACHER TO ASSIST PEOPLE WHO FACED WITH
COVID-19 CRISIS: THE CASE STUDY OF PREACHER IN KHAMSAKAESAENG DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA

¹พระมหาจตุรัส ปภังกร (สุนรัตน์), พระราชวัชรธรรมวาที, รศ. ดร., ผศ. ดร.บุญเลิศ โอฐสุ

¹Phra Maha Chaturat Paphangkaro (Sunurat),

Phra Ratchawatcharathammawadi, Assoc. Prof. Dr., Asst. Prof. Dr. Boonlert Oadsu

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email : jaturatsunurat@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่องการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19: กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 2. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสารที่ทำให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ได้ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนา การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พุทธธรรม 3 รูป/คน พระนักเผยแผ่ในอำเภอขามสะแกแสง 7 รูป และประชาชนในอำเภอขามสะแกแสง 7 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ของพระนักเผยแผ่อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา นั้น พระนักเผยแผ่มีบทบาทในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 คือ 1. บทบาทด้านการเยียวยาทางด้านจิตใจ 2. บทบาททางด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นทั้งสองด้านเป็นบทบาทหน้าที่ที่มีความเชื่อมโยงและมีความเกี่ยวพันกันอย่างเห็นได้ชัด ในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ผู้คนในสังคมต่างได้รับผลกระทบทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้พระภิกษุสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ของชาวบ้าน การนำเอาพุทธธรรมมาใช้ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักของพระนักเผยแผ่ในการช่วยเหลือทางด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่พระนักเผยแผ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ได้ส่งผลกระทบต่อการทำหน้าที่ในส่วนการเผยแผ่พุทธธรรมนั้นมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น

วิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสาร ที่ทำให้ชาวบ้าน บรรเทาจากความทุกข์ได้นั้น พบว่า พระนักเผยแผ่ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรม ต้องมีความเข้าใจใน กระบวนการสื่อสารตามทฤษฎีการสื่อสารแบบตะวันตก และพุทธวิธีการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า แล้ว นำมาประยุกต์ปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้าน โดยยึดเอาองค์ประกอบของ กระบวนการสื่อสารเป็นหลัก คือ 1.) ผู้ส่งสารที่ดีด้วยมีศรัทธา 7 2) เนื้อหาสาระของสาร ต้องมีคุณลักษณะ สัจจะ ตถตา กาล ปิยะ อัตถะ ในหัวข้อธรรมคือ อริยสัจ 4 สังคหัตถ์ 4 และพละ 4 3) ช่องทางในการสื่อสารที่ ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเลือกใช้แอปพลิเคชัน ที่เรียกว่า ไลน์ และเฟซบุ๊ก เป็นต้น 4) กลุ่มผู้รับสารที่มี ความพร้อมในการรับข้อมูล เป็นผู้ที่มีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็น พื้นฐาน มีทัศนคติที่ดีต่อพระนักเผยแผ่ และมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่เหมือนกันกับพระนักเผยแผ่

สำหรับแนวทางการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านใน ภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 มีองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารข้างต้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารที่พระ นักเผยแผ่จะต้องคำนึงถึงและนำมาใช้ในการออกแบบกระบวนการสื่อสารให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะ วิกฤตโรคโควิด-19 ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม เพื่อจะเป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้าน และยัง เป็นการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่หลักของพระนักเผยแผ่สืบไป

คำสำคัญ: การสื่อสารพุทธธรรม; พระนักเผยแผ่; ภาวะวิกฤต; ชาวบ้าน; หลักพุทธธรรม

Abstract

This thesis aims to Buddhist communication of preacher to relieve people who faced with COVID-19 crisis. The case study of preacher in Kham Sakaesang District, Nakhon Ratchasima Province. The research objectives are threefold: 1. To Examine the Roles of Buddhist Monks in Alleviating the Suffering of Villagers during the COVID-19 Crisis 2. To Investigate the Communication Methods and Buddhist Dharma Employed by Monks and Their Perceived Effectiveness in Alleviating Villagers' Suffering. 3. To Propose Guidelines for Enhancing the Communication of Buddhist Dharma by Monks to Alleviate the Suffering of Villagers during the COVID-19 Crisis. This research is Qualitative Research: In-Depth Interviews with Key Informants. This qualitative research employed in-depth interviews with key informants from three groups: 3 Buddhist propagation experts 7 monks engaged in Buddhist propagation in Kham Sakaesang District 7 villagers in Kham Sakaesang District. The content analysis process and the presentation of descriptive data:

Research Finding, The Buddhist communication of preacher to assit people who faced with COVID-19 crisis. The role of Buddhist monks in alleviating the suffering of villagers during the COVID-19 crisis, focusing on their specific actions: 1. Buddhist Monks as Spiritual Healers in Times

of Crisis. 2. Buddhist Monks as Pillars of Public Welfare. The roles of Buddhist monks as both spiritual healers and public welfare providers are deeply interconnected and mutually supportive. This is particularly evident during times of crisis, such as the COVID-19 pandemic, when individuals and communities face both physical and emotional challenges. Buddhist monks' interconnected roles as spiritual healers and public welfare. Monks have fostered community cohesion and resilience by organizing virtual Dharma gatherings, encouraging social support networks, and promoting acts of kindness and compassion. This has strengthened communities' ability to cope with the crisis collectively. Finding: Buddhist Dharma spreaders play a crucial role in bridging the gap between the monastic community and the lay population, making the profound wisdom and practices of Buddhism accessible to all. In today's complex and diverse world, effective communication skills are essential for Dharma spreaders to fulfill their mission of alleviating suffering and promoting spiritual well-being are 1. The Sevenfold Path to Effective Communication 2. The terms could be interpreted as a list of qualities or virtues that are considered important or desirable. For example, sacca (truthfulness), tatha (reality), kala (timeliness), piya (kindness), attha (usefulness), ariyasacca (noble truths), sangkhawatthu (social harmony), and bala (strength). 3. Navigating the Digital Landscape: Effective Communication through LINE and Facebook. 4. Identifying and Engaging Receptive Audiences: A Strategic Approach for Dharma Spreaders. Navigating the COVID-19 Crisis: Empowering Dharma Spreaders to Alleviate Suffering. The communication elements outlined above are crucial for Dharma spreaders to consider and incorporate into their communication strategies. By carefully designing communication processes aligned with specific communication goals, Dharma spreaders can effectively alleviate suffering and promote well-being among those affected by the COVID-19 pandemic. The practical application of Dharma Communication, alleviating suffering and preserving Buddhism.

Keywords : The Buddhist communication; Preacher; Crisis; Buddhist principles

บทนำ

ในบริบทของสังคมโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายๆ ด้าน จึงก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมที่มีความไม่แน่นอนในด้านต่าง ๆ และเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบให้สังคมตกอยู่ในภาวะวิกฤตที่ไม่สามารถทำให้สังคมก้าวเดินไปได้ การเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง โรคระบาด และภัยธรรมชาตินั้นก่อให้เกิดความสับสนขึ้นในสังคม ที่ยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

(Sanya Rattanasoi, 2018) ทุกวันนี้ สังคมไทยและประชาคมโลกต่าง ก็ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (โควิด -19) จึงทำให้ทุกคนในสังคมต่างต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนทำให้เกิดภาวะสังคมวิถีใหม่หรือที่ทุกคนเข้าใจกันในชื่อ ยุคนิวนอร์มอล ราชบัณฑิตยสภา ได้บัญญัติศัพท์ "New Normal" เพิ่มเข้ามา โดย รศ.มาลี บุญศิริพันธ์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายคำว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย (Bangkok Business, 2020) จึงทำให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อโรคร้าย ควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ รวมถึงภาคของธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด ทรรศนะคติความเชื่อ วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบ่ยเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ รวมถึงพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไป ก็จะทำให้เกิดความคุ้นชินและกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคมภาวะวิกฤติ COVID-19 ทำให้เราได้เห็นถึงการปรับตัวของประชาชนจาก “การตื่นกลัวกลายเป็นการตื่นรู้” จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ครั้งใหญ่ ที่จะรับมือกับการระบาดของโรคร้าย การดูแลตัวเอง การเว้นระยะห่างทางสังคมรัฐบาลมีการประกาศมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 30) ที่ได้มีข้อกำหนดและข้อปฏิบัติเพิ่มเติม อาทิการลดและจำกัดการเคลื่อนย้ายการเดินทาง การห้ามออกนอกเคสสถาน การควบคุมแบบบูรณาการเร่งด่วนสำหรับกิจการหรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยง (Parliament Library, 2020) โรคระบาดโควิด-19 เป็นความเปลี่ยนแปลงเชิงมหภาค (Norapan Thongchueam, 2021) ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพกาย เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ กระทั่งด้านการมีมุมมองต่อโลกที่ส่งผลกระทบต่อภาวะในจิตใจของผู้คนในสังคม เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่และเป็นครั้งที่ยิ่งใหญ่ที่ต้องอาศัยทักษะในการปรับตัวต่อการดำรงชีวิตค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้ติดเชื้อเอง และผู้คนที่อยู่ในสังคม ผู้ติดเชื้อ นอกจากได้รับผลกระทบจากโรคทางกายทั้งอาการไข้ เหนื่อยง่าย หลายคนอาการเข้าขั้นวิกฤตเชื้อไวรัสทำลายระบบการหายใจแล้ว ยังได้รับผลกระทบต่อความรู้สึกความไม่ปลอดภัย หรือแม้แต่ผู้ติดเชื้อที่มีอาการไม่มากอาจมีความรู้สึกผิดต่อตนเอง และมีความวิตกกังวลว่าตนมีส่วนทำให้เกิดการระบาดไปสู่ผู้อื่นญาติของผู้ติดเชื้อและคนในสังคม ที่อยู่ในระหว่างการเฝ้าระวัง มักมีความรู้สึกหวาดหวั่นว่าตนจะป่วยไข้ไม่สบาย อีกทั้งยังกังวลสายตาดูการตัดสินใจของคนในสังคม เพราะความหวาดกลัวต่อโรคที่มากล้นส่งผลให้คนมีอคติต่อกันในเรื่องความเจ็บป่วย กลุ่มคนในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับโรคโดยตรงนั้นก็ได้รับผลกระทบ แม้ว่าเขาเหล่านั้นมีหน้าที่ต้องรับมือกับภัยอันตรายและหลักคุณธรรมที่จะไม่ปฏิเสธการรักษา และมุ่งสู่การดูแลผู้ป่วยให้ดีที่สุดเต็มกำลัง แต่ด้วยการระบาดที่กินเวลาต่อเนื่องยาวนาน อาจส่งผลให้เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout Syndrome) ได้ ซึ่งเป็นภาวะที่จิตใจเกิด

ความเครียดจากการทำงานจนมีความรู้สึกเหนื่อยล้าทางอารมณ์ เบื่อหน่าย ไม่สนุกกับงาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ผู้ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ โรคระบาดทำให้ธุรกิจหลายชนิดได้รับผลกระทบทางตรง ในขณะที่การดำรงชีวิตยังคงต้องดำเนินต่อไป ทำให้ความเครียดต่อการควบคุมและการจัดการปัญหาทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น คนร่ำรวยที่ยากจนลง คนหาเช้ากินค่ำที่ต้องทนทุกข์กับความอดอยาก คือผลกระทบที่ทำให้จิตใจห่อเหี่ยว และหมดหวังของผู้คนในสังคม ผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้ชีวิต แม้ในบางธุรกิจจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตโดยเฉพาะในคนที่ขาดทักษะในการแก้ปัญหาและการปรับตัว อาจส่งผลต่อความกังวลและความเครียดได้ รวมถึงความหวาดหวั่นต่อการติดเชื้อจากคนอื่น สะสมความหวาดกลัว จึงก่อให้เกิดการขาดความเข้าใจข้อมูลอย่างเป็นกลาง สร้างอคติในใจจนอาจกลายเป็นความรู้สึกรังเกียจผู้ที่เจ็บป่วยจะเห็นได้ว่าเราต่างได้รับผลกระทบทางจิตใจหลังได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคทางกายไม่มากนักน้อย ซึ่งผลกระทบทางใจที่ได้รับขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมที่เข้ามากระทบ และมุมมองต่อผลกระทบนั้น เพราะคนเรามีความคิดประเมินภัยหรือหายนะไม่เท่ากันบางคนเห็นปัญหาการระบาดน้อยกว่าที่ควรเป็น ทำให้ประมาทขาดการระมัดระวังและอาจเป็นส่วนให้เกิดการระบาดอย่างควบคุมไม่ได้ อาทิ การรวมตัวสังสรรค์เพราะไว้วางใจในเพื่อนสนิทว่าไม่มีเชื้อโควิด-19 บางคนเห็นปัญหามากกว่าที่ควรจะเป็น ขาดการศึกษาข้อมูลที่แท้จริง ทำให้ตอบสนองต่อปัญหามากกว่าปกติ ส่งผลต่อความกังวลและความเครียด อาทิ มีความเชื่ออย่างเข้มงวดว่าการเดินสวนกันในขณะที่ใส่หน้ากากอนามัยทำให้ติดโควิด-19 ทำให้เก็บตัวไม่ออกไปทำงานและพบปะผู้คนบางคนเลือกรับรู้ข้อมูลเพียงด้านที่ตนเองกำลังรู้สึก ยิ่งกังวลต่อความเจ็บป่วย ยิ่งแสพข่าวปริมาณผู้ติดเชื้อโดยลืมหูลืมตาให้ความสนใจกับข้อมูลโดยภาพรวม ทั้งการหายป่วย การได้รับวัคซีน และความร่วมมือร่วมใจของคนในสังคม ฯลฯ ส่งผลให้ความคิดวนเวียนกับเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดทุกข์จึงทำประชาชนที่ตกอยู่ในภาวะเหล่านี้มีแต่ความทุกข์ไม่สามารถก้าวข้ามไปได้

จากผลกระทบของการระบาดของโรคระบาดโควิด-19 ในครั้งนี้ หน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วนในสังคมต่างให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นและต่างให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา องค์กรทางศาสนาเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการให้ความช่วยเหลือดูแลและการฟื้นฟูในทุกมิติให้กับสังคม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กล่าวว่า สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกทรงมีพระดำริว่า “วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณ トラบจนถึงวันนี้ วัดไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย การแพร่ระบาดของไวรัสในครั้งนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบทางสังคมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์และประชาชนตระหนักในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น วัดมีการจัดระบบเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประชาชนห่วงใยใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นความมั่นคงอย่างหนึ่งของชีวิตนอกเหนือจากการประกอบสัมมาชีพ” สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ากล่าว (National Health Commission Office, 2021) ในการจัดงาน ‘รวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติกู้ภัยโควิด-19 “ธรรมบุญสงฆ์ รวมพลังบวร สู้วิกฤตโควิด-19 ถวายทอดสวดผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติฯ วัด

ยานนาวา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2564 จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์นั้น ต้องมีการปรับเปลี่ยนและมีการการพัฒนาเพื่อให้สามารถอยู่กับสังคมได้ในฐานะสมาชิกของสังคม และยังรักษาหน้าที่ในการเป็นผู้สืบทอดพระศาสนาให้ดำรงอยู่ตามหน้าที่อันองค์พระศาสดาได้มอบหมายให้ ทางออกหลักของปัญหาทางด้านจิตใจที่สืบเนื่องมาจากโควิदनัน บรรดาผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นตรงกันว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบจะต้องเริ่มจากการมีสติ ทั้งสติในการรับรู้ พิจารณา ไตร่ตรองข้อมูลข่าวสาร สติในการใช้ชีวิตเพื่อดูแลป้องกันตัวเองและครอบครัวให้ห่างไกลจากโควิด รวมถึงการมีสติและเข้าใจในความไม่แน่นอนของชีวิตมีสติระลึกรู้ต่อความกลัว และความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น (Phasu Decharin, 2020) ซึ่งเป็นหนึ่งในข้อธรรมะ อันเป็นหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงได้สั่งสอนเหล่าสาวกของพระองค์ในภาวะวิกฤตของประเทศชาติที่กำลังมีภัยเกิดขึ้น คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่สำคัญในการประสานศรัทธาของสาธุชน เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนภาครัฐในการเข้าไปช่วยเหลือแก้อุปสรรค บรรเทาความทุกข์ทรมานทางกาย ด้วยวัตถุสิ่งของจำเป็นเบื้องต้นด้วยวัตถุที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และยังช่วยอำนวยความสะดวก ในการอนุเคราะห์สถานที่ในการจัดเป็นสถานพยาบาลหรือที่พักพิงเพื่อ ช่วยเหลือ ที่เรียกว่า “อามิสถาน” ตามกำลังความสามารถแล้ว หากแต่สิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือ การที่พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทและสามารถเข้าไปมีส่วนช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมานทางจิตใจ โดยการนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยเหลือให้ประชาชนพุทธบริษัททั้งหลาย นำไปใช้ในการประคับประคองจิตใจก้าวพ้นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ โดยการให้ “ธรรมทาน” อันเป็นเครื่องช่วยบำรุงจิตใจของประชาชน ให้เขาเหล่านั้นมีสติ ไม่วิตกกังวลจนเกินไป ไม่อยู่อย่างหวาดระแวง และ ไม่ตั้งตนอยู่บนความประมาท ต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม จะเป็นอีกบทบาทหน้าที่หนึ่งของพระภิกษุสงฆ์ ในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ที่เกิดขึ้นให้กับคนในสังคม โดยพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และได้รับการยอมรับของสังคม จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือประชาชนที่กำลังเผชิญกับปัญหาเหล่านี้

เนื่องจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสถานการณ์การระบาดที่ยังคงความรุนแรงของโรคของโรคภัยทั่วโลกอย่างต่อเนื่องนั้น รัฐบาลได้มีการประกาศในการเฝ้าระวังการระบาดของโรค ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ก็ได้มีการประกาศมาตรการต่าง ๆ ตามที่รัฐบาลได้กำหนด ตั้งแต่เริ่มมีการระบาดของเชื้อโรคในช่วงต้นจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นการระบาดในระลอกที่สาม จึงทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำรงชีวิตของประชาชนต้องมีการปรับเปลี่ยนไปเพื่อเป็นการรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงส่งผลให้ประชาชนในชุมชนอำเภอขามสะแกแสง ต่างได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคภัยและมาตรการการป้องกันที่รัฐบาลประกาศ ประชาชนในอำเภอขามสะแกแสงได้รับผลกระทบทางร่างกาย สังคม และจิตใจ มีผู้คนในชุมชนได้รับเชื้อไวรัส ทำให้เกิดการเจ็บป่วยส่งผลกระทบให้เกิดการสูญเสียชีวิตในรายที่ไม่สามารถทำการรักษาได้ แต่ในส่วนรายที่สามารถรักษาได้ก็อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาของสุขภาพร่างกายตามมา จากผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายของผู้ที่ได้รับเชื่อนั้น จึงส่งผลให้ในบางรายที่เคยติดเชื่อไม่สามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้เหมือนเดิม จึงเป็นภาระของญาติพี่น้องในครอบครัว ด้วยสภาวะสถานการณ์การระบาดนี้ผู้คนในสังคมต่างได้รับผลกระทบทั้งด้านจิตใจ เกิดความสับสน หวาดระแวง มีภาวะความเครียดที่เกิดจากภาวะของการระบาดของโรคและส่งผล

กระทบต่อเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ในอำเภอสามแยกแสง จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนา ปลูกพืชผลไม้ เลี้ยงสัตว์ จึงได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคจากการที่ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของชาติที่ทำให้ต้นทุนในการประกอบอาชีพนั้นสูงขึ้น และผลกระทบทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่แน่นอนโดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดการตั้งคำถามขึ้นมาว่าในภาวะวิกฤตเช่นนี้ ชาวบ้านในเขตอำเภอสามแยกแสง จะดำรงชีวิตและบรรเทาความทุกข์ยากกันอย่างไร จึงจะปลอดภัยจากเชื้อโรคร้ายนี้ โดยมีการสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อแก้ปัญหา และก้าวข้ามผ่านช่วงเวลาวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปได้ ผู้ศึกษาวิจัยจึงเห็นว่าพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นพระนักเผยแผ่เป็นบุคลากรที่สำคัญในองค์กรหนึ่งทางสังคม ที่จะมามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชาวบ้านในสถานการณ์ภาวะวิกฤตเช่นนี้

โดยเฉพาะกลุ่มพระนักเผยแผ่ในท้องถิ่น ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด เป็นผู้นำทางด้านจิตใจ ที่จะสามารถนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระพุทธเจ้า มาใช้ในการแนะนำแนวทางเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ บทบาทและหน้าที่เหล่านี้ของพระนักเผยแผ่ อาจจะช่วยบรรเทาทุกข์ของประชาชนในสังคม ในภาวะสถานการณ์ทำให้คลายความวิตกกังวลลงได้ ในห้วงเวลาแห่งความทุกข์นี้

การศึกษานี้ผู้ศึกษาวิจัยได้มีความสนใจในเรื่อง การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 : กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ อำเภอสามแยกแสง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการนำไปสู่การค้นหาคำตอบของคำถามการวิจัย และเพื่อนำผลจากการศึกษาวิจัยที่ได้นี้ ไปใช้ประโยชน์ได้การบรรเทาทุกข์ของประชาชน สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระนักเผยแผ่ ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19
2. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสารที่ทำให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ได้
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนา การสื่อสารพุทธธรรม ของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤต โรคโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารของพระพุทธเจ้า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารทางตะวันตก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะวิกฤต การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่สภาพการดำเนินชีวิตของชาวบ้านใน อำเภอสามแยกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือในการวิจัย จากกรอบเนื้อหา และในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19: กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พุทธธรรม 3 รูป/คน พระนักเผยแผ่ในอำเภอขามสะแกแสง 7 รูป และชาวบ้านในอำเภอขามสะแกแสง 7 คน โดยทำการสัมภาษณ์ แบบการสนทนาพูดคุยตามธรรมชาติ บันทึกเสียงจัดบันทึกข้อมูล ถ่ายภาพในการทำสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การศึกษาวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาจากการรวบรวมมาวิเคราะห์และตีความโดยอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีการสื่อสาร โดยจะมีขั้นตอนการเตรียมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของประเด็นหลักทั้งหมด และทำการตีความหมายของประเด็นหลักให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของพระนักเผยแผ่ ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เป็นการทำหน้าที่เพื่อให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน และความทุกข์ยากในด้านต่าง ๆ จากผลกระทบของการระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 สามารถแบ่งแยกออกได้ 2 ด้าน คือ

1.1 บทบาทด้านการเยียวยาจิตใจของชาวบ้าน พระภิกษุสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตใจที่สำคัญจะเห็นได้ว่า ในภาวะวิกฤติทางสังคมต่าง ๆ นั้นพระภิกษุสงฆ์ได้มีบทบาทในการเข้ามาบรรเทาความทุกข์ของผู้คนในสังคม ในสถานการณ์ระบาดของโรคครั้งนี้ พระนักเผยแผ่ที่เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เข้ามามีบทบาทในการชี้แนะให้ผู้คนในสังคมดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้อง และมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต โดยพระนักเผยแผ่เป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการช่วยเหลือ และเยียวยาทางด้านจิตใจให้ชาวบ้านเป็นอย่างดี โดยการนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มาเป็นแนวทางในดำรงชีวิตและเป็นการช่วยบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านเป็นอย่างดี

1.2 บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ถือว่าเป็นอีกหนึ่งบทบาทหน้าที่ ที่เกิดขึ้นกับพระนักเผยแผ่ ในช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 การเข้าไปมีส่วนร่วมในงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ร่วมกับ

หน่วยงานของรัฐและเอกชน เป็นพระจิตอาสาทำหน้าที่ เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน การที่พระนักเผยแผ่ได้เข้าไปมีส่วนในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ด้วยการให้ความช่วยเหลือในด้านสถานที่เพื่อใช้เป็นโรงพยาบาลสนาม เป็นสถานที่รองรับคัดกรองผู้ป่วย รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือในส่วนของปัจจัย 4 สิ่งของจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้าน หรือแม้แต่การช่วยเหลือในการจัดการศพของผู้ที่เสียชีวิตจากการติดเชื้อ ในช่วงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 นั้น ส่งผลทำให้เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่ไม่เคยเข้าวัดได้มีโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับพระนักเผยแผ่ ส่งผลให้พระนักเผยแผ่สามารถที่จะมีโอกาสเข้าถึงชาวบ้านกลุ่มนี้ได้ ช่วยให้งานการเผยแผ่พุทธธรรมนั้นสามารถทำได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสื่อสารของพระนักเผยแผ่ และความรู้สึกลึกซึ้งที่มีต่อการสื่อสาร ที่ให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 ตามบทบาทและหน้าที่ของพระนักเผยแผ่นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจในองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการในการสื่อสารตามทฤษฎีการสื่อสารแบบตะวันตก และหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อจะเป็นการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดวิธีการสื่อสารของพระนักเผยแผ่ ที่เกิดเป็นแนวทางในการสื่อสารพุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 และเหมาะสมต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน พระนักเผยแผ่นั้นต้องมีความเข้าใจในองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการสื่อสารตามหลักทฤษฎีการสื่อสารแบบตะวันตกของเดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) (David K. Berlo, 1960) ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่าง คือ ผู้ส่งสาร (S) ข้อมูลข่าวสาร (M) ช่องทางในการสื่อสาร (C) ผู้รับสาร (R) อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสื่อสาร รวมถึงเข้าใจในหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า ที่จะทำให้กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในสถานการณ์ภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เกิดความสมบูรณ์

ผู้ส่งสาร ในกระบวนการสื่อสารตามหลักทฤษฎีของการสื่อสารแบบตะวันตกและหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า ได้ให้ความสำคัญในเรื่องทักษะการสื่อสารของผู้ส่งสารว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการสื่อสาร จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องการส่งเป็นอย่างดี เป็นผู้มีความสามารถในการพูดหรือทักษะในการสื่อสาร ที่ตรงไปตรงมาและมีศิลปะในการสื่อสารที่น่าสนใจ ตามหลักการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า บุคคลที่จะทำหน้าที่ในการสื่อสารพุทธธรรมนั้นจำเป็นจะต้องเป็นบุคคลที่ประกอบไปด้วยสัปปริยธรรม 7 เป็นผู้ปฏิบัติสมาธิ เป็นพหูสูต มีความรู้ความสามารถในการแจกแจงธรรม และถ่ายทอดได้อย่างสมบูรณ์ นอกเหนือจากนี้ถ้านักเผยแผ่จะต้องเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และยังเป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมนั้น ๆ เป็นที่รักที่น่านิยมใส รวมถึงยังเป็นผู้ที่เข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ก็เป็นปัจจัยส่งเสริมให้กระบวนการสื่อสารพุทธธรรม

ด้านสารหรือพุทธธรรม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร ที่เกี่ยวข้องในเรื่องเนื้อหา สัญลักษณ์ วิธีการ และพุทธธรรม ในกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เนื้อหาสาระของพุทธธรรมที่จะใช้ในการสื่อสารจะต้อง

มีความชัดเจน เป็นความจริง เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร และยังสามารถบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านเกิดขึ้น ในการเลือกหัวข้อพุทธธรรมที่จะใช้ในการเผยแผ่นั้น จำเป็นจะต้องเป็นธรรมะที่เข้าใจง่ายสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริง และเห็นผลช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านได้ โดยพระนักเผยแผ่ต้องคำนึงถึงคุณภาพของสารที่จะสื่อสาร ตามหลักการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าต้องประกอบด้วย สัจจะ คือ เป็นจริง ตถตา คือ เป็นเรื่องแท้เสมอตามสภาพที่แท้จริง กาละ คือ เหมาะสมกับกาลเวลา ปิยะ คือ เป็นเรื่องที่คนชอบ อรรถะ คือ เป็นประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคม (พระศรีธรรมภาณ, 2559) โดยมีหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ดังนี้ อริยสัจ 4 คือข้อ ปฏิบัติอันเป็นกลางๆหรือความจริงอันประเสริฐที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ งานประกอบด้วย ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยากอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้มีการบีบคั้นอันได้แก่การเกิดการแก่การตายรวมถึงการประสบสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกอย่างแท้จริง นิโรธ คือ ความดับทุกข์ มรรค คือ แนวทางที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือหรือเป็นหลักธรรม 4 ประการ ที่ช่วยประสานให้คนหมู่มากอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามที่เกิดความทุกข์ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ทุกคนในสังคมเกิดการร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะยังความสุขร่มเย็นให้เกิดขึ้นในสังคม สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน เป็นการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยสิ่งของ ต่างๆตามกำลังของตนจึงก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม ปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำวาจาที่สุภาพน่าฟังและยังกล่าวเฉพาะถ้อยคำที่เป็นประโยชน์เป็นจริงไม่กล่าวร้ายผู้อื่นเป็นการกล่าวเฉพาะสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสามัคคีในหมู่คณะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน อตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นการรู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นและสังคมด้วยการใช้ปัญญาในการแก้ไข สมานัตตตา การวางตรงให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลายมีจิตใจที่มั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่ายคือการดำรงตนไม่ให้ตกไปในความชั่วปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาค พละ 4 ธรรมอันเป็นพลัง อันจะเป็นธรรมที่ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นไปด้วยความมั่นใจไม่หวั่นไหวต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทุกประการ ประกอบด้วย 1. ปัญญาพละ คือความฉลาดรอบรู้ความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายเข้าใจเหตุและปัจจัยแล้วนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้ให้ก่อให้เกิดประโยชน์จากการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ 2. วิริยพละ คือ ความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน จนเกิดความสำเร็จเป็นผู้ที่ไม่มีความย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น รู้จักการใคร่ครวญพิจารณาหาเหตุผล ด้วยการวางแผนแก้ไขจนประสบความสำเร็จ 3. อนุวัชพละ คือกำลังแห่งความสุจริต อันประกอบด้วยกายสุจริตวจีสุจริตมโนสุจริตจะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความบกพร่องเสียหาย ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อสังคม 4. สังคหพละ คือ กำลังการสงเคราะห์ อันเป็นการยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่มวลชนไว้ด้วยสามัคคีด้วย

ช่องทางการสื่อสาร กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 นั้น ช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารพุทธธรรมถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

องค์ประกอบหนึ่ง ที่พระนักเผยแผ่จะต้องให้ความสำคัญ จึงทำให้ช่องทางการสื่อสารที่พระนักเผยแผ่ใช้ในการสื่อสารพุทธธรรม ในยุคปัจจุบันมีรูปแบบที่ทันสมัยขึ้น ในยุคสังคมปัจจุบันที่โลกเทคโนโลยีแห่งการสื่อสารและเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารมีการพัฒนาที่มีความก้าวหน้า จึงทำให้พระนักเผยแผ่ได้เรียนรู้และนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารและเครื่องมือการสื่อสารเรานั้นมาช่วยใช้ในการสื่อสารพุทธธรรม เพื่อความทันสมัย สะดวกสบายและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือชาวบ้านได้มากขึ้น ในโลกสังคมปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่นิยมใช้เครื่องมือสื่อสารที่เรียกว่า แอปพลิเคชัน (Application) ในการติดต่อสื่อสาร คือ แอปพลิเคชัน ที่เรียกว่า Line, Facebook และ YouTube เป็นการช่วยลดระยะเวลาในการติดต่อสื่อสารและยังเป็นช่องทางที่สะดวกสบาย ลดการพบปะกันติดต่อกันโดยตรง จึงพบว่าช่องทางในการสื่อสารนี้ เริ่มได้รับความนิยมจากกลุ่มพระนักเผยแผ่ และชาวบ้านแต่ อย่างไรก็ตามในกลุ่มของพระนักเผยแผ่และชาวบ้านที่มีอายุมากยังมีขีดจำกัดในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ จึงส่งผลให้กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมในกลุ่มนี้มีความจำเป็น ที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

ผู้รับสารหรือชาวบ้าน ในกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ชาวบ้านนั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสารในการสื่อสารผู้รับสารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความพร้อมในการรับการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่ผู้ส่งสารหรือพระนักเผยแผ่ ได้ถ่ายทอดมา กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมจะบรรลุตามเป้าหมายขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลต่อขีดจำกัดของชาวบ้านในกระบวนการสื่อสาร ต่าง ๆ คือ ความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร รวมไปถึงความพร้อมในการรับสาร ด้านทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อพระนักเผยแผ่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเวลาและเครื่องมือการสื่อสารที่ใช้ในกระบวนการสื่อสาร ในการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความพร้อมในการรับสาร ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนนั้นเป็นผู้ที่มีทักษะการสื่อสารที่ดีเพราะมีพื้นฐานในเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เป็นบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อพระนักเผยแผ่ มีพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับพระนักเผยแผ่ รวมถึงมีเวลาและเครื่องมือสื่อสารที่จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมนั้น ยกเว้นกลุ่มผู้รับสารที่มีอายุมาก

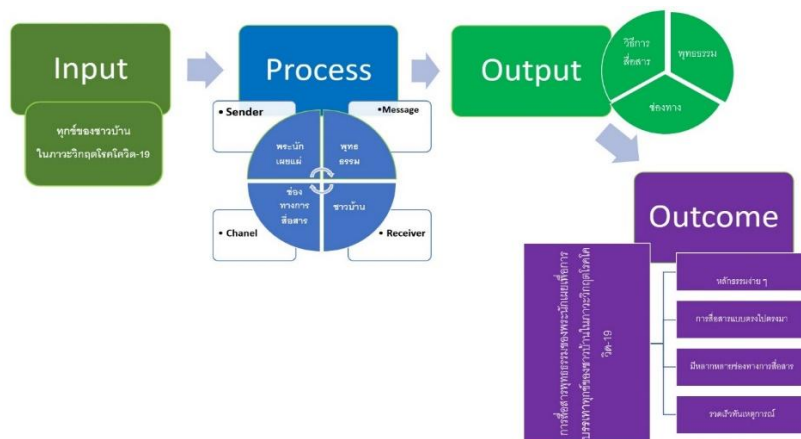
วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 สถาบันศาสนาถือว่ามีความสำคัญต่อศาสนิกชนของแต่ละศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนานั้น ถือว่าเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับผู้คนในสังคม ในภาวะวิกฤตทางสังคมที่เกิดขึ้นมานั้น การเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ให้กับชาวบ้านของพระนักเผยแผ่โดยการนำเอากระบวนการสื่อสารพุทธธรรมมาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ของพระนักเผยแผ่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตต่าง ๆ ของสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาการสื่อสารพุทธธรรม พระนักเผยแผ่

และชาวบ้านได้ให้ความเห็นว่า พระนักเผยแผ่ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 นั้น พระนักเผยแผ่ควรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาของพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมและตรงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับชาวบ้าน รวมถึงพระนักเผยแผ่ ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจของพระนักเผยแผ่ จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 รวมถึงตัวถ้านักเผยแผ่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาพัฒนาและทำความเข้าใจ ในกระบวนการเกิดภาวะวิกฤตและการสื่อในภาวะวิกฤต เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ (องค์ความรู้จากผู้วิจัย) คือ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การสื่อสารพุทธธรรม เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤต โรคโควิด-19 พบว่า พระนักเผยแผ่ ในอำเภอขามสะแกแสง ควร จะต้องมีความเข้าใจ ในเรื่องของกระบวนการสื่อสาร โดยศึกษาทำความเข้าใจองค์ประกอบของการสื่อสารตามทฤษฎีการสื่อสารของชาวตะวันตก และ การสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า นำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม ได้ผลลัพธ์ คือ วิธีการสื่อสารในภาวะวิกฤต นั้น ประกอบด้วยพุทธธรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ ภาวะวิกฤต โรคโควิด-19 ทำให้เกิด รูปแบบการสื่อสารแบบใหม่ที่จะต้อง มีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1. ต้องเป็นการสื่อสาร พุทธธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 2. เป็นการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา ไม่มีความซับซ้อนในกระบวนการสื่อสาร 3. เป็นการสื่อสารที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ความเดือดร้อนของชาวบ้าน 4. การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารจำเป็นจะต้องมีความหลากหลายและทันสมัย เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล โดยการเลือกใช้ ช่องทางการสื่อสาร ที่นิยม เช่น Line, Facebook หรือ YouTube ดังแผนภูมิภาพ

แผนภูมิภาพ 1. การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในสถานการณ์ภาวะวิกฤตโรคโควิด-19

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พบว่าพระนักเผยแผ่ ในเขตพื้นที่อำเภอขามสะแกแสง ได้เข้ามามีบทบาท ในการเยียวยาความทุกข์ของชาวบ้าน ที่ได้รับผลกระทบ ในสถานการณ์ ของโลกโควิด 19 ที่สำคัญ 2 ด้าน 1 บทบาทหน้าที่ ในการเยียวยา ทางด้านจิตใจ ด้วยการ นำเอา พุทธธรรม ของ พระพุทธเจ้า มาใช้ เป็นเครื่องมือ ในการบรรเทาความทุกข์ ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ คลายความทุกข์และความกังวล เสริมสร้างความเข้าใจในหลักความจริงของชีวิตของผู้คนในชุมชน ได้เป็นอย่างดี อันถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลัก 2. บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ถือว่าเป็นอีกบทบาทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่ที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 โดยการเข้าไปช่วยเหลือช่วยเหลือดูแล และอนุเคราะห์ให้กับผู้คน ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นเพราะว่าพระนักเผยแผ่นั้นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่ได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคม สอดคล้องกับพระพุทธดำรัสของพระศาสดาที่ได้บัญญัติให้พระภิกษุทั้งหลายไปสั่งสอนและอนุเคราะห์พุทธบริษัท เพื่อความสงบสุขของหมู่ชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเสกสรรค์ สุขกาโม และพระอาจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์ ตั้งปฐมวงศ์ (Phra Maha Seksarn Sukkhamo. 2020) (Phra Nattawat Tangpathomwong, Dr. (Yanappo). 2021X

ผลการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. พบว่า วิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสารที่ทำให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ได้วิธีการสื่อสารพุทธธรรม ของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤตโควิด 19 พระนักเผยแผ่ จะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ในกระบวนการสื่อสาร ที่จะช่วยส่งเสริม ให้การสื่อสาร พุทธธรรม เพื่อบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน

ในภาวะวิกฤตโลกโควิดจะต้องคำนึงถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารทั้งตัวผู้สื่อสาร เนื้อหาสาระของสาร ที่ใช้ในการสื่อสาร ช่องทางในการสื่อสาร และ ผู้รับสาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร โดยเฉพาะ ในกระบวนการสื่อสาร พุทธธรรม ในภาวะ วิกฤตทางสังคมครั้งนี้ ทั้งนี้ เป็นเพราะ กระบวนการสื่อสาร เพื่อการบรรเทาทุกข์ ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโลกโควิด 19 ถือว่า เป็นกระบวนการสื่อสารที่มีความจำเพาะเจาะจง สอดคล้องกับแนวคิดของบุษบา สุธีธร เรื่องการบริหารการสื่อสารภาวะวิกฤตในโลกที่ผันผวนไม่ชัดเจน ซับซ้อนและคลุมเครือ (Busaba Sutithorn. 2020)

ผลการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.แนวทางการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรม ของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤต โควิด-19 นั้นมีความจำเป็นที่จะต้อง เป็นการสื่อสารที่มีการนำเอาเนื้อหาสาระของพุทธธรรม ที่สามารถเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ตรงไปตรงมา ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ และยังเป็น การสื่อสารที่ต้องเป็นการเกิดขึ้นในเวลาที่เหมาะสม และรวดเร็ว ทันกับสถานการณ์ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีการเลือกช่องทางในการสื่อสารที่ชาวบ้านสามารถเข้าถึง สะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้เป็นช่องทางในการเผยแพร่ (Phra Kru Vinai Thon Chakri Srijarumethi Yann , 2016)

บทสรุป

การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโลกโควิด 19 : กรณีศึกษาพระรัตนเผยแผ่ ในอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา จากผลการศึกษาวิจัย บทบาทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่ ในภาวะวิกฤตโลกโควิด-19 พระนักเผยแผ่ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ในการเยียวยาทางด้านจิตใจและบทบาทหน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์ พระนักเผยแผ่ ที่ทำหน้าที่ในพื้นที่ ต้องมีความรู้ความสามารถ ในกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ ตามทฤษฎีการสื่อสารของชาวตะวันตก ที่ต้องมีคุณสมบัติ ของของผู้ส่งสาร คือเข้าใจในเนื้อหาสาระของพุทธธรรมที่จะใช้ในการสื่อสาร พุทธธรรมที่จะนำมาใช้ในการสื่อสารนั้น ต้องเป็นพุทธธรรมที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน และยังเป็นพุทธธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริง มีช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายและทันสมัยในปัจจุบัน และต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ และศักยภาพของผู้รับสาร เป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลจากการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะในประเด็นหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1. พบว่า บทบาทหน้าที่หลักของพระนักเผยแผ่พุทธธรรม เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 มี บทบาทหน้าที่ ในการเยียวยาทางด้านจิตใจและ บทบาทหน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปใช้ดำเนินการ อบรมพัฒนา

ความรู้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่พุทธธรรม เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตต่าง ๆ ของสังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2. พบว่าการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 พระนักเผยแผ่ต้องมีความเข้าใจหลักการการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า ทฤษฎีการสื่อสารของชาวตะวันตก และหลักการสื่อสารในสถานการณ์ภาวะวิกฤต ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ เพื่อปรับใช้เป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 อันเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านและงานการเผยแผ่พุทธธรรมของศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3. พบว่าแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด 19 เป็นการสื่อสารพุทธธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจ เป็นการสื่อสารแบบตรงไปตรงมา มีหลากหลายช่องทางในการสื่อสาร และ มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปใช้ดำเนินการ เป็นรูปแบบพัฒนาการสื่อสารของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับ

2.1 ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตทางสังคมในรูปแบบอื่น

References

- Bangkok Business. “What is the 'New Normal'? How COVID-19 Pushes Us Towards a 'New Normal Life’”. [Online]. Retrieved: <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/882508>.
- Busaba Sutithorn. (2020). Crisis Communication Management in an Unclear, Complex, and Ambiguous World. *Journal of Administrators*, Vol. 40, No. 2 (July-December).
- David K. Berlo. (1960). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. (New York: holt, Rinehart and Winston)
- National Health Commission Office. “The Monk Constitution: Uniting the Power of the Sangha to Fight the COVID-19 Crisis”. [Online]. Retrieved: <https://www.nationalhealth.or.th/en/node/1381>.
- Norapan Thongchueam. COVID-19: When a Physical Pandemic Affects the Mind. [Online]. Retrieved: <https://thestandard.co/covid-19-physical-disease-impact-mental-health/>

- Parliament Library. Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations B.E. 2005.[Online]. Retrieved: <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/filterby/2563>.
- Phra Kru Vinai Thon Chakri Srijarumethi Yann, Sanya Kenaphumi, Wittaya Charoensri. (2016). The Role of Thai Monks in the Globalized Society. Santi-Science Review Journal, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Vol. 4, No. 1 (January-June).
- Phra Maha Seksarn Sukkhamo, Phra Maha Sunan Sunno, Phra Palad Rapin Phutthisarro. (2020). Innovation in the Dissemination of Buddhism by the Sangha of Udon Thani Province. Santi-Science Review Journal, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Vol. 8, No. 4, (July-August).
- Phra Nattawat Tangpathomwong, Dr. (Yanappo). (2021). Communication in Crisis Situations of the Impact from New Virus Strains: The Role of Buddhism. Journal of Business Administration and Arts, Rajamangala University of Technology Lanna. Vol. 9, No.1 (January-June).
- Phrasredhammaphanee (Wullap Govilo / Horawichit). (2016). The Development of Sermons by the Buddha and His Disciples: A Case Study of the Sermons at Wat Prayurawongsawas. Doctoral Thesis in Buddhist Studies. (Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University)
- Sanya Rattanasoi. Matichon Online. “The Paradox of Power in the World of Wuga”. [Online]. Retrieved: https://www.matichon.co.th/newsroom-analysis/news_977635.

พุทธวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจาของสามเณรโรงเรียน
พระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

BUDDHIST COMMUNICATION TO CREATE RIGHT SPEECH OF NOVICE
WATPHRATHATBANGPUAN PHRARIYATTIDHAMMA SCHOOL,
PHRATHATBANGPUAN SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT,
NONGKHAI PROVINCE.

¹พระมหาเจษฎา นรินโท (เคนสาคุ), ผศ. ดร.บุญเลิศ โอฐสุ, ดร.กนกวรรณ กรุณาฤทธิ์โยธิน

¹Phramaha Chetsada Narindho(Kensakhu), Asst. Prof. Dr. Boonlert Oadsu,

Dr. Kanokwan Karunaritthiyothin

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Nithidechakorn96@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการสื่อสารด้านคำพูดของสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษากระบวนการพุทธวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจาให้กับสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อเสนอรูปแบบพุทธวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการศึกษาด้านเนื้อหาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ทฤษฎีกระบวนการสื่อสารและเอกสารวิชาการอื่นๆ และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 27 รูป/คน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1) สภาพการสื่อสารคำพูดของสามเณรในโรงเรียนวัดพระธาตุบังพวนในปัจจุบัน มีปัญหาการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมในหมู่สามเณร ส่งผลกระทบต่อตัวสามเณรเอง ผู้สอน เพื่อน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม

2) กระบวนการพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจาให้กับสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ควรนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและทฤษฎีการสื่อสารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หลักธรรมสัมมาวาจาให้แนวทางในการใช้คำพูดที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนานุคลิกภาพ ฝึกสติ สมาธิ และเจริญปัญญา เพื่อควบคุมอารมณ์และคำพูด สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารด้วยเมตตา เข้าใจผู้อื่น และสร้างความเข้าใจอันดีแก้ปัญหาความขัดแย้งใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ในการเจรจาและแก้ปัญหา ส่งเสริมสังคมที่ดีสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่ดี ผ่านฝึกอบรมจัดอบรมเกี่ยวกับสัมมาวาจา ทั้งในโรงเรียน องค์กร และชุมชน การใช้สื่อที่ส่งเสริมสัมมาวาจา ฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและการใช้คำพูด สร้างวัฒนธรรมองค์กรส่งเสริมการใช้สัมมาวาจาในองค์กร รวมทั้งนำไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วยหลักการปฏิบัติสัมมาวาจาในทุกสถานการณ์

3) รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารการสร้างสัมมาวาจาในสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน โดยใช้กระบวนการ “Pairon” Model (ไพเราะโมเดล) ที่ประกอบด้วย Person บุคคล Activity กิจกรรม Impression ความประทับใจ Receive การยอมรับ Often ความสม่ำเสมอ Helpful เป็นประโยชน์ ในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนานุคลิกภาพด้านการสื่อสารของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการสร้างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในส่งเสริมในการใช้สัมมาวาจา

คำสำคัญ : สร้างสัมมาวาจา;พุทธวิธีการสื่อสาร;บุคลิกภาพ;กระบวนการ;รูปแบบ

Abstract

This thesis has 3 objectives: 1) To study the verbal communication of novices at the Phra Pariyatti Dhamma School of Wat Phra That Bang Phuan, Phra That Bang Phuan Subdistrict, Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province at present. 2) To study the process of Buddhist innovation in communication to create the right speech for novices at the Phra Pariyatti Dhamma School of Wat Phra That Bang Phuan, Phra That Bang Phuan Subdistrict, Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province. 3) To propose a model of Buddhist innovation in communication to create right speech at the Phra Pariyatti Dhamma School of Wat Phra That Bang Phuan, Phra That Bang Phuan Subdistrict, Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province. This research is qualitative. The Tripitaka content, the communication process theory, and other documents were studied. In-depth interviews were used as a tool. The target group was 27 monks/persons.

The results of the research found that

1) The current communication situation of novices at the Phra Pariyatti Dhamma School of Wat Phra That Bang Phuan found problems of inappropriate speech among the novices. Affecting the novices themselves, teachers, friends, and those involved both directly and indirectly.

2) The process of Buddhist innovation in communication to create right speech for novices at the Phra Pariyatti Dhamma School, Wat Phra That Bang Phuan should apply Buddhist principles and modern communication theories to help understand the communication process and various related elements. The principle of right speech provides guidelines for using correct and beneficial words, focusing on personality development, practicing mindfulness, concentration, and developing the wisdom to control emotions and words, creating good relationships, communicating with kindness, understanding others, and creating good understanding, solving conflicts, using constructive words in negotiations and problem-solving, promoting a good society, creating a culture of good communication through training on right speech in schools, organizations, and communities, using media that promote right speech, practicing Dhamma to develop the mind and use words, creating an organizational culture that promotes the use of right speech in organizations, including applying it in daily life to practice right speech in all situations.

3) The model of Buddhist innovation in communication to create right speech for novices at the Phra Pariyatti Dhamma School, Wat Phra That Bang Phuan, using the process of the “Pairon” Model (Pairon Model) Person Activity Impression Receive Acceptance Often Consistency Helpful Useful In solving problems To develop the communication personality of the target group, especially creating external and internal factors that promote the use of right speech.

Keywords : Create Right Speech, Buddhist Communication Method, Personality, Process, Format

บทนำ

การสื่อสารในสังคมปัจจุบันที่อยู่กับสภาวะความเร่งรีบของการดำเนินชีวิต สภาพความกดดันทางเศรษฐกิจ ภาวะความเครียด การใช้ชีวิตแบบวัตถุนิยม ทั้งปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันลดลง เกิดเป็นความขัดแย้ง ความรุนแรงในสังคมตามข่าวต่าง ๆ ทั้งนี้ภาพรวมของการสื่อสารที่เยาวชนเสพจากสื่อสังคมและสังคมรอบตัว เป็นเข็มทิศของเรียนรู้และนำไปเป็นแบบอย่างโดยมีส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังอุปนิสัยเยาวชน ที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นบุคลากร ส่วนหนึ่งสะท้อนภาพลักษณ์ของสังคม องค์กร หรือประเทศ สังคมจึงถวิลหาสื่อที่สร้างสรรค์และปลอดภัย อันได้แก่ สื่อที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ทักทายการใช้ชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม รวมถึงส่งเสริมความสามัคคีและการใช้ชีวิตในสังคมที่หลากหลายได้อย่างมีความสุข ดังนั้นประเด็นตามกรอบที่ได้วางไว้คือ พบว่าสื่อการประชาสัมพันธ์และนักประชาสัมพันธ์ที่ดี ต้องมีคุณธรรม มีจริยธรรม ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา มีวาทะสัตย์ ละเว้นจากวจีทุจริต โดยนำหลักสัมมาวาจา ซึ่งเป็น องค์ธรรมในอริยมรรค 8 ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์ เพื่อ พัฒนางาน พัฒนาคณะ และพัฒนาคน ทำให้การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อย่างเต็มที่ ทั้งนี้การสื่อสารประจำวันทั่วไปทางวาจาเป็นส่วนหนึ่งเครื่องมือของการปลูกฝังพัฒนาต้นกล้าทรัพยากรทางบุคคลให้สังคม โดยมีสัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ ประกอบด้วย 1. การงดเว้นจากการพูดเท็จ 2. การงดเว้นจากการพูดส่อเสียด 3. การงดเว้นจากการพูดคำหยาบ 4. การงดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ (Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajiranavarorasa, 1977) เพื่อสร้างบุคลิกภาพที่ ลดปัจจัยปฏิสัมพันธ์ต่อกันให้ดีขึ้น เกิดเป็นความขัดแย้ง ความรุนแรงในสังคมน้อยลง ตัวอย่างปลูกฝังอุปนิสัยเยวชน และเกิดประโยชน์ ต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ต่อไป

สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน(Interview, 2024) ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งได้มีหลักสูตรการเรียนการสอนตามสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 (The Sangha Education Act, 2019) ตามภาคผนวก ค ตามหลักสูตรศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้รับการสนับสนุนการศึกษาจากพระครูภาวนาเจติยาภิบาล วิ. เจ้าอาวาสวัดพระธาตุบังพวน ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย สามเณรในฐานะเป็นที่คาดหวังและเป็นแบบอย่างในการสร้างบุคคลากรทางสังคม โดยเฉพาะสามเณรที่เรียนอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย ต้องมีการแสดงออกด้านการสื่อสารที่ดี ต้องอาศัยกระบวนการการสร้างบุคลิกภาพที่สามารถสัมผัสได้เป็นรูปธรรม ในการเรียนรู้พัฒนาการศึกษาและการอยู่ร่วมกันของสามเณร และให้เป็นภาพลักษณ์ที่ดีทางสังคม

จากการสังเกตเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า สภาพสังคมการอยู่ร่วมกันของสามเณร มีปัญหาการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน คือ 1. การพูดเท็จ ต่อครูอาจารย์และต่อเพื่อนสามเณร 2. การพูดส่อเสียด เรื่องพฤติกรรมส่วนตัวของแต่ละบุคคล เรื่องครอบครัว เป็นเหตุให้เกิดการแบ่งการจับกลุ่มของสามเณร 3. พูดคำหยาบ พบมากที่สุดโดยการแสดงพฤติกรรมในขณะที่จับกลุ่มสามเณรด้วยกัน เป็นความพลอสติในการรู้จักกาลเทศะ และเป็นเหตุหลักในการทะเลาะวิวาทกันบ่อยครั้ง 4. การพูดเพ้อเจ้อในการสร้างบรรยากาศในหมู่คณะ ซึ่งถือว่าเป็นสภาพปัญหาที่เห็นได้ชัดเจน และควรได้รับการแก้ไขในปัจจุบัน

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมผู้บริหารโรงเรียนวัดพระธาตุบังพวนและครูผู้สอน ได้คาดหวังจะนำไปสู่การร่วมกำหนดทิศทางมาตรการและบูรณาการแผนงานโครงการเชิงประเด็น เพื่อป้องกันแก้ไข ปัญหาที่เป็นผลจากการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สามเณรเกิดความสนใจต่อการเรียนโดยการทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าสัมมาวาจา นำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ผู้วิจัยจึงสนใจรูปแบบการสร้างสัมมาวาจาในสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อให้ทราบถึงบริบทและสภาพปัจจัยต่างๆ ในปัจจุบัน นำไปสู่กระบวนการในการแก้ปัญหา คือการสร้างสัมมาวาจาในสามเณรให้สื่อสารกันด้วยสัมมาวาจา เพื่อสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการลดปัจจัย การเกิดปัญหาต่าง การสร้างบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือให้กับสามเณร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสื่อสารด้านคำพูดของสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษากระบวนการพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจาให้กับสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) โดยศึกษาด้านข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน, หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับสัมมาวาจาในพระไตรปิฎกพุทธวิธีการสื่อสารและทฤษฎีการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

วัดพระธาตุบังพวนและโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดสาระสำคัญทางพระพุทธศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรมผ่านช่องทางต่างๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการปฏิบัติในทางธรรมอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในชุมชนและสังคม โดยรวมวัดพระธาตุบังพวนและโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นผู้ส่งสารหลักที่ถ่ายทอดความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปยังผู้ศึกษาและประชาชนทั่วไป ทั้งภายในท้องถิ่นและผู้ที่มาเยือนจากที่อื่น ครูบาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทในการสอนและอบรมพระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป ซึ่งถือเป็นช่องทางการสื่อสารให้กับพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจทั่วไป ผ่านการสื่อสารทางสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ เช่น เอกสารเผยแพร่ หนังสือหรือบทความเกี่ยวกับวัดพระธาตุบังพวน พระภิกษุสามเณร และนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่มาเยี่ยมชมนัด ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในพระพุทธศาสนา และนักท่องเที่ยวที่มาเยือนวัดเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีความเหมาะสมในการทำการวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในพื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นไปตามความสำคัญขอบเขตการวิจัยและวัตถุประสงค์ของประเด็นที่ศึกษา จำนวน 29 รูป/คน จำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 1 : กลุ่มสามเณรอาษา จำนวน 15 รูป ที่อยู่ในเขตพื้นที่เป้าหมายพำนักอยู่ที่วัดพระธาตุบังพวนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน

กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 2 : กลุ่มบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวนจำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่ 3 : กลุ่มภิกษุผู้ใช้พุทธวิธีการสื่อสารจำนวน 7 รูปมีรายชื่อ

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยแบ่งเป็น ๔ ตอน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้คำถามประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ กลุ่มสามเณร บุคลากร และภิกษุผู้ใช้พุทธวิธีการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม โดยมีแบบโดยมีแบบชี้แจงการเก็บข้อมูล Information sheet และ ใบยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัย (Inform consent)

2) ลงพื้นที่การวิจัยขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ตามแบบสัมภาษณ์

3) เตรียมพร้อมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึก อุปกรณ์เครื่องเขียน เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป แบตเตอรี่สำรอง อาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึกในการตอบแทนผู้ให้ข้อมูล

4) การนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย วัน เวลา สถานที่ ชัดเจน ประสานไว้ล่วงหน้า ภายใน 7 วัน เหลืออีก 3 วันต้องประสานไปย้ำเตือน ก่อนวันที่จะไปสัมภาษณ์ต้องโทรไปแจ้งอีกครั้ง เมื่อถึงวันสัมภาษณ์ โทรไปแจ้งจะเดินทางไปถึงในระยะเวลาอีกกี่นาทีเพื่อให้อาสาสมัครคลายความกังวลและสบายใจ

5) แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์งานเรื่องนี้อย่างละเอียด หากมีสิ่งใดกระทบจิตใจไม่อย่าตอบ จะไม่บังคับให้ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องตอบ ผู้วิจัยให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีอิสระในการตอบทุกข้อคำถามไม่มีการบังคับ จากนั้นซักถามและอธิบายไปแต่ละข้อตามลำดับจนครบทุกข้อคำถาม หากมีประเด็นใดไม่แจ่มแจ้งขออนุญาตซักถามเพิ่มเติมในภายหลัง

6) เมื่อได้ข้อมูลมาในแต่ละวันนำมาสรุปเป็นประเด็นข้อคำถามไว้จนครบทุกประเด็นในทุกวันจนครบทุกคน แล้วนำมาสรุปเป็นประเด็นรวม จากนั้นนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความ จนครบทุกประเด็น สอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาเรียบเรียงด้วยกระบวนการวิธีการพรรณนาความ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบพรรณนาโดยการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเรื่อง “ศึกษาพุทธนวัตกรรมการสื่อสารการสร้างสัมมาวาจาในสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” หลังจากศึกษาค้นคว้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วเชิงคุณภาพรวบรวมเรียบเรียงผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ภาคสนาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจาในสามเณรโรงเรียนวัดพระธาตุบังพวน

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results) ในการสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเรื่อง “พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างสัมมาวาจาในสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวน” มีวัตถุประสงค์การวิจัยสามข้อ ดังนี้

1. สภาพการสื่อสารด้วยของสามเณรในโรงเรียนวัดพระธาตุบังพวนในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมในหมู่สามเณร ส่งผลกระทบต่อตัวสามเณรเอง ผู้สอน เพื่อน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม การสื่อสารของสามเณรนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันอารมณ์ ความอดทนและความเฉลียวฉลาดในการเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร การปลูกฝังคุณธรรมต้องเน้นเรื่องสติและปัญญา ในการนำมาใช้ในการสื่อสาร(พระมหาวิริทธิพล วิริทธิโช,2565) ดังนั้น สติ-สัมปชัญญะ ขันติ-โสรัจจะ จึงเป็นธรรมะที่เข้ามาแก้ไขเรื่องการขาดการรู้เท่าทันอารมณ์ สปัปฐิธรรม 7 จึงเป็นธรรมะที่เหมาะสมกับการแก้ไขสภาพการสื่อสารในปัจจุบันและพัฒนาทักษะการสื่อสารของสามเณรดีขึ้น เฉพาะโดยผลกระทบที่เกิดจากสภาพการสื่อสารในปัจจุบันทั้งทางตรงและทางอ้อมสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการแยกแยะสิ่งดี-ชั่ว การเรียนรู้ถึงผลกระทบจึงเป็นจุดมุ่งหมายให้สามเณรนั้นเกิดการตระหนักถึงผลที่ตามมา ทั้งการขาดแบบอย่างที่ดียังเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างแรงบันดาลใจในการสื่อสารที่ดี ดังนั้น สามเณรต้องมี หิริ-โอตตัปปะ มากำกับในการแยกแยะดี-ชั่ว เรียนรู้ผลกระทบจากการสื่อสารในปัจจุบัน ควรปลูกฝังด้วยหลักกัลยาณธรรม 7 ในการสื่อสารเพื่อเป็นแบบอย่างหรือเป็นแรงบันดาลใจในการสื่อสาร ถือว่าการปรับสภาพแวดล้อมดีขึ้น

2. พุทธนวัตกรรมการสื่อสารการสร้างสัมมาวาจา นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยมีแนวทางเฉพาะโดยการนำทฤษฎีการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หลักธรรมสัมมาวาจาให้แนวทางในการใช้คำพูดที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา คือฝึกสติ สมาธิ และเจริญปัญญา เพื่อควบคุมอารมณ์และคำพูดสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารด้วยเมตตา เข้าใจผู้อื่น และสร้างความเข้าใจอันดีแก้ปัญหาความขัดแย้งใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ในการเจรจา และแก้ปัญหาส่งเสริมสังคมที่ดีสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เป็นบวก ผ่านฝึกอบรมจัดอบรมเกี่ยวกับสัมมาวาจาทั้งในโรงเรียน องค์กร และชุมชน การใช้สื่อที่ส่งเสริมสัมมาวาจา เช่น วิทยุ โปดแคสต์ หรือแอปพลิเคชันปฏิบัติธรรมฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและการใช้คำพูด สร้างวัฒนธรรมองค์กรส่งเสริมการใช้สัมมาวาจาในองค์กร รวมทั้งนำไปใช้ในชีวิตประจำวันปฏิบัติสัมมาวาจาในทุกสถานการณ์

3. พุทธนวัตกรรมการสื่อสารการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวนโดยใช้กระบวนการ “Pairorh” Model (ไพเราะโมเดล) ในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในการสื่อสารของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการสร้างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในส่งเสริมในการใช้สัมมาวาจา ไพเราะ โมเดลนอกจากเป็นรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการสร้างของสามเณรให้มีการสื่อสารด้วยหลักสัมมาวาจา ถือว่าเป็นรูปแบบในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง,การสื่อสารระหว่างบุคคล,ยกมาตรฐานการสื่อสารในระดับองค์กร,การสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนให้ดีขึ้น และนอกจากการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรแล้วสามารถนำไปใช้พัฒนาบุคลิกภาพบุคคลทางสังคมอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารด้วยของสามเณรในโรงเรียนวัดพระธาตุบังพวนในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมในหมู่สามเณร ส่งผลกระทบต่อตัวสามเณรเอง ผู้สอน เพื่อน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม การสื่อสารของสามเณรนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันอารมณ์ ความอดทนและความเฉลียวฉลาดในการเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร การปลูกฝังคุณธรรมต้องเน้นเรื่องสติและปัญญา ในการนำมาใช้ในการสื่อสาร ดังนั้น สติ-สัมปชัญญะ ขันติ-โสรจจะ จึงเป็นธรรมะที่เข้ามาแก้ไขเรื่องการขาดการรู้เท่าทันอารมณ์ สปัจริยธรรม 7 จึงเป็นธรรมะที่เหมาะสมกับการแก้ไขสภาพการสื่อสารในปัจจุบันและพัฒนาทักษะการสื่อสารของสามเณรดีขึ้น เฉพาะโดยผลกระทบที่เกิดจากสภาพการสื่อสารในปัจจุบันทั้งทางตรงและทางอ้อมสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการแยกแยะสิ่งดี-ชั่ว การเรียนรู้ถึงผลกระทบจึงเป็นจุดมุ่งหมายให้สามเณรนั้นเกิดการตระหนักถึงผลที่ตามมา ทั้งการขาดแบบอย่างที่ดียังเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างแรงบันดาลใจในการสื่อสารที่ดี ดังนั้น สามเณรต้องมี หิริ-โอตตัปปะ มากำกับในการแยกแยะดี-ชั่ว เรียนรู้ผลกระทบจากการสื่อสารในปัจจุบัน ควรปลูกฝังด้วยหลักกัลยาณธรรม ๗ ในการสื่อสารเพื่อเป็นแบบอย่างหรือเป็นแรงบันดาลใจในการสื่อสาร ถือว่าการปรับสภาพแวดล้อมดีขึ้น

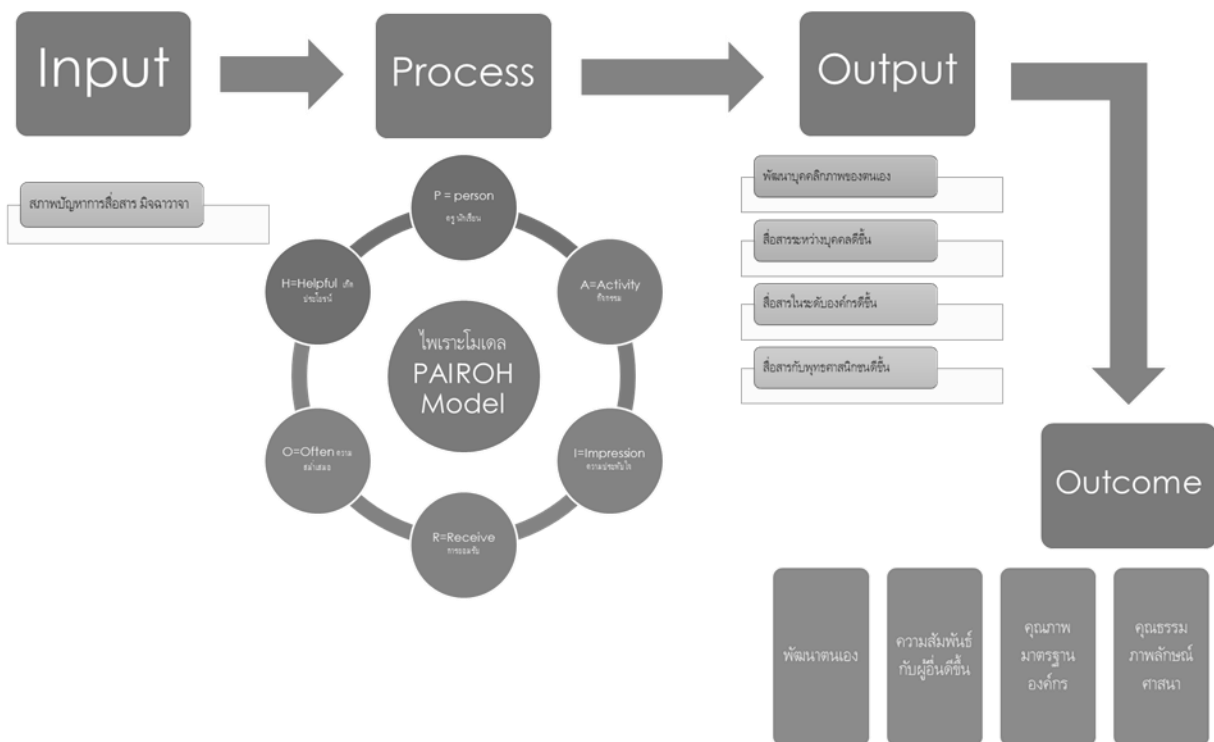
วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าพุทธนวัตกรรมการสื่อสารการสร้างสัมมาวาจา นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยมีแนวทางเฉพาะโดยการนำทฤษฎีการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หลักธรรมสัมมาวาจาให้แนวทางในการใช้คำพูดที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักไตรสิกขา คือฝึกสติ สมาธิ และเจริญปัญญา เพื่อควบคุมอารมณ์และคำพูดสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารด้วยเมตตา(สมเดช นามเกต,2556) เข้าใจผู้อื่น และสร้างความเข้าใจอันดีแก้ปัญหาความขัดแย้งใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ในการเจรจาและแก้ปัญหาส่งเสริมสังคมที่ดีสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เป็นบวก ผ่านฝึกอบรมจัดอบรมเกี่ยวกับสัมมาวาจา ทั้งในโรงเรียน องค์กร และชุมชน การใช้สื่อที่ส่งเสริมสัมมาวาจา เช่น วิทยุ โปสเตอร์ หรือแอปพลิเคชันปฏิบัติธรรมฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและการใช้คำพูด สร้างวัฒนธรรมองค์กรส่งเสริมการใช้สัมมาวาจาในองค์กร รวมทั้งนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันปฏิบัติสัมมาวาจาในทุกสถานการณ์

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าพุทธนวัตกรรมการสื่อสารการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวนโดยใช้กระบวนการ “Pairroh” Model (ไพเราะโมเดล) ในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในการสื่อสารของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการสร้างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในส่งเสริมในการใช้สัมมาวาจา ไพเราะโมเดลนอกจากเป็นรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการสร้างของสามเณรให้มีการสื่อสารด้วยหลักสัมมาวาจา ถือว่าเป็นรูปแบบในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง,การสื่อสารระหว่างบุคคล,ยกมาตรฐานการสื่อสารในระดับองค์กร,การสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนให้ดีขึ้น และนอกจากการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรแล้วสามารถนำไปใช้พัฒนาบุคลิกภาพบุคลากรทางสังคมอื่น ๆ ได้อีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

จากสภาพการสื่อสารด้วยของสามเณรในโรงเรียนวัดพระธาตุบังพวนในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมในหมู่สามเณร ส่งผลกระทบต่อตัวสามเณรเอง ผู้สอน เพื่อน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม กระบวนการของไฟเราะโมเดลจึงเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเพื่อนำไปแก้ไขสภาพปัญหา โดยการนำเอาสภาพปัญหาของการสื่อสารด้วยคำพูดปัจจุบัน ผ่านกระบวนการไฟเราะโมเดล เพื่อให้สามเณรเกิดการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารของตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคลดีขึ้น การสื่อสารระหว่างองค์กรดีขึ้น การสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนดีขึ้น ดังนั้นไฟเราะโมเดลถือว่าเป็นรูปแบบนวัตกรรมในการพัฒนาการสื่อสารโดยเฉพาะซึ่งส่งผลต่อบุคลิกภาพของตนเอง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, ยกระดับมาตรฐานการสื่อสารในระดับองค์กร, การสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนให้ดีขึ้น และนอกจากการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรแล้วสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้พัฒนาบุคลิกภาพบุคลากรในองค์กรอื่นๆได้อีกด้วย

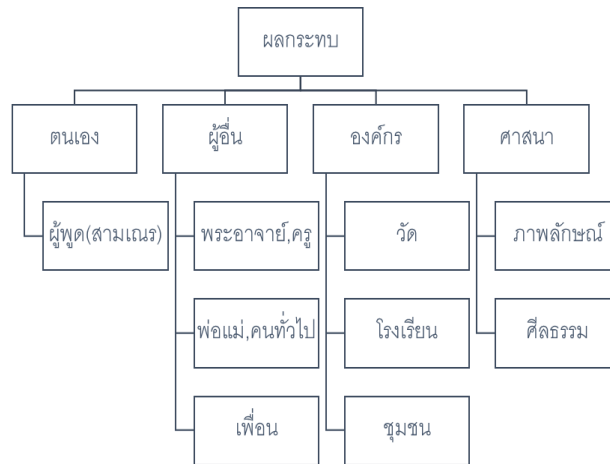
ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสภาพการสื่อสารของสามเณรในปัจจุบันส่งผลกระทบใน 4 ด้าน คือ 1) ต่อตนเอง 2) ต่อผู้อื่น 3) ต่อองค์กร 4) ต่อศาสนา บ่งบอกถึงคุณภาพการสื่อสาร ในฐานะสามเณรที่เป็น

ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารจำเป็นต้องมีสติจดจ่อขณะสื่อสาร และมีสติกำกับรู้พิจารณาถึงสถานที่เวลาใช้คำพูดเหมาะสมในการสื่อสาร กลายเป็นเสน่ห์ของผู้สื่อสาร ทั้งเกิดคุณภาพในการสื่อสารทุกครั้ง ทั้งนี้เป็นเพราะขาดทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งในฐานะของผู้รับสารและผู้ส่งสาร. สอดรับกับทฤษฎี การสื่อสาร((David K. Berlo,2503) ส่งสารและผู้รับสารต้องมีคุณสมบัติในด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกัน ดังนี้ 1) ทักษะในการสื่อสาร 2) ทักษะคติ 3) ความรู้ 4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม จึงทำให้ การส่งสารจึงมีประสิทธิภาพ

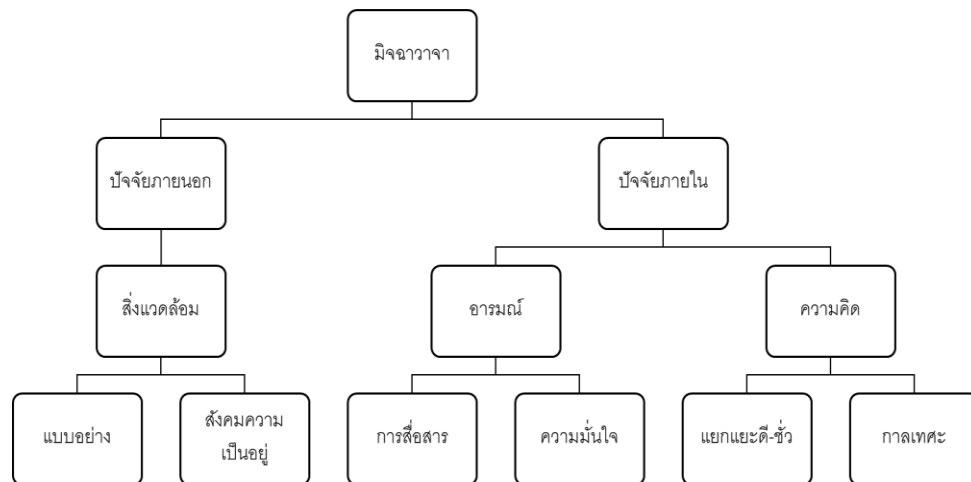

สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์ ตันติวิญญพงศ์ (Surang Tantivinyupong, 2022) พบว่า การสื่อสารควรเลือกผู้รับสาร สื่อสารในสถานที่ เวลา ปริมาณ และใช้ภาษาที่เหมาะสม สุภาพ ยิ้มแย้ม สื่อสารความจริง มีประโยชน์ จริงใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีสติในการกำกับตัวเอง เมื่อรับสารสื่อสารสองทางและทวนซ้ำ รับฟังอย่างตั้งใจ และหาทางช่วยเหลือ ใช้เนื้อหาที่สั้นกระชับ ถูกต้อง เป็นข้อความเชิงบวก เข้าใจง่าย ตรงประเด็น เป็นสื่อสร้างเสริมสุขภาพ สร้างช่องทางการสื่อสารให้หลากหลาย ถูกที่ ถูกเวลา ดึงดูดความสนใจ เหมาะสมกับผู้รับสาร ควรสื่อสารเชิงรุกโดยมีคณะทำงานจัดระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาด้านการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง การศึกษาหลักธรรมในการสื่อสารที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท

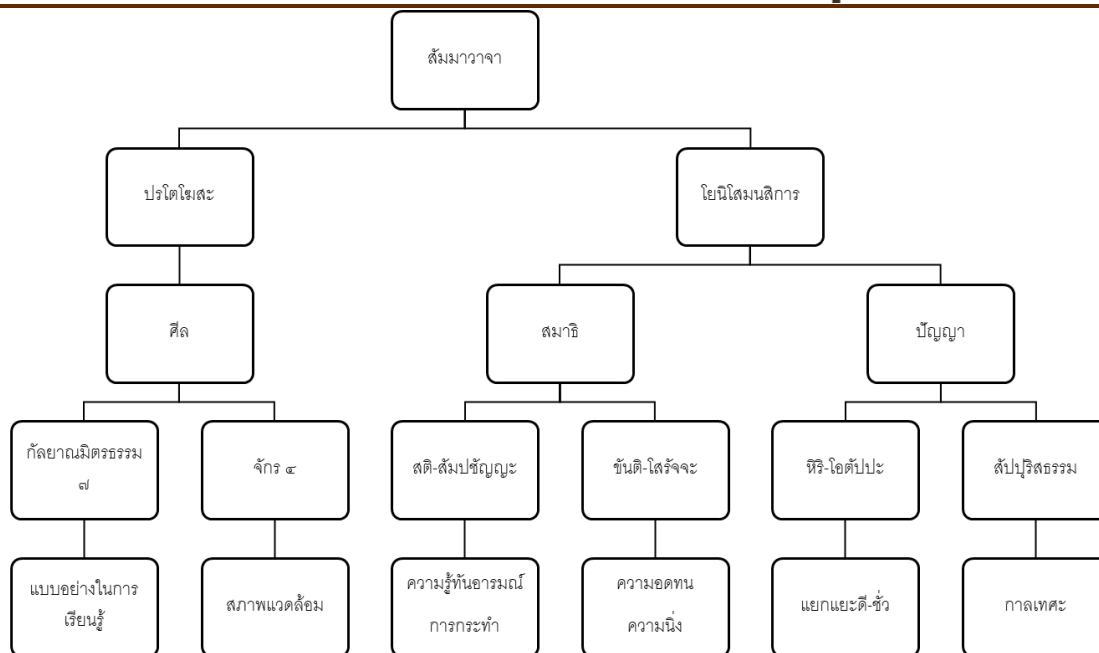
ผู้ส่ง	สาร	ช่องทาง	ผู้รับ
• ความซื่อสัตย์,จริงใจ • ความยำเกรงวินัย • การวิเคราะห์ความเหมาะสม • วิธีการสื่อสารที่ดี	• มิฉฉาวจา	• วาจา	• ขาดการรู้เท่าทันอารมณ์ • ขาดการวิเคราะห์ข้อมูล • ขาดการควบคุมอารมณ์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางพุทธนวัตกรรมการสื่อสารการเพื่อสร้างสัมมาวาจา ต้องนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยมีแนวทางเฉพาะโดยการนำทฤษฎีการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำหลักธรรมสัมมาวาจาให้แนวทางในการใช้คำพูดที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพตามหลักไตรสิกขา คือฝึกสติ สมาธิ และเจริญปัญญา เพื่อควบคุมอารมณ์และคำพูดสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารด้วยเมตตา เข้าใจผู้อื่น และสร้างความเข้าใจอันดีแก้ปัญหาความขัดแย้งใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ในการเจรจาและแก้ปัญหาส่งเสริมสังคมที่ดีสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เป็นบวก ผ่านฝึกอบรมจัดอบรมเกี่ยวกับสัมมาวาจา ทั้งในโรงเรียน องค์กร และชุมชน การใช้สื่อที่ส่งเสริมสัมมาวาจา เพื่อพัฒนาจิตใจและการใช้คำพูด สร้างวัฒนธรรมองค์กรส่งเสริมการใช้สัมมาวาจาในองค์กร รวมทั้งนำไปใช้ในชีวิตประจำวันปฏิบัติสัมมาวาจาในทุกสถานการณ์

ทั้งนี้เพราะปัจจัยภายนอกปัจจัยภายใน ซึ่งรวมถึงตัวอย่างพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในกลุ่มเพื่อน สามเณร เช่น การพูดคำหยาบและการพูดเพื่อเจ้อเพื่อสร้างความสนุกสนานในกลุ่ม ส่งผลให้สามเณรบางคนอาจเห็นว่าเป็นเรื่องปกติและนำไปปฏิบัติตาม การมีตัวอย่างพฤติกรรมที่ไม่ดีนี้ทำให้เกิดการเสื่อมศรัทธาในกลุ่มเพื่อน และในสังคมทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Tassanee Terdthanakarn, 2003) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเปลี่ยนแบบจากบทบาทของบุคคลต้นแบบโดยตรง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอนันต์ ชยเสโน (Phra Maha Anan Chayasseno, 2003) พบว่า ปัจจัยภายนอก ได้แก่ บุคลิกภาพหรือปฏิบัติทาและคุณสมบัติต่อผู้อื่น, การนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาบุคคลทั้งสองส่วน คือ ส่วนร่างกายและจิตใจ, ส่วนร่างกาย เพราะการสื่อสารจะมีความสำคัญต่อมนุษย์ ก็ต่อเมื่อมนุษย์จำเป็นต้องสื่อสารกัน

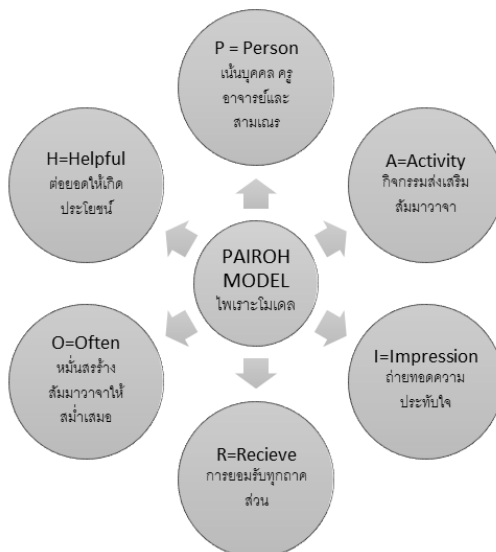
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าพุทธนวัตกรรมการสื่อสารการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุบังพวนโดยใช้กระบวนการ “Pairroh” Model (ไพเราะโมเดล) ในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในการสื่อสารของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการสร้างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในส่งเสริมในการใช้สัมมาวาจา

ผู้ส่ง	สาร	ช่องทาง	ผู้รับ
• สัมมาวาจา • หิริ-โอตตัปปะ • สัพปุริสธรรม • กัลยาณมิตร ๗	• สัมมาวาจา	• ปรโตโฆสะ • โยนิโสมนสิการ	• สติ-สัมปชัญญะ • โยนิโสมนสิการ

ทั้งนี้เป็นเพราะไพเราะโมเดลนอกจากเป็นรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการสร้างของสามเณรให้มีการสื่อสารด้วยหลักสัมมาวาจา ถือว่าเป็นรูปแบบในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, ยกมาตรฐานการสื่อสารในระดับองค์กร, การสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนให้ดีขึ้น และนอกจากการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรแล้วสามารถนำไปใช้พัฒนาบุคลิกภาพบุคคลากรทางสังคมอื่นๆได้อีกด้วย. สอดคล้องกับแนวคิด

ทฤษฎี และงานวิจัยของพระนราศักดิ์ วรธมโม (Phra Narasak Warathammo, 2020)”พบว่า พฤติกรรมหรือการ แสดงออกในการอยู่ร่วมคนอื่น อันเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ซึ่งประกอบไปด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ อันเป็นพฤติกรรมที่ดีงาม และเป็นพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับสังคม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุข

บทสรุป

การสื่อสารด้วยสัมมาวาจาเป็นส่วนสำคัญในสังคมการอยู่ร่วมกัน และมีส่วนส่งผลกระทบหลายด้าน ผู้วิจัยจึงออกแบบกระบวนการสำคัญในการสร้างสัมมาวาจาของสามเณรจึงมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลัก ไตรสิกขา คือฝึกสติ สมาธิ และเจริญปัญญา เพื่อควบคุมอารมณ์และคำพูดสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารด้วย เมตตา การสื่อสารจึงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นรูปแบบ Pairroh Model จึงเป็นกระบวนการที่พัฒนา บุคลิกภาพบุคคลให้มีการสื่อสารด้วยสัมมาวาจา สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในองค์กรต่างๆโดยเฉพาะในการ พัฒนาบุคลากรด้านการสื่อสารให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ใคร หน่วยงานใด อย่างไร)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การสื่อสารด้วยของสามเณรในโรงเรียนวัดพระธาตุบังพวนใน ปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมในหมู่สามเณร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ ดำเนินการ ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญ ของสัมมาวาจา โดยเน้นการฝึกปฏิบัติและการเฝ้าติดตามพฤติกรรมการใช้วาจาของสามเณร เพื่อให้เข้าใจและ ปรับปรุงการใช้วาจาในชีวิตประจำวัน จึงสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสื่อสารไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ยังขาดปัจจัยแวดล้อมที่มีส่วนส่งเสริมต่อพฤติกรรมในการสื่อสารด้วยสัมมาวาจา โดยเฉพาะการมีตัวอย่างที่ดี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสัมมาวาจา ปรับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และชีวิตในโรงเรียนให้สนับสนุนการใช้วาจาที่ดี เช่น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเคารพซึ่งกันและกันและการใช้วาจาที่สร้างสรรค์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ส่วนสำคัญที่ทำให้ Pairoh model สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ไม่ได้มุ่งเน้นที่สามเณรอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายภาคส่วน ในการประเมินผลติดตามพัฒนาดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ ดำเนินการ ดังนี้ สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการใช้วาจาที่ดีของสามเณร ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อสร้างสังคมที่มีการสื่อสารที่ดีและสร้างสรรค์ นอกจากนั้นแล้วยังสามารถนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้มีการสื่อสารด้วยสัมมาวาจา ในองค์กรอื่นๆได้อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป (ต้องเกี่ยวเนื่องต่อยอดจากบทความนี้)

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร เนื่องจากการวิจัยปัจจุบันพบว่าสามเณรมีปัญหาในการสื่อสารด้วยวจีทุจริต การวิจัยในอนาคตควรเจาะลึกถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเหล่านี้ เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม การเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่ผ่านมา เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไข

2.2. การพัฒนานวัตกรรมสื่อสารที่เน้นการปฏิบัติจริง ควรศึกษาและทดลองใช้นวัตกรรมสื่อสารที่สามารถนำไปใช้จริงได้ในชีวิตประจำวันของสามเณร เช่น การจัดทำหลักสูตรการสื่อสารที่เน้นการฝึกปฏิบัติและการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมมาวาจา

References

- Berlo, D. K. (1960). The process of communication: An introduction to theory and practice. New York: Holt, Rinehart and Winston, p.12.
- Interview with Phra Khru Phawanachetibhibal, Director of Wat Phra That Bang Phuan Buddhist School, July 6, 2024.
- Namkhet, S. (2013). Kalyanamitta Sutta in the Tipitaka. Graduate Studies Perspective Journal, 9 (Nong Khai Campus Issue, May–August), [pages not specified].
- National Office of Buddhism. (2014). Operational manual on laws, regulations, announcements, and orders related to the General Education Division of Buddhist Studies. Bangkok: National Office of Buddhism.

- Phra Maha Anan Chayasseno (Banchob Phutsa). (2003). A study of the propagation work of Somdet Phra Thirayanamuni (Theer Punnakamahathera). Master's thesis in Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Maha Wiritthiphon Wiritthichayo (Apivit Chonchat). (2022). Guidelines for developing emotional intelligence according to the principles of Khanti Dhamma among administrators of Buddhist schools, General Education Division, Group 1. Master's thesis in Education, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Narasak Warathammo (Thammasrijai). (2020). The development of ethical behavior in students from the perspective of Thich Nhat Hanh: A case study of Jittaree School under the patronage of Her Royal Highness Princess Srinagarindra, Mueang District, Lampang Province. Doctoral dissertation in Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajiranavarorasa. (1977). Benja-sila Benjaddhamma [The Five Precepts and Five Virtues]. Bangkok: Mahamakut Buddhist University, pp. 31–33.
- Termthanakarn, T. (2003). The influence of role models on imitation behavior and purchase intention for high and low involvement products among teenagers. Master's thesis in Communication Arts, Graduate School, Chulalongkorn University.

พุทธนวัตกรรม: สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจของผู้สูงอายุในสังคมไทย
"Buddhist Innovation: Enhancing Mental Resilience of the Elderly in Thai Society"

¹พระครูสิริธรรมบัณฑิต

¹Phrakhusirithammabandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author's Email: phanu_mculp@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ พุทธนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิตใจของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยมุ่งวิเคราะห์หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 ว่าสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมั่นคงและสมดุล การศึกษาได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ เช่น ความเหงา ความเครียด และความรู้สึกละเลย รวมถึงศึกษากรณีตัวอย่างจากโครงการในประเทศไทย เช่น "วัดบันดาลใจ" และ "ชุมชนสติเข้มแข็ง" ที่ช่วยส่งเสริมการฝึกสติและการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน นอกจากนี้ ยังพิจารณาแนวทางระดับสากล เช่น โปรแกรม Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ในสหรัฐอเมริกา และโครงการฝึกสมาธิในญี่ปุ่น ที่มีผลเชิงบวกต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พุทธนวัตกรรม เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาพจิตและความมั่นคงของสังคม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในเรื่อง การเข้าถึงในพื้นที่ห่างไกล และความเหมาะสมกับบริบทสังคมสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายผลให้ทั่วถึงและยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธนวัตกรรม, ผู้สูงอายุ, ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ, พรหมวิหาร 4, อริยสัจ 4, สติปัฏฐาน 4

Abstract

This article presents an approach to applying Buddhist innovations to enhance the psychological resilience of the elderly in Thai society. It explores key Buddhist principles, including the Four Brahmaviharas, the Four Noble Truths, and the Four Foundations of Mindfulness, and how they can be utilized to help elderly individuals navigate life changes with stability and balance.

The study analyzes factors affecting the mental well-being of the elderly, such as loneliness, stress, and feelings of isolation, and examines case studies from both Thailand and

abroad. Notable Thai initiatives such as "Wat Bandan Jai" and "Strong Mindfulness Communities" have successfully promoted mindfulness practices and community cohesion. Additionally, international programs such as the Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) program in the United States and elderly meditation training programs in Japan have demonstrated tangible benefits in reducing stress and improving quality of life.

Findings indicate that Buddhist innovations serve as an effective means to foster mental well-being and social stability. However, challenges remain in accessibility in remote areas and adaptation to modern societal contexts. Thus, further support from relevant organizations is needed to expand and implement these approaches more inclusively and sustainably.

Keywords: Buddhist innovation, elderly, mental resilience, Four Brahmavihāras, Four Noble Truths, Four Foundations of Mindfulness

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ โดยคาดว่าภายในปี พ.ศ. 2573 ผู้สูงอายุจะมีจำนวนกว่า 20 ล้านคน หรือ 30% ของประชากรทั้งประเทศ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022) การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และ สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเผชิญกับปัญหา ความเหงา ความเครียด และความรู้สึกไร้คุณค่า อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัว ความสัมพันธ์ทางสังคม และบริบทของสื่อยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยดราม่าและข่าวสารกระตุ้นอารมณ์ ปัญหาเหล่านี้ทำให้สุขภาพจิตของผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่ต้องการแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ "พุทธนวัตกรรม" ถูกนำมาเป็นทางเลือกสำคัญในการ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 ไม่เพียงแต่เป็นคำสอนเชิงปรัชญา แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมั่นคง การปฏิบัติธรรม เช่น การทำสมาธิ เดินจงกรม และสวดมนต์ สามารถลดความเครียด เสริมสร้างสติ และทำให้มุมมองต่อชีวิตเป็นบวกมากขึ้น

ปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงวัยมี รากฐานจากหลายปัจจัย หนึ่งในนั้นคือ ความโดดเดี่ยวทางสังคม อันเกิดจาก การเกษียณอายุ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว จากครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวเดี่ยว (Institute for Population and Social Research, 2021) การขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้ผู้สูงวัยเกิดความรู้สึกว่าเหงา ขาดที่พึ่งพิง และส่งผลต่อสุขภาพจิตโดยตรง อีกปัจจัยหนึ่งคือ สภาพสังคม และวัฒนธรรมสื่อ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัจจุบัน สื่อออนไลน์แพร่กระจายข่าวสารที่กระตุ้นอารมณ์ ส่งผลให้เกิดความกังวล ความหวาดระแวง และความไม่มั่นคงทางจิตใจ ผู้สูงวัยที่ขาดทักษะในการคัดกรองข่าวสารอาจได้รับผลกระทบทางอารมณ์ เช่น ความเครียด วิตกกังวล หรือภาวะซึมเศร้า การเผชิญกับข่าวสารในเชิงลบโดยปราศจากสติปัญญา อาจทำให้ผู้สูงวัยเกิดความรู้สึกทุกข์ใจโดยไม่จำเป็น

พระพุทธศาสนานำเสนอแนวทางที่ช่วยสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหลักธรรมที่สามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ **พรหมวิหาร 4** (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เป็นแนวทางสร้างความคิดเชิงบวก ช่วยให้ผู้สูงวัยปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ยึดติดกับความทุกข์ **อริยสัจ 4** (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) เป็นหลักในการทำความเข้าใจปัญหาและการแก้ไขด้วยปัญญา **สติปัฏฐาน 4** (กาย เวทนา จิต ธรรม) มุ่งเน้นการฝึกจิตให้มีสติรู้เท่าทันอารมณ์ ช่วยให้ผู้สูงวัยรับมือกับปัญหาทางอารมณ์ได้อย่างสงบ

การนำหลักธรรมเหล่านี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสมาธิ การเจริญสติ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ช่วยให้ผู้สูงวัยมีความสุข สงบ ลดความเครียด และเกิดความรู้สึกมั่นคงในชีวิต การส่งเสริมพุทธนวัตกรรมการในระดับชุมชนมีบทบาทสำคัญ การสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติธรรม เช่น การจัดกลุ่มสวดมนต์ การแลกเปลี่ยนข้อธรรม และการฝึกสมาธิร่วมกัน ช่วยให้ผู้สูงวัยรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น ในบางพื้นที่ของไทย โครงการเช่น "วัดบันดาลใจ" และ "ชุมชนสติเข้มแข็ง" ได้นำพุทธนวัตกรรมการมาใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้สูงวัย ส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน และลดปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ในระดับสากล โปรแกรม Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ในสหรัฐอเมริกา และโครงการฝึกสมาธิในญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่าการฝึกสติสามารถลดระดับความเครียดและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยได้อย่างเป็นรูปธรรม

การก้าวเข้าสู่ สังคมผู้สูงวัย ทำให้ปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงวัยเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน พุทธนวัตกรรมการมีบทบาทสำคัญในการ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ผ่านการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติธรรม การฝึกสมาธิ และการเจริญสติ ช่วยให้ผู้สูงวัยสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมั่นคง

นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาในระดับชุมชน ยังช่วยสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง ลดความเหงา และเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงและการปรับใช้ให้สอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แนวทางนี้สามารถขยายผลและสร้างผลกระทบเชิงบวกในวงกว้าง ท้ายที่สุด พุทธนวัตกรรมการไม่ใช่เพียงแนวทางในการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงวัย แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา สังคมไทยให้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพ มีความสงบสุข และมีความเข้าใจกันมากขึ้น

ความหมายและความสำคัญของ "พุทธนวัตกรรมการ"

ความหมายของ "พุทธนวัตกรรมการ"

พุทธนวัตกรรมการ หมายถึง การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน โดยยังคงแก่นแท้ของธรรมะ (Jindasawat, W., 2021) เช่น เมตตา สติ และสมาธิ แนวคิดนี้เน้นการนำคำสอนทางศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตและแก้ไขปัญหาสังคม หลักธรรมสำคัญ เช่น **อริยสัจ 4** แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของพระพุทธศาสนาในการปรับใช้ตามบริบทของผู้ปฏิบัติ

ความสำคัญของ "พุทธนวัตกรรม"

รองรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม – การฝึกสติปัฏฐาน 4 ถูกนำมาปรับใช้ในการฝึกสมาธิประจำวัน เช่น การเจริญสติขณะทำงานหรือใช้สื่อดิจิทัล เพื่อช่วยลดความเครียดจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ – หลัก พรหมวิหาร 4 เช่น เมตตาและอุเบกขา ช่วยให้ผู้คนมีทัศนคติที่เป็นกลางและลดความขัดแย้งในสังคม

สร้างสังคมที่สงบสุข – การใช้หลัก อริยสัจ 4 เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา เช่น การไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในครอบครัวและชุมชน

พัฒนาคุณภาพชีวิต – หลัก สปัจริยธรรม 7 เช่น สัจจะ (ความจริงใจ) และปัญญา (ความรู้) ถูกนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้และการทำงาน เพื่อช่วยให้บุคคลพัฒนาทั้งด้านศีลธรรมและปัญญา

ตัวอย่างพุทธนวัตกรรมในปัจจุบัน

การเจริญสติแบบสมัยใหม่ – แนวทาง Mindfulness ซึ่งได้รับความนิยมทั่วโลก นำหลักสติปัฏฐาน 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยลดความเครียดและเพิ่มสมาธิ

การสร้างชุมชนธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ – กลุ่มผู้สูงอายุรวมตัวกันทำกิจกรรมทางธรรม เช่น สวดมนต์และนั่งสมาธิ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และลดความเหงา

พุทธนวัตกรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้คำสอนทางพุทธศาสนายังคงมีบทบาทในการพัฒนาสังคมและจิตใจของผู้คนในยุคปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป พุทธนวัตกรรม เป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงหลักธรรมพุทธศาสนากับโลกยุคใหม่ ช่วยให้ผู้คนมีสติปัญญาในการใช้ชีวิต ลดความเครียด และส่งเสริมสังคมที่สมดุลและยั่งยืน

ความท้าทายทางจิตใจของผู้สูงอายุในสังคมไทย

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ **สังคมผู้สูงอายุ** ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาหลัก ได้แก่ ความเหงา ความเครียดจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต การรับสื่อออนไลน์ที่กระตุ้นอารมณ์ และการขาดการสนับสนุนเชิงจิตวิญญาณ แนวทางทางพระพุทธศาสนาสามารถช่วยบรรเทาปัญหาเหล่านี้ผ่านหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

1. ความเหงาและความโดดเดี่ยวในผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายสู่ครอบครัวเดี่ยว ส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนมาก **ต้องอยู่อาศัยเพียงลำพัง** ขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในพระพุทธศาสนา **สติปัฏฐาน 4** ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการฝึกสมาธิและพัฒนาสติ เพื่อลดความทุกข์จากความโดดเดี่ยว งานวิจัยในญี่ปุ่นพบว่า การปฏิบัติธรรมและเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ช่วยลดภาวะซึมเศร้าและเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Kawamura, 2020)

2. ความเครียดจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต

การเกษียณอายุ การสูญเสียคู่ชีวิต และความเสื่อมของร่างกาย อาจทำให้ผู้สูงวัยรู้สึก ไร้คุณค่าและขาดเป้าหมายในชีวิต ในพระไตรปิฎก หลัก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลง และปล่อยวางสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ นอกจากนี้ Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ซึ่งพัฒนาจากหลักพุทธศาสนา ยังช่วยลดความเครียดและภาวะซึมเศร้าในผู้สูงวัย (Kabat-Zinn, 2011)

3. การบริโภคข้อมูลและดราม่าทางสังคม

การเสพข่าวที่กระตุ้นอารมณ์ผ่านสื่อออนไลน์ อาจทำให้ผู้สูงวัยเกิดความวิตกกังวลและไม่มั่นคงทางจิตใจ พระพุทธศาสนานับ การเจริญสติ เพื่อควบคุมอารมณ์และมุมมองต่อข่าวสาร หลัก พรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะอุเบกขา ช่วยให้ผู้สูงวัยมีสติและมองปัญหาอย่างเป็นกลาง งานวิจัยในอังกฤษพบว่าการฝึกสติช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ และลดผลกระทบจากข่าวสารเชิงลบ (Lomas, 2017)

4. การขาดการสนับสนุนเชิงจิตวิญญาณ

การขาดกิจกรรมทางศาสนาอาจทำให้ผู้สูงวัยรู้สึกขาดที่พึ่งทางจิตใจ หลัก อริยสัจ 4 เน้นกระบวนการเข้าใจทุกข์และการปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์ งานวิจัยในศรีลังกาพบว่า ผู้สูงวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ มีสุขภาพจิตที่ดีกว่า เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและเสริมสร้างพลังทางจิตวิญญาณ (Gunaratne, 2015)

กล่าวโดยสรุปความท้าทายทางจิตใจของผู้สูงวัยในสังคมไทยเกิดจาก ความโดดเดี่ยว ความเครียดจากการเปลี่ยนแปลง การรับข่าวสารที่กระตุ้นอารมณ์ และการขาดการสนับสนุนทางจิตวิญญาณ พระพุทธศาสนาเสนอแนวทาง ฝึกสติ สมาธิ และเจริญเมตตา เพื่อลดความทุกข์ เสริมสร้างความสมดุลทางอารมณ์ และช่วยให้ผู้สูงวัยปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคงและสงบสุข

หลักธรรมในพระพุทธศาสนากับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

พระพุทธศาสนาเสนอแนวทางพัฒนาจิตใจเพื่อรับมือกับปัญหาและความทุกข์ โดยใช้หลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ หลักธรรมเหล่านี้ได้รับการประยุกต์ใช้ในระดับสากล เช่น การบำบัดด้วยสติ (Mindfulness) และการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

1. พรหมวิหาร 4: หลักธรรมแห่งความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสงบและความสัมพันธ์ที่ดี ในพระไตรปิฎก (ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค) พระพุทธองค์ทรงสอนว่าผู้ที่ฝึกพรหมวิหาร 4 อย่างสมบูรณ์ย่อมมีจิตใจที่สงบเย็น การบำบัดจิต เช่น Compassion-Focused Therapy (CFT) ของ Gilbert (2010) พบว่าความเมตตาช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างสุขภาพจิต

2. อริยสัจ 4: แนวทางการเข้าใจและเผชิญหน้ากับทุกข์

อริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งช่วยให้มนุษย์เผชิญกับปัญหาอย่างมีสติ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การเข้าใจทุกข์และหาสาเหตุช่วยให้เรา

หลุดพ้นจากความทุกข์ (มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก) ในทางจิตวิทยา แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Cognitive Behavioral Therapy (CBT) ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหาและปรับเปลี่ยนความคิดที่เป็นอุปสรรคงานวิจัยของ Hayes (2004) พบว่า CBT สามารถช่วยลดภาวะซึมเศร้าและความเครียดได้

3. สติปัฏฐาน 4: การพัฒนาสติในทุกอิริยาบถ

สติปัฏฐาน 4 ได้แก่ กายานุปัสสนา เวทนानุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา เป็นแนวทางฝึกสติให้รู้เท่าทันอารมณ์และความคิด พระพุทธองค์ทรงเห็นว่าสติปัฏฐาน 4 เป็นแนวทางสู่ความสงบ (ที่มุนิกาย มหาวรรค) โปรแกรม Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ของ Kabat-Zinn (1990) ได้พิสูจน์แล้วว่าการฝึกสติช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างสุขภาพจิต งานวิจัยของ Grossman (2004) ยืนยันว่าการฝึก MBSR ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจและลดภาวะซึมเศร้า

การประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน

เจริญเมตตาภาวนา เพื่อเสริมสร้างความสงบและลดความโกรธ

ฝึกสมาธิในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินจงกรมหรือการทำสมาธิก่อนนอน

ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ไขปัญหาโดยการวิเคราะห์ทุกข์และหาทางออก

การใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างจิตใจอย่างยั่งยืน

พรหมวิหาร 4

หลักธรรมที่เน้นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลและการพัฒนาจิตใจ

อริยสัจ 4

แนวทางในการเข้าใจและจัดการกับทุกข์อย่างมีสติ

สติปัฏฐาน 4

การพัฒนาสติในทุกอิริยาบถของชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 1 หลักธรรมพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างจิตใจอย่างยั่งยืน

ที่มา : พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์ของผู้เขียน

กล่าวโดยสรุป พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวันช่วยให้มนุษย์เผชิญปัญหาด้วยสติ ลดความเครียด และเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กรณีศึกษา: การใช้พุทธนวัตกรรมในชีวิตผู้สูงอายุ

พุทธนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ผ่านการนำหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน กรณีศึกษาจากประเทศไทยและต่างประเทศแสดงให้เห็นถึงแนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ

1) การนำพุทธนวัตกรรมมาใช้ในชุมชนผู้สูงอายุในประเทศไทย

ในประเทศไทย วัดและศูนย์ปฏิบัติธรรมถูกนำมาใช้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจของผู้สูงอายุ โครงการ "วัดบันดาลใจ" เป็นตัวอย่างของการส่งเสริมการใช้วัดเป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนาสุขภาพจิตและการเรียนรู้หลักธรรม โดยมีกิจกรรมที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ได้แก่

การฝึกสมาธิและการเจริญสติ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถลดความเครียดและสร้างสมาธิในชีวิตประจำวัน

การสันทนาธรรมและการฝึกพรหมวิหาร 4 ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาความเมตตา ลดความโกรธ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน

การอบรมหลักอริยสัจ 4 ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจธรรมชาติของความทุกข์และสามารถจัดการกับอารมณ์ด้านลบได้อย่างมีสติ

ผลลัพธ์ของโครงการพุทธนวัตกรรมในประเทศไทย

โครงการที่เน้นการปฏิบัติธรรมและการฝึกจิตใจช่วยให้ผู้สูงอายุมี ความเหงาน้อยลง ลดภาวะเครียด และมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น งานวิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามีระดับความวิตกกังวลลดลงและมีความสุขในชีวิตเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม โครงการเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดในแง่ของ การเข้าถึงกิจกรรมในพื้นที่ชนบท และการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ

การใช้ Mindfulness ในผู้สูงอายุระดับสากล

ในต่างประเทศ แนวคิด Mindfulness-Based Interventions (MBI) ซึ่งมีรากฐานจากพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในประเทศที่มีสังคมผู้สูงอายุ เช่น ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

ในญี่ปุ่น โปรแกรม "Mindfulness for Aging Populations" ใช้เทคนิคการฝึกสติ เช่น การเดินจงกรมและการดื่มน้ำชาอย่างมีสติ เพื่อช่วยลดความเครียดและพัฒนาสุขภาพจิต งานวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมมีภาวะวิตกกังวลลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

ในสหรัฐอเมริกา โปรแกรม Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ของ Kabat-Zinn ถูกนำมาใช้ในบ้านพักคนชราเพื่อช่วย ลดภาวะซึมเศร้าและจัดการกับความเจ็บปวดทางกาย ผลวิจัยยืนยันว่าการฝึกสติช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2) การเปรียบเทียบกรณีศึกษาจากไทยและต่างประเทศ

หัวข้อ	กรณีศึกษาไทย	กรณีศึกษาต่างประเทศ (ญี่ปุ่น)	กรณีศึกษาต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา)
กิจกรรมที่ใช้	สวดมนต์ สันทนาธรรม ปฏิบัติธรรม	Mindfulness และ Walking Meditation	MBSR และสมาธิ ผ่าน กิจกรรมออนไลน์
ผลลัพธ์ทางสุขภาพจิต	ลดความเครียดและความเหงา	ลดความวิตกกังวล เพิ่มคุณภาพชีวิต	ลดอาการซึมเศร้า เพิ่มความสงบ
ข้อจำกัด	การเข้าถึงไม่ทั่วถึงในพื้นที่ห่างไกล	ขาดความครอบคลุมในพื้นที่ชนบท	ใช้งบประมาณสูง ต้องการผู้เชี่ยวชาญ
ความเหมาะสมกับบริบท	เหมาะกับบริบทวัดในชุมชน	สอดคล้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น	เน้นการปรับใช้ในบ้านพักคนชรา

3. การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน: การปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

ผู้สูงอายุสามารถนำ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ และลดความเครียดได้หลากหลายวิธี เช่น:

การเจริญเมตตาภาวนา – การสวดมนต์และภาวนาเพื่อฝึกเมตตาช่วยลดความโกรธ เสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน

การฝึกสมาธิสั้น ๆ – การนั่งสมาธิหรือเดินจงกรมเพียงไม่กี่นาทีต่อวัน ช่วยเพิ่มสมาธิและความสงบ ลดความฟุ้งซ่านและความวิตกกังวล

การใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหา – การพิจารณาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) และการวางแผนทางแก้ไขอย่างมีสติ (มรรค) ช่วยให้ผู้สูงอายุเผชิญกับอุปสรรคในชีวิตอย่างมีปัญญา

กล่าวโดยสรุปกรณีศึกษาการใช้พุทธนวัตกรรมในชีวิตผู้สูงอายุทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 สามารถช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ลดความเครียด และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในประเทศไทย โครงการ “วัดบันดาลใจ” แสดงให้เห็นว่าการใช้วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมช่วยลดความเหงา ส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน และพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ขณะที่ในต่างประเทศ แนวคิด Mindfulness-Based Interventions (MBI) เช่น Mindfulness for Aging Populations ในญี่ปุ่น และ MBSR ในสหรัฐอเมริกา ได้รับการพิสูจน์ว่าช่วยลดความวิตกกังวลและเพิ่มความสงบทางจิตใจแม้พุทธนวัตกรรมจะมีประโยชน์อย่างมากในการดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ แต่ยังมีข้อจำกัด เช่น การเข้าถึงกิจกรรมในพื้นที่ห่างไกล

ความต่อเนื่องของโครงการ และความจำเป็นในการปรับให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้สูงวัยใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสร้างสังคมที่สงบสุขและเกื้อกูลกันมากขึ้น

พุทธนวัตกรรมการสร้างความมั่นคงในสังคมไทย

การนำพุทธนวัตกรรมการใช้ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาจิตใจในระดับบุคคล แต่ยังมียุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างความมั่นคงในระดับชุมชนและสังคมโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ พุทธนวัตกรรมการใช้สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัญญา 4 ในการแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างความมั่นคง

1. บทบาทของพุทธนวัตกรรมการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคม

หลักพรหมวิหาร 4: เครื่องมือแห่งความเข้าใจและความเมตตา พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่เน้นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างมนุษย์ อันประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา พระพุทธองค์ทรงแสดงในพระไตรปิฎก (ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑/๒๖) ว่าการปฏิบัติพรหมวิหาร 4 ไม่เพียงช่วยให้บุคคลมีจิตใจสงบ แต่ยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในสังคม

ในบริบทของสังคมไทย การส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามพรหมวิหาร 4 เช่น การเจริญเมตตาภาวนา (Metta Meditation) ช่วยลดความขัดแย้งในครอบครัวและชุมชน ตัวอย่างเช่น โครงการสร้างชุมชน "ธรรมะสัมพันธ์" ในพื้นที่ชนบทของไทย ซึ่งส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์และสันทนาการร่วมกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นและลดความตึงเครียดในสังคม

กรณีศึกษาจากต่างประเทศ ในประเทศศรีลังกา ซึ่งเคยประสบกับสงครามกลางเมืองมายาวนาน การใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 ได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการฟื้นฟูสันติภาพผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการสนับสนุนให้คนในชุมชนฝึกเจริญเมตตาและอุเบกขา ผลการศึกษาของ Gunaratne (2015) พบว่ากิจกรรมเหล่านี้ช่วยลดความเกลียดชังและเพิ่มความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยขัดแย้งกัน

2. การสร้างความมั่นคงทางสังคมผ่านการพัฒนาจิตใจของบุคคล

อริยสัจ 4: แนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างมีระบบ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นหลักธรรมที่เน้นการแก้ไขปัญหาอย่างมีขั้นตอน พระพุทธองค์ทรงแสดงในพระไตรปิฎก (ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑/๒/หน้า ๑) ว่าการเข้าใจต้นเหตุของปัญหาและการหาทางแก้ไขอย่างมีสติช่วยให้บุคคลและสังคมสามารถพ้นจากความทุกข์ได้

ในบริบทของสังคมไทย หลักอริยสัจ 4 ถูกนำมาใช้ในโครงการ "ธรรมะเพื่อเยาวชน" ซึ่งจัดโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กิจกรรมในโครงการนี้สอนเยาวชนให้ใช้กระบวนการคิดตามแนวทางอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาส่วนตัวและปัญหาในครอบครัว เช่น การวิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้งและการใช้สติในการหาทางออก

กรณีศึกษาจากต่างประเทศ

ในประเทศอินเดีย หลักอริยสัจ 4 ถูกนำมาใช้ในโครงการพัฒนาชุมชนโดยมูลนิธิ Vipassana International Academy ซึ่งสนับสนุนให้ชาวชนบทฝึกวิปัสสนากรรมฐานเพื่อเสริมสร้างสติและปัญญา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในชุมชน โดยการศึกษาของ Goenka (2010) ระบุว่าผู้เข้าร่วมโครงการรายงานถึงความสงบในจิตใจและการลดความโกรธอย่างมีนัยสำคัญ

3. การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนผ่านสติปัฏฐาน 4

สติปัฏฐาน 4: การพัฒนาสติในชีวิตประจำวัน สติปัฏฐาน 4 ซึ่งประกอบด้วย กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา เป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาสติในทุกอิริยาบถ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎก (ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑ /๑) ว่าการเจริญสติในชีวิตประจำวันเป็นหนทางแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์

ในประเทศไทย หลักสติปัฏฐาน 4 ถูกนำมาใช้ในโครงการ "ชุมชนสติเข้มแข็ง" โดยวัดป่านานาชาติในภาคอีสาน คือ วัดป่านานาชาติ (Wat Pah Nanachat) จังหวัดอุบลราชธานี กิจกรรมในโครงการนี้สอนคนในชุมชนให้ฝึกสมาธิและการเจริญสติ เช่น การเดินจงกรมและการนั่งสมาธิ เพื่อเสริมสร้างความสงบและความยืดหยุ่นทางจิตใจ

กรณีศึกษาจากต่างประเทศ

ในสหรัฐอเมริกา โปรแกรม MBSR (Mindfulness-Based Stress Reduction) ซึ่งพัฒนามาจากหลักสติปัฏฐาน 4 ได้ถูกนำมาใช้ในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมและผู้ป่วยที่มีความเครียดเรื้อรัง การศึกษาของ Kabat-Zinn (1990) ระบุว่าผู้ที่ฝึก MBSR มีความสามารถในการจัดการอารมณ์และความเครียดได้ดีขึ้น และมีสุขภาพจิตที่มั่นคงขึ้น

4. บทเรียนจากกรณีศึกษาสำหรับสังคมไทย

จากกรณีศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศ มีบทเรียนสำคัญที่สามารถนำไปใช้พัฒนาสังคมไทยได้ ดังนี้

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน: การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมสันทนาการและการเจริญเมตตาภาวนา

การฝึกกระบวนการคิดอย่างมีสติ: หลักอริยสัจ 4 สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสังคม เช่น การพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ในเยาวชน

การสร้าง ความยืดหยุ่นทางจิตใจ: การฝึกสติปัฏฐาน 4 ช่วยให้คนในสังคมสามารถรับมือกับความเครียดและปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า พุทธนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงในสังคมไทย โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน การพัฒนาความคิดเชิงบวก และการสร้างสุขภาวะทางจิตใจ หลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติปัฏฐาน 4 สามารถปรับใช้ได้กับบริบทที่หลากหลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

บทสรุป

การนำ **พุทธนวัตกรรม** มาใช้ในสังคมไทยเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้กับผู้สูงวัย เป็นกระบวนการที่แสดงถึงศักยภาพของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการตอบโจทยความท้าทายของชีวิตในยุคปัจจุบัน ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมโดยรวม หลักธรรมสำคัญ เช่น **พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และ สติปัฏฐาน 4** เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้มั่นคง สงบ และพร้อมเผชิญหน้ากับความทุกข์และการเปลี่ยนแปลงในชีวิต

ในแง่ของการพัฒนาจิตใจในระดับบุคคล ผู้สูงวัยสามารถใช้หลักธรรมเหล่านี้เป็นแนวทางในการสร้างความสงบในจิตใจ เช่น การเจริญสติผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การฝึกเมตตาภาวนาเพื่อปลูกฝังความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น และการพิจารณาปัญหาชีวิตด้วยกระบวนการคิดเชิงลึกตามแนวทางอริยสัจ 4 ซึ่งช่วยลดความเครียด ความเหงา และความทุกข์จากความเปลี่ยนแปลงของชีวิต

ในระดับชุมชน การใช้พุทธนวัตกรรมผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การจัดสนทนาธรรม การสวดมนต์ร่วมกัน และการฝึกสมาธิในกลุ่มผู้สูงวัย ได้ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและลดความขัดแย้งในครอบครัวและชุมชน กรณีศึกษาในประเทศไทย เช่น โครงการ "วัดบันดาลใจ" และโครงการ "ชุมชนสติเข้มแข็ง" แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาสามารถเป็นศูนย์กลางของการฟื้นฟูความสัมพันธ์ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในระดับสังคมโดยรวม พุทธนวัตกรรมยังมีบทบาทในการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมผ่านการสร้างความสงบและความเข้าใจในหมู่ประชาชน หลักพรหมวิหาร 4 เช่น เมตตาและอุเบกขา ช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความร่วมมือในสังคม ในขณะที่สติปัฏฐาน 4 ช่วยให้ประชาชนมีความยืดหยุ่นทางจิตใจ สามารถเผชิญกับความท้าทายและปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ซับซ้อนได้

กรณีศึกษาจากต่างประเทศ เช่น การนำแนวคิด **Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR)** มาใช้ในสหรัฐอเมริกา และโปรแกรมการเจริญสติในญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีศักยภาพในการแก้ปัญหาสุขภาพจิตและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้คนทั่วโลก การประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้ในบริบทสมัยใหม่ ชี้ให้เห็นถึงความเป็นสากลของพระพุทธศาสนาในการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

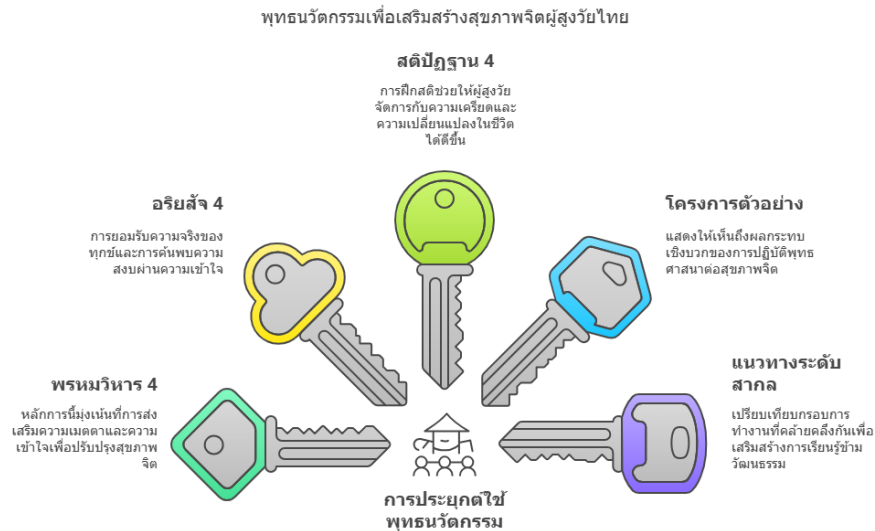
ทั้งนี้ แม้ว่าการนำพุทธนวัตกรรมมาใช้จะประสบความสำเร็จในหลายด้าน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา เช่น การเข้าถึงกิจกรรมในพื้นที่ห่างไกล การขาดความต่อเนื่องของโครงการ และความท้าทายในการปรับหลักธรรมให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขยายโครงการพุทธนวัตกรรมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และปรับให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย และพัฒนาสังคมไทยให้ก้าวไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน

ท้ายที่สุด **พุทธนวัตกรรม** ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการดูแลจิตใจของผู้สูงวัยเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้สร้างสังคมที่มีความเข้าใจ ความเมตตา และความร่วมมือระหว่างคนทุกวัย ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมและการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในสังคมไทย และมีศักยภาพที่จะเป็นเครื่องนำทางสู่ความมั่นคงในระดับสากล

จากบทความที่นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ พุทธนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิตใจของผู้สูงวัยในสังคมไทย โดยมุ่งวิเคราะห์หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และสติ

ปฏิฐาน 4 ว่าสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสุขภาพจิตของผู้สูงวัยให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมั่นคงและสมดุล สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ของผู้เขียนได้ดังนี้

ภาพที่ 2 พุทธนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตของผู้สูงวัย
ที่มา : พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์ของผู้เขียน

แผนภาพนี้แสดงแนวทางการใช้ พุทธนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตผู้สูงวัยในประเทศไทย โดยใช้สัญลักษณ์กุญแจ 5 ดอก เพื่อสื่อถึง **ปัจจัยสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจสำหรับผู้สูงวัย** ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1) **สติปฏิฐาน 4** – การฝึกสติช่วยให้ผู้สูงวัยสามารถจัดการกับอารมณ์และความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดีขึ้น

2) **อริยสัง 4** – การยอมรับความจริงของทุกข์และการค้นหาทางออก เพื่อนำไปสู่ความสงบทางจิตใจ

3) **พรหมวิหาร 4** – หลักการมีเมตตาต่อผู้อื่น เสริมความสุขภายในและความเข้าใจต่อสังคม

4) **โครงการตัวอย่าง** – แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์จากการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริงเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต

แนวทางระดับสากล – ปรับแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลก และส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพจิตผ่านหลักพุทธศาสนา

แผนภาพยังเน้น **การประยุกต์ใช้พุทธนวัตกรรม** โดยผสมผสานหลักธรรมเข้ากับชีวิตประจำวันของผู้สูงวัย เพื่อช่วยให้พวกเขามีความสมดุลทางอารมณ์ ลดความเครียด และสร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อและสงบสุขมากขึ้น

References

- Department of Religious Affairs. (2000). Principles of Dhamma in Buddhism. Bangkok: Ministry of Culture.
- Gilbert, P. (2010). Compassion-Focused Therapy: The CBT Distinctive Features Series. London: Routledge.
- Goenka, S. N. (2010). Vipassana Meditation and Social Change. Mumbai: Vipassana Research Institute.
- Grossman, P. (2004). "Mindfulness-Based Stress Reduction and Health Benefits: A Meta-Analysis". Journal of Psychosomatic Research, 57(1), 35-43.
- Gunaratne, R. (2015). The Role of Buddhism in Mental Health Among Elderly in Sri Lanka. Colombo: Buddhist Publication Society.
- Jindasawat, W. (2021). Teaching innovations based on the Four Noble Truths. Journal of Pawanasar Parithat, 1(2), May–August.
- Kabat-Zinn, J. (1990). Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness. New York: Delta.
- Kabat-Zinn, J. (2011). Mindfulness for Beginners: Reclaiming the Present Moment—and Your Life. Boulder: Sounds True.
- Kawamura, S. (2020). Mindfulness Practice in Aging Populations in Japan. Kyoto: International Buddhist Institute.
- Lomas, T. (2017). The Flourishing Elder: Buddhist Approaches to Ageing and Mental Health. London: Routledge.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2003). Buddhadhamma (11th ed.). Bangkok: Dhamma for Youth Foundation.
- Tipitaka (Thai version). (1982). Digha Nikaya – Mahavagga (Vol. 10). Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Tipitaka (Thai version). (1982). Mahasatipatthana Sutta (Digha Nikaya – Mahavagga, Vol. 10). Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Tipitaka (Thai version). (1982). Majjhima Nikaya – Mulapannasaka (Vol. 12). Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Tipitaka (Thai version). (1982). Satipatthana Sutta (Majjhima Nikaya – Mulapannasaka, Vol. 12). Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Traiphop, S. (2020). The effects of Dhamma practice on mental health among the elderly in communities. Journal of Buddhist Studies, 25(1), 45–60.

หัวใจเยาวชนในยุค “ชอบดราม่า” : เปลี่ยนพลังความรู้สึกให้กลายเป็นพลังปัญญาด้วยธรรมะ The Heart of Youth in the ‘Drama-Loving’ Era: Transforming Emotional Energy into Intellectual Power through Dhamma

¹พระมหานพดล สุวรรณเมธี (มีคำเหลือ)

¹Phramaha Noppadon Suwannamete (Meekhamlueang)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email:boonthank@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ “วัฒนธรรมดราม่า” ในยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจและพฤติกรรมของเยาวชนโดยตรง พร้อมเสนอแนวทางใช้หลักธรรมะในพุทธศาสนาเพื่อบริหารจัดการอารมณ์และเปลี่ยนพลังงานด้านลบเป็นพลังปัญญา ที่สะท้อนการแสดงออกทางอารมณ์อย่างรุนแรงและความขัดแย้งในโลกออนไลน์ ผลกระทบจากปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้จิตใจและพฤติกรรมของเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านความรู้สึกและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ชุมชน รวมถึงสังคมโดยรวมที่มักประสบกับความเปราะบางและความไม่แน่นอน บทความนี้จึงนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมะในพระพุทธศาสนาให้เข้ากับวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติสติ สมาธิ และปัญญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมอารมณ์และการจัดการกับความรู้สึกที่ผันผวน การนำหลักธรรมมาช่วยเปลี่ยนพลังงานด้านลบจากความโกรธ เศร้า หรือความผิดหวัง ให้กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองและความสมดุลในชีวิต ผู้เขียนจึงได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เรียกว่า แนวปฏิบัติ “3 ส.” เพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง สร้างความมั่นคงทางจิตใจและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม แนวทางนี้ช่วยให้เยาวชนสามารถสร้างสมดุลในชีวิตและพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : เยาวชน, ดราม่า, อารมณ์ความรู้สึก, ปัญญา, ธรรมะ

Abstract

This scholarly article presents an analysis of the current era, where technology and social media play a significant role in every aspect of youth life. In this digital landscape, young people face the cultural phenomenon of “drama,” characterized by intense emotional expressions and online conflicts. Such phenomena have altered the mental states and behaviors of youth, affecting their emotions and relationships within families, communities, and society as a whole often marked by fragility and uncertainty. In response, the article proposes integrating

Buddhist Dharma principles into modern digital lifestyles. It emphasizes the practices of mindfulness, concentration, and wisdom as key tools for regulating emotions and managing volatile feelings. By applying these teachings, negative energies stemming from anger, sadness, or disappointment can be transformed into creative forces that promote personal development and a balanced life.

The author synthesizes this knowledge into a framework known as the “3 S’s” aimed at enhancing self-awareness, building psychological resilience, and fostering positive social relationships. This approach is designed to empower young people to achieve sustainable personal growth and maintain equilibrium amid the rapid changes and challenges of the digital age.

Keywords : Youth, Drama, Emotions, Wisdom, Dhamma

บทนำ

ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมได้ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเยาวชน โดยเฉพาะในบริบทของโลกออนไลน์ที่เต็มไปด้วยการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเข้มข้น วัฒนธรรม “ดราม่า” กลายเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงลักษณะสำคัญของสังคมร่วมสมัย ซึ่งเยาวชนมักตกอยู่ในกระแสดังกล่าวโดยไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ การโต้เถียง หรือการแสดงออกที่ขาดการควบคุม หลายครั้งผลกระทบเหล่านี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความไม่สมดุลในด้านอารมณ์และจิตใจของเยาวชน งานศึกษามากมายได้ชี้ให้เห็นว่าการจมอยู่ในความขัดแย้งทางอารมณ์หรือการตอบสนองต่อสถานการณ์ดราม่าในลักษณะรุนแรงอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่กำลังอยู่ในช่วงพัฒนาทางความคิดและอารมณ์ (Baumeister & Bushman, 2014) แม้ว่าการแสดงออกทางอารมณ์จะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์ แต่การขาดการควบคุมหรือการขาดแนวทางในการจัดการอารมณ์อาจส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมและส่วนบุคคลที่ซับซ้อน

วัฒนธรรมดราม่าในสังคมร่วมสมัยไม่ได้เป็นเพียงผลพลอยได้จากความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี แต่ยังสะท้อนถึงความซับซ้อนของพฤติกรรมมนุษย์ในยุคที่สังคมเชื่อมโยงกันด้วยเครือข่ายดิจิทัล การขยายตัวของโซเชียลมีเดียได้เปลี่ยนวิธีที่เยาวชนรับรู้และตอบสนองต่อสถานการณ์รอบตัว หลายครั้งที่การตอบสนองต่อเหตุการณ์ในเชิงดราม่ามักเกี่ยวข้องกับความรู้สึกอยากได้รับการยอมรับ การแสดงออกถึงตัวตน หรือการเข้าร่วมในความขัดแย้งเพื่อเพิ่มการมองเห็น (visibility) บนโลกออนไลน์ ผลการศึกษาของ Boyd (2014) ระบุว่าโซเชียลมีเดียไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้สำหรับการสื่อสาร แต่ยังเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกและสร้างอัตลักษณ์ ซึ่งส่งผลให้การแสดงออกทางอารมณ์กลายเป็นหัวใจสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ อย่างไรก็ตาม การตอบสนองต่อเหตุการณ์ด้วยอารมณ์ที่ขาดการยั้งคิดอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งในระดับบุคคลและสังคม เช่น การแตกแยกในความสัมพันธ์ การเกิดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (cyberbullying) หรือแม้กระทั่งการ

สูญเสียความมั่นคงทางจิตใจในระยะยาว ในแง่ การจัดการอารมณ์และการลดผลกระทบจากตราม่าจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญสำหรับเยาวชนและสังคมโดยรวม การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการฝึกสติและการพัฒนาปัญญา อาจเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างสมดุลและการเติบโตของเยาวชนในสังคมยุคปัจจุบัน ธรรมะในพระพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในพิธีกรรมหรือการปฏิบัติในเชิงศาสนา แต่ยังเป็นชุดของหลักการที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล หลักธรรม เช่น สติ (mindfulness) และโยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างแยบคาย) เป็นตัวอย่างของเครื่องมือที่สามารถช่วยเยาวชนในการจัดการอารมณ์และสร้างความเข้าใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้

เยาวชนในยุค “ชอบตราม่า”

ความหมายและที่มาของคำว่า ‘ตราม่า’

คำว่า “ตราม่า” (drama) เดิมมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณ *dran* ซึ่งมีความหมายว่า “การกระทำ” หรือ “การแสดงออก” ในบริบทของศิลปะและวรรณกรรม คำนี้มักเกี่ยวข้องกับการเล่าเรื่องราวที่มีความเข้มข้นทางอารมณ์ เช่น ความรัก ความขัดแย้ง และความทุกข์ (Boyd, 2014) ในขณะที่ในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ “ตราม่า” ถูกนำมาใช้ในเชิงลบเพื่อสื่อถึงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยอารมณ์รุนแรง ความขัดแย้ง หรือการแสดงออกที่เกินความจำเป็น

ตราม่าที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของเยาวชนมักไม่ใช่แค่เรื่องราวในละครโทรทัศน์ แต่รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างหรือขยายผลจากการตอบสนองในเชิงอารมณ์ เช่น การทะเลาะเบาะแว้งบนโซเชียลมีเดีย การแสดงความคิดเห็นที่ขาดความรอบคอบ หรือแม้แต่การสร้างเรื่องราวเพื่อเรียกร้องความสนใจ ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมมนุษย์ในยุคดิจิทัล ซึ่งพลังของสื่อสังคมออนไลน์ทำให้การแสดงออกทางอารมณ์สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ในระยะเวลาอันสั้น

วัฒนธรรมโซเชียลมีเดียที่สนับสนุนการแสดงออกถึงอารมณ์อย่างเข้มข้น

โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Twitter, และ TikTok มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพฤติกรรมการแสดงออกที่มีลักษณะตราม่า โดยธรรมชาติของแพลตฟอร์มเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน (engagement) ด้วยการสร้างระบบการตอบสนอง เช่น การกดไลก์ การคอมเมนต์ และการแชร์ สิ่งนี้ทำให้ผู้ใช้ โดยเฉพาะเยาวชนเกิดความรู้สึกว่าการแสดงออกที่เข้มข้นสามารถเพิ่มการมองเห็น (visibility) และได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อน

ในรายงานของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA, 2022) พบว่าเยาวชนไทยใช้เวลาเฉลี่ยบนโซเชียลมีเดียมากกว่า 7 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งทำให้พวกเขามีโอกาสสัมผัสกับเนื้อหาตราม่าที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การแสดงออกทางอารมณ์ที่เข้มข้น เช่น การตอบโต้ความคิดเห็นอย่างรุนแรงหรือการถกเถียงในประเด็นที่อ่อนไหว จึงกลายเป็นเรื่องธรรมดาในชีวิตประจำวันของพวกเขา

ตัวอย่างพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง

1) **การแสดงออกที่รุนแรง** เยาวชนมักใช้คำพูดหรือข้อความที่มีลักษณะรุนแรงหรือขาดการไตร่ตรอง เช่น การใช้ภาษาที่ก้าวร้าวในคอมเมนต์ การตอบโต้ความคิดเห็นด้วยการโจมตีส่วนตัว หรือการสร้างเนื้อหาที่มีความกดดันทางอารมณ์

2) **การตั้งแง่หรือวิพากษ์วิจารณ์อย่างขาดเหตุผล** หลายกรณีพบว่าการวิพากษ์วิจารณ์บนโซเชียลมีเดียไม่ได้มาจากข้อเท็จจริงที่ชัดเจน แต่เป็นการตัดสินใจจากอารมณ์ เช่น การวิจารณ์รูปลักษณ์ของผู้อื่น การกล่าวหาที่ขาดข้อมูลสนับสนุน หรือการย้ำประเด็นซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความขัดแย้ง

3) **การเรียกร้องความสนใจด้วยการสร้างสถานการณ์** มีกรณีที่เยาวชนสร้างเรื่องราวหรือดราม่าขึ้นมาเองเพื่อเรียกร้องความสนใจจากกลุ่มผู้ติดตาม ตัวอย่างนี้อาจรวมถึงการโพสต์เนื้อหาที่โอ้อวดเกินจริง การแสดงความทุกข์หรือโกรธเคืองในเชิงสาธารณะ หรือการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการเพิ่มยอดไลก์และแชร์

ผลกระทบของดราม่าต่อเยาวชน

ด้านจิตใจ : การขาดสมดุลทางอารมณ์ ความเครียด และความรู้สึกโดดเดี่ยว การที่เยาวชนหมกมุ่นอยู่กับดราม่าอาจทำให้เกิดความไม่สมดุลในอารมณ์ การแสดงออกอย่างรุนแรงหรือการรับรู้ข้อมูลที่มีลักษณะกดดันสามารถกระตุ้นให้เกิดความเครียดเรื้อรัง นอกจากนี้ การเปรียบเทียบตัวเองกับผู้อื่นบนโซเชียลมีเดียที่เต็มไปด้วยภาพลักษณ์หรือเนื้อหาที่บิดเบือน อาจทำให้เยาวชนรู้สึกไม่พอใจในตัวเอง และในที่สุดนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยว

ด้านสังคม : การแตกแยกในกลุ่มเพื่อนหรือชุมชน ดราม่าบนโซเชียลมีเดียมักส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนหรือชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นถูกเปิดเผยในที่สาธารณะ ตัวอย่างเช่น การทะเลาะเบาะแว้งในกลุ่มเพื่อนผ่านการแสดงความคิดเห็นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือการแบ่งพรรคแบ่งพวกจากความเห็นที่ไม่ตรงกัน สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความแตกแยกในความสัมพันธ์ระยะยาว

ด้านพฤติกรรม : การโต้ตอบอย่างไม่สร้างสรรค์ ผลกระทบที่ชัดเจนอีกประการหนึ่งคือการแสดงออกในเชิงพฤติกรรมที่ขาดการควบคุม เช่น การตอบสนองอย่างรวดเร็วโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบ หรือการเข้าร่วมในดราม่าเพียงเพื่อความสนุกหรือการเพิ่มสถานะในกลุ่มสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์วัฒนธรรมดราม่าในกลุ่มเยาวชนแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและลักษณะของการแสดงออกในยุคดิจิทัล โดยโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการแสดงออกที่เข้มข้นทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ผลกระทบจากดราม่าไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อจิตใจและความสัมพันธ์ของเยาวชน แต่ยังสะท้อนถึงความจำเป็นที่สังคมจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะในการจัดการอารมณ์และสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

สรุปได้ว่า เยาวชนยุคดิจิทัลเผชิญกับวัฒนธรรม “ดราม่า” ที่สะท้อนการแสดงออกทางอารมณ์อย่างรุนแรงบนโซเชียลมีเดีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมของพวกเขา โซเชียลมีเดียกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมดราม่าผ่านระบบตอบสนอง เช่น ไลก์ แชร์ และคอมเมนต์ ส่งผลให้เยาวชนมีแนวโน้มใช้ภาษารุนแรง วิพากษ์วิจารณ์โดยขาดเหตุผล และสร้างเรื่องเพื่อเรียกร้องความสนใจ ผลกระทบของดราม่าทำให้เยาวชนเผชิญกับความเครียด ความโดดเดี่ยว และความขัดแย้งในสังคม จำเป็นต้องพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

หลักธรรมะกับการสร้างสมดุลอารมณ์

ความหมายของธรรมะในบริบทของเยาวชน

ธรรมะ หมายถึง หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ช่วยชี้นำการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องสมดุล (The Royal Institute, 1996) คำว่า “ธรรมะ” มีความหมายหลากหลายในมิติที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางจิตใจและปัญญา โดยในบริบทของเยาวชน ธรรมะไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของศาสนา แต่สามารถถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาตนเองในการจัดการกับความรู้สึก อารมณ์ และความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน

เยาวชนในยุคดิจิทัลมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก เช่น ความเครียดจากการเรียน การกดดันจากสังคม หรือแม้กระทั่งความเปรียบเทียบตัวเองกับผู้อื่นในโลกออนไลน์ ธรรมะจึงมีบทบาทในการช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ในตัวเอง (self-awareness) และการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง เพื่อเผชิญกับความท้าทายเหล่านี้

หลักธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอารมณ์และความขัดแย้ง

หลักธรรมะในพระพุทธศาสนามีหลายประการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยเยาวชนจัดการกับอารมณ์และความขัดแย้ง โดยหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้อง โดยหลักธรรมที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ประกอบได้ดังนี้

1. หลักสติ (สติปัฏฐาน 4)

สติ หมายถึง การมีความรู้ตัวอยู่ในปัจจุบันขณะ และสามารถตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นภายในใจและสิ่งแวดล้อมรอบตัว สติช่วยให้เราสามารถมองเห็นอารมณ์และความรู้สึกของตัวเองได้อย่างชัดเจน โดยไม่ถูกครอบงำจากความโกรธ ความเศร้า หรือความทุกข์

ในบริบทของเยาวชน สติช่วยให้พวกเขาหยุดคิดก่อนแสดงพฤติกรรม เช่น การแสดงความคิดเห็นบนโซเชียลมีเดียที่อาจสร้างความขัดแย้ง หรือการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยอารมณ์ หากเยาวชนสามารถฝึกสติในชีวิตประจำวัน เช่น การหยุดพักสั้น ๆ เพื่อทบทวนความคิดก่อนตอบโต้ จะช่วยลดการกระทำที่ขาดเหตุผล และเพิ่มความสามารถในการจัดการกับปัญหา

2. หลักสมาธิ

สมาธิ คือ การทำจิตใจให้แน่วแน่และสงบ การฝึกสมาธิไม่เพียงช่วยเพิ่มความสามารถในการจดจ่อกับสิ่งที่ทำ แต่ยังช่วยให้เยาวชนสามารถลดความวุ่นวายทางจิตใจ และเพิ่มความเข้มแข็งในอารมณ์

การฝึกสมาธิ เช่น การหายใจอย่างลึกและช้า หรือการนั่งสมาธิอย่างสม่ำเสมอ สามารถช่วยให้เยาวชนสร้างความสงบในใจเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่กระตุ้นความเครียด ตัวอย่างเช่น หากเยาวชนเผชิญกับการถูกวิพากษ์วิจารณ์บนโซเชียลมีเดีย การใช้สมาธิจะช่วยให้พวกเขามีระยะห่างจากอารมณ์ และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ด้วยความสงบ

3. หลักปัญญา (โยนิโสมนสิการ)

ปัญญา หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นความจริงของสิ่งต่าง ๆ และการคิดอย่างแยบคาย หลักโยนิโสมนสิการหรือการคิดอย่างมีเหตุผลช่วยให้เยาวชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบคอบ โดยไม่ตัดสินจากอารมณ์หรือความรู้สึกเพียงอย่างเดียว (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016)

สรุปได้ว่าธรรมะเป็นแนวทางที่ช่วยเยาวชนจัดการอารมณ์และความขัดแย้งในชีวิตยุคดิจิทัล โดยหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ สติ (mindfulness) ที่ช่วยให้ตระหนักรู้และควบคุมตนเองก่อนตอบสนองทางอารมณ์, สมาธิ (concentration) ที่ช่วยให้จิตใจสงบและลดความเครียด และ ปัญญา (wisdom) ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล เยาวชนสามารถนำหลักธรรมเหล่านี้มาปรับใช้เพื่อลดความเครียด ความขัดแย้ง และสร้างสมดุลทางอารมณ์ในชีวิตประจำวัน

เปลี่ยนพลังความรู้สึกให้กลายเป็นพลังปัญญา

พลังของอารมณ์ในเชิงบวก อารมณ์เป็นพลังงานทางจิตใจที่มีผลต่อการตัดสินใจ การกระทำ และทัศนคติในชีวิตประจำวัน โดยทั่วไปแล้ว อารมณ์สามารถแบ่งออกเป็นด้านบวกและด้านลบ อารมณ์ด้านลบ เช่น ความโกรธ ความเศร้า หรือความผิดหวัง มักถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง แต่ในความเป็นจริง อารมณ์เหล่านี้สามารถเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ได้เมื่อได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ในทางกลับกัน อารมณ์ด้านบวก เช่น ความสุข ความรัก หรือความภาคภูมิใจ สามารถกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคและการพัฒนาตนเองในระดับสูงสุด (Kashdan, T. B., & Biswas-Diener, R., 2014)

ความโกรธและความเศร้าในฐานะแรงผลักดัน แม้ว่าความโกรธและความเศร้าจะถูกมองว่าเป็นอารมณ์ด้านลบ แต่หากจัดการอย่างเหมาะสม ความโกรธสามารถกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ตัวอย่างเช่น เมื่อเยาวชนรู้สึกโกรธต่อความอยุติธรรมในสังคม หากพวกเขาใช้ความโกรธนี้เป็นแรงผลักดันในการพัฒนาตัวเองหรือช่วยเหลือผู้อื่น ความโกรธนั้นจะเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ ในทำนองเดียวกัน ความเศร้าสามารถเป็นโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองและพัฒนาความเข้าใจในชีวิต (Lerner, J. S., & Keltner, D., 2001)

การเปลี่ยนอารมณ์ด้านลบให้กลายเป็นแรงบันดาลใจ อารมณ์ที่รุนแรงมักมีศักยภาพในการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค เช่น การนำความรู้สึกสูญเสียมาเป็นแรงบันดาลใจในการเขียนบทกวี การแต่งเพลง หรือการผลิตผลงานศิลปะ (redrickson, B. L., 2001) ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการอารมณ์ไม่ใช่เพียงเพื่อควบคุมหรือระงับความรู้สึก แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนพลังงานที่เกิดจากอารมณ์ให้เป็นสิ่งที่สร้างคุณค่า

กระบวนการเปลี่ยนพลังอารมณ์ด้วยธรรมะ

ในยุคที่เยาวชนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสังคมและสื่อออนไลน์ กระบวนการเปลี่ยนพลังอารมณ์ด้วยธรรมะจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้พวกเขารับมือกับอารมณ์และความรู้สึกได้อย่างมีสติและสร้างสรรค์ การฝึกสติ เป็นขั้นตอนแรกๆ ที่ช่วยให้เยาวชนตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตนเอง แยกแยะความรู้สึกออกจากการกระทำ ตัวอย่างเช่น การเฝ้าสังเกตอารมณ์โกรธโดยไม่ตอบสนองทันที ช่วยให้พวกเขาสามารถควบคุมตนเองและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่ไม่จำเป็น

การฝึกสมาธิ เป็นอีกแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความสงบทางจิตใจและลดความว้าวุ่น เยาวชนสามารถฝึกสมาธิผ่านกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น การฝึกหายใจ การนั่งสมาธิ หรือแม้แต่การเดินอย่างมีสติ ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างมีเหตุผลและไม่หวั่นไหวต่อสิ่งเร้า

สุดท้าย การพัฒนาปัญญา ช่วยให้เยาวชนมีมุมมองที่กว้างขึ้นและสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล การฝึกคิดเชิงลึกและการไตร่ตรองก่อนตัดสินใจช่วยให้พวกเขาตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ตัวอย่างกิจกรรมหรือเทคนิคที่ช่วยเปลี่ยนพลังความรู้สึก

การจัดการอารมณ์อย่างสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนสามารถเปลี่ยนพลังงานด้านลบให้เป็นพลังบวกที่เป็นประโยชน์ โดยมีกิจกรรมและเทคนิคที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่

1) การเขียนไดอารี่สติ การบันทึกความคิดและอารมณ์ลงในไดอารี่เป็นวิธีที่ช่วยให้เยาวชนสะท้อนตนเองและเข้าใจความรู้สึกของตนเองมากขึ้น การจดบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน พร้อมทั้งวิเคราะห์ว่ามีผลต่ออารมณ์อย่างไร ช่วยให้พวกเขาสามารถจัดการกับความรู้สึกและมองหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสม

2) การฝึกสมาธิผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ เช่น การวาดภาพ การปลูกต้นไม้ หรือการทำอาหาร เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เยาวชนผ่อนคลายและเปลี่ยนพลังอารมณ์ที่ตึงเครียดให้กลายเป็นพลังงานสร้างสรรค์ กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยเสริมสมาธิ แต่ยังช่วยลดความเครียดและเพิ่มความสุขในการใช้ชีวิต

3) การเข้าร่วมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ การมีพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากผู้อื่นเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตนเอง กลุ่มสนทนาธรรม กลุ่มฝึกสมาธิ หรือกิจกรรมที่สนับสนุนการเติบโตทางจิตใจช่วยให้เยาวชนมีโอกาสแบ่งปันประสบการณ์ รับฟังมุมมองใหม่ ๆ และได้รับแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้เยาวชนรับมือกับอารมณ์ได้ดีขึ้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างสมดุลทางจิตใจและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า อารมณ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมของเยาวชน ทั้งด้านบวกและลบ อย่างไรก็ตาม อารมณ์ด้านลบ เช่น ความโกรธและความเศร้า สามารถเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ได้ผ่านการจัดการอย่างเหมาะสม กระบวนการเปลี่ยนพลังอารมณ์ด้วยธรรมะประกอบด้วย สติ ที่ช่วยให้ตระหนักรู้และควบคุมตนเอง สมาธิ ที่เสริมสร้างความสงบทางจิตใจ และ ปัญญา ที่ช่วยให้คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เทคนิคเสริม เช่น การเขียนไดอารี่สติ เพื่อสะท้อนอารมณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น วาดภาพหรือปลูกต้นไม้ และ การเข้าร่วมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ล้วนช่วยให้เยาวชนสามารถรับมือกับอารมณ์ได้ดีขึ้น สร้างสมดุลทางจิตใจ และพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

ธรรมะกับเยาวชนในยุคใหม่

การเข้าถึงธรรมะในยุคดิจิทัล

ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย การเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเยาวชนจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการนำหลักธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาอารมณ์และการดำเนินชีวิต

การเผยแพร่ธรรมะผ่านโซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, YouTube, TikTok และ Instagram เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย หลายวัดและองค์กรทางพุทธศาสนาในประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เช่น การผลิตวิดีโอสั้นๆ ที่ให้ข้อคิดเชิงจิตวิทยา การถ่ายทอดสดธรรมบรรยาย การเผยแพร่คำสอนผ่านสื่อกราฟิก และการผลิตสื่อการ์ตูน งานวิจัยของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ (National Office of Buddhism, 2021) ระบุว่า วิดีโอธรรมะที่มีความยาวไม่เกิน 5 นาทีได้รับความนิยมสูงสุดในกลุ่มเยาวชน เนื่องจากเนื้อหากระชับและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

แอปพลิเคชันเพื่อการฝึกสมาธิและจิตตภาวนา แอปพลิเคชันฝึกสมาธิ เช่น Insight Timer, Headspace และแอปพลิเคชันไทยอย่าง **ธรรมะสบายใจ** ช่วยให้เยาวชนสามารถฝึกสมาธิได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านฟีเจอร์ต่าง ๆ เช่น เสียงนำสมาธิ การตั้งเวลาฝึก หรือการฟังธรรมะเพื่อผ่อนคลาย เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยส่งเสริมความตระหนักรู้ในตนเองและทำให้ธรรมะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เยาวชนสามารถใช้เครื่องมือเหล่านี้เพื่อเสริมสร้างความสงบและความสมดุลทางจิตใจ

บทบาทของครอบครัวและชุมชนในการปลูกฝังธรรมะ

บทบาทของครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังธรรมะให้กับเยาวชน กิจกรรมในครอบครัว เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับหลักธรรม การเล่านิทานเชิงคุณธรรม หรือการทำสมาธิร่วมกัน ช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจและส่งเสริมการนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน

บทบาทของชุมชน ชุมชนและวัดมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ธรรมะ กิจกรรม เช่น ค่ายธรรมะ การฝึกสมาธิกลุ่ม และการสนทนาธรรม ช่วยให้เยาวชนเข้าถึงคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ วัดบางแห่ง เช่น วัดพุทธวนาราม และวัดพระราม 9 ได้นำเสนอโครงการดึงเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพันกับหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับเยาวชนในการประยุกต์ใช้ธรรมะ

การยอมรับและจัดการอารมณ์ เยาวชนควรตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตนเองและฝึกจัดการอย่างมีสติ หลักธรรมะ เช่น สติและสมาธิ ช่วยให้พวกเขาเข้าใจอารมณ์โดยไม่ถูกครอบงำ ตัวอย่างเช่น การหยุดพัก 1 นาทีเมื่อตระหนักถึงความโกรธ เพื่อหายใจลึกๆ และพิจารณาการตอบสนองที่เหมาะสม

การสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมธรรมะ เยาวชนสามารถมีบทบาทในการเผยแพร่ธรรมะผ่านโซเชียลมีเดียหรือจัดกิจกรรมกลุ่ม เช่น การสนทนาธรรมออนไลน์ การฝึกสมาธิร่วมกัน หรือการแบ่งปันแนวทางการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์

การมีส่วนร่วมในโครงการเพื่อสังคม การนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริงสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมอาสาสมัคร การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และโครงการเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

ธรรมะในยุคดิจิทัล การเผยแพร่ธรรมะผ่านโซเชียลมีเดียและแอปพลิเคชัน ทำให้เยาวชนเข้าถึงคำสอนได้สะดวก ขณะเดียวกัน การปลูกฝังธรรมะในครอบครัวและชุมชน ยังช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงในการจัดการอารมณ์และรับมือกับความท้าทายในชีวิต

ในหัวข้อนี้สรุปได้ว่า ธรรมะไม่ได้เป็นเพียงแนวทางในการแก้ปัญหา แต่อำนวยให้เยาวชน พัฒนาตนเอง เสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคม และเปลี่ยนพลังงานด้านลบให้เป็นพลังสร้างสรรค์ การฝึกฝนและประยุกต์ใช้ ธรรมะในชีวิตประจำวันจะช่วยให้เยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความสมดุลและความสงบในอนาคต

จากเนื้อหาทั้งหมดของบทความ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เรียกว่า “แนวทาง 3 ส. สำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัล” ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยเยาวชนในการจัดการอารมณ์และสร้างสมดุลในชีวิต

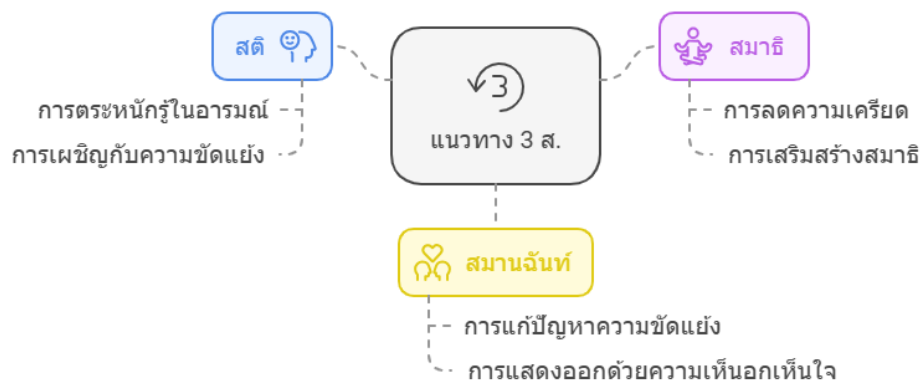
1) ส : สติ (Self-awareness) การสร้างความตระหนักรู้ในอารมณ์และความรู้สึกของตัวเอง การฝึกสติช่วยให้เยาวชนสามารถเผชิญกับความขัดแย้งและสถานการณ์ที่กดดันในชีวิตประจำวันด้วยความสงบ

2) ส : สมานธิ (Stability) การสร้างความมั่นคงทางจิตใจผ่านการฝึกสมาธิ การทำสมาธิช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน

3) ส : สมานฉันธ์ (Social harmony) การพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงบวกผ่านการประยุกต์ใช้ ธรรมะ เช่น การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง หรือการแสดงออกด้วยความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น

แนวทาง 3 ส. นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมในโรงเรียน การสร้างแอปพลิเคชันที่เน้นการฝึกสติสำหรับเยาวชน หรือการจัดโครงการเสริมสร้างสุขภาวะจิตในชุมชน

แนวทาง 3 ส. สำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัล

ภาพที่ 1 แนวทาง 3 ส. สำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัล

การประยุกต์ใช้ธรรมะในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่วัฒนธรรม "ดราม่า" มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชนอย่างแพร่หลาย การแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรงในโลกออนไลน์มักสะท้อนถึงการขาดทักษะในการจัดการอารมณ์อย่างมีสติ ธรรมะในพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงหลักคำสอนที่มุ่งพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง สมดุล และนำไปสู่

ความพันผูก จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยให้เยาวชนรับมือกับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถดำเนินการได้ในหลายมิติ ดังนี้

1) เข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรมครามา

พฤติกรรมการใช้โพสต์หรือแสดงอารมณ์รุนแรงมักเกิดจาก **ความต้องการการยอมรับ (Recognition)** หรือ **การระบายความเครียด** การเข้าใจแรงจูงใจเบื้องหลังพฤติกรรมเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และเลือกวิธีการแสดงออกเชิงบวก เช่น การสื่อสารผ่านเนื้อหาสร้างสรรค์ หรือการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแบ่งปันแรงบันดาลใจ

2) ประยุกต์ใช้หลักธรรม “ไตรสิกขา” เพื่อจัดการอารมณ์

ไตรสิกขา ได้แก่ **ศีล สมาธิ และปัญญา** เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชนในยุคดิจิทัล

สติ (Sati): ฝึกเจริญสติ เช่น การตามรู้ลมหายใจ และการเฝ้าดูความคิด-อารมณ์ เป็นเครื่องมือช่วยให้เยาวชนตระหนักรู้ก่อนตอบสนองต่อสิ่งเร้าในโลกออนไลน์

สมาธิ (Samādhī): การฝึกสมาธิผ่านการนั่งเงียบหรือใช้แอปพลิเคชันช่วยฝึกจิต ช่วยให้เกิดความสงบ ลดความว้าวุ่น และควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น

ปัญญา (Paññā): พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการเข้าใจตนเอง เพื่อให้สามารถพิจารณาผลกระทบระยะยาวของการกระทำบนโลกดิจิทัล

3) เปลี่ยนอารมณ์ด้านลบให้เป็นพลังสร้างสรรค์

พลังจากความโกรธ ความเสียใจ หรือความรู้สึกด้อยคุณค่าตนเองสามารถเปลี่ยนเป็น **แรงบันดาลใจเชิงสร้างสรรค์** เช่น การทำงานศิลปะ การเขียนบันทึกสะท้อนตนเอง หรือการร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับหลักกรรมในพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมการเปลี่ยนพลังงานทางจิตใจให้เกิดประโยชน์

4) ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงธรรมะ

เทคโนโลยีดิจิทัลไม่จำเป็นต้องเป็นภัยต่อธรรมะ หากนำมาใช้ให้เหมาะสม เช่น

การติดตามเพจธรรมะหรือพระวิทยากรบน YouTube และ Facebook

การใช้แอปพลิเคชันด้านสมาธิ เช่น Insight Timer, Calm หรือแอปขององค์กรพุทธ

การไลฟ์สดธรรมบรรยายหรือสนทนาธรรมผ่าน Zoom หรือ Line OpenChat

สิ่งเหล่านี้ทำให้เยาวชนเข้าถึงธรรมะได้สะดวกและใกล้ชิดในชีวิตประจำวัน

5) เสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชน

การปลูกฝังธรรมะไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนหากไม่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครอบครัวสามารถสนับสนุนผ่านการสนทนาธรรม การปฏิบัติสมาธิร่วมกันในบ้าน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในชุมชน เช่น ค่ายเยาวชนธรรมะ กลุ่มสนทนาธรรม หรือกิจกรรมจิตอาสา

บทสรุป

ในโลกดิจิทัลที่อารมณ์สามารถถูกกระตุ้นและส่งต่อได้อย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมดราม่าจึงกลายเป็นพื้นที่ที่สะท้อนความเปราะบางทางอารมณ์ของเยาวชนอย่างชัดเจน การขาดทักษะในการควบคุมตนเองอาจนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงหรือการล่อลวงละเมิดกันในสื่อออนไลน์

อย่างไรก็ตาม ธรรมะในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา: สติ สมาธิ และปัญญา คือแนวทางที่ทรงพลังในการเปลี่ยนพลังอารมณ์เป็นพลังสร้างสรรค์ โดยการฝึกสติช่วยให้เยาวชนมีความรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง สมาธิเสริมสร้างความมั่นคงภายในจิตใจ และปัญญาช่วยในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนแสดงออก

นอกจากนี้ แนวทาง “3 ส.” ได้แก่

- สติ (Self-awareness)
- สมาธิ (Stability)
- สมานฉันท์ (Social Harmony)

ยังเป็นหลักปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัล เพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในโลกจริงและโลกเสมือน รวมถึงการสร้างสังคมที่มีความเข้าอกเข้าใจและสมดุลทางอารมณ์มากขึ้น

การประยุกต์ใช้ธรรมะอย่างสร้างสรรค์เช่นนี้ จะทำให้ธรรมะไม่ใช่เพียงคำสอนในวัด แต่กลายเป็นพลังปัญญาที่อยู่ใส่ใจและการกระทำของเยาวชนทุกคน

References

- Baumeister, R. F., & Bushman, B. J. (2014). *Social Psychology and Human Nature*. Belmont: Wadsworth.
- Boyd, D. (2014). *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*. New Haven: Yale University Press.
- Electronic Transactions Development Agency. (2022). *Internet user behavior survey in Thailand 2022*. Bangkok: Electronic Transactions Development Agency.
- Kabat-Zinn, J. (1990). *Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness*. New York: Delacorte Press.
- Kashdan, T. B., & Biswas-Diener, R. (2014). *The Upside of Your Dark Side: Why Being Your Whole Self – Not Just Your “Good” Self – Drives Success and Fulfillment*. New York: Hudson Street Press.
- Lerner, J. S., & Keltner, D. (2001). Fear, anger, and risk. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(1), 146–159.
- National Office of Buddhism. (2021). *Report on the dissemination of Buddhism in the digital era*. Bangkok: National Office of Buddhism.

- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2016). Buddhist Dictionary: Compilation Edition. Bangkok: Mahamakut Buddhist University.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218–226.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2015). *Buddhadhamma*. Bangkok: Buddhadhamma Foundation.
- Rajanagarindra Institute of Child and Adolescent Mental Health. (2021). *Mental health promotion manual for children and adolescents*. Bangkok: Ministry of Public Health.
- Royal Institute of Thailand. (1996). *Royal Institute Dictionary* (6th ed.). Bangkok: Aksorn Charoentat Co., Ltd.
- Sutheera Achan. (2020). The role of family in instilling Dhamma in children and youth. *Thai Education Journal*, 12(3), 45–56.
- Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth). (2020). *Guidelines for mindfulness practice to improve quality of life*. Bangkok: ThaiHealth.
- Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth). (2021). *Dhamma and the promotion of well-being in the digital age*. Bangkok: ThaiHealth.

อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าว ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
Identity, Local Wisdom, and Rice Culture of Loomnamchang Community, Mae
Tha District, Lampang Province

¹สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์, ยุทธนา พูนเกิดมะเริง, สหัทธยา วิเศษ, สมพิศ กาติบ,
ปานิสรา เทพรักษ์

¹Somchan Sripraschayanon, Yutthana Poonkirtmarirng, Sahathaya Wises,

Somphit Katip, Panisara Theprak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author's Email: sartsirin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนในจังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษากระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจาง 3) เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก 30 รูป/คน การสนทนากลุ่มย่อย 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1. อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าวมี 6 มิติ ได้แก่ 1) มิติทางพระพุทธศาสนา: ข้าวสำคัญในพิธีกรรมทางศาสนา 2) มิติทางครอบครัว: ครอบครัวปลูกฝังความกตัญญูในเรื่องข้าว 3) มิติทางความเชื่อและพิธีกรรม: ข้าวเกี่ยวข้องกับความเชื่อและการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 4) มิติทางชุมชน: วัฒนธรรมข้าวเป็นรากฐานของสังคมเกษตรกรรม 5) มิติทางประเพณีและวัฒนธรรม: ข้าวสำคัญในประเพณีท้องถิ่น 6) มิติทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: การทำนาอินทรีย์เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการผลิตข้าวในชุมชนมีอยู่ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเตรียมพื้นที่และบำรุงดิน การปรับพื้นที่เพาะปลูก การเพาะต้นกล้าข้าว การดำนาและดูแลต้นข้าว และการเก็บเกี่ยวพร้อมทำบุญข้าว

3. การส่งเสริมวัฒนธรรมข้าวอินทรีย์วิถีพุทธมีอยู่ 5 แนวทาง คือ 1) อนุรักษ์วัฒนธรรมข้าวดั้งเดิม 2) ส่งเสริมพิธีกรรมทางศาสนาเกี่ยวกับข้าว 3) เสริมสร้างพลังชุมชน 4) สร้างคุณค่าข้าวผ่านพิธีกรรมทางพุทธศาสนา 5) ผลักดันนโยบายเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืน

การส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าวช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน โดยเชื่อมโยงความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณีท้องถิ่น ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่าย สร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ส่งเสริมสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; วัฒนธรรมข้าว; ชุมชนลุ่มน้ำจาง

Abstract

The research aims to: 1) study the identity, wisdom, and rice culture of the community in Lampang province; 2) study the process of rice culture production in the Loomnamchang Community; 3) promote the identity, wisdom, and rice culture of Loomnamchang Community in Mae Tha District, Lampang Province. The research tools include document study, in-depth interviews with 30 people, and focus group discussions with 30 participants. Data analysis was performed using content and descriptive analysis methods.

The research findings are as follows: 1. The identity, wisdom, and rice culture consist of six dimensions: 1) Religious Dimension: Rice plays an important role in religious rituals; 2) Family Dimension: Families instill gratitude related to rice; 3) Belief and Ritual Dimension: Rice is associated with beliefs and rituals for blessings from sacred entities; 4) Community Dimension: Rice culture is the foundation of agricultural society; 5) Tradition and Cultural Dimension: Rice is important in local traditions; 6) Nature and Environmental Dimension: Organic rice farming is a way to preserve the environment.

2. The rice production process in the community consists of six steps: 1) seed preparation; 2) soil preparation and fertilization; 3) land preparation for planting; 4) rice seedling cultivation; 5) rice planting and care; 6) rice harvesting along with a rice blessing ceremony.

3. There are five strategies for promoting the Buddhist organic rice culture: 1) Preserve traditional rice culture; 2) Promote religious rituals related to rice; 3) Strengthen community power; 4) Create value for rice through Buddhist rituals; 5) Push for sustainable organic agriculture policies.

The Promoting an identity, wisdom, and rice culture helps to change farming practices by linking beliefs, rituals, and local traditions. This approach reduces costs, creates balance between humans and nature, and promotes sustainable health, economy, society, and the environment.

Keywords: An Identity; Rice Culture; Loomnamchang Community.

บทนำ

การปลูกข้าวถือเป็นอาหารหลักของคนในประเทศไทย และมีพิธีกรรมการปลูกข้าวที่เป็นวัฒนธรรมสะท้อนความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มนุษย์สร้างขึ้นและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อๆ มากลายเป็นเอกลักษณ์ทางสังคม ซึ่งข้าวเป็นองค์รวมของธรรมชาติ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) ที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกายนั้น ข้าวเป็นอาหารหล่อเลี้ยงให้เจริญเติบโต อยู่เย็นเป็นสุข จะหาสิ่งใดอื่นมาหล่อเลี้ยงร่างกายให้เหมือนข้าวไม่มี ขณะที่ด้านจิตใจ ข้าวเป็นสายใยร้อยรัดความสัมพันธ์ถึงกันอย่างลึกซึ้ง ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายตามอุดมการณ์ได้ (Hataichanok Nandhapanich, 2004) จนทำให้สังคมไทยเกิดความเชื่อเกี่ยวกับข้าวที่เป็นแหล่งอาหารหลักมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ ซึ่งการปลูกข้าวจะต้องพึ่งพาธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถกำหนดหรือควบคุมได้ ส่งผลให้ชาวนาเกิดความเชื่อด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวเพื่อเป็นหลักประกันทางด้านจิตใจ โดยมีวัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา ดังนี้

1. เพื่อขอร้องอ้อนวอนต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผี สิ่งลี้ลับหรือเทวดาฟ้าดินต่างๆ ให้ช่วยดูแลรักษาต้นข้าวให้เจริญงอกงามและได้ผลผลิตตามจำนวนที่ต้องการ

2. เพื่อบอกกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประจำอยู่ในธรรมชาติ และขออนุญาตใช้สอยทรัพยากรต่างๆ ในการเพาะปลูก เช่น แม่พระธรณีในการขอใช้พื้นดิน พระแม่คงคาในการขอใช้น้ำ เป็นต้น

3. เพื่อขอขมาต่ออำนาจเหนือธรรมชาติหรือสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้ในการปลูกข้าว

4. เพื่อเสี่ยงทายผลผลิตว่าจะดีหรือไม่ดี มากน้อยเพียงใด และความสบายใจหรือหากเสี่ยงทายแล้วได้ผลที่ไม่ดีจะได้หาทางแก้ไข เช่น บำรุงเพิ่มแร่ธาตุอาหารในดินและต้นข้าว การขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าว เป็นต้น

ความเชื่อและพิธีกรรมการทำนาข้าวจะสัมพันธ์กับแม่โพสพที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คอยดูแล รักษาต้นข้าว และมีกระบวนการผลิตข้าวตั้งแต่ก่อนลงมือปลูกข้าวจนกระทั่งหลังการเก็บเกี่ยวที่ชาวนาจะประกอบพิธีกรรมเพื่อบอกกล่าว ขออนุญาต และขอขมาแม่โพสพ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารอันนำมาซึ่งความสุขของคนในสังคม ซึ่งพิธีกรรมและกระบวนการผลิตข้าวจำแนกตามลักษณะและช่วงเวลาการประกอบพิธีกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. พิธีกรรมก่อนลงมือปลูกข้าว เป็นการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้าน ผีประจำชุมชน หรือผีเมือง เพื่อบอกกล่าวเริ่มต้นปลูกข้าวในปีนั้นๆ และขอให้บุญบารมีช่วยคุ้มครองให้ได้ผลผลิต รวมถึงขอให้ผู้ปลูกมีสุขภาพดีมีเรี่ยวแรงปลูกข้าวจนถึงเก็บเกี่ยว ซึ่งแต่ละภูมิภาคจะมีลักษณะพิธีกรรมคล้ายๆ กัน คือ การนำอาหารมา เช่น สรวงสังเวยผี การนิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เพื่อเป็นสิริมงคล รกรำทำบุญกุศลอุทิศให้แก่บรรพบุรุษ ในกรณีที่ดินไม่ตกต้องตามฤดูกาลจะต้องประกอบพิธีกรรมขอฝน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค เช่น ในภาคอีสานจะมีการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถนซึ่งเป็นผีที่มีอำนาจสูงสุดบนฟ้า ในภาคกลางมีพิธีกรรมแห่นางแมว การบูชาพระคันธราชหรือพระราชพิธีพืชรณรงค์ซึ่งเป็นพิธีหลวง เป็นต้น

2. พิธีกรรมระหว่างปลูกข้าว เริ่มจากพิธีแรกนาเพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับปลูกข้าวและการหว่านเมล็ดหรือก่อนถอนต้นกล้าไปปักดำในแปลงนาจะต้องประกอบพิธีแรกดำนา เพื่อเป็นการบอกกล่าวพระแม่โพสพที่ถือเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่รักษาต้นข้าว เมื่อต้นข้าวกำลังออกรวงตั้งท้องอ่อนๆ จะประกอบพิธีทำขวัญข้าวที่เป็นพิธีทั้งทางพุทธและทางไสยศาสตร์ เพื่อถวายเป็นของต่างๆ บูชาแม่โพสพให้ดูแลรักษาต้นข้าว ไม่ให้ศัตรูพืชชนิดต่างๆ มาทำลาย และหากมีน้ำมากเกินไปจะประกอบพิธีไล่เรือ เพื่อขับไล่ น้ำออกไปไม่ให้ท่วมต้นข้าว

3. พิธีกรรมช่วงเก็บเกี่ยวและได้ผลผลิต มีการบอกกล่าวขออนุญาตเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อเก็บเกี่ยวได้ข้าวแล้วจะประกอบพิธีนวดข้าว การนวดข้าวนั้นจะเอารวงข้าวพาดลงกับพื้นหรือใช้วัวหรือควายมาเหยียบรวง จึงต้องบอกกล่าวขอขมาพระแม่โพสพ เมื่อนำข้าวเปลือกเก็บที่ยุ้งฉางก็ประกอบพิธีเปิดยุ้งหรือเปิดฉาง แล้วนำผลผลิตแรกเก็บเกี่ยวที่ได้ไปทำทานข้าว คือ การนำข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ในครั้งแรกไปทำบุญกับพระสงฆ์ ซึ่งเรียกว่าเทศกาลสารทเดือน 10 หลังจากหมดฤดูทำนาแล้วจะประกอบพิธีกรรมทำขวัญวัว ขวัญควาย เพื่อเป็นการขอบคุณและขอ

ขมา จนกระทั่งการนำผลผลิตข้าวไปขายก็ต้องประกอบพิธีตักข้าว ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสุดท้าย (Thai Studies Journal, 2022)

แม้ว่าประเทศไทยได้รับการยกย่องว่าเป็นประเทศแห่งเกษตรกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยประชากรส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในภาคเกษตรกรรม เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ชาวประมง ฯลฯ แต่ขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตเกษตรกรไทยกลับตกอยู่ในภาวะความยากจน และมุ่งเน้นทำการเกษตรเคมีเพื่อการส่งเสริมการขายเท่านั้น อีกทั้งเกษตรกรสูญเสียการเข้าถึงและการควบคุมปัจจัยด้านการผลิตและกระบวนการผลิตที่ต้องพึ่งพาองค์กรภาครัฐและธุรกิจเอกชนในการจัดหาปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีต่างๆ เกือบทุกด้าน จนเกษตรกรได้กำไรน้อยลงหรือได้เงินไม่แตกต่างจากการขายแรงงานในที่ดินของตนเอง นอกจากนี้ เกษตรเคมีนั้นยังมีผลกระทบหรือผลข้างเคียงอีกมากมาย เช่น ผลกระทบทางด้านสุขภาพของเกษตรกรและสุขภาพของผู้บริโภคอีกด้วย การทำเกษตรเคมีเป็นสาเหตุที่ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ทำลายสิ่งแวดล้อมและทำลายความสมดุลของระบบนิเวศอีกด้วย (Phumisak Rasi, 2016) โดยเฉพาะการทำปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทั่วโลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชและการใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ในประเทศไทยกลุ่มเกษตรกรได้หันมาใช้ปุ๋ยเคมีในตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 และใช้อย่างจริงจังตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา เพราะเมื่อใส่ปุ๋ยเคมีแล้วพืชจะเจริญงอกงามและให้ผลผลิตที่ดีทันที แต่เกษตรกรไม่ทราบว่าจะมีปัญหาติดตามมาอีก 20 - 30 ปีข้างหน้า เพราะใช้ปุ๋ยเคมีมากเกินไปจนทำให้ดินแข็งและเป็นกรดจนดินเสื่อมสภาพ ไม่สามารถปลูกพืชได้ (Manit Kittijungjit, 2012)

การทำเกษตรอินทรีย์ ถือได้ว่าเป็นทางออกสำหรับการทำนาของกลุ่มเกษตรกร เพื่อฟื้นฟูสภาพดินและสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนมาจากการทำเกษตรเคมี เพราะเป้าหมายของการทำเกษตรที่ยั่งยืนจะต้องปลอดภัยทั้งตัวเกษตรกรและผู้บริโภค อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ให้เกิดการเกื้อกูลกันและกัน โดยการใช้เศษพืชเป็นอาหาร สัตว์ และใช้มูลสัตว์ วัตถุอินทรีย์อื่นเป็นสารบำรุงดินไม่ใช่สารเคมีสังเคราะห์ (Sutjai Jongworakitwatana, 2002) รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ในด้านการผลิตพืชผลที่ปลอดภัย ไร้สารตกค้างที่จะเป็นอันตรายต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคและไม่ทำให้ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอีกด้วย (Department of Agriculture, 2000)

ชุมชนกลุ่มแม่น้ำจาง ตำบลบ้านกิว อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเกษตรกรรมอินทรีย์เพื่อบริโภค และเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งน้ำ ความเชื่อ และอัตลักษณ์การผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการสืบทอดและถ่ายทอดสืบต่อกันมา โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคที่ปรากฏในโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ขุดพบเจอเมื่อไม่นาน และได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามแบบโบราณกาลที่ยึดถือปฏิบัติกันมา รวมถึงอัตลักษณ์ด้านการปลูกข้าวสายพันธุ์นาคที่เชื่อมโยงกับความเชื่อด้านพญานาคที่จะช่วยให้การเพาะปลูกได้เกิดความอุดมสมบูรณ์แบบข้าวอินทรีย์ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าว ชุมชนกลุ่มน้ำจาง อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าว กระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าว และส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวของชุมชนกลุ่มน้ำจาง อำเภอมะทะ จังหวัดลำปางที่สะท้อนความเชื่อ ประเพณี คุณค่า และภูมิปัญญาที่เป็นหลักสำคัญในการ

พึ่งพาตนเองและการใช้ชีวิตของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติสมบูรณ์แบบ รวมถึงเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน ความเชื่อ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมในคงอยู่ในชุมชนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนในจังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และ ประชุมกลุ่มย่อย ดังนี้
 - 1.1) การศึกษาเอกสาร โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารที่เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือการวิจัย
 - 1.2) การสำรวจความเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวที่เกิดจากอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าว ชุมชนในจังหวัดลำปาง เพื่อนำไปสู่กระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัด ลำปาง
 - 1.3) สทนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อช่วยระดมความเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวและกระบวนการผลิต ของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
2. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ ชุมชนฮักน้ำจาง บ้านนาแก้วกัว ตำบลบ้านกัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบที่ตระหนักคุณค่าทางภูมิวัฒนธรรม ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วิถีความเป็นอยู่ และการส่งเสริมให้สมาชิกได้หันมาสนใจการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออก 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล สำคัญในเชิงคุณภาพ จำนวน 30 รูป/คน และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประชุมกลุ่ม จำนวน 30 คน
4. คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่การสำรวจความเห็นของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้
 - 5.1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนในจังหวัดลำปาง
 - 5.2) คัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง

5.3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสำรวจความเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนในจังหวัดลำปาง

5.4) การสรุปองค์ความรู้จากการลงพื้นที่และการประมวลภาพนิ่ง

5.5) การเผยแพร่บทความวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

5.6) การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความสอดคล้องอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนในจังหวัดลำปาง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และกระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าว เพื่อนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนในจังหวัดลำปาง จำแนกออกเป็น 6 มิติ คือ

1) มิติด้านพระพุทธรูปศาสนาที่ปรากฏในอัครัญญสูตร โดยข้าววิวัฒนาการจากการบริโภควันดินจนกลายเป็นข้าวสาลีจนเป็นมรดกและวัฒนธรรมของมนุษยชาติ และเหตุการณ์ทางพระพุทธรูปศาสนาที่เหล่าพระมหากษัตริย์และตระกูลศากยวงศ์มีความสัมพันธ์กับข้าว รวมถึงการใช้ข้าวในศาสนพิธีกรรม และพระสงฆ์เปรียบเสมือนนาบุญที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกข้าว (การทำบุญ) สำหรับพุทธศาสนิกชน จนเป็นจารีตการทำบุญแก่พระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

2) มิติด้านครอบครัว ข้าวเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการบ่มเพาะประสบการณ์ คุณค่า ค่านิยม และการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยสถาบันครอบครัวจะเป็นผู้ให้การสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักคุณค่าของข้าวและปลูกฝังคุณธรรมด้านความกตัญญูต่อบุพการีชน กตัญญูต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และกตัญญูต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่แวดล้อม

3) มิติด้านความเชื่อและพิธีกรรม โดยอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นกุสโลบายการอยู่ร่วมกัน รู้จักเผื่อแผ่ ทำความดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความเชื่อและพิธีกรรมจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ยึดคุณพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางจิตใจ และส่งเสริมความกตัญญูกตเวทิตาแก่ชุมชน โดยนำข้าวมาถวายพระสงฆ์ภายหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพการีชนผู้วายชนม์ (2) ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยดลบันดาลให้ปลูกข้าวได้ผลผลิตที่ดี ปราศจากภัยร้ายต่างๆ เช่น การบูชาพญานาค การบูชาพระแม่ธรณี การบูชาเจ้าที่ เลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น

4) มิติชุมชน วัฒนธรรมข้าวเป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมบนพื้นฐานของอาชีพกสิกรรมที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่เป็นภูมิปัญญาในการปลูกข้าว สามารถพึ่งพาตนเอง สร้างชนชั้นหมั่นเพียร ดำรงชีพด้วยความสันโดษ ไม่ฟุ้งเฟ้อและมีปฏิสัมพันธ์อันดีงามในชุมชน

5) มิติด้านประเพณีและวัฒนธรรม ข้าวเป็นรากเหง้าที่มีความสำคัญต่อขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน อาศัยประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นช่วยหล่อหลอมให้เกิดเป็นอัตลักษณ์อันดีงาม โดยวัฒนธรรมข้าว

เชื่อมโยงหลักความกตัญญูต่อเจ้านา (แม่ธรณี) และบรรพบุรุษ เพื่อนำข้าวใหม่มาถวายพระสงฆ์ภายหลังฤดูการเก็บเกี่ยวจนกลายประเพณีเดือน 4 เป้ง ตามหลัก (พิน) หิงไฟพระเจ้าและตานข้าวใหม่ เพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษ และเทวดารักษผู้คุ้มครองให้ผลผลิตเกิดความอุดมสมบูรณ์ และเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

6) มิติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยชาวนาจะต้องตระหนักถึงผลกระทบจากกระบวนการผลิตข้าวตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อป้องกันและรักษาความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน ลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้ รักษาสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติมากกว่าการทำนาเชิงพาณิชย์

2. กระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง มีกระบวนการผลิตข้าวอยู่ 6 ขั้นตอน คือ

1) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ (คัดเลือกพันธุ์ข้าว) ได้แก่ (1.1) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมดิน และ (1.2) การคัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าวที่อุดมสมบูรณ์

2) การเตรียมพื้นที่ โดยการเตรียมพื้นที่ทำนามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ (2.1) การทำคูนนาช่วยปล่อยน้ำเข้าออก เพื่อควบคุมปริมาณน้ำในปริมาณที่พอเหมาะ และมีการจัดวางท่อระบายน้ำออก (2.2) การปรับระดับพื้นที่ให้เท่ากัน เพื่อให้พื้นที่เสมอกัน (2.3) การบำรุงพื้นที่นาดิน โดยไถกลบปอท้องให้เป็นปุ๋ยชีวภาพ

3) การปรับพื้นที่เพาะต้นข้าว ได้แก่ (3.1) ปรับดินให้ร่วนซุยเหมาะสำหรับการเพาะปลูก (3.2) การจัดการน้ำ โดยชุมชนได้ขุดเจาะน้ำบาดาลใช้ในการเกษตร

4) การเพาะต้นกล้าข้าว โดยมีขั้นตอนการเพาะต้นกล้า คือ (4.1) การไถคราดและปรับน้ำในประมาณที่เพียงพอ (4.2) การเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยนำเมล็ดพันธุ์แช่น้ำประมาณ 2 - 3 วัน แล้วนำขึ้นมากัก 1 วัน ก่อนหว่านลงแปลงนา (4.3) การเตรียมน้ำแล้วไถคราดดินให้ร่วนซุยในระดับเสมอกัน ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง แล้วหว่านเมล็ดพันธุ์ (4.4) หว่านเมล็ดพันธุ์ แล้วปล่อยเมล็ดพันธุ์ให้อยู่ในนาประมาณ 1 วันเต็ม ค่อยปล่อยน้ำออก (4.5) การเฝ้าดูการเจริญเติบโตของต้นกล้า 10 - 15 วัน โดยนำน้ำจุลินทรีย์ผสมน้ำพ่นต้นกล้า เมื่อต้นกล้าประมาณ 30 - 45 วัน แล้วค่อยนำไปปักดำ

5) การดำนา โดยชุมชนลุ่มน้ำจางมีขั้นตอน คือ (5.1) ชั่งน้ำในนาเพื่อช่วยให้ดินนิ่ม ไม่แข็ง และง่ายต่อการไถดำ (5.2) การดำนาควรปล่อยน้ำให้เหลือประมาณ 10 - 15 เซนติเมตร (5.3) ไถคราดให้ดินร่วนซุย แล้วปักดำ (5.4) ภายหลังปักดำได้ 15 วัน ควรนำจุลินทรีย์ผสมน้ำพ่นต้นข้าว เพื่อให้ต้นกล้าแข็งแรงและทนต่อศัตรูข้าว (5.5) ดูแลต้นข้าวโดยระดับน้ำอยู่ในระดับที่พอเหมาะ พ่นจุลินทรีย์ทุก 20 วัน จนข้าวตั้งท้องแล้วค่อยงด และ (5.6) การปล่อยน้ำออก เพื่อเตรียมเก็บเกี่ยว

6) การเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะเตรียมอุปกรณ์เกี่ยวข้าวเพื่อตีข้าวและเก็บข้าวขึ้นยุ้งฉาง (รองข้าว) โดยหาถักขมก และชุมชนจะช่วยกันเกี่ยวข้าวโดยเอามือหรือเอววันกัน แล้วนำข้าวมากองรวมกัน ตากให้แห้งประมาณ 1 - 2 สัปดาห์ก่อนนำไปตีข้าวหรือนำข้าวเปลือกขึ้นยุ้งฉางแล้ว รวมถึงการนำข้าวใหม่ไปทำบุญ เรียกว่า “ทานข้าวล้านบาตร” หรือหล่อข้าวบาตร เพื่ออุทิศกุศลแก่เทวดาขุนน้ำปู่ย่าตายาย พ่อแม่ที่เป็นเจ้าไร่นาเดิม

3. การส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง เพื่อขับเคลื่อนวัฒนธรรมข้าวอินทรีย์วิถีพุทธที่เชื่อมโยงคติ ความเชื่อ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนใน

การทำนาเชิงอนุรักษ์ที่ลดค่าใช้จ่าย พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและธรรมชาติ โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมข้าวอินทรีย์วิถีพุทธแบ่งออก 5 อย่าง ได้แก่

1) การอนุรักษ์วัฒนธรรมข้าวดั้งเดิมมุ่งเน้นการทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือนและอาศัยความรู้จากการสืบสานจากบรรพบุรุษมาใช้ในการดูแล รักษา และเสริมสร้างความเจริญเติบโตของต้นข้าว เพื่อลดค่าใช้จ่าย และได้ผลผลิตจากข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกิดประโยชน์ในการผลิตและการบริโภคแก่เกษตรกรด้วย

2) การส่งเสริมวัฒนธรรมข้าวตามภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณีอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ยกย่องและแสดงความกตัญญูคุณพระแม่ 3 พระองค์ คือ พระแม่โพสพ พระแม่คงคา และพระแม่ธรณี ที่เป็นเทพเจ้าในการดลบันดาลด้านการเกษตรตามความเชื่อในท้องถิ่น

3) การเสริมสร้างพลังชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการตระหนักคุณค่าวัฒนธรรมข้าวที่เป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมอันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อม และเป็นแนวทางการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

4) การสร้างคุณค่าวัฒนธรรมข้าวอินทรีย์วิถีพุทธ โดยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วยประเพณีท้องถิ่นที่นำผลผลิตทางการเกษตรมาถวายพระสงฆ์ (เดือน 4 เป็งเหนือ) เพื่ออุทิศกัลปนาผลแก่บรรพบุรุษในการแสดงความกตัญญูและขอบคุณสิ่งศักดิ์ผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

5) การขับเคลื่อนข้าวอินทรีย์วิถีพุทธ โดยสร้างกฎ กติกา และมาตรการที่คอยช่วยเหลือการทำเกษตรอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการผลักดันนโยบายระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติต่อไป ตลอดจนการมาตรการที่สร้างแรงจูงใจการทำข้าวอินทรีย์วิถีพุทธให้ประสบผลสำเร็จและเป็นที่พึงพอใจแก่เกษตรกรในชุมชน

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าว ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง สามารถสังเคราะห์ได้ดังตาราง

มิติที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าว	กระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าว	การส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชน
1. มิติทางด้านพระพุทธศาสนา 2. มิติด้านครอบครัว 3. มิติด้านความเชื่อและพิธีกรรม 4. มิติชุมชน 5. มิติด้านประเพณีและวัฒนธรรม 6. มิติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ทั้งการคัดเลือกพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ข้าว 2. การเตรียมพื้นที่ปลูก ตั้งแต่การจัดการน้ำ พื้นที่และการบำรุงดิน 3. การปรับพื้นที่เพาะต้นข้าวและระบบน้ำ 4. การเพาะต้นกล้าข้าว ตั้งแต่การไถคราด การเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าว การเตรียมน้ำแล้วไถคราดดินให้ร่วนซุย การหว่านเมล็ดพันธุ์ และการเฝ้าดูการเจริญเติบโตของต้นกล้า 5. การดำนา ควรปล่อยน้ำให้เหลือประมาณ 10 – 15 เซนติเมตร การนำจุลินทรีย์ผสมน้ำพ่นต้นข้าว ดูแลต้นข้าวโดยระดับน้ำอยู่ในระดับที่พอเหมาะ 6. การเก็บเกี่ยว จนกระทั่งการนำข้าวใหม่ไปทำบุญ เพื่ออุทิศกุศลแก่เทวดาขุนน้ำปู้ยาดายาย พ่อแม่ที่เป็นเจ้าไร่นาเดิม	1. การอนุรักษ์วัฒนธรรมข้าวดั้งเดิมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแล รักษา และเสริมสร้างความเจริญเติบโตของต้นข้าว 2. การส่งเสริมวัฒนธรรมข้าวตามภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อที่เป็นเครื่องเหนี่ยวจิตใจชุมชนกับธรรมชาติ 3. การเสริมสร้างพลังชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อม 4. การสร้างคุณค่าวัฒนธรรมข้าวอินทรีย์วิถีพุทธ การมุ่งเน้นประโยชน์สุขแก่ผู้ขายและผู้บริโภค และแสดงความกตัญญูผ่านความเชื่อทางพระพุทธศาสนา 5) การขับเคลื่อนข้าวอินทรีย์วิถีพุทธโดยวางมาตรการช่วยในการทำเกษตรอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าว ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง” สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวจะอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยเอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร ซึ่งวัฒนธรรมข้าวในจังหวัดลำปางมีลักษณะเกี่ยวกับข้าวที่สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อเกี่ยวกับการเกิดของมนุษย์และการพัฒนาการของข้าวที่ถือว่าเป็นธรรมนิยม ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของมนุษยชาติ ซึ่งการเพาะปลูกข้าวเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นวัฒนธรรมในชุมชนแต่ละแห่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูธรรมธรรวโรชา อคฺคเตโช และคณะ (2561) ที่กล่าวถึงการบูรณาการพุทธธรรมและภูมิปัญญาทางการเกษตรที่เกิดจากการใช้ภูมิปัญญาอันเกิดจากการบ่มเพาะและสั่งสมจากการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเผยแพร่กัน โดยกลุ่มเกษตรกรได้ยึดหลักศีล 5 และเมตตาธรรมเป็นเครื่องมือต่อการทำ

เกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจถึงการทำการเกษตรอินทรีย์จะสร้างคุณค่าแก่ชุมชน โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวที่คอยให้ความรู้และปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ชัดเกล้าจิตใจให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักความกตัญญูต่อบุพการีชน เคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตในชุมชนตามคติและความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติกันอย่างยาวนาน ทำให้ชุมชนเกิดความอยู่ดีกินดีและสร้างวัฒนธรรมข้าวที่เป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมกลไกที่ต้องพึ่งพาตนเอง เกิดความขยันหมั่นเพียร สันโดษ ไม่ฟุ้งเฟ้อและมีปฏิสัมพันธ์อันดีงามต่อกัน สอดคล้องกับ แก่นศีล กล่าวจน เทพประวิณ จันทรังษ และภูเพียรธรรม กล่าวจน (2565) ที่กล่าวถึงหลักการทำการเกษตรวิถีพุทธที่ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและนำไปสู่การสร้างสุขภาวะแก่ชุมชนทั้งทางด้านร่างกาย คือ การปรับสมดุลร่างกายจนเกิดความแข็งแรง ด้านจิตใจ คือ เข้าใจในกรรมและผลของการกระทำ ด้านสังคม คือ การประพาสดินให้เกิดประโยชน์และช่วยให้เกิดสังคมสันติสุข ด้านปัญญา คือ พัฒนาศักยภาพทางจิตวิญญาณให้จิตใจไร้ทุกข์และเกิดความดีงามที่ยั่งยืน

วัฒนธรรมข้าวตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยชัดเกล้าจิตใจให้ชุมชนเกิดการตระหนักรู้แล้วและพัฒนาตนเองให้เกิดความยั่งยืนในมิติต่างๆ แล้วนั้น ยังสามารถนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้เกษตรกรได้แสดงความกตัญญูต่เวทิตาต่อเจ้านา (แม่ธรณี) และบรรพบุรุษผู้เป็นเจ้าของที่นา โดยการนำผลผลิตภายหลังการเก็บเกี่ยวนำไปถวายแก่พระสงฆ์ที่เป็นเพื่อนาบุญ การกระทำดังกล่าวนำไปสู่การสร้างประเพณีชุมชนที่เรียกว่า เดือน 4 เบ้ง ตานหัว (พิน) หิงไฟพระเจ้าและตานข้าวใหม่ เพื่ออุทิศส่วนบุญแก่ผู้วายชนม์ เทพบุตร เทพธิดา เจ้าแม่ธรณี เจ้าที่เจ้าทาง และสิ่งศักดิ์ทั้งหลายที่ช่วยให้ผลผลิตทางการเกษตรในแต่ละครั้ง นอกจากนั้น เกษตรกรรมที่ดีจะต้องสร้างความอุดมสมบูรณ์แก่สิ่งแวดล้อม เพื่อดูแล ป้องกันและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธเป็นการทำการเกษตรกรรมที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้ รักษาสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติสอดคล้องกับ พหุ คักคิ คะทศน์ และพุมิสรค์ เครือคำ (2560) ที่ได้กล่าวถึงการเลือกทำการเกษตรที่เหมาะสมกับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ โดยสาเหตุการเลือกทำการเกษตรเคมีเพราะปัจจัยทางด้านความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการผลิตในจำนวนมากและรองรับความต้องการของตลาด ขณะที่ทำการเกษตรแบบอินทรีย์มุ่งเน้นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย รักษาความสมดุลทางธรรมชาติ ทำให้การทำการเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดลำปางโดยรวมยังมุ่งเน้นการทำการเกษตรเคมีเพื่อการค้าขายและรองรับความต้องการแก่ผู้บริโภค แต่ขณะเดียวกันก็มีบางพื้นที่ที่ให้ความสำคัญของการทำการเกษตรอินทรีย์ที่ตระหนักถึงการผลิตเพื่อการบริโภค เหลือจากการบริโภคจึงนำไปสู่การขายเป็นผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษต่อไป

2. กระบวนการผลิตวัฒนธรรมข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ได้รับการถ่ายทอดวิชาการด้านการเพาะปลูกข้าวที่ยึดถือสืบต่อกันมา โดยเฉพาะกลุ่มชุมชนลุ่มน้ำจางที่มุ่งเน้นการทำการเกษตรอินทรีย์ที่มีขั้นตอนการเพาะปลูกตั้งแต่การเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับดินและเป็นเมล็ดพันธุ์ที่อุดมสมบูรณ์กับพื้นที่สอดคล้องกับ ชุตินา เมฆวัน (2563) ที่ได้กล่าวถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ข้าวพื้นบ้านที่จะต้องคัดเลือกและเก็บรักษาพันธุ์ การเตรียมการปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา และการแปรรูปข้าว โดยอาศัยภูมิปัญญาของชุมชนและเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยพื้นที่ชุมชนลุ่มน้ำจางมีการจัดการพื้นที่ทำนาโดยการสร้างคูคันนาเพื่อช่วยปล่อยน้ำเข้าและออก ปรับพื้นที่นาให้เสมอกัน และมีการบำรุงหน้าดินโดยการใส่ปุ๋ยชีวภาพจาก

การไถ่กลบปอเพื่อก่อนการเพาะปลูกข้าว เพื่อให้พื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ มีแร่ธาตุและประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยบำรุงต้นข้าวด้วย ตลอดจนการนำความรู้ที่กลุ่มได้รับการจากอบรมในการทำปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นน้ำหมักสำหรับการบำรุงต้นข้าว สอดคล้องกับ กลิ่นสุคนธ์ มาสอน สุภาพร คำสุกร และอิศเรศ จิณฤทธิ์ (2564) ได้ศึกษาการบริหารวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์และข้าวอินทรีย์ที่เน้นให้ความรู้ด้านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และเพิ่มทักษะการผสมปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้แทนปุ๋ยเคมีและสารเคมีปราบศัตรูพืช พัฒนาดินให้ร่วนซุยและการจัดการน้ำที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกข้าว โดยชุมชนลุ่มน้ำจางได้ขุดเจาะบาดาลใช้ในการเกษตร เพื่อให้มีน้ำใช้และเพียงพอต่อการปลูกข้าว โดยเฉพาะช่วยการไถ่กลบดินสำหรับการหว่านกล้า และการเฝ้าดูน้ำให้มีปริมาณที่เหมาะสมเพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าวและลดปัญหาภาวะโลกร้อน รวมถึงการนำน้ำหมักจุลินทรีย์ผสมน้ำพ่นต้นกล้าให้แข็งแรงและทนต่อศัตรูข้าวทุก 20 วัน จนข้าวตั้งท้องแล้วค่อยงด และปล่อยน้ำออกสำหรับเตรียมการเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งกรรมวิธีการผลิตข้าวดังกล่าว เพื่อให้เกิดผลผลิตปลอดภัย ปราศจากสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีรนนท์ วรรณศิริ และบำเพ็ญ พงศ์เพชรดิถ (2561) ที่ศึกษาภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์และใช้สารเคมี โดยกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จะมีสุขภาพแข็งแรงกว่ากลุ่มใช้สารเคมี และกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีจะปัญหาสุขภาพจิต สังคมและเศรษฐกิจน้อยกว่ากลุ่มใช้สารเคมี ซึ่งกลุ่มชุมชนลุ่มน้ำจางก็ตระหนักถึงปัญหาทางด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อผลักดันการประกอบอาชีพกสิกรรมแบบอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเกิดการพัฒนายั่งยืนแก่ชุมชน สอดคล้องกับ กิตติพงษ์ พิพิธกุล (2563) ที่ศึกษาเกษตรกรอินทรีย์วิถีสู่สังคมเกษตรยั่งยืน : ยุทธศาสตร์พัฒนาข้าวอินทรีย์ที่มุ่งเน้นการตระหนักถึงความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร และเป็นโอกาสของผลิตผลเกษตรกรอินทรีย์ที่สามารถสร้างรายได้และความมั่นคงในการทำเกษตรแบบยั่งยืน ตลอดจนถึงการสร้างความสมดุลแก่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน นอกจากนี้การเก็บเกี่ยวตามวิถีวัฒนธรรมข้าวของชุมชนจะตระหนักถึงวันดี วันเสีย และการช่วยเหลือกันและกัน (เอามื้อ) ตั้งแต่การเกี่ยวข้าว การตีข้าว และเก็บข้าวถึงยุ้งฉาง ตลอดจนการร่วมกันบำเพ็ญบุญในการถวายข้าวใหม่ที่เราเรียกว่า “ทานข้าวล้านบาตร” หรือหล่อข้าวบาตร เพื่ออุทิศกุศลแก่เทวดาขุนน้ำป๋ายต่ายาย พ่อแม่ที่เป็นเจ้าไร่นาเดิม ซึ่งถือว่าการสืบสานวัฒนธรรมข้าวที่ชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3. การส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อขับเคลื่อนข้าวอินทรีย์วิถีพุทธที่เป็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนลุ่มน้ำจางที่เชื่อมโยงคติ ความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณีในท้องถิ่นที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งการส่งเสริมวัฒนธรรมข้าวอินทรีย์วิถีพุทธจะต้องเริ่มจากการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมข้าวดั้งเดิม มุ่งเน้นการทำนาเพื่อการบริโภคที่เกิดจากการสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สามารถลดค่าใช้จ่าย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ ปุริวิชญ์ พิตยาภินันท์ และอุไรวรรณ ทองแกมแก้ว (2561) ที่ศึกษาการข้าวเคมีสู่นาข้าวอินทรีย์วิถีพอเพียงที่เกิดจากการปรับทิศทางการทำนาเคมีที่เป็นมูลเหตุของภาระหนี้สิน ปัญหาสุขภาพ ความเสื่อมโทรมของดิน ขณะที่การส่งเสริมการทำนาข้าวอินทรีย์เพื่อผลิตข้าวสำหรับการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก และไม่ผลิตจนเกินความสามารถตนเอง จนทำให้เกษตรกรได้หันมาทำนาข้าวอินทรีย์ โดยอาศัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณีอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในชุมชน เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นพลังชุมชนแบบมีส่วนร่วมอันนำไปสู่การพัฒนาวิถีชีวิตให้เกิดความยั่งยืนที่ทำให้ชุมชนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

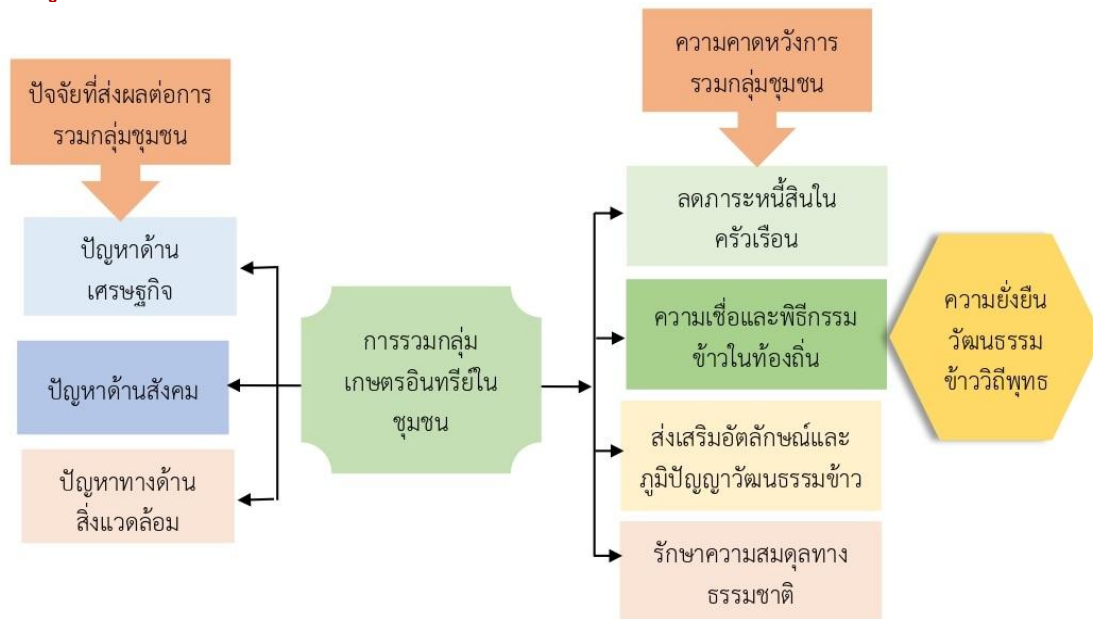
การทำเกษตรที่มุ่งเน้นความสุขและความสมดุลมากกว่าการทำเกษตรแบบเคมีที่มุ่งเน้นการพาณิชย์เพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับ อุทิศ ทาหอม สำราญ ฐระตา และเคนศ วงษา (2562) ที่ศึกษาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มเกษตรกรชุมชนร่วมกันทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อช่วยย่อยสลายซากพืช ซากสัตว์ ลดแก๊สไข่เน่า สร้างธาตุอาหารให้พืช เสริมรากผักผลไม้ให้แข็งแรง การรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการฟื้นฟูสภาพดินให้มีธาตุอาหารเพียงพอต่อการเพาะปลูก ลดต้นทุนการผลิตและส่งผลให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีหันมาใส่ใจและพึ่งตนเองในการทำเกษตรกรรมในอนาคตให้เกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามประเพณีล้านนาการถวายข้าวใหม่แก่พระสงฆ์ (เดือน 4 เบ็ญเหนือ) เพื่ออุทิศถวายเป็นผลแก่บรรพบุรุษและขอบคุณสิ่งศักดิ์ผ่านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนานั้นยังสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าววิถีพุทธในจังหวัดลำปาง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ พระครูวินัยธรรมรณญาณวโร และคณะ (2564) ที่ศึกษาการเกษตรเชิงพุทธกับแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจ โดยการนำหลักธรรมมาใช้แก้ปัญหา เช่น หลักกฐฐธรรมมีกัตตะประโยชน์ หลักคำสอนที่เน้นการสร้างประโยชน์สุขในการดำเนินชีวิต ทั้งการขยันหมั่นเพียร การเก็บรักษาทรัพย์ การคบหามิตรที่ดี และการเลี้ยงชีพชอบ ตลอดจนหลักคำสอนด้านอื่นๆ อาทิ เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 ฯลฯ ที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้และทำให้ลดปัญหาของอาชีพเกษตรกรรมอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมและการผลักดันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งการสร้างกฎ กติกา ระเบียบและมาตรการต่างๆ ทั้งในแง่การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และข้อละวางโทษต่างๆ ที่เป็นผลกระทบจากการทำเกษตรเคมี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้หันมาใส่ใจต่อการนำความรู้ท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเพาะปลูกข้าว สอดคล้องกับ นันทินา ดำรงวัฒนกุล และคณะ (2564 : 255 – 269) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาข้าวอัตลักษณ์ลำปางโดยจะต้องมีการขับเคลื่อนร่วมกันในระดับชุมชน ได้แก่ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชนด้านการปลูกข้าว กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้ประกอบการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมข้าวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่สะท้อนภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง อีกทั้งยังเป็นการทำเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นให้เป็นชุมชนสีเขียวที่สร้างความสมดุลทางธรรมชาติให้กลับคืนสู่สังคม และเป็นแนวทางการพัฒนาวิถีชีวิตของกลุ่มเกษตรกรให้เกิดความสุขภาวะทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์และปัญญาในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่อไปได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมข้าวในชุมชนลุ่มน้ำจาง

สังเคราะห์โดย : สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ และคณะ

จะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าว ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีลักษณะดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรวมกลุ่มชุมชน ปกติชุมชนจะปลูกข้าวที่ใช้สารเคมีและทำนาเชิงพาณิชย์ ที่เน้นกำไรในการผลิตข้าวตามกระแสสังคมโลกทุนนิยม จนส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ คุณค่าและภูมิปัญญาการปลูกข้าวของชุมชนอยู่ 3 ด้าน ได้แก่

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรต้องแบกรับภาระหนี้สินเนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งบางครั้งไม่สามารถทำกำไรได้ตามที่คาดหวัง

ด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเน้นการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ เกิดสังคมเห็นแก่ตัว เอารอดเอาเปรียบกัน เกิดการแตกแยก เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และส่งผลต่อวัฒนธรรมข้าวที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน

2. ความคาดหวังการรวมกลุ่มชุมชน โดยชุมชนลุ่มน้ำจางเริ่มตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้และได้รวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมุ่งเน้นเป้าหมายดังนี้:

ลดภาระหนี้สิน การทำเกษตรอินทรีย์ช่วยให้เกษตรกรลดการพึ่งพาสารเคมีและเครื่องจักร ซึ่งลดค่าใช้จ่ายและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ความเชื่อและพิธีกรรมข้าวในท้องถิ่น ที่เป็นสัญลักษณ์ของ ความศรัทธา เอกลักษณ์ และปัญญาของชุมชนที่ช่วยรักษาความยั่งยืนของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ส่งเสริมอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าว เช่น การใช้พืชสมุนไพรในการบำรุงต้นข้าวและป้องกันแมลง

รักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การทำเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธมุ่งรักษาความสมดุลระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ

3. ความยั่งยืนของวัฒนธรรมข้าววิถีพุทธ การทำเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธไม่เพียงแต่ช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ แต่ยังส่งเสริมสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ สร้างความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืน

อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจางมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธ ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างความสมดุลระหว่างการดำรงชีวิตกับธรรมชาติ ทำให้เกิดความยั่งยืนทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมสุขภาพและความสุขของสมาชิกในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นควรมีแผนงานและนโยบายส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ที่สร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเป็นแนวทางการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการเกษตร อีกทั้งได้ผลผลิตที่เกิดประโยชน์ ปราศจากการตกค้างของสารเคมี และเกิดความสมดุลแก่มนุษย์และธรรมชาติอย่างแท้จริง

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับท้องถิ่นควรมีกฎ ระเบียบ และนโยบายควบคุมการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาด้านการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นเพื่อช่วยดูแล รักษา และเสริมสร้างต้นข้าว รวมถึงการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมข้าวที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าวที่ใช้ภูมิปัญญาเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งและสร้างชุมชนที่ยั่งยืนที่สามารถจัดปัญหาด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2) การวิจัยเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมข้าวท้องถิ่นสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้แก่ชุมชนได้อย่างแท้จริง

References

- Chutima Mekhawan. (2020). Guidelines for adding value to indigenous rice products corresponding to contemporary consumer contexts in Rasi Salai District, Sisaket Province. *Journal of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University*, 12(1), 152–179.
- Department of Agriculture. (2000). Standards for organic crop production in Thailand. Bangkok: Department of Agriculture.
- Kaensil Klajon, Theppravin Chanraeng, & Phuphiendham Klajon. (2022). Buddhist organic farming in the Medical Dhamma Foundation of Thailand: A case study of Phupha Fha Nam Community, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. *Philosophical Hermitage Journal*, 4(1), 76–89.
- Kittipong Phiphitkul. (2020). Organic agriculture: A pathway to a sustainable agrarian society—Strategy for developing organic rice. *Journal of Academics and Research, Northeastern University*, 10(1), 116–130.
- Klin-sukon Masorn, Supaporn Kasuk, & Isaret Jinrit. (2021). Management of a community enterprise group producing organic fertilizer and organic rice: A case study of Tha Si-Nong Samran Village, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Buddhist Wisdom Development*, 5(2), 187–195.
- Manit Kittijungjit. (2012). Sufficiency economy: A way of life in balance. Bangkok: Saengchan Printing.
- Nandapanich, Hataichanok. (2004). A study of ecological and environmental impacts from modern rice cultivation culture. (Research report). Faculty of Science and Technology, Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Office of Policy and Planning, Ministry of Defence. (2023). Action plan for national security capacity development (2023–2027). Bangkok: Office of the Permanent Secretary for Defence.
- Pahol Sakkatkatat & Puttisans Kruakhum. (2017). Factors associated with farmers' choice to engage in chemical or organic farming in Chiang Mai Province. *Journal of Agricultural Research and Academic Promotion, Maejo University*, 34(2), 66–77.
- Phakkaphon Sanitsom & Manwipha Intrathat. (2016). Desired military leadership characteristics of graduates from Navamindrachiraj Royal Thai Air Force Academy: A case study of academic year 2014. *Air Force Academy Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(4), 153–164.

- Phattanasophon, Rattana. (2021). Military leadership of unit commanders in the new normal situation in Nan Province (Unpublished individual research report). Army Command and General Staff College.
- Phra Kru Vinayadhorn, Yanavaro, & colleagues. (2018). Integration of Buddhist dhamma and agricultural wisdom in organic farming communities. *Journal of Buddhist Studies*, Chulalongkorn University, 25(1), 48–54.
- Phra Kru Vinayadhorn, Yanavaro, & colleagues. (2021). Buddhist agriculture and approaches to economic problem solving. *Panyapathan Social Sciences Journal*, 3(1), 37–48.
- Phurawich Pityaphinan & Uraiwan Thongkaemkaew. (2018). From chemical to sufficiency-oriented organic rice: Lessons from Sangyod rice cultivation in Phatthalung Province. *Journal of Community Development Research (Humanities & Social Sciences)*, 11(4), 64–74.
- Rasi, Phumisak. (2016). *Agriculture 4.0*. Bangkok: Office of Agricultural Economics.
- Royal Household Bureau. (2019). Royal address at the sword presentation and graduation ceremony for graduates of military academies, Phramongkutklao College of Medicine, and international military institutions, Academic Year 2018. Retrieved February 2, 2025, from <https://www.royaloffice.th/wp-content/uploads/2022/07/T0330-4.pdf>
- Sutjai Jongworakitwatana. (2002). A study of production and marketing economics for organic vegetable cultivation. *Agricultural Economic News*, 45(551), 6–14.
- Thai Studies Journal. (2022). Traditions and rituals related to rice cultivation. Retrieved November 25, 2022, from [http://www.thaistudies.chula.ac.th/...](http://www.thaistudies.chula.ac.th/)
- Theeranut Wannsiri & Bamphen Phongpetchadit. (2018). Health status of farmers practicing organic and chemical rice cultivation in Nakhon Pathom Province. *Journal of Research & Development, Valaya Alongkorn under Royal Patronage (Humanities & Social Sciences)*, 13(2), 218–228.

ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร: ในฐานะเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร
เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

THE COMMUNICATION ABOUT THE TRI-SIKKHA IN SĀMAÑÑAPHALA-SUTTA
THROUGH THE APPLICATION FOR SELF-LEARNING.

¹พระสมุห์ประเสริฐชัย ธมฺมธีโร (แซ่อึ้ง), ผศ. ดร.บุญเลิศ โอธสุ

¹Phra Samuh Prasertchai Dhammathiro (Saeng-Ung)), Asst. Prof. Dr. Boonlert Oadsu

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author's kprasertchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) เพื่อนำเสนอไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร: ในฐานะเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นบทความที่ได้ศึกษาเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร โดยเก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำราหนังสือ งานวิจัยและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1. เนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร เป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่สามารถศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน เป็นแนวทางใหม่ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและครบถ้วนตามหลักพระพุทธศาสนา เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการกระจายองค์ความรู้และปลูกฝังหลักธรรมให้กับเยาวชนในยุคดิจิทัล การนำไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสาระสำคัญของพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นเป็นหลัก ผู้เรียนสามารถวางแผน จัดกระบวนการเรียนรู้ และกำหนดแนวทางการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการเป็นการแสวงหาความรู้ที่ทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีความกระหายใคร่รู้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตโดยไม่ต้องมีใครมาบังคับ

2. ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร: ในฐานะเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาแอปพลิเคชันที่สื่อสารหลักไตรสิกขาได้อย่างถูกต้องและน่าสนใจเป็นความท้าทายที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและการออกแบบสื่อที่ดี การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบแอปพลิเคชัน

คำสำคัญ : ไตรสิกขา; พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร; การเรียนรู้ด้วยตนเอง; แอปพลิเคชันธรรมะ.

Abstract

This article has two objectives: 1) to study the content of the Threefold Training in the Samaññaphala Sutta for self-learning and 2) to present the communication of the Threefold Training in the Samaññaphala Sutta through an application for self-learning. This is a qualitative research focusing on documentary study, collecting data from the Tipitaka, textbooks, books, research papers, and other related documents, analyzing content data and presenting descriptive analytical data.

The research findings are as follows:

1. The content of the Threefold Training in the Samaññaphala Sutta is a Buddhist communication innovation that can be studied through applications, offering a new approach that can help learners develop a balanced and comprehensive quality of life in accordance with Buddhist principles. Technology plays an important role in disseminating knowledge and instilling Buddhist principles in youth in the digital age. Applying the Threefold Training through modern learning media helps learners access the essence of Buddhism more easily and gain maximum benefits in daily life. Self-learning is a process where learners continuously seek knowledge by themselves without primarily relying on others. Learners can plan, organize the learning process, and determine their own educational approaches in line with their goals. This is a pursuit of knowledge that enables individuals to live quality lives in society, maintain a thirst for knowledge, and learn throughout life without compulsion.

2. The Threefold Training in the Samaññaphala Sutta as a Buddhist communication innovation for self-directed learning can develop applications that communicate the principles of the Threefold Training is a challenge that requires knowledge and understanding of Buddhist principles and good media design. Creating motivation for learners to learn and practice according to the Threefold Training principles is a key consideration in application design.

Keywords : Threefold Training; Buddhist innovation in communication; Self-Learning; Dhamma Application.

บทนำ

ปัจจุบันการเคลื่อนไหวก้าวหน้าของสังคมเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะการสื่อสารนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ในทุก ๆ ระดับ ไม่มีใครอยู่ได้โดยปราศจากการสื่อสาร ยิ่งไปกว่านั้นปัจจุบันระบบการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก เหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต และความรู้ต่าง ๆ รอบโลกเราสามารถศึกษาเรียนรู้ได้อย่างง่ายดายผ่านเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยี

(Social Media) เรียนรู้ สื่อสารกันในสังคมปัจจุบัน ได้อย่างถูกต้องถูกเวลา อย่างเหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์ ด้วยสารหรือข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริง ครบถ้วน และมีประโยชน์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญเป็นปัจจัยความสำเร็จในทุก ๆ กิจกรรมของการดำเนินชีวิต

วิธีการสื่อสารของพระพุทธเจ้าว่าโดยสรุปพบว่ามีอยู่ 2 รูปแบบ คือ แบบที่หนึ่งเรียกว่า “ธรรมาธิฐาน” การสื่อสารโดยเน้นที่ตัวสารหรือธรรมเป็นสำคัญ วิธีนี้จะเหมาะกับผู้รับสารกลุ่มอุคฆฏิกัตถุญญ หรือ ธรรมปมาณิกา หรือว่าในปัจจุบันอาจเรียกว่ากลุ่มนักวิชาการผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมามากเป็นพหูสูตร มีข้อมูลเยอะ และแบบที่สองเรียกว่า “บุคลาธิฐาน” เป็นรูปแบบวิธีการสื่อสารพุทธธรรมที่เน้นผู้รับเป็นสำคัญ ผู้สื่อต้องรู้จักผู้รับเป็นอย่างดีสามารถสื่อสารได้ตรงกับจริตผู้รับ สื่อสารสิ่งที่ผู้รับคุ้นเคยได้ฟังแล้วก็สามารถเข้าใจได้โดยง่ายคิดเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ทันที เป็นวิธีการสื่อสารที่ผู้เขียนเห็นว่าเหมาะกับผู้รับทุกกลุ่มทุกประเภท แต่เป็นวิธีการที่ผู้สื่อสารต้องเตรียมพร้อมมากเพราะต้องวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ออกบอกให้ถูกว่ากลุ่มเป้าหมายคือผู้รับสารนั้นมีพื้นความรู้ ระบบสังคมวัฒนธรรม ทักษะคติ รวมถึงทักษะการสื่อสารเป็นอย่างไรแต่อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาได้วางหลักการวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไว้ 5 ประการ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) คือ 1) สื่อสารพุทธธรรมไปตามลำดับไม่ดัดจริตให้สับสน หรือขาดความ 2) สื่อสารชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้ผู้รับสารเข้าใจ 3) สื่อสารสั่งสอนด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับสาร 4) ไม่สื่อสารพุทธธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ 5) ไม่สื่อสารพุทธธรรมกระทบตนและผู้อื่น คือ ไม่ยกตน ไม่เลียดสีข่มขู่ผู้อื่น และนอกจากนี้ยังมีอีก วิธีที่เป็นแบบแผนของการสื่อสารของพระพุทธเจ้า 4 ประการมีคำเรียกสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้งกล้า ร่าเริง เป็นพุทธลีลาการสื่อสาร 4 ส. คือ 1) สันทิสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนเหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา 2) สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วยการชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปใช้ 3) สมุตเตชนา ร้าใจให้แกล้งกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกใจให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จ 4) สัมปหังสนา ขโลมใจให้เข้มขึ้น ร้าใจ เบิกบาน ไม่เปื้อนและเปี่ยมด้วยความหวัง

การสื่อสารนั้นนับเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการพัฒนามนุษย์ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญมากกับการพัฒนามนุษย์ เห็นได้จากพุทธพจน์ว่า ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสฺสุ โยติวากฺยณฺติ ติกฺขติ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ในหมู่มนุษย์ คนที่อดกลั้นถ้อยคำล่วงเกินได้ ชื่อว่าเป็นผู้ฝึกตนได้แล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) พระพุทธเจ้าเองทำหน้าที่ในฐานะเป็นพระศาสดา พระองค์ทำการสื่อสารหลักการดำเนินชีวิตที่ดีที่พระองค์ทรงค้นพบ ผ่านมาแล้วกว่า 2,600 ปี ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พระองค์ประสบความสำเร็จในการทำให้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาดำรงมั่นคงราบจนปัจจุบันก็คือการสื่อสารที่ทรงประสิทธิภาพมาก

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงวิธีที่จะช่วยให้เกิดปัญญาด้วยการฝึกอบรมจิตใจเพื่อให้เกิดปัญญา ปัญญาที่ว่านี้อยู่ในพระสัทธรรมที่พระพุทธองค์ทรงนำมาเปิดเผยแผ่ตรัสสอน แสดงแก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย ปัญญาเป็นเครื่องช่วยให้พ้นจากความทุกข์ ปัญญาเป็นเครื่องช่วยให้ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอันหาที่สุดมิได้ นี่คือจุดหมายปลายทางสำหรับทุกคน คือ พระนิพพาน เครื่องช่วยนำทางไปสู่การบรรลุนิพพานได้นั่นก็คือ การศึกษาการศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการพัฒนาปัญญาของมนุษย์ในพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศึกษา

สิกขา หรือ ศีกษา หมายถึง ปฏิบัติ หรือข้อปฏิบัติ หรือกระบวนการที่พัฒนามนุษย์มี 3 อย่าง ได้แก่ สีสสิกขา (ศีกษาเรื่องศีล) จิตตสิกขา (ศีกษาเรื่องจิต) และปัญญาสิกขา (ศีกษาเรื่องปัญญา) (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) หรือเรียกว่า ไตรสิกขา เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ และปัญญาไตรสิกขานี้จึงเป็นกระบวนการพัฒนาทั้งทางด้านกาย ใจ และสติปัญญาของมนุษย์อย่างครบถ้วน งามดี และความประเสริฐของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความรู้ การฝึกฝนอบรม และพัฒนาตน

การศึกษาเป็นสาระของการปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติที่นันทันเรียกว่า สิกขา อันได้แก่ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นระบบการปฏิบัติธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์มีขอบเขตครอบคลุมมรรคทั้งหมด และเป็นการนำเอาเนื้อหาของมรรคไปใช้อย่างหมดสิ้นจบบริบูรณ์ จึงเป็นหมวดธรรมมาตรฐานสำหรับแสดงหลักการปฏิบัติธรรมและมักใช้เป็นแม่บทในการบรรยายวิธีปฏิบัติธรรม (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2015)

คำว่า ไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 แปลว่า ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักการสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัด อบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1999) และมีความหมายคล้ายคำว่า “ภาวนา” ซึ่งแปลว่า การทำให้เกิด การทำให้มีให้เป็น การทำให้เจริญ การเพิ่มพูนการอบรม หรือฝึกอบรม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งหากนำหลักไตรสิกขาเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้จึงถือว่า เป็นนวัตกรรมด้านวิธีการที่น่าพอใจที่เคยใช้แล้วในอดีตมาปรับปรุงใหม่ให้ดีขึ้น เพื่อใช้พัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษานั้นต้องเป็นกระบวนการที่เกิดจากการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและให้เกิดขึ้นในตนมนุษย์เองด้วยการลงมือปฏิบัติจนให้เกิดเห็นคุณค่าและความสำคัญ และมีความเลื่อมใสศรัทธาในการที่จะประพฤติตามคำสอนนั้นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้นั้นเกิดปัญญาเช่นนี้ ผู้เรียนหรือ ผู้รับการฝึกฝนอบรมจะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้สร้างปัญญาให้เกิดแก่ตน ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ได้ลงมือกระทำเอง และปฏิบัติเองให้มากที่สุด เพราะเน้นระบบการศึกษาที่ทำให้มนุษย์มีการเรียนรู้อย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ มีระเบียบในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเกื้อกูล พัฒนาจิตใจมีคุณธรรมมีสภาพจิตใจที่สงบสุข และพัฒนาองค์ความรู้ให้ถึงสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีเป้าหมายสุดท้ายคือ คุณภาพชีวิตที่ดีมีคุณค่าทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม และยังเป็นชีวิตที่อุดมด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาอย่างแท้จริง (Witthaya Thongdee, 2012) ซึ่งเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนในทางพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) มีพฤติกรรมดี (ศีล) 2) มีจิตใจดีหรือมีคุณธรรม (สมาธิ) 3) มีปัญญาดี (ปัญญา) นี่คือนัยของไตรสิกขานั่นเอง

แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการใช้สื่อสมัยใหม่ (New Media) ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างคุณค่าทางการเรียนรู้ได้มาก เนื่องจากเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านทางโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟนบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์แอปพลิเคชันเป็นซอฟต์แวร์ประเภทหนึ่งช่วยให้เราสามารถกระทำบางอย่างได้ตามความต้องการ แอปพลิเคชันที่ทำงานบนเครื่องอุปกรณ์พกพา เรียกว่า โมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Applications) อาจเป็นโปรแกรม เกม รูปแบบคำสั่ง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกบนสมาร์ตโฟน ทำให้มีการพัฒนา

แอปพลิเคชันต่างๆ มากขึ้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งปัจจุบันแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีให้เลือกใช้และดาวน์โหลดกันอย่างมากมาย ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดและติดตั้งลงในสมาร์ทโฟนได้ง่าย ซึ่งการใช้งานครั้งต่อไปผู้ใช้สามารถศึกษาเนื้อหาได้เลยโดยไม่ต้องทำการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมนั้น ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น (Chayatee Ngaorangsee, 2017)

ปัจจุบันแอปพลิเคชันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคอนเทนต์หรือเนื้อหาไปสู่ผู้ใช้งานผ่านโซเชียลมีเดีย เป็นโปรแกรมที่ทำงานบนสมาร์ทโฟน อาจเป็นโปรแกรมที่เป็นเกมส์ รูปแบบคำสั่งหรือ สิ่งอำนวยความสะดวกบนสมาร์ทโฟน ทำให้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันต่างๆ มากขึ้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน นอกจากนี้ยังสามารถปรับและ ออกแบบแอปพลิเคชันได้อย่างอิสระให้เหมาะสมกับการใช้งานมากยิ่งขึ้น จึงเหมาะสำหรับนำมาประยุกต์ใช้งาน ด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Damrongrit Chantra, 2020) แอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนมีให้เลือกใช้และดาวน์โหลดกันอย่างมากมาย ผู้ใช้ สามารถดาวน์โหลดและติดตั้งลงในเครื่อง เป็นการขยายขอบเขตการเรียนรู้ ออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นสมาร์ทโฟนจึงเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย และเข้าไปถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยไม่ว่าจะอยู่ในชนบท ห่างไกล แค่นี้ก็ตาม สมาร์ทโฟนจึงกลายเป็นช่องทางใหม่ที่เปลี่ยนรูปแบบ และกระจายความรู้ให้สามารถเข้าถึงได้ทันทีทุกที่ทุกเวลา (Phattharamat Chanthet and Sakkachai Tangwanwit, 2020)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้สนใจการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากแอปพลิเคชันเป็นสื่อการสอนที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในสภาวะการณ์ปัจจุบัน มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นสื่อที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้ได้เข้ามาศึกษา อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจในหลักธรรมไตรสิกขา 3 ในสามัญญผลสูตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด สำหรับศึกษาคือฝึกหัด อบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพานและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายกระดับจิตใจให้สูงขึ้นสามารถนำความรู้หรือสิ่งที่ปลูกฝังไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. เพื่อนำเสนอการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสามัญญผลสูตรและหลักไตรสิกขา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักคำสอนดั้งเดิมในพระพุทธศาสนา ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมินี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาหลักไตรสิกขาอย่างลึกซึ้ง

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิต่างๆ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา งานวิจัย ตำรา บทความ และเอกสารวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับไตรสิกขา สามัญญผลสูตร การเรียนรู้ด้วยตนเอง แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และการสื่อสารหลักธรรมในยุคนดิจิทัล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ความสำเร็จและสังเคราะห์ข้อมูล โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ในด้านข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปข้อค้นพบและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแนวทางการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน และได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้หลักไตรสิกขาด้วยตนเองต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร ประกอบด้วยหลักการศึกษา 3 ด้าน คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน โดยสามัญญผลสูตรได้อธิบายถึงหลักธรรมที่สร้างความเป็นสมณะ ๑๐ อย่าง ที่ครอบคลุมหลักไตรสิกขา

2. องค์ประกอบของไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร ได้แก่

1) อธิศีลสิกขา (ศีล) คือ การฝึกอบรมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้อยู่ในศีลธรรม

2) อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่นและสงบ โดยอาศัยสมถกรรมฐานและวิปัสสนา

กรรมฐาน

3) อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) คือ การพัฒนาปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งและเข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้ง

3. การศึกษาเรื่องไตรสิกขาผ่านสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและครบถ้วนตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถวางแผน จัดกระบวนการเรียนรู้ และกำหนดแนวทางการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ

4. สามัญญผลสูตรแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนาทั้งทางด้านกายใจ และสติปัญญาของมนุษย์อย่างครบถ้วน เปรียบเสมือนเครื่องช่วยนำทางไปสู่จุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

5. ความสำคัญของไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรคือการเป็นแนวทางการศึกษาและพัฒนาตนเองที่พระพุทธองค์ทรงสอน โดยมีสาระสำคัญคือ การกำจัดกิเลส ช่วยขจัดภวตัณหา นำไปสู่ความหลุดพ้น และเป็นแก่นแท้ของพระธรรมวินัย ผู้ที่ปฏิบัติตามไตรสิกขาอย่างสมบูรณ์สามารถบรรลุโสดาปัตติผลและขั้นอื่นๆ จนถึงนิพพาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแอปพลิเคชันที่สื่อสารหลักไตรสิกขาต้องอาศัยความรู้ในหลักธรรมควบคู่กับการออกแบบสื่อที่ดี โดยต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

1. การวิเคราะห์ SWOT

1) จุดแข็ง เนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา เข้าถึงง่ายผ่านสมาร์ตโฟนทุกที่ทุกเวลาสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบและเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย

2) จุดอ่อน ขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สอน ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีซึ่งเป็นข้อจำกัดสำหรับบางกลุ่มอาจขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3) โอกาส ความต้องการเรียนรู้หลักธรรมที่เพิ่มขึ้น การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ง่ายและมีค่าใช้จ่ายถูกลงสามารถร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและศาสนาเพื่อส่งเสริมการใช้งาน

4) อุปสรรค การแข่งขันสูงในตลาดแอปพลิเคชัน ความเชื่อมั่นในเนื้อหาหากไม่ได้รับการรับรองจากแหล่งที่น่าเชื่อถือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว

2. การวิเคราะห์การสื่อสารตามโมเดล SMCR

1) ผู้ส่งสาร (Source) คัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นแหล่งข้อมูลหลัก ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันเป็นผู้รวบรวมและนำเสนอเนื้อหา

2) เนื้อหา (Message) หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากสามัญญผลสูตร ตัวอย่างการประยุกต์ใช้และวิธีฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3) ช่องทาง (Channel) แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนที่นำเสนอเนื้อหาหลากหลายรูปแบบ ข้อความ ภาพประกอบ เสียง วิดีโอ และสื่อปฏิสัมพันธ์

4) ผู้รับสาร (Receiver) ผู้สนใจศึกษาหลักธรรมและพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา ผู้ที่ต้องการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่

3. แนวทางการพัฒนา พัฒนาเนื้อหาที่ถูกต้องและน่าสนใจโดยได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานผ่านชุมชนออนไลน์และฟีเจอร์ถามตอบแบบอินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่ายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางศาสนาเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ

การศึกษาไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชันเป็นแนวทางใหม่ในการช่วยผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ทำให้หลักธรรมเข้าถึงได้ง่ายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง "การสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง" ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญดังนี้

1. การบูรณาการไตรสิกขาในยุคดิจิทัล

การผสมผสานหลักไตรสิกขาจากสามัญญผลสูตรกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างมิติใหม่ในการเผยแผ่หลักธรรมที่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนสาระสำคัญของหลักธรรม แต่ช่วยให้เข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางขึ้น

2. รูปแบบการสื่อสารหลักไตรสิกขาแบบหลายระดับการแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ระดับความลึกซึ้ง:

- 1) ระดับพื้นฐาน: นำเสนอผ่านภาพกราฟิกและเสียงบรรยายสั้น
- 2) ระดับกลาง: การประยุกต์ใช้ผ่านกรณีศึกษาและสถานการณ์จำลอง
- 3) ระดับลึก: การวิเคราะห์เชิงลึกสำหรับผู้สนใจระดับอภิธรรม

3. โมเดล DTEL (Digital Threefold Education Learning) โมเดลการสื่อสารไตรสิกขาแบบใหม่ที่ประกอบด้วย:

- 1) **Discovery:** การเข้าถึงหลักไตรสิกขาผ่านสื่อดิจิทัลที่น่าสนใจ
- 2) **Transformation:** การแปลงหลักธรรมให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
- 3) **Engagement:** การสร้างความผูกพันผ่านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์
- 4) **Life Application:** การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงพร้อมระบบติดตามความก้าวหน้า

4. องค์ประกอบสำคัญของแอปพลิเคชันธรรมะที่มีประสิทธิภาพ

- 1) ความถูกต้องของเนื้อหา: อ้างอิงจากพระไตรปิฎกและผู้เชี่ยวชาญ
- 2) การออกแบบที่เน้นผู้ใช้: ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
- 3) ระบบสร้างแรงจูงใจ: กระตุ้นให้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 4) องค์ประกอบปฏิสัมพันธ์: สร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
- 5) การประเมินผลการเรียนรู้: วัดความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ

5. การเรียนรู้ไตรสิกขาแบบรายบุคคล

การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ พื้นฐานความรู้ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการนำไปปฏิบัติจริง

องค์ความรู้เหล่านี้เชื่อมโยงพุทธศาสนากับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ เป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ธรรมะในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเป็นหลักการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งเป็นระบบการพัฒนามนุษย์อย่างองค์รวม สอดคล้องกับ

การพัฒนาตนเองในยุคปัจจุบัน องค์ประกอบทั้งสามด้านมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน โดยศีลเป็นพื้นฐานให้เกิดสมาธิ และสมาธิเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา ในขณะเดียวกัน ปัญญาที่เกิดขึ้นก็จะส่งเสริมให้ศีลและสมาธิมั่นคงยิ่งขึ้น

การศึกษาไตรสิกขาผ่านสามัญผลสูตรด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล ซึ่งตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้สมัยใหม่ที่เน้นการกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับหลักการของไตรสิกขาที่มุ่งเน้นการฝึกฝนและพัฒนาตนเอง

ความสำคัญของไตรสิกขาในสามัญผลสูตรแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมนี้ไม่ใช่เพียงทฤษฎี แต่เป็นแนวทางปฏิบัติที่มีเป้าหมายชัดเจนคือการบรรลุนิพพาน ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติตามอย่างจริงจังจะได้รับผลตามลำดับขั้น ตั้งแต่การมีศีลที่บริสุทธิ์ จิตใจที่สงบ จนถึงการเกิดปัญญาเห็นแจ้ง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อสื่อสารหลักไตรสิกขา ต้องบูรณาการความรู้ด้านหลักธรรมกับการออกแบบสื่อดิจิทัล ซึ่งมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของคนยุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ความท้าทายคือการรักษาความถูกต้องของหลักธรรมขณะนำเสนอในรูปแบบที่ทันสมัยและน่าสนใจ

จากการวิเคราะห์ SWOT จะเห็นว่าแอปพลิเคชันมีจุดแข็งในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างและนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายรูปแบบ แต่มีข้อจำกัดด้านการขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สอนและการพึ่งพาเทคโนโลยี ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้ใช้บางกลุ่ม การออกแบบจึงควรเน้นความเป็นมิตรกับผู้ใช้งาน และอาจเพิ่มช่องทางติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ

โอกาสที่สำคัญคือความต้องการเรียนรู้หลักธรรมที่เพิ่มขึ้นและการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ง่ายขึ้น สอดคล้องกับกระแสความสนใจในการพัฒนาจิตใจในสังคมปัจจุบัน ขณะที่อุปสรรคหลักคือการแข่งขันในตลาดแอปพลิเคชันและความน่าเชื่อถือของเนื้อหา

การวิเคราะห์ SWOT แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพการสื่อสารขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างผู้ส่งสาร (คัมภีร์และผู้พัฒนาแอป) เนื้อหา (หลักไตรสิกขาและการประยุกต์ใช้) ช่องทาง (แอปพลิเคชันและรูปแบบสื่อ) และผู้รับสาร (ผู้สนใจศึกษาธรรมะ)

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วยการสร้างเนื้อหาที่ถูกต้องและน่าสนใจ การเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ และการออกแบบอินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่าย รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางศาสนาเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะช่วยให้แอปพลิเคชันตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การสื่อสารไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชันเป็นแนวทางที่มีประโยชน์ในการเผยแผ่หลักธรรมในยุคดิจิทัล โดยต้องคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหา การออกแบบที่เหมาะสม และการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติจริง

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง "การสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรและนำเสนอการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรประกอบด้วย อธิสัสสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยหลักไตรสิกขานี้เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเป็นองค์รวม

สำหรับการนำเสนอการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชัน ผลการวิจัยได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) พบว่าแอปพลิเคชันสามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้กว้างขวางและนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายรูปแบบ แต่มีข้อจำกัดด้านการขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงและการพึ่งพาเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารตามโมเดล SMCR ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสาร เนื้อหา ช่องทาง และผู้รับสาร เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้นำไปสู่แนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ไตรสิกขาด้วยตนเอง โดยเน้นการสร้างเนื้อหาที่ถูกต้อง น่าสนใจ และการออกแบบที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาแอปพลิเคชันที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ เนื้อหาต้องถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎก มีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบและจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบเพื่อความเข้าใจง่าย

2. ด้านการใช้งานและการประยุกต์ใช้ ออกแบบให้ใช้งานง่าย มีฟังก์ชันที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและมีตัวอย่างการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สำหรับสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา: ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการสื่อสารธรรมะในยุคดิจิทัล โดยบูรณาการความรู้ด้านพุทธธรรมกับทักษะการสื่อสารสมัยใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. เปรียบเทียบแอปพลิเคชันทางการศึกษาไตรสิกขากับการศึกษาด้วยวิธีอื่นๆ ในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน

2.2. .ศึกษาผลของการใช้แอปพลิเคชันไตรสิกขากับกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน

References

- Chanthet, P., & Tangwanwit, S. (2020). Development of an application for depression monitoring and suicide risk assessment. In The 16th National Conference on Computer and Information Technology (NCCIT 2020) (pp. 192–197). Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Chantra, D. (2020). Application of AppSheet to develop a mobile app for teaching volleyball referee signals to fourth-year students in physical education. *Journal of Academic Studies, Sisaket Rajabhat University*, 14(1).
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *The Thai Tipitaka: Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Ngaorangsee, C. (2017). Vetala cartoon tales as a medium for moral and ethical instruction. *Khon Kaen University International Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(2).
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2015). *Dictionary of Buddhism: Dhamma Compilation Edition* (31st ed.). Bangkok: Palittham.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1999). *Buddhist teaching methodology*. Bangkok: Boekman Publishing.
- Thongdee, W. (2012). Human and learning process based on Buddhism. *Journal of Graduate Studies Perspectives, Khon Kaen Campus*, 8(3), 37–48.

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธา

BUDDHIST COMMUNICATION INNOVATION TO STRENGTHEN THE FAITH.

¹พระมหาชัชวาลย์ อนาลโย (วงศ์ศิริ), ผศ. ดร.บุญเลิศ โอธสุ

¹Phramaha Chatchavan Anâlayo (Vongsiri), Asst. Prof. Dr. Boonlert Oadsu

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's analayo101@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาของศรัทธา และวิธีการเสริมสร้างศรัทธาของพระพุทธเจ้า 2) วิเคราะห์พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธา การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1) พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธาของพระพุทธเจ้า เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของศรัทธาในพระพุทธศาสนา การเข้าใจเนื้อหาของศรัทธาและวิธีการเสริมสร้างศรัทธาดังกล่าว จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้เข้าถึงผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา

2) พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธามีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในมิติของการเสริมสร้างศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ความท้าทายสำคัญคือการรักษาสมดุลระหว่างการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยกับการรักษาแก่นแท้ของพระธรรมไว้อย่างไม่บิดเบือน พุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่ครบถ้วนและสมดุล มีลักษณะที่หลากหลายและผสมผสาน มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างศรัทธา มีกระบวนการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง และคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ ยังต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้รับสารในยุคปัจจุบัน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม

คำสำคัญ : พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร; การเสริมสร้างศรัทธา; ศรัทธา.

Abstract

This research has two objectives: 1) to study the content of faith (saddhā) and the Buddha's methods for cultivating faith; and 2) to analyze Buddhist communication innovations for faith development. This study employed documentary research methodology, collecting data

from the Tipitaka, commentaries, textbooks, and related academic documents. The data were analyzed using content analysis and presented through analytical description.

The research findings are as follows:

1. The Buddha's innovative communication approaches for cultivating faith represent effective methods for developing belief accompanied by wisdom, which is a distinctive characteristic of faith in Buddhism. Understanding the content of faith and these methods for cultivating faith will enable Buddhists to apply them in self-development and effectively disseminate Buddhist teachings to others, based on correct understanding and practice in accordance with Buddhist principles.

2. Buddhist communication innovations for cultivating faith are important for the propagation of Buddhism in the present era, especially in terms of developing faith that aligns with correct Buddhist principles. The key challenge is maintaining balance between adapting to contemporary times and preserving the essence of the Dhamma without distortion. Effective Buddhist communication innovations must have complete and balanced components, diverse and integrated characteristics, qualities suitable for faith cultivation, systematic and continuous processes, and comprehensive consideration of factors affecting effectiveness. Furthermore, they must be able to respond to the diverse needs of contemporary audiences and adapt to technological and social changes.

Keywords : Buddhist Communication Innovation; Faith Enhancement; Faith

บทนำ

วิกฤติความศรัทธาในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร หรือในยุคไอที การควบคุมหรือการรักษา ภาวลักษณะขององค์กรต่างๆ ในทุกๆ ระดับนั้นทำได้ยาก ไม่เว้นแม้กระทั่งสถาบันหลักของประเทศไทย อย่าง สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ องค์กร หรือสถาบันต่างๆ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิด แนวทาง วิธีการเพื่อ จะรักษาภาวลักษณะขององค์กรของตนเองโดยการใช้พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรักษาภาวลักษณะของ องค์กร หรือสถาบัน ไม่ให้เกิดเหตุความเสียหาย

แต่เท่าที่เราเห็นจากสื่อทั้งในสื่อกระแสหลัก หรือแม้กระทั่งสื่อในโลกออนไลน์ เราจะพบว่าองค์กร พระพุทธศาสนา หรือพุทธบริษัท โดยเฉพาะพระสงฆ์ปรับตัวไม่ทัน กำลังใช้วิธีการเดิมในระบบสังคมแบบใหม่ หมายถึง เมื่อเกิดปัญหาวิกฤติศรัทธาจากข่าวสารที่เกิดความเสียหาย พระสงฆ์หรือองค์กรทางพระพุทธศาสนายังมี ความล่าช้าในการแก้ปัญหาโดยเฉพาะเรื่องของการสื่อสาร การระบอบอิทธิพล หรือข้อพิพาทเมื่อเกิดเรื่องราวปัญหา วิกฤติศรัทธาในสมัยปัจจุบัน ไม่ได้เป็นเช่นนั้นเหมือนในอดีต ที่เมื่อเกิดปัญหาที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นทีใด ก็ มักจะได้รับการแก้ไขกันในพื้นทีนั้นได้อย่างรวดเร็ว และจำกัดพื้นที่ข้อมูลข่าวสารในวงแคบ เพราะขอบเขตในเรื่อง

การสื่อสารในอดีตที่มีความล่าช้า และเป็นระยะเวลาสั้นแต่ในทางตรงกันข้ามในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว เมื่อเกิดปัญหาความเสียหายในทางพระพุทธศาสนาที่มีผลกระทบต่อความเสื่อมใสศรัทธาของชาวพุทธ จากการทำผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง วัดใดวัดหนึ่ง เรื่องบางเรื่องที่เราควรรู้จักในวงการพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย หรือควรรู้จักในเฉพาะชุมชนนั้น ๆ ก็ไม่ได้เป็นไปตามนั้นอีกต่อไปเพราะเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ข้อมูลในทางเสียหายนั้น จะปรากฏในสื่อกระแสหลัก เช่น รายการโทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ขององค์กรสื่อต่าง ๆ เพจเฟซบุ๊กขององค์กรสื่อต่าง ๆ ช่องยูทูบขององค์กรสื่อต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งช่องติ๊กต็อกขององค์กรสื่อต่าง ๆ ด้วยการถูกนำเสนอข้อมูลข่าวสารนั้นอย่างแพร่หลาย รวดเร็ว และยาวนาน คือจะมีการฉายภาพข้อมูลในทางเสียหายนั้นซ้ำ ๆ วนเวียนไม่สิ้นสุดเรื่องที่ควรรู้ในเฉพาะกลุ่มองค์กรจึงไม่ใช่เรื่องที่ควรรู้เฉพาะในกลุ่มองค์กรหรือรู้เฉพาะในกลุ่มพระสงฆ์นั้นอีกต่อไป แม้ในทางพระพุทธศาสนา จะมีพระวินัยที่ห้ามภิกษุโจทก์ หรือบอกอาบัติของภิกษุแก่อนุปสัมบันก็ตาม คือให้รู้กันในเฉพาะพระสงฆ์ เพราะหัวใจของการบัญญัติพระวินัยนั้น เพื่อยังศรัทธาของผู้ที่ยังไม่ศรัทธาให้ศรัทธา รักษาศรัทธาของผู้ที่ศรัทธา และเพื่อแก้ผู้เกื้อยาก เป็นต้น ทำให้การยังศรัทธาของผู้ที่ยังไม่ศรัทธาให้ศรัทธาและการรักษาศรัทธาของผู้ที่ศรัทธาแล้วให้คงอยู่นั้น ยิ่งยากกว่าเดิม

การศึกษาในพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ถือเป็นกำลังหลักสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัท โดยเฉพาะการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสมควรที่จะเป็นต้นแบบที่ดีแก่สังคมไทย ด้วยการศึกษาด้านแบบที่ดี ที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับยุคสมัย คือต้องรู้สภาพการณ์ สภาพปัญหาของการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนให้ทันยุคสมัย โดยการศึกษาพุทธวิธีการสื่อสารเพื่อการเสริมสร้างศรัทธา ให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ และสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารให้มีความสอดคล้องกับสังคมแห่งการสื่อสารในปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างศรัทธาโดยการเน้นการปฏิบัติ โดยเฉพาะประเด็นพระสงฆ์กับสื่อโซเชียล ซึ่งมักจะมีประเด็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่ตลอดในสังคมโซเชียล

การศึกษาและการมีมาตรการให้ความรู้ในเรื่องการใช้โซเชียลของพระสงฆ์ เพื่อป้องกันไม่ให้พระสงฆ์ใช้โซเชียลไปในลักษณะที่อาจทำให้เกิดความเสื่อมเสีย เช่น การที่พระสงฆ์บางรูปใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่งานตนเองในลักษณะการเป็นพระที่ฉันอยู่อย่างหรูหรา จนเกินความเป็นสมณสาธูป ทำให้เกิดการเปรียบเทียบกับชาวบ้านที่กำลังประสบปัญหาการเป็นอยู่อย่างยากลำบาก ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีอาหาร ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม ไม่มียารักษาในยามป่วยไข้โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันซึ่งชาวบ้านได้รับผลกระทบจากโควิด-19 การโพสต์ของพระสงฆ์ในลักษณะดังกล่าวถือเป็นตัวบั่นทอนที่สำคัญต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ รวมทั้งควรมีการป้องกันไม่ให้เกิดภาพลักษณ์เรื่องการเรียกรับของพระสงฆ์มากเกินไปจนเกินความจำเป็น หรือภาพลักษณ์ในเรื่องของคลังวัตถุมงคลที่กลายเป็นสังคมพุทธพาณิชย์มากเกินไปจนเป็นพุทธพาณิชย์ ซึ่งภาพลักษณ์เหล่านี้เมื่อเทียบกับภาพลักษณ์การปฏิบัติธรรม ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ผู้มักน้อยสันโดษ ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ที่ไม่ยึดมั่นถือมั่น จะกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ติดอยู่ในใจแทนที่ภาพลักษณ์ของชาวพุทธดั้งเดิม หรือภาพลักษณ์ในอุดมคติของชาวพุทธในสมัยก่อน คือภาพลักษณ์แบบพระป่า หรือพระอรหันตญานาน การหาวิธีการในการแก้ปัญหาเพื่อสร้างเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร จึงต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะในส่วนของพระวินัยบัญญัติ เช่น ในมูลบัญญัติ เป็นต้น พระพุทธเจ้าตรัสถึงอนาคตภัย 5 (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่ง

เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนของภิกษุทั้งหลายในอนาคตว่าเป็นสิ่งที่พระภิกษุทั้งหลายพึงรับรู้ไว้ และพึงพยายามเพื่อละภัยเหล่านั้นเสีย เพราะเป็นเหตุที่ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเสื่อม และสิ้นไปในที่สุด ซึ่งเราสามารถเห็นได้จากสังคมพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในยุคปัจจุบัน จนเป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปด้านศาสนา สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ ได้เสนอให้มีการปฏิรูปองค์กรพระพุทธศาสนา ใน ๔ ประเด็นหลัก คือ

๑) เรื่องทรัพย์สินของวัดและพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่า มีพระสงฆ์บางรูปแสดงอาการอวดรวย ใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ทำให้เห็นว่าเป็นผู้สะสม มากกว่า เสียสละ และทรัพย์สินของวัดไม่มีการแสดงบัญชีทรัพย์สินให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้ถึงที่มาที่ไปของเงินบริจาค ไม่มีการตรวจสอบความโปร่งใส

๒) เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา เนื่องจากเห็นว่า มีพระสงฆ์บางรูปที่ประพฤติผิดนอกกรอบทาง ประพฤติไม่เหมาะสม ทั้งนี้ เพราะไม่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน สั่งสอนประชาชนตามความเข้าใจของตัวเองที่คิดว่าถูกต้อง หรือสอนตามแบบอย่างโบราณจารย์ที่เคยสั่งสอนกันมาจากอดีต

๓) เรื่องการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย เนื่องจากมีพระภิกษุบางรูปที่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพอสมควร แต่ดัดแปลงหลักธรรมคำสอนนั้นให้เอื้อประโยชน์แก่ตัวเอง สร้างความเข้าใจผิดแก่พุทธศาสนิกชนผู้เคารพนับถือและปฏิบัติตาม จนเข้าใจว่านั่นคือพระพุทธศาสนาที่แท้จริง

๔) เรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครองกิจการพระพุทธศาสนา เพราะเห็นว่าการองค์กรทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ไม่สามารถที่จะบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาให้เรียบร้อยดังได้ องค์กรทางพระพุทธศาสนาขาดความทันสมัย แก้ไขปัญหาได้ไม่ทันทั่วทั้ง (National Office of Buddhism, 2021) จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่นำไปสู่การปฏิรูปพระพุทธศาสนาในข้อ 3 นั้นมีความสอดคล้องกันกับอนาคตภัย 5 ประการที่พระพุทธเจ้าเคยตรัสไว้

ดังนั้นหลักการสำคัญที่พระสงฆ์จะสื่อสารธรรมะอย่างไรให้สามารถสร้างเสริมพลังศรัทธาได้นั้น พระองค์ทรงโอวาทธรรมะไว้เป็นแนวทางสำหรับการเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทิศต่างๆ แก่พระสงฆ์สาวกทั้งหลายในสมัยที่ มาประชุมพร้อมกันเมื่อ วันมาฆบูชา ครั้งแรก คือ โอวาทปาติโมกข์ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ดังความว่า

ชนตี ปรมฺ ตโป ตีติกขา

นิพพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา;

น หิ ปพฺพชิตो ปรูปฺมาตี

สมฺโณ โหติ ปรํ วิทฺธุนฺโต.

สพฺพปาปสฺส อกรณํ กุสลสฺสุปสมฺปทา

สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ.

อนุปวาโท อนุปมาโต ปาติโมกฺเข จ สํวโร

มตฺตถญฺจ จ ฆตฺตสมฺมํ ปนตฺถจ สยนาสนํ

อริจิตฺเต จ อาโยโค เอตํ พุทฺธานสาสนนฺติ.

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง
พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า พระนิพพานเป็นบรมธรรม
ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต
ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ
การไม่ทำบาปทั้งปวง
การทำกุศลให้ถึงพร้อม
การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว
นี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น
การไม่เบียดเบียนผู้อื่น
ความสำรวมในปาติโมกข์
ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร
การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด
การประกอบความเพียรในอธิจิต
นี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

จากโอวาทปาติโมกข์ที่พระพุทธองค์ทรงประทานแก่เหล่าพระสงฆ์สาวกรุ่นแรกนั้น เป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยเหล่าพระสงฆ์สาวกในสมัยพุทธกาล การที่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกสามารถสื่อสารธรรมะ หรือสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายในสังคมชมพูทวีป (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2008) จนได้รับความศรัทธา คือการยอมรับนับถือเป็นสรณะที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะอาศัยหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์ที่พระองค์ทรงประทานให้ และแม้กระทั่งพระพุทธเจ้าเอง ก็ทรงปฏิบัติตามหลักการ วิธีการ อุดมการณ์นี้เช่นกัน ในการเผยแผ่ธรรมะ หรือสื่อสารธรรมะแก่เหล่าเวไนยสัตว์ทั้งหลาย เรียกว่าเป็นพุทธวิธีการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างศรัทธา ที่พระองค์ทรงใช้กรอบของไตรสิกขา (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักการสำคัญให้เหล่าพระสาวกทั้งในสมัยพุทธกาล (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2008) และแม้กระทั่งพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ก็ได้ศึกษาประพฤติปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าทรงโอวาทสั่งสอน และประพฤติปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างไว้ให้เหล่าพระสงฆ์สาวกรุ่นหลัง

อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาผ่านไป อนาคตภัย ๕ ประการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็เริ่มปรากฏ และแม้ว่าพระสงฆ์สาวกรุ่นหลังๆ จะพยายามยึดมั่นในพระธรรมวินัยที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้แสดงเอาไว้ รวมถึงพยายามยึดมั่นในแนวทางของพระอริยสาวกทั้งหลายที่ได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างที่ดี ดังปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกแล้วก็ตาม แต่เพราะเหตุแห่งยุคสมัยที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา ทำให้เห็นอนิจจลักษณะ ทุกขลักษณะ และอนัตตลักษณะเกิดขึ้นในตัวของพระพุทธศาสนา ในวันที่ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ก็คือวันที่วิถีชีวิตของชาวพุทธ ทั้งพระสงฆ์ และฆราวาส นั้นก็แปรเปลี่ยนไปในแนวทางที่ขาดความรู้ความเข้าใจธรรมะมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน จึงทำให้พระสงฆ์สาวกรุ่นหลังนั้นจำเป็นต้องเรียนรู้ และจำเป็นต้องปรับปรุงตนเอง

พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อที่จะสามารถทำหน้าที่ในการสื่อสารธรรมวินัยคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องอันเป็นการรักษาศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่ง และเป็นการช่วยกันทำหน้าที่พุทธบริษัทเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาไม่ให้เสื่อมสลายไปได้โดยง่าย

วิกฤติศรัทธาพระพุทธศาสนาในปัจจุบันที่มีการสื่อสารรวดเร็วเป็นปัญหาสำคัญ เมื่อเกิดข่าวที่สร้างความเสียหาย ข้อมูลกระจายอย่างรวดเร็วในสื่อกระแสหลัก และสื่อออนไลน์ ทำให้ข้อมูลที่ควรรู้ในเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์กลายเป็นที่รับรู้ของสาธารณชน ปัญหาจากการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์บางรูปที่นำเสนอภาพลักษณ์ฟุ้งเฟ้อ และขาดการจัดการที่เหมาะสมจากองค์กรพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ "อนาคตภัย ๕" ที่พระพุทธเจ้าทรงเตือนไว้ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา "พุทธนวัตกรรมสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธา" เพื่อพัฒนาวิธีการสื่อสารธรรมะที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และสอดคล้องกับยุคสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาของศรัทธา และวิธีการเสริมสร้างศรัทธาของพระพุทธเจ้า
2. วิเคราะห์พุทธนวัตกรรมสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกถือเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัย นักวิจัยจะทำการศึกษาลึกซึ้งจากพระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของพระสูตรต้นตอปิฎก ซึ่งบันทึกพระดำรัสและการสนทนาของพระพุทธเจ้าโดยตรง กระบวนการนี้ประกอบด้วยการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ การจดบันทึก และการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสาร เทคนิคการสร้างศรัทธาและบริบทต่าง ๆ ของการสื่อสารในพุทธประวัติ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับการจำแนกประเภทของการสื่อสารอาทิ การสนทนากับบุคคลต่าง ๆ การแสดงธรรม การตอบปัญหา และวิธีการสื่อสารที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและศรัทธาแก่ผู้ฟัง โดยพิจารณาอย่างรอบคอบถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และภูมิหลังของผู้รับสาร

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเป็นการต่อยอดและขยายความเข้าใจจากข้อมูลปฐมภูมิ โดยจะทำการศึกษาจากอรรถกถา ฎีกา งานวิจัย ตำรา และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและศรัทธาในพระพุทธศาสนา กระบวนการคัดเลือกเอกสารจะเป็นไปอย่างเข้มงวด โดยพิจารณาจากคุณภาพทางวิชาการ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และความสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย นักวิจัยจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อหาความสอดคล้องและความแตกต่าง อันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับนวัตกรรมสื่อสารของพระพุทธเจ้า

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ความละเอียดและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักพุทธธรรม นักวิจัยจะประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์หลายรูปแบบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การวิเคราะห์

เปรียบเทียบ และการตีความ กระบวนการวิเคราะห์จะมุ่งค้นหาความหมายเชิงลึกของนวัตกรรมการสื่อสาร โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร กลวิธีที่ใช้ ผลกระทบที่เกิดขึ้น และบริบทแวดล้อม การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างแหล่งต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่รอบด้านและครอบคลุม

ขั้นตอนที่ 4 สรุป นำเสนอผลการวิจัย ขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยเป็นกระบวนการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา นักวิจัยจะทำการรวบรวมข้อค้นพบสำคัญ วิเคราะห์ความเชื่อมโยง และสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารของพระพุทธเจ้าการตรวจสอบความน่าเชื่อถือจะกระทำโดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน และการขอคำยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยจะถูกจัดทำเป็นรายงานวิชาการ บทความวิชาการ และจะได้รับการเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการหรือนำเสนอในเวทีประชุมวิชาการ เพื่อให้องค์ความรู้ที่ค้นพบสามารถเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธาของพระพุทธเจ้า เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของศรัทธาในพระพุทธศาสนา การเข้าใจเนื้อหาของศรัทธาและวิธีการเสริมสร้างศรัทธาดังกล่าว จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้เข้าถึงผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา

ศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ โดยเป็นศรัทธาประเภท "อาการแห่งความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล" (อาการอุปสมถะ) หรือ "ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา" (ญาณสัมปยุตตศรัทธา) ดังที่ปรากฏในกาลามสูตร ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ไม่เชื่อสิ่งใดเพียงเพราะฟังตามกันมา หรือเพราะนับถือว่าเป็นครู แต่ให้พิจารณาด้วยตนเองถึงผลของการกระทำนั้นว่าเป็นกุศลหรืออกุศล พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเสริมสร้างศรัทธาที่หลากหลาย ได้แก่:

1. ทรงสื่อสารด้วยหลักความเหมาะสมกับบุคคล (บุคคลัญญตา) โดยพิจารณาถึงอุปนิสัย ฐานะ บารมี และความพร้อมของผู้ฟัง เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสูงสุด
2. ทรงใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ (กาลัญญตา) เช่น การแสดงอิทธิปาฏิหาริย์เมื่อจำเป็น การใช้เหตุผลเมื่อผู้ฟังมีความพร้อมทางปัญญา
3. ทรงใช้หลักอนุพัพพิทตา ด้วยการลำดับการสอนจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก หรือจากสิ่งที่มองเห็นได้ไปสู่สิ่งที่เกินนามธรรม
4. ทรงประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี (ปฏิรูปเทสวาสะ) โดยพระองค์ทรงดำรงตนเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้ได้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธามีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในมิติของการเสริมสร้างศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ความท้าทายสำคัญคือการรักษาสมดุลระหว่างการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยกับการรักษาแก่นแท้ของพระธรรมไว้อย่างไม่บิดเบือน

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้:

1. ความครบถ้วนและสมดุล - การผสมผสานระหว่างเนื้อหาของศรัทธาและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม โดยเนื้อหาต้องถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา และรูปแบบการสื่อสารต้องเข้าถึงผู้รับสารในยุคปัจจุบัน
2. ความหลากหลายและผสมผสาน - การบูรณาการสื่อและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล โดยคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย
3. คุณลักษณะที่เหมาะสม - มีความเรียบง่าย เข้าใจง่าย ตรงประเด็น และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมถึงการเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับชีวิตประจำวัน
4. กระบวนการที่เป็นระบบ - มีขั้นตอนที่ชัดเจน ตั้งแต่การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การออกแบบสาร การเลือกช่องทาง การประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง
5. ปัจจัยต่อประสิทธิภาพ - คำนึงถึงคุณสมบัติของผู้ส่งสาร ความเหมาะสมของเนื้อหา บริบททางสังคม และวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของผู้รับสาร

การวิเคราะห์พบว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในยุคปัจจุบันควรมีลักษณะดังนี้:

1. เน้นการสื่อสารเชิงโต้ตอบ (Interactive Communication) ที่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร
2. ใช้การเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักธรรมผ่านเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง
3. ใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่
4. พัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีทักษะการสื่อสารที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สร้างเครือข่ายการสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างวัด สถานศึกษา ชุมชน และสังคมออนไลน์

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยคือ "พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างศรัทธาในยุคดิจิทัล" ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างหลักการสื่อสารตามแนวพุทธกับนวัตกรรมการสื่อสารสมัยใหม่ โดยมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. การบูรณาการระหว่างพุทธวิธีการสื่อสารดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ - ยึดหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า เช่น อนุพุทธานุสา ปุคคัลลัญญตา กาลัญญตา และประยุกต์ใช้กับสื่อและช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชัน และเทคโนโลยีเสมือนจริง

2.การสร้างสมดุลระหว่างเนื้อหาและรูปแบบ - รักษาแก่นแท้ของหลักธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) ให้อย่างไม่บิดเบือน ขณะเดียวกันก็ปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้เข้ากับบริบทสังคมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายในยุคปัจจุบัน

3.การพัฒนาระบบนิเวศการสื่อสารแบบองค์รวม - สร้างเครือข่ายและระบบการสื่อสารที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบของพุทธนวัตกรรมการสื่อสารนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย โดยยังคงรักษาสาระสำคัญของพระธรรมคำสอนไว้อย่างครบถ้วน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากความเชื่อทั่วไป โดยเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ใช่ความเชื่อแบบงมงาย เป็นความเชื่อที่มีเหตุผลและต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรอง สอดคล้องกับที่พระพรหมคุณาภรณ์ได้อธิบายว่า "ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นศรัทธาที่นำไปสู่ปัญญา ไม่ใช่ศรัทธาที่มาแทนที่ปัญญา" ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธากับปัญญาที่เป็นลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนา

องค์ประกอบของศรัทธาที่ประกอบด้วยด้านปัญญา (ความรู้ความเข้าใจ) ด้านจิตใจ (ความรู้สึกเลื่อมใส) และด้านพฤติกรรม (การแสดงออกซึ่งความเชื่อมั่น) สอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาสมัยใหม่เกี่ยวกับองค์ประกอบของทัศนคติ (Attitude) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความคิด องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม แสดงให้เห็นถึงความลุ่มลึกของพระพุทธศาสนาในการเข้าใจธรรมชาติของจิตใจมนุษย์ที่มีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ทางจิตวิทยาสมัยใหม่

ประเภทของศรัทธาที่จำแนกเป็นศรัทธา 4 (ตถาคตโพธิสัทธา วิบากสัทธา กัมมสัทธา กัมมัสสวกตาสัทธา) และศรัทธาในพระรัตนตรัย รวมถึงการจำแนกระดับของศรัทธาเป็นโลกียะและโลกุตระ แสดงให้เห็นถึงความละเอียดลึกซึ้งในการจำแนกประเภทและระดับของศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับพัฒนาการทางความเชื่อของมนุษย์ ที่มีความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางความเชื่อสมัยใหม่ ที่มองว่าความเชื่อของมนุษย์มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น

ลักษณะของศรัทธาที่ถูกต้อง (สัมมาสัทธา) ที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้เหตุผลพิจารณา สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ที่เน้นการตรวจสอบความเชื่อด้วยหลักเหตุผลและหลักฐาน ในขณะที่ศรัทธาที่ไม่ถูกต้อง (มิจฉาสัทธา) ที่เชื่อโดยไม่พิจารณา มีลักษณะคล้ายคลึงกับอคติทางความคิด (Cognitive Bias) ที่ทำให้มนุษย์ยอมรับความเชื่อโดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

ปัจจัยให้เกิดศรัทธาที่ประกอบด้วยปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ (การพิจารณาโดยแยบคาย) และปัจจัยภายนอก คือ ภัทธานมิตรและปรโตโฆสะที่ดี (การได้ฟังธรรม) แสดงให้เห็นความสำคัญของทั้งปัจจัยภายใน

และภายนอกในการเสริมสร้างศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ที่เน้นความสำคัญของทั้งปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยทางสังคมในการเรียนรู้และพัฒนา

หน้าที่ของศรัทธาในฐานะจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรม พลังขับเคลื่อนให้เกิดความเพียร และฐานสำคัญในการพัฒนาปัญญา สะท้อนให้เห็นบทบาทของศรัทธาในกระบวนการพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ที่กล่าวถึงความสำคัญของความเชื่อและค่านิยมภายในบุคคลที่มีผลต่อความมุ่งมั่นและความเพียรพยายามในการกระทำสิ่งต่างๆ

อานิสงส์ของศรัทธาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในชีวิตประจำวันและในการปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ที่พบว่าความเชื่อทางศาสนาและจิตวิญญาณที่มั่นคงมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางจิตใจและความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ (Spiritual Resilience) ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณสมบัติเบื้องต้นของชาวพุทธที่มีศรัทธาเป็นรากฐานสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของศรัทธาในฐานะคุณสมบัติพื้นฐานของผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นความเชื่อเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติและพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ทางศาสนา (Religious Identity) ที่มองว่าความเชื่อทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์บุคคลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

ในด้านวิธีการเสริมสร้างศรัทธาของพระพุทธเจ้า พบว่ามีความหลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ สะท้อนถึงความเป็นนักการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า

การสอนแบบอนุปูปพิภพที่เป็นการสอนตามลำดับจากง่ายไปหายาก สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป (Gradual Learning) ในทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างพื้นฐานความเข้าใจก่อนที่จะนำเสนอเนื้อหาที่ซับซ้อนขึ้น และแนวคิดเรื่อง Scaffolding ในทฤษฎีการพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นการให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม

การใช้อุปมาอุปไมยเพื่ออธิบายหลักธรรมที่เป็นนามธรรมด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านสัญลักษณ์ (Symbolic Learning) ที่มองว่าการใช้สัญลักษณ์และการเปรียบเทียบช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น และแนวคิดเรื่องการใช้อุปมาในการสอน (Metaphors in Teaching) ที่ช่วยเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

การแสดงปาฏิหาริย์ในบางกรณีเพื่อโน้มน้าวจิตใจของผู้ที่มีอศรัทธาเชื่อในปาฏิหาริย์ แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นในวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า อย่างไรก็ตาม การที่ทรงให้ความสำคัญกับอนุสาสนีปาฏิหาริย์ (การสอน) มากกว่าปาฏิหาริย์รูปแบบอื่น สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นการสร้างความรู้ที่ถูกต้องมากกว่าการสร้างความรู้ที่ประทับใจชั่วคราว

การเทศนาโดยปรับให้เหมาะกับบุคคล (บุคคลัญญาตา) แสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) ที่เน้นการปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

การใช้กรณีศึกษาและเรื่องเล่าประกอบการสอน สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบกรณีศึกษา (Case-based Learning) และแนวคิดเรื่องการเล่าเรื่อง (Storytelling) ในการสอน ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

การสอนด้วยการกระทำทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ และแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

การเปิดโอกาสให้สอบถามและโต้ตอบ (วิมังสา) สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบโสเครติส (Socratic Method) ที่เน้นการตั้งคำถามและการอภิปราย และแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้

การใช้วิธีการทางจิตวิทยาในการสอน เช่น การเข้าใจจิตใจและอารมณ์ของผู้ฟัง การปรับเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อด้วยความนุ่มนวล และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาการศึกษาสมัยใหม่ที่สำคัญกับปัจจัยทางจิตวิทยาในกระบวนการเรียนรู้ และแนวคิดเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)

เมื่อพิจารณาวิธีการเสริมสร้างศรัทธาทั้ง 8 วิธีของพระพุทธเจ้าในภาพรวม จะเห็นได้ว่ามีความครอบคลุมหลักการเรียนรู้ที่สำคัญ ทั้งการสร้างพื้นฐานความเข้าใจ การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการคำนึงถึงปัจจัยทางจิตวิทยา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความลุ่มลึกในกระบวนการเรียนการสอนของพระพุทธเจ้า ที่มีความครอบคลุมและสมบูรณ์ แม้จะเป็นหลักการที่เกิดขึ้นเมื่อกว่า 2,500 ปีมาแล้ว

น่าสังเกตว่าทฤษฎีการเสริมสร้างศรัทธาของพระพุทธเจ้า มุ่งไปสู่การพัฒนาปัญญาและนำไปสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับลักษณะของพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ (Practical Religion) มากกว่าศาสนาแห่งความเชื่อ (Faith Religion) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากศาสนาอื่นๆ เนื่องจากศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่ใช่จุดหมายปลายทางในตัวเอง แต่เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติเพื่อพัฒนาปัญญาในขั้นสูงต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า อภิปรายผลการวิจัยการศึกษาพุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธามีประเด็นสำคัญที่สมควรอภิปรายเชิงลึก โดยจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นประเด็นหลัก ๓ มิติ

๑. มิติความหมายและองค์ประกอบของพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารปรากฏมีความหมายที่กว้างขวางและลุ่มลึกยิ่งกว่าการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นกระบวนการสร้างสรรค์และประยุกต์วิธีการสื่อสารที่คงไว้ซึ่งสาระสำคัญของพุทธธรรม การวิเคราะห์พบว่าพุทธนวัตกรรมการสื่อสารนี้มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และผลของการสื่อสาร การบูรณาการแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารของ Berlo (SMCR Model) กับหลักพุทธธรรมได้ก่อให้เกิดมิติใหม่ของการสื่อสารที่เน้น

ผลลัพธ์การเสริมสร้างศรัทธาอย่างมีปัญญา ซึ่งสะท้อนแนวคิดมีขั้วมาปฏิบัติ (ทางสายกลาง) ที่ให้ความสำคัญกับความสมดุลขององค์ประกอบการสื่อสาร

๒. มิติประเภทและคุณลักษณะของพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร

การจำแนกประเภทพุทธนวัตกรรมการสื่อสารออกเป็น ๔ กลุ่มหลัก ได้แก่ นวัตกรรมสื่อดิจิทัล นวัตกรรมศิลปะร่วมสมัย นวัตกรรมกิจกรรมเชิงปฏิบัติ และนวัตกรรมการบูรณาการข้ามศาสตร์ สะท้อนให้เห็นพลวัตและความหลากหลายของการสื่อสารพุทธธรรมในยุคปัจจุบัน

คุณลักษณะที่สำคัญ ๕ ประการ ประกอบด้วย ความถูกต้องตามหลักพุทธธรรม ความเรียบง่ายและเข้าถึงได้ ความร่วมสมัย ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ และความต่อเนื่องยั่งยืน แสดงให้เห็นถึงพลังของการสื่อสารที่คงไว้ซึ่งสาระสำคัญทางธรรมควบคู่ไปกับการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคม

๓. มิติกระบวนการเสริมสร้างศรัทธา

กระบวนการพุทธนวัตกรรมการสื่อสารประกอบด้วย ๖ ขั้นตอนที่มีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง ได้แก่ การสร้างความสนใจ การสร้างความเข้าใจ การสร้างการยอมรับ การสร้างความเชื่อมั่น การนำไปปฏิบัติ และการแบ่งปันขยายผล

กระบวนการนี้สะท้อนแนวคิดการพัฒนาศรัทธาอย่างเป็นพลวัต จากศรัทธาเบื้องต้นไปสู่ศรัทธาที่มั่นคง และศรัทธาที่เกิดจากการรู้แจ้ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมของ Rogers และหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาปัญญาควบคู่ไปกับศรัทธา

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธาปรากฏเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีพลวัต โดยมุ่งเน้นการดำรงไว้ซึ่งหลักธรรมอันลึกซึ้งควบคู่ไปกับการปรับใช้นวัตกรรมสื่อสารสมัยใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงพลังแห่งพระพุทธศาสนาที่สามารถดำรงอยู่และสื่อสารอย่างทรงพลังในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน การวิจัยนี้ได้ศึกษาเนื้อหาของศรัทธาและวิธีการเสริมสร้างศรัทธาของพระพุทธเจ้า รวมถึงวิเคราะห์พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในการเสริมสร้างศรัทธา ผลการวิจัยพบว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็น "ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา" ซึ่งแตกต่างจากความเชื่อมโนหรือการยอมรับจำนนต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องมียุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมและสมดุล มีลักษณะที่หลากหลายและผสมผสาน มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างศรัทธา มีกระบวนการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง และคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพอย่างรอบด้าน รวมถึงต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของพระธรรมคำสอนไว้อย่างไม่บิดเบือน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยคือ "พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างศรัทธาในยุคดิจิทัล" ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างหลักการสื่อสารตามแนวพุทธกับนวัตกรรมสื่อสารสมัยใหม่ โดยมีลักษณะสำคัญ 3

ประการ ได้แก่ การบูรณาการระหว่างพุทธวิธีการสื่อสารดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างสมดุลระหว่างเนื้อหาและรูปแบบ และการพัฒนาระบบนิเวศการสื่อสารแบบองค์รวม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สำหรับพระสงฆ์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ควบคู่ไปกับการรักษาความถูกต้องของหลักธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สำหรับสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา: ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการสื่อสารธรรมะในยุคดิจิทัล โดยบูรณาการความรู้ด้านพุทธธรรมกับทักษะการสื่อสารสมัยใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสิทธิผลของพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร: ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่

2.2. .การศึกษาผลกระทบของสื่อดิจิทัลต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา: ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). The Thai Tipitaka: Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition, Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- National Office of Buddhism. (2021). Summary report on the implementation of the Strategic Plan for the Reform of Buddhist Affairs, B.E. 2560–2564. Bangkok: National Office of Buddhism.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2008). Dictionary of Buddhism: Vocabulary compilation edition (11th ed.). Bangkok: S.R. Printing Mass Products Co., Ltd.

แนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่ม
โรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
Guidelines for Conducting Oneself according to Professional Ethics based on the
Principles of Sangkhahavatthu IV of Teachers of the Phaniat School Group
under the Jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary
Educational Service Area Office, Area 1

¹กัณฑ์ สัยวุฒิ, พระครูภัทรธรรมคุณ, ลำพอง กลมกุล

¹Kuntapa Saiyawut, Phrakru Phatthamakun, Lamphong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: potatobybenz@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) เพื่อพัฒนาวิธีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามหลักสังคหวัตถุ 2 ของครู 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครู ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู กลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 162 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนาวิธีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คือ 1) ทาน (การให้) ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้กำลังใจ สนับสนุนและปลอบโยน แก่นักเรียน เพื่อนร่วมวิชาชีพอย่างไม่ปิดบัง 2) ปิยวาจา (การพูดดี) ครูใช้คำพูดที่สุภาพ ให้กำลังใจ สร้างแรงบันดาลใจ หลีกเลี่ยงการตำหนิรุนแรง สื่อสารอย่างชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมต่อบริบทของผู้ฟัง 3) อตถจริยา (การกระทำดี) ครูปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ และ 4) สมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) ครูปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ รักษาความสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและเสมอภาค และ 3) แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังค

วัตถุประสงค์ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 1) ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ครูควรฝึกฝนการพูดจาด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีความจริงใจ ทั้งกับศิษย์และบุคคลอื่น 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ครูควรมีน้ำใจและพร้อมแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนร่วมวิชาชีพและสังคมการศึกษา 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูควรมีความพร้อมที่จะให้ความรู้ คำแนะนำ และเวลาแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ สนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูควรแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ หรือทรัพยากรที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครูเพื่อพัฒนางานในวิชาชีพ และ 5) ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ครูควรส่งเสริมการศึกษาให้กับชุมชนโดยไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน

คำสำคัญ: การปฏิบัติตน; จรรยาบรรณวิชาชีพครู; หลักสังคหวัตถุ 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the conditions of conduct according to the teaching professional code of ethics, 2) to develop methods of conduct according to the professional code of ethics. Based on the 4. Saṅgahavatthu principles of the teacher, and 3) to propose guidelines for promoting teachers' conduct according to professional ethics according to the 4 principles of Saṅgahavatthu. The population used in the research is teachers of the Phaniat School group under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office, Area 1 total of 162 people. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean and standard deviation, analyzed documents, questionnaires, and interviewed 8 experts regarding guidelines for promoting practice according to the teaching professional code of ethics. The study results showed that 1) the study of teachers' ethical conduct in the Phaniat School Group under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1 indicated that overall adherence to professional ethics was at the highest level across five aspects, ranked from highest to lowest as follows: ethics towards service recipients, ethics towards the profession, ethics towards society, ethics towards colleagues, and the lowest-ranked aspect, ethics towards oneself. 2) The development of ethical conduct among teachers based on the Four Saṅgahavatthu in the Phaniat School Group involved 1) Dāna (giving): teachers perform their duties willingly, share knowledge and skills, provide encouragement, and support students and colleagues openly; 2) Piyavācā (good speech): teachers use polite language, inspire and encourage students, avoid harsh criticism, communicate clearly, and use language appropriate to the audience; 3) Atthacariyā (good deeds) Teachers serve as role models, demonstrating honesty, discipline, and adherence to professional ethics; and 4) Samānattatā (aligning oneself as an equal): teachers treat everyone equally, maintain good relationships, and interact with respect

and fairness. 3) The proposed guidelines for promoting ethical conduct among teachers based on the Four Saṅgahavatthu in the Phaniat School Group included: 1) Ethics towards oneself: teachers should practice speaking politely, with sincerity and kindness, towards students and others; 2) Ethics towards the profession, teachers should be generous and willing to share knowledge, experiences, and resources for the benefit of their colleagues and the educational community; 3) Ethics towards service recipients, teachers should be readily available to provide knowledge, guidance, and support to students without expecting anything in return; 4) Ethics towards colleagues, teachers should share useful knowledge, experiences, and resources to support professional development; and 5) Ethics towards society, teachers should promote education within the community beyond the confines of the classroom.

Keywords: Conducting Oneself; Professional Ethics; Saṅgahavatthu IV

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบทสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารปัจจุบัน บนโลกไร้พรมแดนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็วและรุนแรง การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และการ พัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย รวมทั้ง การศึกษา ตลอดชีวิต การจัดระบบการศึกษาที่สนองตอบความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศชาติ มากเท่าไร หมายถึงการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นเพียงนั้น บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ ก็คือ “ครู” ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียน และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ครูเป็นปัจจัยสำคัญใน ระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด จากการทดสอบระดับนานาชาติ ประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูง จะมีแนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่า ขณะเดียวกันประเทศที่มีประชากรมีการศึกษาดีมีคุณภาพจะมีความเป็นประชาธิปไตยและ เสถียรภาพทางการเมืองและสังคมสูงกว่า ทำอย่างไร ที่จะให้ ครูได้รับการพัฒนาคุณภาพ มีศักยภาพ เป็น “ครูเพื่อศิษย์” อย่างสมบูรณ์ มีทักษะการเรียนรู้ และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง ระหว่างเป็นครูเป็นการ เรียนรู้ และมีศักดิ์ศรี สำหรับการเป็นครูเพื่อศิษย์ และเพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง สมรรถนะ และความเชี่ยวชาญในการทำงานที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานที่เน้นทักษะมากกว่าความรู้ เปลี่ยนวิธีการสอนที่เน้น “วิชาเป็นตัวตั้ง” เป็น “เน้นชีวิตผู้เรียนเป็นตัวตั้ง” หรือมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างจริงจัง มีการพัฒนาวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นครูที่มีค่า คือ เป็นครูที่ทำงานแต่ไม่ทำเงิน คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ค้นคว้าเพิ่มพูนปัญญา และเปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณา (Aphinya Tantaweewong, 2014)

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) (11) (จ) และมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ประกอบกับมติคณะกรรมการคุรุสภา ในการประชุมครั้งที่ 5/2556 วันที่ 16 พฤษภาคม 2556 โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการคุรุสภาจึงออกข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ ว่า “ครู” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบอาชีพหลักทางการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน และต้องประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ และแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหมวดที่ 1 จรรยาบรรณต่อตนเอง หมวดที่ 2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ หมวดที่ 3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ หมวดที่ 4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และหมวดที่ 5 จรรยาบรรณต่อสังคม (Royal Gazette, 2013)

ส่วนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 มาตรา 39 ได้กำหนด สาระสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาโดยให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้การจัด การศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข (National Education Act 1999, amended 2002)

ในปัจจุบันสังคมไทยประสบปัญหาวิกฤตในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และสังคม แม้แต่ผู้ประกอบวิชาชีพครูที่ปรากฏในข่าวอยู่เสมอ ที่มีพฤติกรรมขาดจริยธรรมและประพฤติตนไม่พึงประสงค์ทั้งต่อผู้เรียนและสังคม ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาว การเสพยาเสพติด การพนัน การปลอมแปลงเอกสารทางราชการ หรือเรียกรับสินบน ซึ่งแท้จริงแล้วผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนและสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย พบว่าการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในโรงเรียน โดยต้องอาศัยหลักสำคัญที่จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติประสบความสำเร็จตามสิ่งที่มุ่งหมายไว้ ภายใต้การทำงานกับบทบาทหน้าที่ตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม โดยน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตน คือ หลักสังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย 1) ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา 2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำ สุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดง ความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่ นับถือและ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวน ช่วยเหลือ กิจกรรมต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม 4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอแก่กันต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข

ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (Phrakhru Piyakitjathorn (Phongnarin Piyongkhro) and others, 2020) ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 4 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ของครูในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อพัฒนาวิธีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 162 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติแบบบรรยายและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม

การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ของครูกลุ่มโรงเรียน เพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1	N = 162 คน		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
	μ	σ		
๑. ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง	4.61	0.49	มากที่สุด	5
๒. ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ	4.77	0.36	มากที่สุด	2
๓. ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ	4.81	0.34	มากที่สุด	1
๔. ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ	4.70	0.47	มากที่สุด	4
๕. ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม	4.77	3.39	มากที่สุด	2
ภาพรวม	4.73	0.41	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41

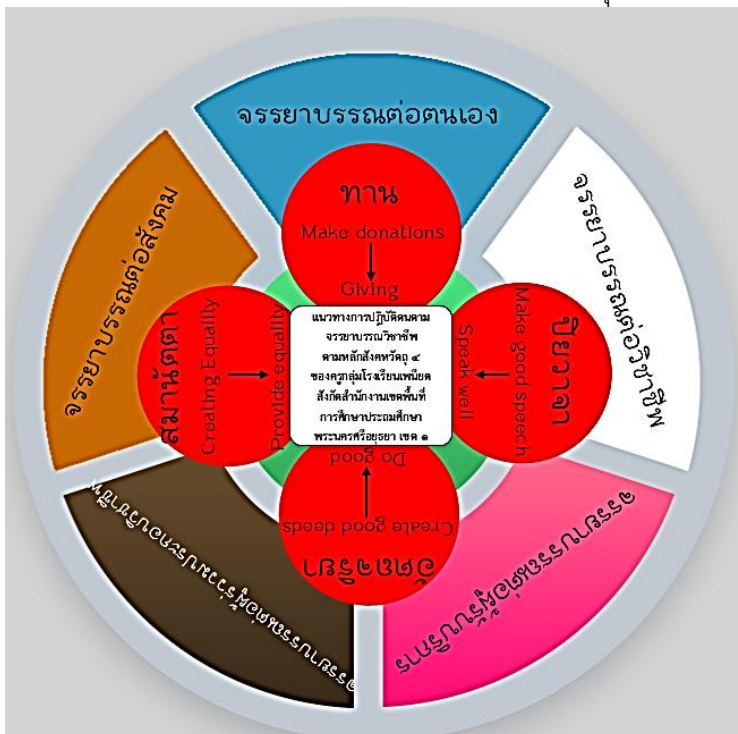
2. วิธีการพัฒนาวิธีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คือ 1) ทาน (การให้) ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ถวายทอดความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้กำลังใจ สนับสนุนและปลอบโยน แก่นักเรียน เพื่อนร่วมวิชาชีพอย่างไม่ปิดบัง 2) ปิยวาจา (การพูดดี) ครูใช้คำพูดที่สุภาพ ให้กำลังใจ สร้างแรงบันดาลใจ หลีกเลี่ยงการตำหนิรุนแรง สื่อสารอย่างชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมต่อบริบทของผู้ฟัง 3) อัตถจริยา (การกระทำดี) ครูปฏิบัติตามให้เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ และ 4) สมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) ครูปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ รักษาความสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและเสมอภาค

3. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 1) ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ครูควรฝึกฝนการพูดจาด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีความจริงใจ ทั้งกับศิษย์และบุคคลอื่น 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ครูควรมีน้ำใจและพร้อมแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนร่วมวิชาชีพและสังคมการศึกษา 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูควรมีความพร้อมที่จะให้ความรู้ คำแนะนำ และเวลาแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ สนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูควรแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ หรือทรัพยากรที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครูเพื่อพัฒนางานในวิชาชีพ และ 5) ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ครูควรส่งเสริมการศึกษาให้กับชุมชนโดยไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จึงสรุปมาเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย
ที่มา: Kuntapa Saiyawut (2024)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำวิจัยเรื่อง แนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อธิบายได้ดังนี้

ชั้นใน คือ แนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 1 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ชั้นกลาง คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อุตถจริยา 4) สมานัตตา ได้นำมาเป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

ชั้นนอก ประกอบด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพครู 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง 2) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อวิชาชีพ 3) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อผู้รับบริการ 4) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ 5) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต่อสังคม สามารถนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ ดังนี้

1. **ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง** แทนด้วยสีน้ำเงิน หมายถึง ความมีระเบียบและเจียมสงบ กล่าวคือ ครูควรพัฒนา สร้างประสบการณ์ และสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเองรอบด้าน เป็นตัวอย่างที่ดีในการกระทำแสดงออกผ่านการกระทำ และคำพูด มีระเบียบวินัยในการทำงาน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบต่าง ๆ และปฏิบัติต่อทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ให้เกียรติแก่ตนเองในฐานะที่เป็นครู ตลอดจนมีการแบ่งปันความรู้ที่ตนเองมีและไม่หยุดพัฒนาเพื่อส่งมอบความรู้เหล่านั้นให้กับผู้อื่น
2. **ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ** แทนด้วยสีขาว หมายถึง ความซื่อสัตย์ สุจริต กล่าวคือ ครูสร้างและแสวงหาความรู้ ปฏิบัติตนเป็นครูต้นแบบที่ดีตามจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยมีความรัก ศรัทธา ภาคภูมิใจ ซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพ พัฒนาตนเองและวิชาชีพอยู่ตลอดเวลา ใช้ภาษาที่สุภาพ ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ
3. **ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ** แทนด้วยสีชมพู หมายถึง ความนุ่มนวล อ่อนหวาน กล่าวคือ ครูควรตระหนัก และมีใจรักในการบริการ โดยการให้ความรู้ ความรัก ความเมตตา ดูแลเอาใจใส่ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา ใจ ใช้ถ้อยคำสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนกล้าพัฒนาตนเอง มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน
4. **ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ** แทนด้วยสีน้ำตาล หมายถึง จริงใจ และเป็นมิตร กล่าวคือ ครูควรแบ่งปันความรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ หรือทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ในการสอน และช่วยเหลือกันในงานวิชาชีพ ใช้ถ้อยคำที่สุภาพและให้เกียรติในการสนทนา ปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยกหรือแสดงอคติ และให้ความเคารพเพื่อนร่วมงานทุกคน
5. **ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม** แทนด้วยสีส้ม หมายถึง ความสร้างสรรค์ มั่นใจ กล่าวคือ ครูควรเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคม มีหน้าที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และส่งเสริมความสามัคคีในสังคม จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนที่สะท้อนถึงประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติต่อบุคคลทุกกลุ่มในสังคมอย่างเท่าเทียม และสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

อภิปรายผลการวิจัย

1. **จากผลการศึกษาพบว่า** สภาพการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มโรงเรียนเพนียดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีลำดับสูงสุดคือ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูอบรมสั่งสอนเสริมสร้างความรู้ทักษะและนิสัยที่ดีและถูกต้องให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถและบริสุทธิ์ใจ กล่าวคือ การให้คำแนะนำหรือคำอธิบายเกี่ยวกับการฝึกฝนและสอนให้ศิษย์ได้รับความรู้ ทักษะ หรือพัฒนานิสัยที่ดีและถูกต้อง โดยทำด้วยความสามารถ และความตั้งใจที่จริงใจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน การอบรมในลักษณะนี้เน้นการพัฒนาทั้งด้านความรู้ และพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ลูกศิษย์เติบโตและมีความสามารถในการดำรงชีวิตที่ดีในอนาคต สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จุติกรณ์ นิสสัย (Jutikorn Nissai, 2015) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา

ชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการดำเนินงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต้องหาทางแก้ไขตามลำดับดังนี้ 1) ด้านการส่งต่อนักเรียน ส่งข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารประจำตัวและข้อมูลที่ได้รับมาโดยเฉพาะ เช่น ข้อมูลที่รับรู้จากการเยี่ยมบ้าน การพูดคุยกับผู้ปกครอง ส่งต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาให้นักเรียน เก็บข้อมูล ประวัติของ นักเรียนอย่างละเอียดและรอบคอบ และในการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกหรือหน่วยงาน 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน มีระบบคัดกรองที่ชัดเจน เป็นระบบ ไม่ซ้ำซ้อน เป็นประโยชน์ในการ ช่วยเหลือนักเรียนและนำนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงมาพัฒนา ก่อน 3) ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล มีกิจกรรมพบปะระหว่างครูกับผู้ปกครองบ่อย ๆ ควรให้มีการจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็น รายบุคคล ให้มากขึ้นและเยี่ยมบ้านของนักเรียนให้ครบทุกคน 4) ด้านการพัฒนาเด็กนักเรียนมีการ ตรวจสอบนักเรียนเป็น รายบุคคล สอนเสริมในช่วงพักกลางวัน และตั้งกฎระเบียบและการปฏิบัติตาม อย่างเคร่งครัดให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 5) ด้านการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน พูดคุยกับนักเรียนถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ดำเนินงานแก้ไขปัญหาให้นักเรียน โดยการ ประสานผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น ๆ และช่วยเหลือ นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน 6) ด้านการป้องกันนักเรียน สอบถามพูดคุยถึงสภาพแวดล้อมที่จะส่งผล ต่อนักเรียน ดูแล เอาใจใส่ให้นักเรียนในความรับผิดชอบอย่างเคร่งครัด และควรวางระเบียบ ข้อบังคับให้ นักเรียนปฏิบัติ และ 7) ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีระบบหรือแผนงาน กิจกรรม ที่ชัดเจน และเป็น รูปธรรม ควรมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมให้มากขึ้นเพื่อให้ครูประจำชั้นรู้จักนักเรียนมากยิ่งขึ้น จัดหา ทุนการศึกษาให้นักเรียนและส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกอง มาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (Office of the Teachers Council Secretariat, 2013) ได้ สรุปผลการศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามลักษณะในจรรยาบรรณมารยาทและวินัยตามระเบียบประเพณีของ ครูได้สรุปไว้ว่ามีคุณลักษณะที่ดีแปดประการโดยมีข้อที่ 14 และข้อที่ 15 กล่าวว่า 14) คุณลักษณะสุภาพเรียบร้อย คือรู้จักใช้ถ้อยคำและวาจาที่สุภาพเรียบร้อยรู้จักวางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ 15) คุณลักษณะยึดมั่นในศาสนา คือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาตามโอกาสอันควรปฏิบัติตามหลักธรรมศาสนา และไม่แสดงอาการหรือวิจารณ์ ศาสนาในทางเสื่อมเสีย การเตรียมการสอนทุกครั้งและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบ และเหมาะสมกับงานที่ทำ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความรับผิดชอบ ต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู สามารถเข้ากับบุคคลได้ทุกระดับชั้น ไม่ถึงตัวและชื่อเสียงสุจริตต่อหน้าที่ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากศิษย์ได้ดีก็เป็นการสะท้อนถึงครูที่ดี สอนเก่ง มีความเอาใจใส่กับศิษย์

2. จากการศึกษาพบว่าวิธีการพัฒนาวิธีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คือ 1) ทาน (การให้) ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้กำลังใจ สนับสนุนและปกป้องโยน แก่ นักเรียน เพื่อนร่วมวิชาชีพอย่างไม่ปิดบัง 2) ปิยวาจา (การพูดดี) ครูใช้คำพูดที่สุภาพ ให้กำลังใจ สร้างแรงบันดาลใจ หลีกเลี่ยงการตำหนิรุนแรง สื่อสารอย่างชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมต่อบริบทของผู้ฟัง 3) อตถจริยา (การกระทำดี) ครูปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย และยึดมั่นในจรรยาบรรณ วิชาชีพ และ 4) สมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) ครูปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ รักษาความสัมพันธ์ที่ ดี ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและเสมอภาค ซึ่งการนำหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาวิธีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ที่ได้

กล่าวไว้ว่า ครู และอาจารย์ นอกจากจะมีบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนให้เด็กมีความรู้ทางการศึกษาแล้ว การที่ครูได้ชื่อว่าเป็นแม่พิมพ์ จึงชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญอันเป็นต้นแบบที่ดี ซึ่งเด็กผู้เป็นอนาคตอันสำคัญของชาติ จะประพฤติและปฏิบัติตามในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม เพราะปัจจุบันสังคมการศึกษาเปลี่ยนจากวัดมาเป็นสถาบันการศึกษาแล้ว ทั้งนี้ สถาบันการศึกษา คือ ครู และอาจารย์นอกจากการทำหน้าที่ให้ความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่ในการอบรมปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กอีกด้วย ครูอาจารย์พึงอนุเคราะห์ศิษย์ตามหลักการดังนี้ 1) แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี 2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง 3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง 4) ส่งเสริมยกย่องความดีงามให้ปรากฏ 5) สร้างเครื่องคุ้มภัยให้สารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริง และรู้จักดำรงตนได้ด้วยดี ที่กล่าวมาข้างต้น คือ ทักขิณทิต (ทิตเบื่องขวา) กล่าวถึง ครูอาจารย์ย่อมจะอนุเคราะห์ศิษย์ทั้งหลายด้วยประการต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ (Phra Brahmagunaphon (P.A. Payutto), 2005) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา พรหมรินทร์ ผลจากการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง รองลงมาคือ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม และด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Usa Prommarin, 2018)

3. จากผลการศึกษาพบว่าแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 1) ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ครูควรฝึกฝนการพูดจาด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีความจริงใจ ทั้งกับศิษย์และบุคคลอื่น 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ครูควรมีน้ำใจและพร้อมแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนร่วมวิชาชีพและสังคมการศึกษา 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูควรมีความพร้อมที่จะให้ความรู้ คำแนะนำ และเวลาแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ สนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูควรแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ หรือทรัพยากรที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครูเพื่อพัฒนางานในวิชาชีพ และ 5) ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ครูควรส่งเสริมการศึกษาให้กับชุมชนโดยไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูด้วยหลักไตรสิกขาของครู กลุ่มโรงเรียนปางมะค่า จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านจรรยาบรรณต่อ ตนเอง ครูควรเข้ารับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้มีมาตรฐานในการทำงาน 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ครูควรมีครูต้นแบบ ที่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ ในการปฏิบัติตน ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยรัก ศรัทธา ภาคภูมิใจ ซื่อสัตย์สุจริต และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร วิชาชีพ 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูควรมีใจรักการบริการ โดยให้ความรู้ ความรัก ความ เมตตา ดูแลเอาใจใส่ อบรม สั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ บริการให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก่ผู้เรียน 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูควรจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมโดยใช้กิจกรรม (PLC) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหา ร่วมชื่นชม 5) ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ครูควรนำนักเรียนเข้าศึกษาในแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน (Siriporn Phimsing, 2021)

บทสรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า 1) สภาพการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีลำดับสูงสุดคือ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง วิธีการพัฒนาวิธีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของครูกลุ่มโรงเรียนเพนียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คือ 1) ทาน (การให้) ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้กำลังใจ สนับสนุนและปลอบโยน แก่นักเรียน เพื่อนร่วมวิชาชีพอย่างไม่ปิดบัง 2) ปิยวาจา (การพูดดี) ครูใช้คำพูดที่สุภาพ ให้กำลังใจ สร้างแรงบันดาลใจ หลีกเลี่ยงการตำหนิรุนแรง สื่อสารอย่างชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมต่อบริบทของผู้ฟัง 3) อตถจริยา (การกระทำดี) ครูปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ และ 4) สมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) ครูปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ รักษาความสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและเสมอภาค สำหรับแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ครูควรฝึกฝนการพูดจาด้วยความสุภาพ อ่อนโยน และมีความจริงใจ ทั้งกับศิษย์และบุคคลอื่น 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ครูควรมีน้ำใจและพร้อมแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนร่วมวิชาชีพและสังคมการศึกษา 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูควรมีความพร้อมที่จะให้ความรู้ คำแนะนำ และเวลาแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ สนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูควรแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ หรือทรัพยากรที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครูเพื่อพัฒนางานในวิชาชีพ และ 5) ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ครูควรส่งเสริมการศึกษาให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง สถานศึกษาควรกระตุ้นให้ครูศึกษาหาความรู้ เข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนา ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถอย่างละเอียด ครบถ้วน เฉพาะด้าน หรือในด้านที่ครูสนใจ สามารถใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางในการตรวจสอบและปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองให้สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2 ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ สถานศึกษาควรส่งเสริมกระตุ้นให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้น และเป็นกรรมการหรือคณะทำงานขององค์กรให้มากยิ่งขึ้นอย่างสม่ำเสมอ นำข้อมูลจากผลวิจัยไปออกแบบกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาบุคลากร เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างสื่อเรียนรู้ หรือการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.3 ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูควรมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปฝึกให้ศิษย์มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และส่วนรวม อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เคารพกฎระเบียบของโรงเรียน และสังคม

1.4 ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูควรเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ กับเพื่อนครูตามโอกาสอันควร เช่น บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ผลวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูล และความเท่าเทียมในโรงเรียน

1.5 ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ครูควรมีการจัดกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เป็นแบบอย่างในชุมชน เช่น สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์อาเซียนศึกษา โรงเรียนสุจริต โรงเรียนคุณธรรม เป็นต้น ผลการวิจัยสามารถกระตุ้นให้ครูมีแรงบันดาลใจที่จะประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชีวิตประจำวันทั้งในและนอกห้องเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพิจารณาศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในกลุ่มโรงเรียนจากพื้นที่อื่น เช่น เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดใกล้เคียง หรือกลุ่มโรงเรียนในพื้นที่ชนบทและเมือง เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตามและปัจจัยที่ส่งผลต่อการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงลึก เช่น ความเชื่อส่วนบุคคล วัฒนธรรมองค์กร ความสัมพันธ์ในชุมชนโรงเรียน และนโยบายที่สนับสนุนการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ เพื่อเข้าใจเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรืออุปสรรค

2.3 ควรมีการศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน

2.4 ควรขยายกรอบการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพในสายงานอื่น เช่น วิชาชีพแพทย์ วิศวกร หรือข้าราชการ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงการปรับใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในบริบทที่หลากหลาย

2.5 ควรศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบหรือโมเดลการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพที่ครอบคลุมหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเผยแพร่ให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในเขตอื่นนำไปปรับใช้

References

- Aphinya Tantawiwong. (2014). *Raising Thai Teachers in the 21st Century*. Bangkok: Mata Printing Company Limited.
- Jutikorn Nissai. (2015). *A study of the operation of the student care system of Nong Pru School, under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3*. (Master of Education Thesis, Educational Administration Program). Graduate School: Burapha University.
- Office of the Teachers Council Secretariat. (2013). *Teacher Professional Standards and Ethics Criteria*. Bangkok: Teachers Council Printing House.

- Phra Brahmagunaphon (P.A. Payutto). (2005). *The Constitution of Life*. 36th ed. Bangkok: Sahathammik Company Limited.
- Phrakhru Piyakitjathorn (Phongnarin Piyongkaro) and others. (2020). Development of effective student activity administration according to the principles of the four social principles for schools under the Office of the Primary Educational Service Area. *Journal of Educational Research*, 7(3) (September - December 2020), 200.
- Siriporn Phimsing. (2021). *Guidelines for the Development of Professional Ethical Conduct for Teachers with the Tri-Sikha Principles of Teachers in the Pangmakha School Group, Kamphaeng Phet Province*. (Master of Buddhist Studies Thesis, Buddhist Educational Administration Program). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Teachers Council Regulations on Professional Ethics 2013. (2013). *Royal Gazette*, Volume 130, Special Issue 130 Ng, (October 2013), 72-74.
- The National Education Act of 1999, Amendments (No. 2) B.E. 2002 and (No. 3) B.E. 2010. *State Educational Administration and Management*, 119(123 A), (December 2002), 24.
- Usa Prommarin. (2018). *Compliance with the Professional Ethics of Teachers in State Educational Institutions under the Office of the Primary Educational Service Area 2, Phra Nakhon Si Ayutthaya*. (Master of Education Thesis, Educational Administration Program). Graduate School: Rajamangala University of Technology Thanyaburi.

แนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่ม
โรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เขต 1

Guidelines for Preventing Students' Social Media Addiction Behavior based on the
Principles of the Four Noble Truths, Muang Chai Phrachao Tak School Group under
the Jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area
Office, Area 1

¹เกรียงไชย มีศิลป์, พระครูภัทรธรรมคุณ, พระครูกิตติญาณวิสิฐ

¹Karingchai Meesin, Phrakru Phatthamakun, Phrakru Kittianwisit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email: paameesin.2537@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 85 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยมีการใช้เพื่อการบันเทิงและการสื่อสาร มากกว่าการใช้เพื่อการศึกษา ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ปรากฏกับนักเรียน คือ นักเรียนใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นระยะเวลานานเกินไป แนวทางแก้ไขปัญหายุทธวิธีในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว คือ การรณรงค์ไม่ให้นักเรียนโพสต์รูปภาพตนเองในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น ภาพหลุด คลิปหลุด หรือโพสต์รูปภาพที่สื่อถึงอวัยวะต่าง ๆ 2. วิธีการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คือ 1) การสร้างความตระหนักรู้ให้นักเรียนรับทราบถึงในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 2) แนะนำวิธีวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาพปัญหานั้น ๆ 3) ให้นักเรียนหาแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหาตามสาเหตุดังกล่าว 4) ให้นักเรียนดำเนินการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และให้คำมั่นในการที่จะไม่

ปฏิบัติพฤติกรรมที่จะสร้างปัญหาต่อไป 3. แนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้านาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีดังนี้ 1) การจัดโปรแกรมการอบรมกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 2) จัดกิจกรรมประกวดการใช้สื่อสังคมออนไลน์เชิงการศึกษา และสร้างสรรค์ 3) เสริมสร้างการใช้สื่อออนไลน์ ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาตามหลักสูตรการเรียน และ 4) สร้างเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เพื่อต่อยอดการศึกษาและการสร้างสรรค์

คำสำคัญ: แนวทางการป้องกัน; พฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์; หลักอริยสัจ 4

Abstract

This research aimed 1) to study the online social media addiction behavior of students, 2) to explore preventive measures against online social media addiction among students based on the Four Noble Truths, and 3) to propose guidelines for preventing online social media addiction among students according to the Four Noble Truths. The study population consisted of school administrators and teachers under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1, totaling 85 people. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, document analysis, questionnaires, and interviews were conducted with 9 key informants to examine the preventive measures for online social media addiction among students in accordance with the Four Noble Truths. The study results showed that 1. The study of online social media addiction behavior among students in the Mueang Chai Phra Chao Tak School Group, under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1, indicated a high level of usage, primarily for entertainment and communication rather than for educational purposes. The major issue observed was the excessive time spent on social media. Measures that had already been implemented to address this issue included campaigns discouraging students from posting inappropriate self-images, such as leaked photos, clips, or images related to vices. 2. The preventive measures against online social media addiction among students based on the Four Noble Truths in the Mueang Chai Phra Chao Tak School Group involved 1) raising students' awareness of the problems caused by excessive social media use, 2) guiding students in analyzing the root causes of these problems, 3) encouraging students to develop and plan solutions accordingly, and 4) having students implement their plans and commit to avoiding behaviors that contribute to further problems. 3. The proposed guidelines for preventing online social media addiction among students based on the Four Noble Truths in the Mueang Chai Phra Chao Tak School Group included 1) organizing training programs on problem-solving processes based on the Four Noble Truths, 2) holding competitions on educational and

creative social media usage, 3) integrating online media into teaching and learning in accordance with the curriculum, and 4) establishing social media networks to enhance educational opportunities and foster creativity.

Keywords: Guidelines for Preventing; Social Media Addiction Behavior; the Four Noble Truths

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคน ได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการ ให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา ตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัยโดยส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ และโดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล (Academic Office, Office of the Secretary-General of the House of Representatives, 2024) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อ การดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วม และปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม (National Education Act 1999, 1999)

จะเห็นว่า ในการจัดกิจกรรมนักเรียนดังกล่าวจะต้องยึดนักเรียนเป็นหลักและมีการจัดกิจกรรม ตามความสนใจ ความถนัดของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมด้วยตนเองและช่วยกันแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้น ในขณะทำงานทำให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม มีความรู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนเพื่อให้สอดคล้องตาม พระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญจัดกิจกรรม ตามความสนใจความถนัดของผู้เรียน ทั้งนี้ การจัดการศึกษาในอนาคตจึงไม่ใช่ว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเพียง ฝ่ายเดียว แต่ต้องร่วมกันจัดการศึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาทุก ๆ ฝ่าย และการร่วมกันจัดกิจกรรมนักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยมีความร่วมมือของบ้าน วัด และโรงเรียน จึงน่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะ ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น การทำงานร่วมที่จะให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ วางไว้ทุกคนจะต้องยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับอยู่ร่วมกันในสังคม นั่นก็คือ หลักอริยสัจ 4 ว่าด้วยเรื่อง 1. ทุกข์ 2. สมุทัย 3. นิโรธ และ 4. มรรค ซึ่งอริยสัจ 4 เป็นการสอนที่เป็นหลักแห่งความจริง ความจริงที่ประเสริฐ อริยสัจมีความสำคัญมากดังพระบาลีว่า “ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์ทั้งหลาย ที่เที่ยวไปบนพื้นแผ่นดินทั้งสิ้นทั้งปวง ย่อมประชุมลงใน รอยเท้าช้างนั้น กล่าวได้ว่า เป็นยอดเยี่ยมในบรรดารอยเท้าเหล่านั้น โดยมีขนาดใหญ่ ฉะนั้นใด กุศลธรรมทั้งสิ้นทั้งปวง ก็สงเคราะห์ลงในอริยสัจ 4 ฉะนั้น” ดังนั้นการที่วัยรุ่นจะดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ เข้าถึงหลักธรรมอริยสัจ 4 จึงจะเป็นการดี (Chitsarinporn Panchawatthanakun, 2018)

จากการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พบว่า ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของเด็กนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย มีสิ่งเร้ามากมาย อย่างเช่น สื่อสังคมออนไลน์ (social media) พฤติกรรมการเล่นแบบ การไม่เคารพกฎสถานที่การทำพฤติกรรมกรรมที่ตามใจตัวเอง การเรียกร้องสิทธิที่ไม่ถูกต้อง และมีอีกเรื่องที่เป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน ประเพณีของยาเสพติดที่ถูกปลดลือก ได้แก่ กัญชา กระท่อม ซึ่งมีเด็กนักเรียนที่ต่ำกว่า 15 ปีเข้าไปยุ่งเกี่ยวเป็นจำนวนมาก และยังไม่มีการแก้ไขกฎหมายควบคุมให้ชัดเจน สิ่งเหล่านี้ทำให้พฤติกรรมของเด็กนักเรียนและอารมณ์มีแนวโน้มไปในทางรุนแรงมากขึ้นจึงส่งผลกระทบต่องานปกครองนักเรียน ที่ต้องดูแลพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนจำนวนมากให้อยู่ในความเรียบร้อย และปลอดภัย จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจใน การทำวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการป้องกันพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 85 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการป้องกันพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ ระยะที่ 3 เสนอแนวทางการป้องกันพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยมีการใช้เพื่อการใช้งานและการสื่อสาร มากกว่าการใช้เพื่อการศึกษา ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ปรากฏกับนักเรียน คือ นักเรียนใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นระยะเวลานานเกินไป แนวทางแก้ไขปัญหามาตรฐานการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว คือ การรณรงค์ไม่ให้นักเรียนโพสต์รูปภาพตนเองในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น ภาพหลุด คลิปหลุด หรือโพสต์รูปภาพที่สื่อถึงอวัยวะต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม

		N = 85 คน		
พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน		μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น ลำดับ
1	ด้านการศึกษา	4.02	0.26	มาก 2
2	ด้านบันเทิง/ติดต่อสื่อสาร	4.05	0.38	มาก 1
ภาพรวม		4.04	0.32	มาก

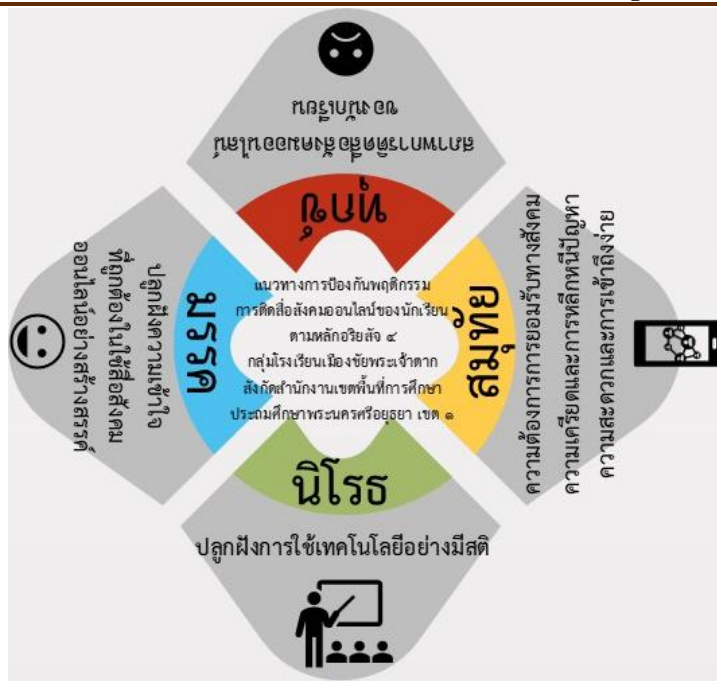
จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ต่อสภาพพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.32

2. วิธีการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คือ 1) การสร้างความตระหนักรู้ให้นักเรียนรับทราบถึงในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 2) แนะนำวิธีวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาพปัญหานั้น ๆ 3) ให้นักเรียนหาแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหาตามสาเหตุดังกล่าว 4) ให้นักเรียนดำเนินการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และให้คำมั่นในการที่จะไม่ปฏิบัติพฤติกรรมที่จะสร้างปัญหาต่อไป

3. แนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีดังนี้ 1) การจัดโปรแกรมการอบรมกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 2) จัดกิจกรรมประกวดการใช้สื่อสังคมออนไลน์เชิงการศึกษา และสร้างสรรค์ 1) เสริมสร้างการใช้สื่อออนไลน์ ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาตามหลักสูตรการเรียน และ 4) สร้างเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เพื่อต่อยอดการศึกษาและการสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จึงสรุปมาเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย
ที่มา: Kraningchai Meesin (2024)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันพฤติกรรม การติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัย พระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อธิบายได้ว่า ปัจจุบัน นักเรียนจำนวนมากมีพฤติกรรมการใช้ สื่อสังคมออนไลน์มากเกินไป ส่งผลกระทบต่อการเรียน สุขภาพ และความสัมพันธ์ทางสังคม งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาและ ออกแบบแนวทางป้องกันพฤติกรรมดังกล่าว โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบแนวคิดหลักในการแก้ปัญหา หลักอริยสัจ 4 ซึ่ง ประกอบด้วย

ขั้นใน คือ แนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่ม โรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ขั้นนอก คือ หลักอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ 2) สมุทัย 3) นิโรธ และ 4) มรรค มาเป็นตัวขับเคลื่อนแนว ทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ดังนี้

1. ทุกข์ - The Problem (ระดับของปัญหา) สภาพการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนปัญหาที่พบใน พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของนักเรียน คือ ใช้สื่อออนไลน์เกินเวลา ส่งผลกระทบต่อการเรียน นอนไม่เพียงพอเพราะเล่น โซเชียลมีเดีย ขาดสมาธิ หงุดหงิดง่ายเมื่อต้องหยุดเล่น และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมลดลง

2. สมุทัย - The Cause (สาเหตุของปัญหาที่นำไปสู่การติด) ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนติดสื่อออนไลน์ ได้แก่ แรงจูงใจจากความบันเทิงและสังคมออนไลน์ การควบคุมตนเองได้ไม่ดี และการจัดการเวลา อิทธิพลของเพื่อน การ เลียนแบบพฤติกรรม การดูแลจากครอบครัว และไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจนในการใช้สื่อ

3. นิโรธ - The Goal (สภาวะที่ปราศจากปัญหา หรือเป้าหมายของการแก้ไข) เป้าหมาย คือ การช่วยให้นักเรียนใช้สื่อออนไลน์อย่างมีสติและสมดุล มีการบริหารเวลาและควบคุมตนเองได้ดีขึ้น สามารถแยกแยะระหว่างการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และเพื่อความบันเทิง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งด้านการเรียน สุขภาพ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. มรรค - The Solution (แนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันและลดปัญหาการติดสื่อสังคมออนไลน์) ใช้มรรคเป็นแนวทางป้องกันพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ โดยแบ่งเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านความรู้และทัศนคติ ให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อออนไลน์ และการใช้สื่ออย่างเหมาะสม และสร้างเป้าหมายในการใช้สื่อ เช่น ใช้เพื่อการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงเพื่อความบันเทิง 2) ด้านพฤติกรรมและกิจกรรม สนับสนุนการใช้สื่อในการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ไม่ใช้ในทางที่ผิด จัดกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมกลุ่ม กีฬา และการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ 3) ด้านการบริหารเวลาและการควบคุมตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ แทนการใช้เวลากับสื่อออนไลน์ และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนควบคุมเวลาเล่นสื่อออนไลน์ด้วยตนเอง และ 4) ด้านการฝึกจิตและสมาธิ ฝึกสติในการใช้งานสื่อออนไลน์ โดยใช้แอปพลิเคชันควบคุมเวลาการใช้งาน และฝึกสมาธิและการอยู่กับปัจจุบัน ลดการใช้สื่อโดยไม่มีเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสภาพพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน ทุกด้าน ครูมีความคิดเห็นโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบันเทิง/ติดต่อสื่อสาร และด้านการศึกษา ส่วนปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย และแนวทางการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สำหรับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ด้านการศึกษา พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนของท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากชั้นเรียน กล่าวคือ นักเรียนในปัจจุบันใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากชั้นเรียนในหลายรูปแบบ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทั้งในด้านการเข้าถึงข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตัวอย่างการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษา ได้แก่ การค้นคว้าข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันเรียนรู้ การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การฝึกทักษะผ่านแอปพลิเคชัน การติดตามข่าวสารและเทรนด์การศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ แอนณา อิมจาลอง และ วิลาวรรณ จงวิไลเกษม (Anna Imjamlong and Wilaiwan Chongwilaikasem, 2013) ได้ศึกษาการใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางการสื่อสาร การเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ พบว่า การใช้เฟซบุ๊ก เป็นช่องทางการสื่อสารในแต่ละวิชา นำเสนอภายใต้กรอบการ วิเคราะห์คือ การโพสต์ การแบ่งปัน และการแสดงความคิดเห็นการโพสต์ข้อความ ผู้สอนต้องการแจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงข้อกำหนด ในการเรียนของแต่ละรายวิชา รวมถึงเอกสารประกอบการเรียน ที่ผู้เรียนสามารถโหลดเอกสารเองจากสถานที่ใดก็ได้ เช่นที่บ้าน สถานศึกษา หรือห้องเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตบนหน้าเฟซบุ๊กของตัวเอง พร้อมแบ่งปันเอกสารให้เพื่อนถือว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง ซึ่งนับว่าเป็นระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ค่อนข้างมาก สำหรับนักเรียน

ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในระบบปกติ ที่มีการจัดการเรียนการสอน โดยประมาณ 7-10 ชั่วโมงต่อวัน และระยะเวลาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ คือ 6-9 ชั่วโมง ต่อวัน และ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน ตามลำดับ และนักเรียนที่มีการใช้งาน สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จำเป็นที่จะต้องเก็บเกี่ยว เอาประโยชน์ที่จะได้รับการใช้งานแต่ละครั้งมาให้มากที่สุด สอดคล้องกับ พิพัฒน์ อัมพุด ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และดิเรก อีระภูธร (Pipat Atthaput, Thiprat Sitthiwong and Direk Thiraputhon, 2017) ได้วิจัยเรื่อง ผลการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุก วิชาการออกแบบและผลิตสื่อกราฟิก คอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี พบว่า นักศึกษา เข้าไปใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉลี่ย 5-6 วันต่อสัปดาห์และใช้วันละ 3-4 ชั่วโมง ต่อวัน จากผล การศึกษาจะเห็นได้ว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับการเข้าไปใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นอย่างมาก ได้แก่ โปรแกรม บริหารงานวิชาการ ด้านเครื่องมือ/อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องถ่ายเอกสาร ในส่วนของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ของนักเรียน ด้านบันเทิง/ติดต่อสื่อสาร พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้แก่ นักเรียนของท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการดูหนัง , ฟังเพลง กล่าวคือ นักเรียนในปัจจุบันใช้สื่อสังคม ออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการดูหนังและฟังเพลง เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา ความหลากหลาย ของแพลตฟอร์ม และฟีเจอร์ที่เอื้อต่อการบริโภคสื่อบันเทิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตินัน บุญภาพ คอมมอน (Thitinan Boonpap Common, 2013) บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทาง สังคมและอัตลักษณ์ของ เยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านความบันเทิง สื่อสังคมออนไลน์นับว่าเป็นอีกช่องทางในแสดงออก ของตนเองไม่ว่าจะเป็นการโพสต์รูปตัวเองที่ทำท่าทางหรือทรงผมแบบดาราที่ชอบ สื่อสังคมออนไลน์เป็นชุมชน เสมือนจริงซึ่งบางครั้งการโพสต์รูปภาพข้อความหรือภาพเคลื่อนไหวนั้น อาจจะเป็นเหมือนการลองผิดลอง ถูก ของผู้ใช้งาน เนื่องจากมีการตอบรับจากการ กด Like เมื่อชื่นชมหรือมาวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้ผู้โพสต์ได้ทำการ ปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอใหม่บางครั้งการใช้พื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอผลงาน ของตนเอง ทั้ง ๆ ที่ผู้ทีนำเสนอั้นยังไม่แน่ใจในสิ่งที่ตนเองต้องการจากการนำเสนอั้น และมีบ่อยครั้งเหมือนกันที่ นักเรียนได้นำเสนองานของตนเองที่ทำในระหว่างชั่วโมงเรียนเพื่อส่งครูให้เพื่อน ๆ ได้เข้ามาชมหรือวิจารณ์ผลงาน นั้น ๆ หรือการแสดงออกถึงความสามารถของตนเองเพื่อให้เพื่อน ๆ ได้รับรู้ เช่น การร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี หรือแม้กระทั่งงานอดิเรกที่ตนเองสนใจ ต่างก็อยากให้ผู้อื่นได้รับทราบและรับรู้ด้วยกันทั้งสิ้นและจะก่อให้เกิดความ ภาคภูมิใจแก่ผู้นำเสนอนั้นอีกด้วย สอดคล้องกับ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุกัญญา เอ็มอัมธรรม (Somsak Srisantisuk and Sukanlaya Emeimtham, 2020) การวิจัยนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียน มัธยมศึกษาในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาในนครหลวงเวียงจันทน์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรม การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการค้นหาข้อมูล เพื่อการเรียนรู้ ความบันเทิง ใช้ติดต่อกับกลุ่มเพื่อน และใช้ขายสินค้า โดยเฉลี่ยใช้สื่อออนไลน์ติดต่อส่งข่าวสารกับกลุ่ม เพื่อน และเพื่อความบันเทิงมากที่สุด รองลงมาคือการใช้งานสื่อออนไลน์ในการใช้ปรึกษา แลกเปลี่ยนความรู้ เวลา ทำการบ้านกับเพื่อน และลำดับสุดท้ายคือการใช้งานสื่อออนไลน์ ด้านธุรกิจในการประกาศขายสินค้าออนไลน์ และ ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าออนไลน์ สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์พบว่า ได้รับ อิทธิพลสูงสุด จากสื่อออนไลน์ รองลงมาคือจากเพื่อนและจากสภาพสมรสของบิดามารดา หรือความเอาใจใส่ ของครอบครัวตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างจากปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทยทั้งนี้

เนื่องจากระบบการศึกษาและระบบ โครงสร้างทางสังคมของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศมัย หาญมงคลพิพัฒน์ (Pisamai Hanmongkolpipat, 2015) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของนิสิตหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนิสิต หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผลการศึกษาพบว่า นิสิตเข้าใช้งานเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ย 6 ครั้งขึ้นไปต่อวัน เฉลี่ยวันละ 5 ชั่วโมงขึ้นไป สถานที่ที่นิสิตเข้าใช้งานมากที่สุดคือ ที่พักอาศัย และเข้าใช้งานช่วงเวลา 20.01-0.00 น. อุปกรณ์ที่นิสิตใช้เชื่อมต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด คือ Smartphone เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิสิตเข้าใช้งานมากที่สุด คือ Facebook และกิจกรรมที่นิสิตทำมากที่สุดเมื่อเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ พูดคุย/ ติดต่อกับบุคคลที่รู้จัก

2. จากผลการศึกษาวิธีการป้องกันพฤติกรรมกาติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้านาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่าวิธีการป้องกันพฤติกรรมกาติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้านาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งการนำหลักพุทธธรรม คือนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการป้องกันพฤติกรรมกาติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน โดยการสร้างความตระหนักรู้ให้นักเรียนรับทราบถึงในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แนะนำวิธีวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาพปัญหานั้น ๆ ให้นักเรียนหาแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหาตามสาเหตุดังกล่าว ตลอดจนให้นักเรียนดำเนินการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และให้คำมั่นในการที่จะไม่ปฏิบัติพฤติกรรมที่จะสร้างปัญหาต่อไปสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto), 2018) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ทุกข์ (ปัญหาหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้น) ไม่ได้หมายถึงความเศร้าเสียใจเพียงอย่างเดียว แต่เป็นสภาพที่ชีวิตมีข้อจำกัด ไม่สมบูรณ์ หรือเกิดความไม่พอใจ เช่น ความทุกข์ทางกาย เช่น เจ็บป่วย แก่ตาย ความทุกข์ทางใจ เช่น ความเครียด ความผิดหวัง ความโลภ โกรธ หลง ปัญหาสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำ การเอารัดเอาเปรียบ การเข้าใจทุกข์จึงเป็นการตระหนักถึงปัญหาอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถแก้ไขได้อย่างถูกต้อง สมุทัย (สาเหตุของทุกข์) หรือสาเหตุของทุกข์เกิดจาก ตัณหา (ความอยาก) 3 ประเภท ได้แก่ 1) กามตัณหา ความอยากได้ทางวัตถุ สิ่งเสพติด เงินทอง อำนาจ 2) ภวตัณหา ความอยากเป็น เช่น อยากมีชื่อเสียง อยากเป็นที่ยอมรับ 3) วิภวตัณหา ความอยากไม่เป็น เช่น ไม่อยากแก่ ไม่อยากจน ไม่อยากล้มเหลว ตัณหาเหล่านี้ทำให้เกิดความยึดติดจนนำไปสู่ความทุกข์ เช่น คนที่อยากรวยแต่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็จะทำให้เกิดความเครียดและทุกข์ใจ นิโรธ (การดับทุกข์) คือ การดับทุกข์ด้วยการดับตัณหา โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งชีวิตทางโลก แต่ต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้ชีวิต เช่น ลดความยึดติดกับวัตถุและความต้องการเกินความจำเป็น พัฒนาปัญญาและมีทัศนคติที่ถูกต้อง ฝึกปล่อยวางและใช้ชีวิตอย่างมีสติ พระพรหมคุณาภรณ์เน้นว่า “การดับทุกข์ไม่ได้หมายถึงการไม่ใช้ชีวิตในโลก แต่คือการใช้ชีวิตโดยไม่ให้โลกครอบงำเรา” และมรรค (แนวทางปฏิบัติเพื่อดับทุกข์) การแก้ปัญหาชีวิตต้องอาศัย ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่สมดุลและเป็นระบบ ได้แก่ เข้าใจเหตุและผลของทุกข์ คิดในทางที่ถูกต้อง ลดความโลภ โกรธ หลง ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ไม่โกหก ไม่ส่อเสียด ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำแต่สิ่งที่ดีงาม มีอาชีพสุจริต ไม่ทำสิ่งที่ผิด

ศีลธรรม พยายามฝึกฝนตนเองให้พ้นจากกิเลส มีสติรู้ตัว ไม่หลงไปตามอารมณ์ ฝึกจิตให้สงบ มีสมาธิในสิ่งที่ทำ พระพรหมคุณาภรณ์อธิบายว่า “มรรค” เป็นแนวทางปฏิบัติที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

3. จากผลการศึกษาแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้านาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า 1) การจัดโปรแกรมการอบรมกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 2) จัดกิจกรรมประกวดการใช้สื่อสังคมออนไลน์เชิงการศึกษา และสร้างสรรค์ 3) เสริมสร้างการใช้สื่อออนไลน์ ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาตามหลักสูตรการเรียน และ 4) สร้างเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เพื่อต่อยอดการศึกษาและการสร้างสรรค์แนวทางการดำเนินงานในโรงเรียน กำหนดนโยบายการใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียน เช่น การจำกัดการใช้ในช่วงเวลาเรียน จัดกิจกรรมให้ความรู้ จัดค่ายอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) อย่างสร้างสรรค์ สร้างสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัย ส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมของเด็ก พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้การป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 เริ่มจากการตระหนักถึง ปัญหา (ทุกข์) เข้าใจ สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) ตั้งเป้าหมายแก้ไขให้เกิดสมดุล (นิโรธ) และนำแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม (มรรค) ไปใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญจพร เกื้อนุ้ย ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียน โรงเรียนข้างกลางประชานุกูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น มีรายได้จากผู้ปกครอง 1,000 – 3,000 บาทต่อเดือน ใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นอุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด และเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์จากที่บ้าน เฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่าย ประมาณ 100 – 299 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างเลือกเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน Facebook มากที่สุด รองลงมาคือแอปพลิเคชัน YouTube โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิดีโอ ฟังเพลง รองลงมาคือ เพื่อพูดคุย รองลงมาคือ เพื่อแบ่งปัน (แชร์) ความรู้ภาพถ่าย วิดีโอ และเพื่อเล่นเกม ตามลำดับ ด้านการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมินผลและการทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Panjaporn Keonui, 2022)

บทสรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้านาคสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า สภาพพฤติกรรมการติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้านาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยมีการใช้เพื่อการบันเทิงและการสื่อสาร มากกว่าการใช้เพื่อการศึกษา ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) ที่ปรากฏกับนักเรียน คือ นักเรียนใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นระยะเวลานานเกินไป แนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว คือ การณรงค์ไม่ให้นักเรียนโพสต์รูปภาพตนเองในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น ภาพหลุด คลิปหลุด หรือโพสต์รูปภาพที่สื่อถึงอวัยวะต่าง ๆ สำหรับวิธีการป้องกันพฤติกรรม

ติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 1 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คือ 1) การสร้างความตระหนักรู้ให้นักเรียนรับทราบถึงในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 2) แนะนำวิธีวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาพปัญหานั้น ๆ 3) ให้นักเรียนหาแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหาตามสาเหตุดังกล่าว 4) ให้นักเรียนดำเนินการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และให้คำมั่นในการที่จะไม่ปฏิบัติพฤติกรรมที่จะสร้างปัญหาต่อไป และแนวทางการป้องกันพฤติกรรมติดสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มโรงเรียนเมืองชัยพระเจ้าตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีดังนี้ 1) การจัดโปรแกรมการอบรมกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 2) จัดกิจกรรมประกวดการใช้สื่อสังคมออนไลน์เชิงการศึกษา และสร้างสรรค์ 3) เสริมสร้างการใช้สื่อออนไลน์ ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาตามหลักสูตรการเรียน และ 4) สร้างเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เพื่อต่อยอดการศึกษาและการสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ด้านสถานศึกษา ควรปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน บูรณาการหลักอริยสัจ ๔ กับการเรียนการสอน โดยเฉพาะในวิชาพระพุทธศาสนาและหน้าที่พลเมือง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ไข และส่งเสริมกิจกรรม Digital Detox และ การฝึกสมาธิ Mindfulness ในโรงเรียน รวมทั้งควรจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์และวิธีการแก้ไข สร้างเครื่องมือให้ครูสามารถ ติดตามและให้คำแนะนำ นักเรียนที่มีแนวโน้มติดสื่อออนไลน์

1.2 ด้านครอบครัว ควรส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน จัดอบรมให้ผู้ปกครอง รู้วิธีดูแลการใช้สื่อของบุตรหลาน ส่งเสริมกิจกรรม “วันงดใช้สื่อ” (Offline Day) ในครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สื่อออนไลน์ ผู้ปกครองควรจำกัดเวลาการใช้โทรศัพท์ของตนเองเพื่อเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็ก ใช้หลัก สัมมาวาจา และ สัมมากัมมันตะ ในการสื่อสารและการใช้สื่อสังคมออนไลน์

1.3 ด้านสังคมและชุมชน ควรมีการสร้างแคมเปญรณรงค์การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ใช้สื่อออนไลน์ ในการส่งเสริม "Social Media Mindfulness" เชิญ Influencers ที่ใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ เป็นต้นแบบให้เยาวชน และควรส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกเพื่อลดการใช้สื่อ จัดกิจกรรม กีฬา ศิลปะ ดนตรี และจิตอาสา เป็นทางเลือกให้นักเรียนลดการพึ่งพาสื่อออนไลน์

1.4 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ควรพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการใช้งานสื่ออย่างมีสติ ออกแบบแอปพลิเคชันที่ช่วยจำกัดเวลาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ พัฒนาเกมและคอนเทนต์ที่ช่วยปลูกฝังแนวความคิดการใช้สื่ออย่างเหมาะสม และสนับสนุนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ลดการพึ่งพาสื่อสังคมออนไลน์ ส่งเสริมแพลตฟอร์ม E-learning ที่มีการออกแบบให้ช่วยลดพฤติกรรมติดสื่อ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาศึกษาบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ วิเคราะห์ปัจจัยทางครอบครัว และเศรษฐกิจที่มีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดสื่อออนไลน์กับปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ความเครียด ความเหงา หรือการขาดความสัมพันธ์ทางสังคม

2.2 ควรมีการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงลึก อาทิ ผลกระทบทางด้านพฤติกรรมและสุขภาพจิต เช่น ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดสื่อออนไลน์กับภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในเด็กและเยาวชนวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้อินเทอร์เน็ตที่มากเกินไปต่อสมาธิและผลการเรียน ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น วิเคราะห์ว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าสังคมและความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนอย่างไร หรือศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต

2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันและแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ อาทิ ศึกษากลยุทธ์ที่ได้ผลจริงในการป้องกันการติดสื่อออนไลน์ เช่น ทดลองใช้โปรแกรมหรือกิจกรรมที่ช่วยลดพฤติกรรมติดสื่อออนไลน์ โดยใช้หลักอริยสัจ 4 อย่างเป็นรูปธรรม หรือศึกษาผลของ Digital Detox Program ต่อพฤติกรรมของนักเรียน พัฒนาโมเดลการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมการใช้สื่ออย่างเหมาะสมเช่น ศึกษาผลของการใช้ Mindfulness (การฝึกสติ) ในการควบคุมพฤติกรรมการใช้สื่อ หรือทดลองใช้ เกมหรือแอปพลิเคชัน ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยลดการพึ่งพาสื่อออนไลน์

2.4 ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา อาทิ พัฒนาเครื่องมือที่ช่วยติดตามและควบคุมพฤติกรรมการใช้สื่อ เช่น ศึกษาการใช้ AI และ Big Data ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อของนักเรียน หรือทดลองใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยลดเวลาการใช้สื่อออนไลน์ ออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมสำหรับครูและผู้ปกครอง เช่น ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมอบรมที่ช่วยให้ครูและผู้ปกครองสามารถแนะนำเด็กเกี่ยวกับการใช้สื่อได้ดีขึ้น

References

- Academic Office, Office of the Secretariat of the House of Representatives. (2024). *Educational Provisions under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560*, Retrieved from <https://lamphuncity.go.th/wp-content/uploads/2020/05.pdf> [7 May 2024].
- Anna Imjamlong and Wilaiwan Chongwilakasem. (2013). "Using Facebook as a Communication Channel for Teaching and Learning in Communication Arts". *Journal of Business Communication Arts*, 7(2), (January - June 2013), 75-93.
- Chitsarinporn Panchawatthanakun. (2018). "Four Noble Truths and Teenagers of 21st Century". *Journal of Philosophy Review*, 23(1) (January - June 2018), 2.
- National Education Act of 1999. (1999). *National Education*, (August 1999), 7.
- Panjaborn Keonui. (2022). "Social Media Usage Behavior and Social Media Literacy of Students of Chang Klang Prachanukul School, Nakhon Si Thammarat Province", *Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal*, 9(6) (June 2022), 323.

- Phitsamai Hanmongkhonphiphat. (2015). “Online Social Network Usage Behavior of Information Technology Program Students, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus”. Proceedings of the 6th National Hatyai Academic Conference, Hatyai University, (June 2015), 1,490-1,500.
- Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2018). *Buddhism, 18th printing*. Bangkok: Buddha Dharma Foundation.
- Pipat Atthaput, Thiprat Sitthiwong, and Direk Thiraputhon. (2017). “The Effects of Using Social Media with Active Learning in Computer Graphic Design and Production for Undergraduate Students”. *Naresuan University Journal of Education*, 19(2), (April - June 2017), 145-154.
- Somsak Srisantisuk and Sukanlaya Emeimtham. (2020). “Social Media Usage Behavior of Secondary School Students in Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic”. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 37(2), (May - August 2020), 120-121.
- Thitinan Boonpap Common. (2013). “The Role of New Media in Creating Social Values and Identity of Thai Youth in Bangkok”. *Research Report*. Bangkok: Dhurakij Pundit University Press.

การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก A Study of Tourist Behavior for High-Value Tourism Businesses in the Eastern Lanna Region

¹ธาริกา พลโลก, ธีรุตม์ หมื่นวงศ์เทพ, ปิยะพงษ์ สุปัญญา

¹Thariga Pholloke, Theerut Muenwongthep, Piyapong Supanyo

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao, Thailand

¹Corresponding Author's E-mail: piyaphong.su@up.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก (จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน) ทั้งชาวไทยและต่างชาติ จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้าและแบบสะดวก เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (53.25%) อายุ 21-37 ปี (63.00%) มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาทต่อเดือน (58.75%) เดินทางด้วยตนเอง (65.50%) กับกลุ่มเพื่อน/คนรู้จัก (50.75%) นักท่องเที่ยวค้นหาข้อมูลจาก Social Media (49.22%) โดย Facebook เป็นช่องทางหลัก (28.42%) ใช้เวลาท่องเที่ยว 1-2 วัน (47.00%) เลือกพักโรงแรม/รีสอร์ท (69.50%) การเดินทางหลักใช้รถยนต์ส่วนตัว (41.00%) และค่าใช้จ่ายหลักคือค่าพาหนะ/ค่าตัวเดินทาง (เฉลี่ย 6,966 บาท/คน) สำหรับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า มีความพึงพอใจต่อระยะเวลาพำนักในพื้นที่ล้านนาตะวันออกในระดับมาก และนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายในระดับสูง โดยเห็นว่าการลงทุนพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มระยะเวลาพำนักและส่งผลต่อรายได้ของกลุ่มจังหวัด และการลงทุนด้านการท่องเที่ยวช่วยเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัว นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสนับสนุนการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และสุขภาพ และเห็นว่าควรส่งเสริมกิจกรรมตลอดปีเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกฤดูกาล อีกทั้ง ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ และสนับสนุนการลงทุนทั้งไทยและต่างชาติ ตลอดจนการเดินทางการเข้าถึงสะดวกทั้งทางบก อากาศ และน้ำ โดยโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รถไฟจีน-ลาว และรถไฟรางคู่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ภาคธุรกิจ หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : พฤติกรรมนักท่องเที่ยว; ธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูง; ล้านนาตะวันออก

Abstract

This research aims to study the behavior of tourists for high-value tourism businesses in the eastern Lanna area. It is a quantitative study with the population and sample group consisting of tourists in the eastern Lanna area (Chiang Rai, Phayao, Phrae, and Nan) including both Thai and foreign tourists, totaling 400 people. The sampling method used was quota sampling and convenience sampling. The research instrument used was a questionnaire, data were collected by self-administered surveys, and the data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that the majority of tourists were female (53.25%), aged 21-37 years (63.00%), with a monthly income below 30,000 baht (58.75%), traveling independently (65.50%) or with friends/acquaintances (50.75%). Tourists primarily searched for information via social media (49.22%), with Facebook being the main channel (28.42%). Most spent 1-2 days touring (47.00%), chose hotels or resorts for accommodation (69.50%), used private vehicles as their main transportation (41.00%), and their primary expense was transportation or travel tickets (averaging 6,966 baht per person). Regarding high-value tourist behavior in the Eastern Lanna region, the findings indicated high satisfaction with the length of stay. Tourists placed significant importance on spending, believing that investments in tourism development could increase the duration of stays and positively impact provincial group revenues, while tourism investments could increase per capita expenditure. Additionally, tourists supported varied tourism approaches, such as creative, cultural, and health tourism, and believed that promoting year-round activities would attract tourists in all seasons. They also suggested developing tourist attractions to cater to quality tourist groups and supporting both Thai and foreign investment, as well as ensuring convenient access by land, air, and river. Infrastructure projects, such as the China-Laos railway and double-track railways, influenced tourists' travel decisions. Furthermore, businesses, government agencies, and tourism operators can utilize these findings as guidelines to develop policies and strategies that effectively meet the needs of the target group.

Keywords: Tourist behavior; High-value tourism businesses; Eastern Lanna

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการลงทุนในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การ

พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบันและอนาคตได้ถูกกำหนดทิศทางไว้อย่างชัดเจนภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมถึงปัจจัยภายนอกและภายในที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างของประเทศในทุกมิติ (Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC), 2022) ซึ่งการท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ที่สามารถตอบสนองทิศทางดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้กำหนดถึงบทบาทของการท่องเที่ยวในยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยเน้นการพัฒนาความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว การสร้างจุดขายจากอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย การยกระดับคุณภาพของนักท่องเที่ยว และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งเดิมและใหม่ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ อีกทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบนิเวศ และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB), 2019)

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อพื้นที่ล้านนาตะวันออกหรือกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และ จังหวัดน่าน ซึ่งมีศักยภาพสูงในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ ด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง (High-Value Tourism) กำลังเป็นที่สนใจของภาคธุรกิจและหน่วยงานรัฐ เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีแนวโน้มใช้จ่ายสูง ต้องการประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และให้ความสำคัญกับความพิเศษเฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Authority of Thailand, 2022) ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง มุ่งพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าสูงเพิ่มมากยิ่งขึ้น (Kunupakan, K., & Sukpatch, K., 2023)

การท่องเที่ยวมูลค่าสูง เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมุ่งแสวงหาความพึงพอใจจากการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย หรือการได้รับบริการที่ดีเยี่ยม มุ่งเน้นการให้ประสบการณ์ด้านอารมณ์ความรู้สึกสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวแบบหรูหรา (Luxury Tourism) (Mohapatra & Dash, 2023) ที่นักท่องเที่ยวยินดีซื้อผลิตภัณฑ์และบริการในราคาที่พอใจ โดยสามารถต่อยอดจากทุนทางวัฒนธรรมและบริบทของพื้นที่นำมาเพิ่มมูลค่าเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า โดยคำนึงถึงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวคุณค่าสูง สังคมและชุมชนท่องเที่ยวคุณค่าสูงและต่อยอดคุณค่าให้กับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports, 2023)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าล้านนาตะวันออกจะเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยว แต่ยังคงมีความท้าทายในการออกแบบบริการและผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงอย่างมีประสิทธิภาพ การทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางส่งเสริมและบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวในภูมิภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของ McKercher & Mak (2019) ได้อภิปรายว่าการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงมีความท้าทายเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กและมีความหลากหลายสูง อีกทั้งยังมีความต้องการความเป็นส่วนตัวและมีความเฉพาะตัวสูง และ Cetin & Bilgihan (2016) ได้เสนอว่าการเข้าถึงนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงต้องอาศัยการตลาดแบบเฉพาะเจาะจงและการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูง โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์และการบริการที่เหนือความคาดหมาย ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงสนใจทำการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ซึ่งงานวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออกอย่างยั่งยืน และสามารถเป็นแนวทางให้กับนักวิจัยและผู้ประกอบการที่สนใจพัฒนาธุรกิจในกลุ่มนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ระเบียบวิธีการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จึงได้จำนวนอย่างน้อย 384 ราย แต่ในงานวิจัยด้านการท่องเที่ยว อัตราการตอบสนองเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 58% (Ali, Ciftci, Nanu, Cobanoglu, & Ryu, 2021) จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้แบบโควตา (Quota sampling) ซึ่งแบ่งนักท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ได้แก่ จังหวัดเชียงรายขนาดตัวอย่างจำนวน 100 คน จังหวัดพะเยาขนาดตัวอย่างจำนวน 100 คน จังหวัดแพร่ขนาดตัวอย่างจำนวน 100 คน และจังหวัดน่านขนาดตัวอย่างจำนวน 100 คน และในแต่ละจังหวัดจะแบ่งนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 50 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 50 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบสะดวกเพื่อเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย คำถาม 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก สถานภาพสมรส และภูมิสำเนา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย คำถาม 11 ข้อ ได้แก่ ลักษณะการท่องเที่ยว ผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว จำนวนผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว การรับทราบหรือสอบถามข้อมูลท่องเที่ยว เวลาสำหรับการท่องเที่ยว ประเภทโรงแรมที่พักที่ท่านพักแรม ยานพาหนะสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อวันต่อคน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ซึ่งข้อคำถามมีระดับการวัด โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คือ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ระยะเวลาพำนักร โครงสร้างการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ฤดูกาลการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยว และลักษณะการเดินทาง

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2) ออกแบบแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับตัวแปรและเนื้อหาที่ต้องการศึกษา 3) เสนอต้นฉบับแบบสอบถามต่อที่ปรึกษาโครงการเพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้ว ดังนี้ 4.1) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผู้วิจัยนำผลการประเมินไปวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index: IOC) ซึ่งค่าที่ได้ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป และดำเนินการปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 4.2) ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทำการทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ จำนวน 30 ราย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.915 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.7 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออกโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.25 ขณะที่เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.25 มีอายุ 21-37 ปี (Gen y) คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมาคือ อายุ 38-53 ปี (Gen x) คิดเป็นร้อยละ 24.50 อายุ 54 ปีขึ้นไป (ผู้สูงอายุ Baby boomer) คิดเป็นร้อยละ 7.50 และอายุต่ำกว่า 20 ปี (Gen Z) คิดเป็นร้อยละ 5.00 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.75 รองลงมาคือ มีรายได้ต่อเดือน 30,000 – 45,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.00 สูงกว่า 90,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.25 45,001 – 60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.50 60,001 – 75,000 บาท และ 75,001 – 90,000 บาท มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 4.25

ส่วนระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 69.50 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.00 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 7.00 สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ

5.50 และประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 3.00 อาชีพเป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาคือ อาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 18.75 พ่อค้า/นักธุรกิจ/ประกอบกิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 17.50 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 12.75 และไม่ได้ทำงาน/กำลังว่างงานและอื่นๆ จำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 3.00

นอกจากนี้ สถานภาพสมรส นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือ ผู้ที่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 39.25 และหม้าย หย่าร้าง แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 0.75 ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวพบว่า ชาวไทยและชาวต่างชาติมีสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 36.00 รองลงมาคือภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 9.00 กรุงเทพมหานครและปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 2.50 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 1.75 และภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 0.75

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ	หญิง	213	53.25
	ชาย	187	46.75
ช่วงอายุ	ต่ำกว่า 20 ปี (Gen Z)	20	5.00
	21-37 ปี (Gen Y)	252	63.00
	38-53 ปี (Gen X)	98	24.50
	54 ปีขึ้นไป (Baby Boomer)	30	7.50
รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 30,000 บาท	256	58.75
	30,000 – 45,000 บาท	56	14.00
	45,001 – 60,000 บาท	30	7.50
	60,001 – 75,000 บาท	17	4.25
	75,001 – 90,000 บาท	17	4.25
	สูงกว่า 90,000 บาท	45	11.25
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	12	3.00
	มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	60	15.00
	อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	28	7.00
	ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	278	69.50
	สูงกว่าปริญญาตรี	22	5.50
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	75	18.75
	พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน	180	45.00
	พ่อค้า/นักธุรกิจ/ประกอบกิจการส่วนตัว	70	17.50
	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	51	12.75
	ไม่ได้ทำงาน/กำลังว่างงาน	12	3.00

	อื่นๆ	12	3.00
สถานภาพสมรส	โสด	240	60.00
	สมรสแล้ว	157	39.25
	หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	3	0.75
สัญชาติ	ชาวไทย	200	50.00
	ชาวต่างชาติ	200	50.00
ภูมิลำเนา (เฉพาะชาวไทย)	ภาคใต้	3	0.75
	กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	10	2.50
	ภาคกลาง	36	9.00
	ภาคเหนือ	144	36.00
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7	1.75

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบจัดการด้วยตนเองทั้งหมดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.50 รองลงมาคือ จัดการทั้งหมดโดยบริษัททัวร์ คิดเป็นร้อยละ 26.25 ใช้บริการบริษัททัวร์บางส่วน คิดเป็นร้อยละ 8.00 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.25 โดยผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเพื่อน/คนรู้จัก คิดเป็นร้อยละ 50.75 รองลงมาคือ สามเณร/ภรรยา/คู่รัก คิดเป็นร้อยละ 32.25 กลุ่มญาติ ครอบครัว บุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 9.75 และคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 4.25 ซึ่งมีจำนวนผู้ร่วมเดินทางเฉลี่ย 5 คน

สำหรับประสบการณ์เดินทางมายังพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเป็นครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 35.75 รองลงมาคือ มากกว่า 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.00 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.50 2-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.75 4-5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.00 และ 6 - 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.00 ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทาง พบว่า เพื่อนหรือคนรู้จักมีอิทธิพลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมาคือ สามเณร/ภรรยา/คู่รัก คิดเป็นร้อยละ 15.50 บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ คิดเป็นร้อยละ 14.75 ตนเองและสื่อมวลชน/สื่อสังคมออนไลน์ จำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 12.25 ญาติ ครอบครัว บุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 7.75 และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 3.75

โดยแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับหรือสอบถามมากที่สุดคือ Social media และ chat application คิดเป็นร้อยละ 49.22 รองลงมาคือ เพื่อนหรือคนรู้จัก คิดเป็นร้อยละ 21.44 บริษัทนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ คิดเป็นร้อยละ 13.82 ญาติ/ครอบครัว/บุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 8.61 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 6.21 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 0.42 และนิตยสารท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 0.28 อย่างไรก็ตาม แหล่งข้อมูลจาก Social Media และ Chat Applications ได้รับความนิยมสูงสุด โดยช่องทางที่นักท่องเที่ยวใช้มากที่สุดคือ Facebook คิดเป็น ร้อยละ 28.42 รองลงมาคือ YouTube คิดเป็น ร้อยละ 24.69 และ TikTok คิดเป็น ร้อยละ 20.54 ในขณะที่ช่องทางที่ได้รับความนิยมน้อยที่สุดคือ QQ คิดเป็น ร้อยละ 0.62

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาการท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก 1 – 2 วัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.00 รองลงมาคือ 1 วัน (ไม่ค้างคืน) คิดเป็นร้อยละ 29.25 2 – 3 วัน คิดเป็นร้อยละ 17.75 4-5 วัน คิดเป็นร้อยละ 3.00 6-7 วัน คิดเป็นร้อยละ 2.25 และมากกว่า 1 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 0.75 สำหรับโรงแรมที่พักที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจหรือคาดว่าจะเข้าพักมากที่สุดคือ โรงแรม/รีสอร์ททั่วไป คิดเป็นร้อยละ 69.50 รองลงมาคือ บูติกโฮเทลที่นำเสนอเอกลักษณ์ไทย คิดเป็นร้อยละ 21.50 โรงแรมที่พักเครือข่ายระดับโลก คิดเป็นร้อยละ 4.25 คอนโดมิเนียมหรู คิดเป็นร้อยละ 3.00 และโรงแรมที่พัก 4 แบบ Time Sharing คิดเป็นร้อยละ 1.75

ด้านพาหนะที่ใช้เดินทางภายในพื้นที่ล้านนาตะวันออก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 41.00 รองลงมาคือ รถโดยสาร/รถตู้โดยสาร คิดเป็นร้อยละ 21.00 รถตู้ VIP คิดเป็นร้อยละ 20.25 รถตุ๊กตุ้ม คิดเป็นร้อยละ 8.25 รถมอเตอร์ไซด์ คิดเป็นร้อยละ 5.00 และรถเช่า คิดเป็นร้อยละ 4.50 สำหรับค่าใช้จ่ายทางการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในด้านค่าพาหนะ/ค่าตัวในการเดินทางมากที่สุด เฉลี่ย 6,966 บาท/คน รองลงมาคือ ค่าน้ำมันในการเดินทาง (กรณีส่วนตัว/รถเช่า) เฉลี่ย 1,426 บาท/คน ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม เฉลี่ย 1,156 บาท/คน และค่าที่พัก เฉลี่ย 1,124 บาท/คน และค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุดคือ ค่าเข้าแหล่งท่องเที่ยว เฉลี่ย 208 บาท/คน

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ลักษณะการท่องเที่ยว	จัดการทั้งหมดโดยบริษัททัวร์	105	26.25
	ใช้บริการบริษัททัวร์บางส่วน	32	8.00
	จัดการด้วยตนเองทั้งหมด	262	65.50
	อื่นๆ	1	0.25
ผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว	คนเดียว	17	4.25
	กลุ่มเพื่อน/คนรู้จัก	203	50.75
	สามี/ภรรยา/คู่รัก 2 คน	141	35.25
	กลุ่มญาติ ครอบครัว บุตรหลาน	39	9.75
ประสบการณ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก	ครั้งแรก	143	35.75
	1 ครั้ง	62	15.50
	2 – 3 ครั้ง	55	13.75
	4 – 5 ครั้ง	32	8.00
	6 – 7 ครั้ง	28	7.00
	มากกว่า 10 ครั้ง	80	20.00
ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว	บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์	59	14.75
	เพื่อน คนรู้จัก	135	33.75
	ญาติ ครอบครัว บุตรหลาน	31	7.75
	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	15	3.75

	ตนเอง	49	12.25
	สามี/ภรรยา/คู่รัก	62	15.50
	สื่อมวลชน/สื่อสังคมออนไลน์	49	12.25
แหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	เว็บไซต์	44	6.21
	บริษัทนำเที่ยว/มัคคุเทศก์	98	13.82
	เพื่อน คนรู้จัก	152	21.44
	ญาติ ครอบครัว บุตรหลาน	61	8.61
	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	3	0.42
	นิตยสารท่องเที่ยว	2	0.28
	Social media และ chat application ต่างๆ	349	49.22
เวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก	1 วัน (ไม่ค้างคืน)	117	29.25
	1 – 2 วัน	188	47.00
	2 – 3 วัน	71	17.75
	4 - 5 วัน	12	3.00
	6 - 7 วัน	9	2.25
	มากกว่า 1 สัปดาห์	2	0.75
โรงแรมที่สนใจพักแรม / คาดว่าจะพักแรมในการท่องเที่ยวพื้นที่ล้านนาตะวันออก	โรงแรมที่พักเครือข่ายระดับโลก	17	4.25
	ดิกโฮเต็ลที่นำเสนอเอกลักษณ์ไทย	86	21.50
	โรงแรมที่พัก 4 แบบ Time Sharing	7	1.75
	คอนโดมิเนียมหรูหราร	12	3.00
พาหนะที่ใช้เดินทางภายในพื้นที่ล้านนาตะวันออก	โรงแรม/รีสอร์ททั่วไป	278	69.50
	รถยนต์ส่วนบุคคล	164	41.00
	รถตู้ธรรมดา	33	8.25
	รถตู้ VIP	81	20.25
	รถบัสโดยสาร/รถตู้โดยสาร	84	21.00
	รถมอเตอร์ไซด์	20	5.00
	รถเช่า	18	4.50

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านระยะเวลาพำนักรถของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับระยะเวลาในพื้นที่ล้านนาตะวันออกอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวเชื่อว่าระยะเวลาพำนักรถมีผลต่อรายได้ของกลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก (ค่าเฉลี่ย = 4.57) การลงทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงสามารถเพิ่มระยะเวลาพำนักรถของนักท่องเที่ยวได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.45) การ

ลงทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงมีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าพักของนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.30) และกลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง (ค่าเฉลี่ย = 4.22) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การลงทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออกสามารถเพิ่มระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยว	4.45	0.66	มาก
การลงทุนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงมีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าพักของนักท่องเที่ยว	4.30	0.71	มาก
ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยวมีผลต่อรายได้ของกลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก	4.57	0.55	มากที่สุด
กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีกำลังซื้อสูง	4.22	0.69	มาก
รวม	4.38	0.65	มาก

ด้านโครงสร้างการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า นักท่องเที่ยวมูลค่าสูงมีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับโครงสร้างการใช้จ่ายอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การลงทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงส่งผลต่อการเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.35) นักท่องเที่ยวยินดีใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวและบริการที่เป็นเลิศ (ค่าเฉลี่ย = 4.14) การลงทุนด้านการท่องเที่ยวมูลค่าสูงจะสามารถสร้างความพึงพอใจในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.06) และนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มจะใช้บริการหากมีการลงทุนเพิ่มเติมในภาคการท่องเที่ยวมูลค่าสูง (ค่าเฉลี่ย = 3.96) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์โครงสร้างการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

โครงสร้างการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การลงทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงส่งผลต่อการเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยว	4.35	0.65	มาก
นักท่องเที่ยวยินดีใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวและบริการที่เป็นเลิศของการท่องเที่ยวมูลค่าสูงที่มีการลงทุน	4.14	0.69	มาก
นักท่องเที่ยวจะมาใช้บริการหากมีการลงทุนด้านการท่องเที่ยวมูลค่าสูง	3.96	0.81	มาก
การลงทุนด้านการท่องเที่ยวมูลค่าสูงจะสามารถสร้างความพึงพอใจในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวได้	4.06	0.71	มาก
รวม	4.13	0.71	มาก

ด้านฤดูกาลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับฤดูกาลท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสนับสนุนการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเพิ่มมูลค่า เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม เชิงสุขภาพ สำราญทางน้ำ และเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อดึงกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.43) การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวมูลค่าสูงตลอดทั้งปี (ค่าเฉลี่ย = 4.11) การลงทุนพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล (ค่าเฉลี่ย = 3.94) และผู้ประกอบการสามารถขยายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีหากมีการลงทุนที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.88) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ฤดูกาลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ฤดูกาลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การลงทุนพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ทุกฤดูกาลท่องเที่ยว รวมถึงช่วง Low Season	3.94	0.84	มาก
การลงทุนพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงทำให้ผู้ประกอบการขยาย ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาลท่องเที่ยว	3.88	0.84	มาก
การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวมูลค่าสูงตลอดทั้งปี	4.11	0.74	มาก
การสนับสนุนการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่า อาทิ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อดึงกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพ	4.43	0.66	มาก
รวม	4.09	0.77	มาก

ด้านแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ควรมีการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย = 4.42) ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวมูลค่าสูงให้มีความน่าสนใจมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.36) ควรสนับสนุนการลงทุนจากนักลงทุนไทยและต่างชาติในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ (ค่าเฉลี่ย = 4.30) หากมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวมูลค่าสูง นักท่องเที่ยวจะมาเยือนมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 3.97) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกควรมีการวางแผนพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวมูลค่าสูงให้มีความน่าสนใจ	4.36	0.73	มาก
หากมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวมูลค่าสูงจะมากท่องเที่ยว	3.97	0.74	มาก
ควรมีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออกกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สปป.ลาว	4.07	0.88	มาก
การสนับสนุนนักลงทุนชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ	4.30	0.75	มาก
แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่มีอยู่เดิมของแต่ละจังหวัดควรมีการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาเพื่อตอบโจทย์กับนักท่องเที่ยวคุณภาพมากขึ้น	4.42	0.62	มาก
รวม	4.22	0.74	มาก

ด้านลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกสามารถเดินทางเข้าถึงได้หลายช่องทาง ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ (ค่าเฉลี่ย = 4.26) โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รถไฟจีน-ลาว รถไฟจีน-ไทย และรถไฟรางคู่เด่นชัย-เชียงของ ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.22) กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพจากประเทศเพื่อนบ้านผ่านเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย (ค่าเฉลี่ย = 4.21) และการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออกมีความสะดวกสบาย (ค่าเฉลี่ย = 4.11) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกสามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพจากประเทศเพื่อนบ้านผ่านการเดินทางด้วยเส้นทางต่าง ๆ	4.21	0.66	มาก
กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวด้วยความสะดวกสบาย	4.11	0.71	มาก
กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีความหลากหลาย ทั้ง ทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ	4.26	0.81	มาก
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเพื่อนบ้านและไทย เช่น โครงการรถไฟจีน-ลาว รถไฟจีน-ไทย รถไฟรางคู่เด่นชัย-เชียงของ มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวล้านนาตะวันออก	4.22	0.78	มาก
รวม	4.20	0.74	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (53.25%) และอยู่ในช่วงอายุ 21-37 ปี (Gen Y) มากที่สุด (63.00%) รองลงมาคืออายุ 38-53 ปี (Gen X) (24.50%) ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาทต่อเดือน (58.75%) และมีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (69.50%) อาชีพที่พบบ่อยที่สุดคือพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน (45.00%) รองลงมาคือนักเรียน/นักศึกษา (18.75%) และผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว (17.50%) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นโสด (60.00%) ในด้านภูมิสำเนา นักท่องเที่ยวแบ่งเป็นชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างละ 50% โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือ (36.00%) รองลงมาคือภาคกลาง (9.00%) และกรุงเทพฯ-ปริมณฑล (2.50%)

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางด้วยตนเอง (65.50%) โดยเดินทางกับกลุ่มเพื่อน/คนรู้จักมากที่สุด (50.75%) มีจำนวนผู้ร่วมเดินทางเฉลี่ย 5 คน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมายังล้านนาตะวันออกเป็นครั้งแรก (35.75%) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมากที่สุดคือ เพื่อนหรือคนรู้จัก (33.75%) แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวใช้มากที่สุดคือ Social Media และ Chat Applications (49.22%) โดย Facebook เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมสูงสุด (28.42%) รองลงมาคือ YouTube (24.69%) และ TikTok (20.54%) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาเดินทาง 1-2 วัน (47.00%) โรงแรม/รีสอร์ททัวไปเป็นที่พักที่ได้รับความนิยมสูงสุด (69.50%) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัว (41.00%) ค่าใช้จ่ายหลักของนักท่องเที่ยวคือค่าพาหนะ/ค่าตัวเดินทาง (เฉลี่ย 6,966 บาท/คน) งานวิจัยสอดคล้องกับ Watcharobon Kosonwittayananl, Chaithawat Siribowonphitak, and Apapan Jantanam (2023) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจากสื่ออินเทอร์เน็ต/โซเชียลมีเดีย Facebook มักเดินทางมากับกลุ่มเพื่อน/เพื่อนร่วมงานมีระยะเวลาที่เดินทาง 1 วัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Puttaporn Khottaphat, La-iard Silanoi, Kantimarn Chindaprasert (2019) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมใช้รถส่วนตัว และมักจะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ขณะเดียวกันก็ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมูลค่าสูงในพื้นที่ล้านนาตะวันออก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อระยะเวลาพำนักรในพื้นที่ล้านนาตะวันออกในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.38) โดยเห็นว่าการลงทุนพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มระยะเวลาพำนักรและส่งผลต่อรายได้ของกลุ่มจังหวัด รวมถึงมีผลต่อการตัดสินใจเข้าพัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dwyer et al. (2000) ซึ่งเห็นว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวสามารถส่งผลให้การพำนักรยาวนานขึ้น และกระตุ้นให้มีการใช้จ่ายสูงขึ้น ส่วนโครงสร้างการใช้จ่าย พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13) โดยการลงทุนด้านการท่องเที่ยวช่วยเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัว และสร้างความพึงพอใจในการใช้จ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sharma et al. (2006) ที่ระบุว่านักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูงมักจะเลือกใช้จ่ายในสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพสูง การลงทุนในกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับภาคการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ Mazanec et al. (2007) ที่พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้บริการที่ดีและหลากหลายสามารถสร้างความพึงพอใจและกระตุ้นการใช้จ่ายได้ สำหรับฤดูกาลท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อฤดูกาลท่องเที่ยวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.09) โดยนักท่องเที่ยวสนับสนุนการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และสุขภาพ และเห็นว่าควรส่งเสริมกิจกรรมตลอดปีเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกฤดูกาล ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ที่หลากหลายและไม่จำกัดเฉพาะฤดูกาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mao & Chiang (2011) ที่พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการได้ตลอดทั้งปี สามารถลดความแปรปรวนของจำนวนนักท่องเที่ยวตามฤดูกาลและเพิ่มความต่อเนื่องของรายได้ในภาคการท่องเที่ยว ส่วนแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมในระดับมาก โดยเห็นว่าควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง การสนับสนุนการลงทุนจากนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและกระตุ้นการมาเยือนของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang et al. (2014) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและให้ประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูงและส่งเสริมการกลับมาเยือนซ้ำ ตลอดจนการเดินทางของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20) การเข้าถึงสะดวกทั้งทางบก อากาศ และน้ำ โดยโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น รถไฟฟ้า-ลาว และรถไฟรางคู่ ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งผลงานวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานด้านการเดินทางที่สะดวกสบาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Supratra Khiasori, Kantapop Buathong, and Kanokporn Rodkhian (2024) และ Visadsoontornsaku et al. (2020) ที่พบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องเข้าถึงได้สะดวก มีป้ายบอกเส้นทางอย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย อีกทั้ง การพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ควรเน้นการพัฒนาเส้นทางถนนและป้ายบอกทางที่ชัดเจน รวมถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถช่วยนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ Koo et al. (2012) ที่ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง เช่น ถนน สนามบิน และระบบรางที่สะดวก มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความสะดวกในการเดินทาง สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว และกระตุ้นการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ เกี่ยวกับประเภทของค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวมูลค่าสูงใช้จ่าย เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวสุขภาพ เพื่อพัฒนาโครงการที่เหมาะสม
2. ควรทำการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการใช้โซเชียลมีเดียที่มีบทบาทอย่างไรในกระบวนการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก
3. ควรทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวกลุ่ม Gen Z ซึ่งเริ่มมีบทบาทในการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและการตัดสินใจในการเลือกจุดหมายปลายทาง

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวสามารถพัฒนาโปรแกรมหรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเดินทางในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสุขภาพ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี
2. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวสามารถนำไปใช้ในการปรับแผนการตลาดโดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มนักท่องเที่ยว Gen Y และ Gen X และสามารถออกแบบแพ็คเกจท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการ เช่น แพ็คเกจท่องเที่ยวที่เน้นการเดินทางด้วยตนเองและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการใช้โซเชียลมีเดีย
3. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวควรเน้นการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่สามารถแชร์ผ่านโซเชียลมีเดียได้ เช่น การใช้ Influencer หรือการจัดกิจกรรมพิเศษที่นักท่องเที่ยวสามารถโพสต์และแชร์ผ่าน Facebook, YouTube หรือ TikTok เนื่องจากโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเดินทาง

References

- Ali, F., Ciftci, O., Nanu, L., Cobanoglu, C., & Ryu, K. (2021). Response rates in hospitality research: An overview of current practice and suggestions for future research. *Cornell Hospitality Quarterly*, 62(1), 105-120.
- Cetin, G., & Bilgihan, A. (2016). Components of cultural tourists' experiences in destinations. *Current Issues in Tourism*, 19(2), 137-154.
- Chalermrakchat, C. (2018). Thai Tourists' Satisfaction toward Wat Rong Khun in Chiang Rai (Independent Study, Bangkok University).
- Correia, A., Kozak, M., & Kim, S. (2019). Luxury shopping orientations of mainland Chinese tourists in Hong Kong: Their shopping destination. *Tourism Economics*, 25(3), 416-435.
- Dwyer, L., Forsyth, P., & Dwyer, W. (2000). The Economic Impact of Tourism. *Tourism Economics*, 6(3), 213-234.
- Hannonen, O., Tuulentie, S., & Pitkänen, K. (2021). Seasonal neighbors: The phenomenon of multilocality in Finnish rural tourism destinations. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(7), 1088-1104.
- Kantapong Koomnonchai & Athip Jansuri, 2022 Tourist behavior and marketing mix factors used by Vietnamese Tourists to make decisions to traveling in Bangkok. *Interdisciplinary Social Sciences And Communication Journal*, 5(4), 165-172.
- Kantenbacher, J., Hanna, P., Miller, G., Scarles, C., & Yang, J. (2018). Consumer priorities: What would people sacrifice in order to fly on holidays? *Ecological Economics*, 151, 19-26.
- Koo, C., Lee, S., & Choi, M. (2012). Impact of Transportation Infrastructure on Regional Tourism Development. *Tourism Geographies*, 14(3), 385-401.

- Kunupakan, K., & Sukpatch, K. (2023). *Structural Equation Model Of Factors Affecting Chinese High-Value Tourist Loyalty Toward Southern Thailand* (Doctoral dissertation, National Institute of Development Administration).
- Mao, J., & Chiang, S. (2011). The Influence of Creative Tourism on Visitors' Satisfaction and Loyalty. *Journal of Tourism*, 16(2), 27-39.
- Mazanec, J. A., Wöber, K. W., & Zins, A. H. (2007). *Tourism Marketing and Management*. Routledge.
- McKercher, B., & Mak, B. (2019). The impact of distance on international tourism demand. *Tourism Management Perspectives*, 31, 340-347.
- Mohapatra, J. D., & Dash, A. K. (2023). The Portrayal of Social Media Marketing in the Luxury Tourism Industry. *Journal of Innovation and Management* 1(1) 65–81, 2023, 1(1), 65-81.
- Neuts, B., Romão, J., Nijkamp, P., & Shikida, A. (2016). Market segmentation and their potential economic impacts in an ecotourism destination: An applied modelling study on Hokkaido, Japan. *Tourism Economics*, 22(4), 793-808.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). The revised Northern Development Plan 2017 – 2022. Retrieved April 26, 2025, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9844.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Touris and Sports. (2023). National Tourism Development Plan No. 3 (2023 - 2027). Retrieved April 26, 2025, from https://drive.google.com/file/d/12-qp4UFjmLAKks2_UW3ux2SB8bh_Umpg/view.
- Pencarelli, T., Gabbianelli, L., & Savelli, E. (2020). The tourist experience in the digital era: The case of Italian millennials. *EuroMed Journal of Business*, 15(1), 47-66.
- Prebensen, N. K., & Xie, J. (2017). Efficacy of co-creation and mastering on perceived value and satisfaction in tourists' consumption. *Tourism Management*, 60, 166-176.
- Puttaporn Khottaphat, La- iard Silanoi, Kantimarn Chindaprasert . (2019). The Behavior and Satisfaction of Thai Tourists for developed Flim Destination the Alexander Movie in Ubon Ratchathani. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 10(2), 158-171
- Sharma, P., Shimp, T. A., & Shin, H. (2006). Consumer Ethnocentrism: A Test of Antecedents and Moderators. *Journal of International Business Studies*, 37(3), 272-287.
- Supratra Khiaosri, Kantapop Buathong, Kanokporn Rodkhian. (2024). Developing the Potential of the Tai Khuan Tribal Village of Ban Na Thon for Creative Community-based Tourism to

- Attract High-Value Tourists. *Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)*, 22(3), 63-82.
- Tourism Authority of Thailand. (2022). *High-value and sustainable tourism in Thailand*. Bangkok: TAT.
- Visadsoontornsaku, P., Na Thalang, C., Jittithavorn, C., & Tungbenchasiriku, S. (2020). Potentiality development approach for community-based tourism in Nakhon Ratchasima Province. *The Journal of Development Administration Research*, 10(3), 22-33. [in Thai]
- Wang, Y., Zhang, L., & Li, J. (2014). Tourism Destination Competitiveness and the Role of Infrastructure Investment. *Tourism Management*, 41, 79-88.
- Watcharobon Kosonwitthayanan, Chaithawat Siribowonphitak, & Apapan Jantanam. (2023). Tourists Behavior on The New Normality in MahaSarakhm Province. *NEU Academic and research journals*, 13(1), 168-177.
- Wong, I. A., & McKercher, B. (2021). How emerging and established tourism destinations are repositioning to target Chinese FIT tourists. *Journal of China Tourism Research*, 17(3), 411-431.

กลยุทธ์การจัดการ SMEs ให้สำเร็จอย่างยั่งยืน

Management Strategies for Sustainable Success in SMEs

¹สุธี ขวัญเงิน, ทาริกา พลโลก, จิตติมา สกุลเจียมใจ

¹Suthee Khwan-ngern, Thariga Phollocke, Jittima Sakuljiamjai

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao, Thailand

¹Corresponding Author's E-mail: thariga.ph@up.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง กลยุทธ์การจัดการ SMEs ให้สำเร็จอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนในบริบทของเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเนื้อหาครอบคลุมถึงการให้ความหมายของ SMEs ตามแนวทางของภาครัฐ ปัญหาเชิงระบบของธุรกิจ SMEs อาทิ ด้านการตลาด การเงิน แรงงาน เทคโนโลยี การจัดการ และการเข้าถึงข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ลักษณะของผู้ประกอบการที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยความเป็นนักแสวงหาโอกาส นักเสี่ยง มีความคิดริเริ่ม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ใฝ่เรียนรู้ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นทุนมนุษย์ที่ทรงคุณค่าซึ่งต้องได้รับการพัฒนาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเน้นบทบาทของการจัดการคุณภาพในฐานะกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs

นอกจากนี้บทความยังได้กล่าวถึงการจัดการคุณภาพ เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยให้ SMEs สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า และลดความสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของทั้งผู้บริหารและพนักงานทุกระดับในองค์กร ซึ่งล้วนเป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นแก่ผู้ประกอบการ SMEs ทั้งรายเก่าและรายใหม่ ในการพัฒนาธุรกิจให้สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ : กลยุทธ์การจัดการ, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ความยั่งยืน, การจัดการคุณภาพ, การจัดการความสูญเสีย

Abstract

This academic article, titled "*Management Strategies for Sustainable Success in SMEs*," aims to explore effective management strategies for small and medium-sized enterprises (SMEs) that foster long-term sustainability in the context of a rapidly evolving economy. The content encompasses a definition of SMEs in accordance with governmental guidelines, along with systemic challenges commonly faced by SMEs, including issues related to marketing, finance, labor, technology, management, and access to information. The article further analyzes the characteristics of entrepreneurs conducive to sustainable growth—such as opportunity-seeking behavior, risk tolerance, initiative, resilience, a commitment to lifelong learning, and visionary thinking. These traits are regarded as valuable forms of human capital that require continuous development and support.

In addition, the article highlights the strategic role of quality management as a critical tool for enhancing SME competitiveness. Quality management not only helps increase customer satisfaction and operational efficiency but also reduces waste resulting from ineffective production processes. When appropriately implemented, it can be effectively adapted to the SME context. Achieving these outcomes necessitates comprehensive knowledge, a clear understanding of quality principles, and active participation from both executives and employees at all organizational levels. Ultimately, the article aims to deepen the understanding of both existing and aspiring SME entrepreneurs in building resilient and sustainable enterprises over the long term.

Keywords: Management Strategies, Small and Medium-sized Enterprises (SMEs), Sustainability, Quality Management, Waste Management

บทนำ

ในยุคของเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ SMEs คิดเป็นกว่า 99.5% ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด และมีส่วนสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในระดับสูง (Office of Small and Medium Enterprises Promotion (OSMEP), 2023) อย่างไรก็ตาม SMEs มักเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย อาทิ ข้อจำกัดด้านเงินทุน การเข้าถึงเทคโนโลยี การแข่งขันที่รุนแรง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ไม่แน่นอน

จากข้อจำกัดดังกล่าว ทำให้ความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดและความสำเร็จของ SMEs ในระยะยาว ทั้งนี้ แนวทางการบริหาร

จัดการ SME ในปัจจุบันจำเป็นต้องเชื่อมโยงกลยุทธ์ทางธุรกิจกับแนวคิดเรื่องความยั่งยืน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างผลกำไร และต้นทุน จึงมุ่งศึกษากลยุทธ์การจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนา SME ให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยใช้กรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง บทความวิชาการต่อไปนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจและมุมมองที่หลากหลายแก่เจ้าของธุรกิจ SME ไม่ว่าจะเป็นรายเก่าหรือรายใหม่ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่การประกอบการเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อรับมือการสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือที่รู้จักกันในชื่อ SMEs (Small and Medium Enterprises) เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจาก SMEs มีความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ สามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และยังเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของประเทศ (Office of Small and Medium Enterprises Promotion (OSMEP), 2023)

จากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้ให้ความหมายของ SMEs ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 โดยพิจารณาจากลักษณะทางการเงินและจำนวนการจ้างงาน ดังนี้

- **ธุรกิจขนาดย่อม (Small Enterprise)** มีจำนวนพนักงานไม่เกิน 50 คน และมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 100 ล้านบาท
- **ธุรกิจขนาดกลาง (Medium Enterprise)** มีจำนวนพนักงานระหว่าง 51-200 คน และมีรายได้ต่อปีมากกว่า 100 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 500 ล้านบาท

ซึ่งในทางการจัดการธุรกิจ พบว่า SMEs ถูกมองว่าเป็นหน่วยธุรกิจที่มีความคล่องตัวสูง มีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ซับซ้อน และสามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้รวดเร็วกว่าองค์กรขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม การขาดทรัพยากร โดยเฉพาะด้านเงินทุน เทคโนโลยี และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ท้าทายความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตของ SMEs ในระยะยาว

ปัญหาเชิงระบบของธุรกิจ SMEs

ปัญหาของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ส่วนใหญ่จะพบนั้น บางทีส่งผลกระทบเป็นข้อจำกัดของปัญหาในภาพรวมหลาย ๆ ด้าน ดังรูปภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 1 ปัญหาเชิงระบบของ SMEs

1. **ด้านการตลาด** ปัญหาด้านการตลาดของ SMEs พบว่าส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของการตลาดในท้องถิ่นหรือตลาดภายในประเทศ ซึ่งยังขาดความรู้ความสามารถด้านการตลาดในวงกว้าง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันความสะดวกรวดเร็วในการคมนาคมขนส่งตลอดจนการเปิดเสรีการค้า ทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับสินค้าในท้องถิ่นหรือในประเทศที่ผลิตโดยกลุ่มกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมมากขึ้น (Damrongsak Chaiyasanit & Sunee Loetsawaengkit, 1999)

2. **ด้านเงินทุน** ปัญหาด้านเงินทุนของ SMEs พบว่าส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการขาดแคลนเงินลงทุน การขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากการไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบ หรือขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง (Damrongsak Chaiyasanit & Sunee Loetsawaengkit, 1999)

3. **ด้านแรงงาน** ปัญหาด้านแรงงานของ SMEs พบว่าจะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือเมื่อพนักงานหรือลูกจ้างมีฝีมือและความชำนาญงานมากขึ้น ก็จะย้ายออกไปทำโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า (Damrongsak Chaiyasanit & Sunee Loetsawaengkit, 1999) จึงทำให้คุณภาพแรงงานไม่สม่ำเสมอ การพัฒนาไม่ต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า

4. **ด้านเทคโนโลยีการผลิต** พบว่าโดยทั่วไป SMEs มักใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่ซับซ้อน เนื่องจากลงทุนต่ำ อีกทั้งผู้ประกอบการและพนักงานขาดความรู้พื้นฐานความเข้าใจในเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น (Margi Levy & Philip Powell, 2004) จึงทำให้ขาดการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดีขึ้น

5. **ด้านการจัดการ** ปัญหาด้านการจัดการของ SMEs พบว่าในบางครั้งอาจส่งผลกระทบเป็นข้อจำกัดของการทำธุรกิจ กล่าวคือ การขาดความรู้ด้านการจัดการหรือบริหารงานที่มีระบบโดยใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ แบบเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลัก อาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายใน (Heinz Weihrich & Harold Koontz, 2005) ซึ่งลักษณะนี้แม้จะพบว่ามีข้อดีในเรื่องการดูแลทั่วถึงในกรณีที่ธุรกิจมีขนาดเล็ก แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัว การไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาขึ้นได้

6. **ด้านการเข้าถึงข้อมูลภาครัฐและเอกชน** พบว่าโดยส่วนใหญ่ SMEs จำนวนมากเป็นการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผลิตตามบ้าน ผลิตในลักษณะโรงงานห้องแถว ไม่มีจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียนพาณิชย์หรือทะเบียนการค้า ดังนั้นกิจการโรงงานเหล่านี้ค่อนข้างจะเข้าถึงข้อมูลและการมาใช้บริการของรัฐ หรือแม้แต่กิจการหรือโรงงานที่มีการจดทะเบียนถูกต้องก็มักไม่ค่อยอยากจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากปฏิบัติไม่ค่อยถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องของภาษีอากร การรักษาสภาพแวดล้อม หรือรักษาความปลอดภัยที่กำหนดตามกฎหมาย นอกจากนี้ในเรื่องการส่งเสริมการลงทุนก็เช่นเดียวกัน แม้รัฐจะหน่วยงานให้การส่งเสริมการพัฒนา SMEs มาโดยตลอด เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ สำนักคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรม แต่กิจการขนาดกลางและขนาดย่อมมีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงานดังกล่าว เช่น ในเรื่องบุคลากร งบประมาณ จำนวนสำนักงานสาขาในภูมิภาค การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ จึงไม่อาจสนองตอบได้ทั่วถึงและเพียงพอ ทำให้ปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ข้างต้น ธุรกิจ SMEs โดยทั่วไปจึงค่อนข้างมีจุดอ่อนในการรับรู้ข่าวสารด้านต่าง ๆ

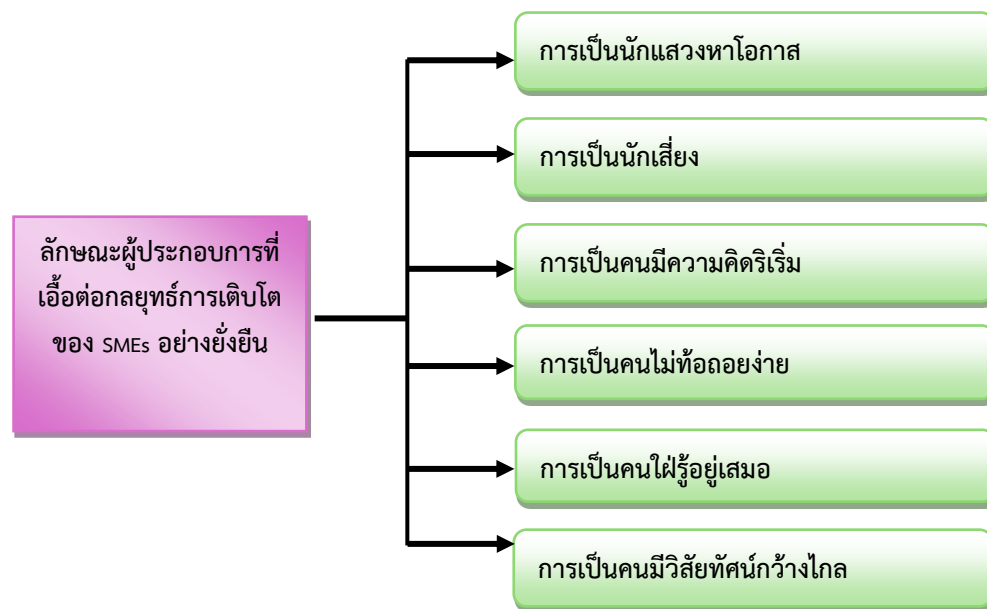
ลักษณะผู้ประกอบการที่เอื้อต่อกลยุทธ์การเติบโตของ SMEs อย่างยั่งยืน

การให้ความสำคัญแก่ผู้ประกอบการอิสระกำลังเป็นที่สนใจมากขึ้นทุกขณะทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความจำเป็นต้องเร่งสร้าง “ความได้เปรียบในการแข่งขัน” เพื่อเพิ่มการส่งออกให้มากขึ้น โดยยอมรับกันว่า ผู้ประกอบการอิสระหรือผู้ประกอบการรายใหม่ เป็นรากฐานที่สำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะเกื้อหนุนธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อย่างต่อเนื่อง (Sorn Jongsrichan, 2014)

นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในสังคมปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่ผ่านกระบวนการการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่มาแล้วทั้งสิ้น ซึ่งผู้ประกอบการรายใหม่นั้นจะพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มองเห็นโอกาสและช่องทางต่าง ๆ แล้วลงมือสร้างธุรกิจของตนเองขึ้นมาอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการลงทุนและจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการ ซึ่งอาจจะเป็นสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ ที่เข้าสู่ตลาดการแข่งขันเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจของตนเอง บริษัทที่เกิดขึ้นใหม่มักเริ่มจากบริษัทเล็ก ๆ ที่เกิดจากการรวมตัวกันของ

ผู้ประกอบการอิสระที่มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในด้านใดด้านหนึ่งเป็นทุนเดิม แล้วร่วมกันสร้างธุรกิจในเรื่องที่กลุ่มตนเองมีความถนัด โดยมุ่งมั่นทำให้ความสำเร็จจากการเป็นเจ้าของกิจการเอง ดังนั้นสิ่งที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจที่ขาดไม่ได้เลย ก็คือ “ลักษณะของผู้ประกอบการ SME ที่พึงมีเพื่อเอื้อต่อกลยุทธ์การเติบโตของ SME อย่างยั่งยืน” กล่าวคือลักษณะของผู้ประกอบการ SME ที่พึงมีนี้จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจตั้งแต่เริ่มต้นทำและอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งสามารถสรุปความได้ดังภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2 ลักษณะผู้ประกอบการที่เอื้อต่อกลยุทธ์การเติบโตของ SMEs อย่างยั่งยืน

1. การเป็นนักแสวงหาโอกาส พบว่าคนที่จะเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ จะต้องเป็นคนที่มีมองเห็น “โอกาส” ต่าง ๆ ได้แม้จะตกอยู่ในภาวะวิกฤติ (Sorn Jongsrichan, 2014) โอกาสที่มองเห็นนั้นก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถหรือความเชี่ยวชาญที่มีอยู่ได้ โดยไม่ปล่อยให้โอกาสนั้นหลุดมือไป
2. การเป็นนักเสี่ยง พบว่าการเป็นคนกล้าได้กล้าเสีย เมื่อเห็นโอกาสและพอมีความสามารถในการประเมินความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ (Sorn Jongsrichan, 2014) ก็จะกล้าเสี่ยงที่จะลงมือทำ ไม่ใช่มีพฤติกรรมกลัว ๆ กลัว ๆ รอจนมั่นใจในทุกสถานการณ์ ก็อาจจะช้าเกินไปหรือเสียโอกาสให้กับคู่แข่งกันไปเรียบร้อยแล้ว
3. การเป็นคนมีความคิดริเริ่ม พบว่าความคิดริเริ่มหรือความคิดสร้างสรรค์ เป็นลักษณะที่สำคัญของผู้ประกอบการรายใหม่ (Sorn Jongsrichan, 2014) หรือแม้แต่นายเก่าที่ต้องการปรับปรุงธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อการผลิตสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาดที่มีสภาพการแข่งขันสูงมากขึ้นตลอดเวลา ความคิดริเริ่มใหม่ ๆ หรือ

สร้างสรรค์มักเป็นจุดเริ่มต้นที่ดึงดูดลูกค้าให้สนใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ซึ่งบางทีความคิดสร้างสรรค์อาจหมายรวมถึงความเพ้อฝัน แต่เป็นความเพ้อฝันที่เป็นไปได้

4. การเป็นคนไม่ท้อถอยง่าย พบว่าผู้ประกอบการทุก ๆ รายต้องมีความอดทน มีความมุ่งมั่น โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกของการสร้างตัวหรือสร้างธุรกิจใหม่ ๆ (Sorn Jongsrichan, 2014) ต้องเป็นคนที่มีความมานะและยืนหยัดต่อสู้ แม้จะประสบความล้มเหลวเป็นระยะ ๆ ความไม่ท้อถอยง่าย ๆ ทำให้เราไม่เป็นคนล้มเหลวที่จะล้มเลิก และรู้จักอดทนใจเย็นพอที่จะรอคอยเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างต่อเนื่อง

5. การเป็นคนที่ไม่รู้ยู่เสมอ พบว่าการเป็นคนที่ยึดการเรียนรู้อยู่เสมอ (Porter, 1985) ทำให้เรามีความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้ที่ตื่นตัวตลอดเวลา มีความสนใจสิ่งรอบตัว จึงปรับเปลี่ยนตั้งรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วทันการณ์ การไม่รู้อย่างยิ่งทำให้เรารู้จักปรับปรุงงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องให้ดีขึ้นด้วย

6. การเป็นคนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล พบว่าการมีจุดมุ่งหมายในอนาคตที่ชัดเจน โดยรู้จักวางแผนเป้าหมายในการทำธุรกิจไว้อย่างชัดเจน (Porter, 1985) ถึงแนวทางการดำเนินงานและการเติบโตอย่างมีระบบ จะทำให้ธุรกิจมีแบบแผนในการดำเนินงานเป็นระบบ มีระยะเวลาที่จะดำเนินงานไปสู่เป้าหมายอย่างชัดเจน

ฉะนั้นลักษณะผู้ประกอบการ SME ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ไม่ใช่คุณลักษณะที่ผู้ประกอบการมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่ทุกคนสามารถศึกษาและพัฒนาขึ้นมาใหม่ได้ แต่ต้องใช้เวลาและความอดทน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดที่เผชิญ ซึ่งจะเอื้อต่อการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน

SMEs กับการจัดการคุณภาพ

ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้นมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การรักษาคุณภาพของสินค้าและบริการจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Phisit Chukiattakorn, Sumet Yaemnun, 2017) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทั้งในด้านทุน เวลา และบุคลากร การจัดการคุณภาพจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้ SMEs สามารถยกระดับมาตรฐานการดำเนินงาน เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำว่า “คุณภาพ” (Quality) มีการให้คำนิยามไว้อย่างหลากหลายทางวิชาการ หนึ่งในนิยามที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายคือของ Juran ซึ่งระบุว่า คุณภาพ หมายถึง ความเหมาะสมในการใช้งาน (Juran, 1999) ขณะที่ ISO 9000:2015 ซึ่งเป็นมาตรฐานการบริหารจัดการคุณภาพในระดับสากล ให้นิยามคำว่า คุณภาพ ไว้ว่า คุณภาพ คือ ระดับที่ลักษณะโดยเนื้อแท้ของวัตถุสามารถตอบสนองต่อข้อกำหนดได้ (International Organization for Standardization (ISO), 2015)

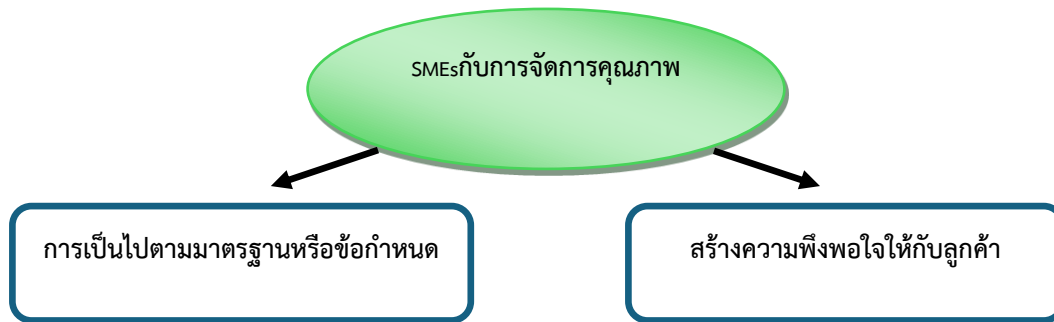

ซึ่งจะพบว่า คุณภาพจะมีความสำคัญ และเป็นที่ต้องการของทุกคน แต่ในความคิดความเข้าใจของบุคคลทั่วไปมักจะเชื่อกันว่า การได้มาซึ่งคุณภาพในสินค้าหรือบริการ นอกจากต้องใช้เวลาแล้ว ยังจะต้องมีการลงทุนและเสียค่าใช้จ่ายสูง โดยเฉพาะการสร้างพนักงานที่มีคุณภาพ จึงเป็นต้นเหตุของการไม่ใส่ใจกับเรื่องการจัดการคุณภาพอย่างจริงจัง หรือบางทีอาจจะให้ความสำคัญเป็นอันดับรองลงมา ดังนั้นนักธุรกิจ SMEs บางรายซึ่งรวมถึงผู้ประกอบการที่เพิ่งจะก่อตั้งธุรกิจ จึงอาจจะมองข้ามเรื่องคุณภาพ เพราะกลัวในเรื่องค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิตที่จะสูงขึ้น อาจทำให้ต้องกำหนดราคาขายสูงกว่าคู่แข่ง หลายคนกังวลในเรื่องที่เห็นได้ชัดว่าคุณภาพเป็นเรื่องต้องเสียค่าใช้จ่ายก็คือการผลิตสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพ จะต้องใช้พนักงานที่มีคุณภาพ ซึ่งมีค่าจ้างหรือเงินเดือนสูง ต้นทุนการผลิตก็สูงตามไปด้วย จึงเป็นเรื่องที่สวนกับกระแสการลดต้นทุนการผลิตในยุคที่ธุรกิจมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นอย่างต่อเนื่อง (Phunphon Saengbangpla, 1996)

การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เป็นพนักงานที่มีคุณภาพ จนมีความรู้ความสามารถหรือมีทักษะและความชำนาญเพื่อจะผลิตสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพได้ แม้จะต้องใช้ทั้งเงินลงทุนและเวลาก็ตาม แต่ก็ให้ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าอย่างยิ่งแก่องค์กร เพราะจะทำให้องค์กรสามารถลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีความรู้หรือความสูญเสียต่าง ๆ ได้อย่างมาก (Natthaphan Khetcharanan, 2002) แต่สิ่งที่กังวลสำหรับการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพแล้วนั้น ก็คือ เมื่อลงทุนพัฒนาแล้ว มีบริษัทอื่นมาซื้อตัวพนักงานหรือพนักงานลาออกไปทำงานกับสถานที่ทำงานอื่นที่เงินเดือนสูงกว่าเดิม ดังนั้นเท่ากับว่าองค์กรก็ลงทุนพัฒนาพนักงานให้มีคุณภาพโดยสูญเปล่า สิ่งนี้จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาบุคลากรอย่างยิ่ง

ถ้าหากมองด้านกลับกัน ธุรกิจไม่ลงทุนพัฒนาบุคลากรหรือไม่ทำการฝึกอบรมพนักงานแล้ว องค์กรจะเป็นอย่างไร หากพนักงานเหล่านั้นยังคงทำให้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผลิตออกมากลายเป็นของเสีย ซึ่งอาจต้องขายไปในราคาที่ถูกกว่าต้นทุนหรือขายไม่ได้ หรือพนักงานยังคงให้บริการไม่ดี จนลูกค้าไม่เข้ารับบริการซ้ำและไม่มีการบอกต่อให้เกิดลูกค้าใหม่ องค์กรก็อาจจะประสบปัญหาด้านการอยู่รอดของธุรกิจในที่สุด

ดังนั้นการรักษาและยกระดับคุณภาพกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดและความสามารถในการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม SME ซึ่ง “คุณภาพ” มิได้หมายถึงเพียงแค่การผลิตสินค้าที่ไม่มีข้อบกพร่อง แต่ยังครอบคลุมถึงมิติที่ลึกซึ้งและหลากหลาย เช่น ความสมบูรณ์ของงาน, ความตั้งใจในการผลิต, ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า, ความตรงต่อเวลาและงบประมาณ, ความน่าเชื่อถือ, ความสวยงาม ตลอดจนความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งหมดล้วนเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึง “คุณภาพ” ในมุมมองที่ครบถ้วนและเป็นระบบ ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพรวมดังภาพต่อไปนี้

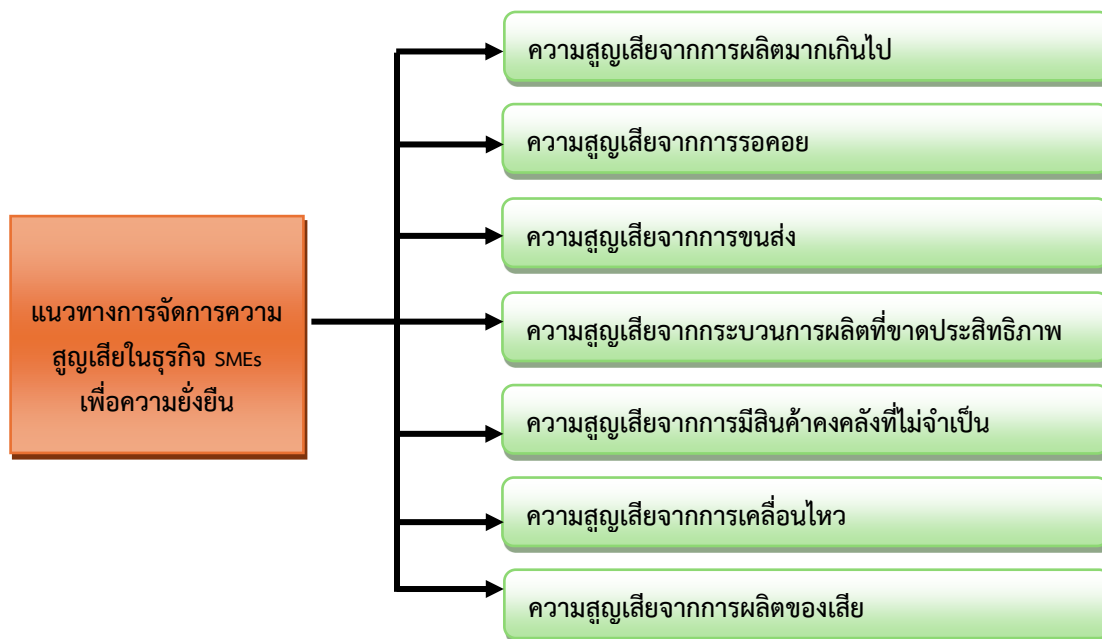

รูปภาพที่ 3 SMEsกับการจัดการคุณภาพ

ภาพดังกล่าวจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง SMEs กับการจัดการคุณภาพ พบว่าสิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของคุณภาพในฐานะกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว

แนวทางการจัดการความสูญเสียในธุรกิจ SMEs เพื่อความยั่งยืน

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน การส่งมอบผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถขององค์กร อย่างไรก็ตาม คุณภาพที่ดีไม่ได้เกิดขึ้นจากการตรวจสอบปลายทางเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องเริ่มต้นจากการลดหรือกำจัดความสูญเสียที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการอย่างเป็นระบบ แนวคิดการจัดการความสูญเสีย (Waste Management) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถระบุ ลด และขจัดกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า (Phongphan Ananpornpong, 2018) อันเป็นอุปสรรคต่อคุณภาพ ต้นทุน และเวลาในกระบวนการดำเนินงาน ความสูญเสียในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลต่อทั้งคุณภาพของผลิตภัณฑ์และประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในธุรกิจ SME ที่มีทรัพยากรจำกัด การเข้าใจและจัดการกับความสูญเสียอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมคุณภาพ ลดต้นทุน และตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการจัดการความสูญเสียในธุรกิจ SMEs ได้ดังภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 4 แนวทางการจัดการความเสี่ยงในธุรกิจ SMEs เพื่อความยั่งยืน

1. **ความสูญเสียจากการผลิตมากเกินไป** พบว่าความสูญเสียจากการผลิตเกินความจำเป็น เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดความสูญเสียอื่น ๆ ตามมา (Phongphan Ananpornpong, 2018) เนื่องจากการผลิตที่ไม่สัมพันธ์กับความต้องการจริงของตลาด ส่งผลให้เกิดการสะสมของชิ้นงานในกระบวนการผลิต ก่อให้เกิดต้นทุนด้านการจัดเก็บและการจัดการที่ไม่จำเป็น อีกทั้งยังบดบังจุดบกพร่องอื่น ๆ ในสายการผลิต ทำให้ไม่สามารถระบุปัญหาได้ชัดเจน

การจัดการที่เหมาะสมควรปรับปรุงระบบการผลิตให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงในแต่ละช่วงเวลา โดยมีระบบติดตามข้อมูลสินค้าคงคลังและคำสั่งซื้อแบบเรียลไทม์

2. **ความสูญเสียจากการรอคอย** พบว่าการรอคอยในสายการผลิตเป็นผลมาจากความไม่สมดุลของกระบวนการผลิต (Phongphan Ananpornpong, 2018) เช่น การต้องรอเครื่องจักรหรือรอชิ้นงานจากกระบวนการก่อนหน้า ส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักของการทำงาน ลดประสิทธิภาพโดยรวมของระบบ ดังนั้นการลดความสูญเสียประเภทนี้สามารถทำได้โดยการจัดสมดุลในสายการผลิต การวางแผนและควบคุมการผลิตให้มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันระหว่างแต่ละหน่วยงาน

3. **ความสูญเสียจากการขนส่ง** พบว่าการขนส่งวัสดุหรือชิ้นงานภายในกระบวนการผลิตโดยไม่จำเป็น ไม่ได้ก่อให้เกิดคุณค่าต่อผลิตภัณฑ์ แต่กลับเพิ่มต้นทุนด้านแรงงาน พลังงาน และเวลา (Phongphan Ananpornpong, 2018) ดังนั้นแนวทางในการลดความสูญเสียควรเน้นการออกแบบผังโรงงานหรือสายการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยลดระยะทางการขนส่งและการเคลื่อนย้ายให้เหลือเท่าที่จำเป็น

4. ความสูญเสียจากกระบวนการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ พบว่ากระบวนการที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การทำงานซ้ำซ้อน หรือขั้นตอนที่ไม่สร้างคุณค่า เพิ่มภาระต่อระบบการผลิตโดยไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มใด ๆ ควรใช้แนวทางการจัดลำดับขั้นตอนการทำงาน เพื่อตรวจสอบและตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไป รวมถึงการปรับปรุงลำดับและวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสม

5. ความสูญเสียจากการเก็บสินค้าคงคลังมากเกินไป พบว่าการเก็บสินค้าคงคลังจำนวนมากเพื่อความมั่นใจในความต่อเนื่องของการผลิต อาจกลายเป็นภาระต้นทุนที่ไม่จำเป็น และส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการระบุปัญหาภายในระบบ การใช้ระบบ Just-In-Time (JIT) หรือระบบบริหารสินค้าคงคลังแบบทันเวลา จะช่วยให้สามารถควบคุมปริมาณวัตถุดิบและชิ้นงานในระดับที่เหมาะสมที่สุด

6. ความสูญเสียจากการเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็น พบว่าการเคลื่อนไหวที่มากเกินไปหรือลักษณะการทำงานที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าและลดประสิทธิภาพของแรงงาน ควรมีการวิเคราะห์การเคลื่อนไหว และการออกแบบสถานที่ทำงานให้เหมาะสมเพื่อลดความสูญเสียประเภทนี้

7. ความสูญเสียจากของเสียและงานแก้ไข พบว่าของเสียจากการผลิตและงานที่ต้องแก้ไขซ้ำ นอกจากจะเพิ่มต้นทุนแล้ว ยังลดความน่าเชื่อถือของธุรกิจ ในสายตาของลูกค้า แนวทางการลดความสูญเสียนี้คือการมุ่งเน้นระบบการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวดในทุกขั้นตอนของการผลิต พร้อมพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพเป็นอันดับแรก (Phongphan Ananpornpong, 2018)

กล่าวโดยสรุป การลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตถือเป็นหัวใจสำคัญของการยกระดับประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs ในระยะยาว ความสามารถในการระบุและจัดการกับความสูญเสียอย่างเป็นระบบ จะช่วยส่งเสริมความยั่งยืนขององค์กรทั้งด้านต้นทุน คุณภาพ และความพึงพอใจของลูกค้า

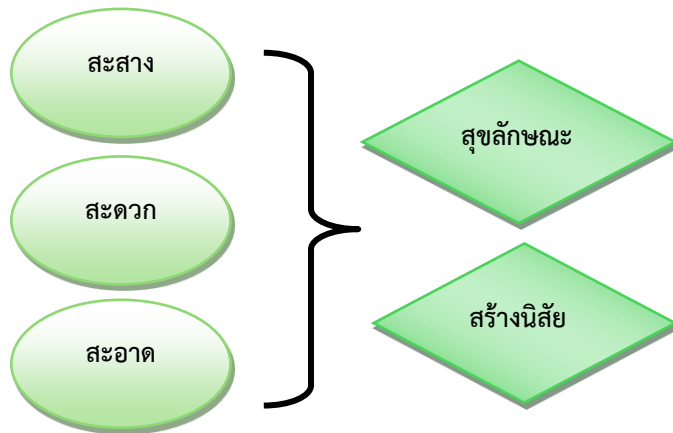
การปฏิรูป SMEs ด้วยกิจกรรม 5 ส

การสร้างคุณภาพในสินค้าและบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง นั่นคือ “พนักงานที่มีคุณภาพ” พนักงานที่มีความรับผิดชอบ มีวินัย และสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน จนสามารถ “ทำงานได้อย่างถูกต้องตั้งแต่ครั้งแรก” ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่รอดและเติบโตของ SME โดยเฉพาะในบริบทของทรัพยากรที่จำกัด การเริ่มต้นจากสิ่งที่ย่อยและสามารถดำเนินการได้จริง จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม โดยการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในการทำงานผ่าน “กิจกรรม 5 ส” (Trithanai Napakhun, 1999) จึงเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพทั้งในเชิงต้นทุนและผลลัพธ์

กิจกรรม 5 ส ประกอบด้วย สะสาง, สะดวก, สะอาด, สุขลักษณะ และสร้างนิสัย ซึ่งกิจกรรม 5 ส นั้นสามารถดำเนินการได้ในทุกประเภทของสถานประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นโรงงาน สำนักงาน ห้างสรรพสินค้า

ธนาคาร หรือสถานที่ราชการ ทั้งยังสามารถเริ่มต้นได้ทันทีโดยไม่ต้องรอการลงทุนขนาดใหญ่ และมักให้ผลลัพธ์ที่สามารถสัมผัสได้ในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้น เทคนิคในการทำกิจกรรม 5 สามารถแสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 5 เทคนิคในการทำกิจกรรม 5 ส

จากรูปภาพข้างต้นพบว่าแนวปฏิบัติหนึ่งที่ได้รับคามนิยม คือ การดำเนินการ 3 ส แรก (สละสิ่ง สละตัว และสละใจ) ไปพร้อมกันภายใต้กิจกรรมที่เรียกว่า “วันทำความสะอาดครั้งใหญ่” (Big Cleaning Day) ซึ่งมักมีการกำหนดวันเฉพาะกิจเพื่อให้พนักงานทุกระดับ รวมถึงผู้บริหาร มีส่วนร่วมในการจัดระเบียบและทำความสะอาดพื้นที่ทำงานของตนเอง (Trithanai Napakhun, 1999) ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวไม่ถือเป็นภาระเพิ่มเติม แต่เป็นการจัดระบบการทำงานที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมในองค์กรอีกด้วย

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม 3 ส อย่างต่อเนื่อง คือ การเกิดขึ้นของ “สุขลักษณะ” ซึ่งเป็น ส ตัวที่ 4 โดยธรรมชาติ เนื่องจากเมื่อสถานที่ทำงานสะอาดและเป็นระเบียบ สุขอนามัยที่ดีจะตามมาโดยอัตโนมัติ สภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน ทำให้พนักงานรู้สึกภาคภูมิใจและผูกพันกับสถานที่ทำงานมากขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม หากกิจกรรมดังกล่าวไม่ดำเนินต่อเนื่อง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะไม่สามารถคงอยู่ได้ จึงจำเป็นต้องยกระดับสู่การ “สร้างนิสัย” ซึ่งเป็น ส ตัวที่ 5 การปลูกฝังวินัยในการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นพฤติกรรมประจำวัน เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณภาพ โรงงานหรือสถานที่ทำงานที่ดำเนินกิจกรรม 5ส อย่างเป็นระบบมักได้รับคำชื่นชมจากผู้พบเห็น และความรู้สึกภาคภูมิใจนี้เองจะเป็นแรงผลักดันให้พนักงานมุ่งมั่นพัฒนาต่อไป ส่งผลให้ประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กรเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปพบว่า การปฏิรูป SMEs ด้วยกิจกรรม 5ส เป็นกลยุทธ์ที่มีต้นทุนต่ำ แต่ให้ผลตอบแทนสูง โดยเฉพาะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการ กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน การดำเนินกิจกรรม 5ส อย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทุกระดับขององค์กร จึงเป็นกลยุทธ์ที่ SMEs สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงเพื่อยกระดับศักยภาพการแข่งขันและนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในระยะยาว

สรุป

ในบริบทเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ SMEs มีสัดส่วนกว่า 99.5% ของกิจการทั้งหมด และมีส่วนสำคัญต่อการจ้างงาน อย่างไรก็ตาม SMEs ต้องเผชิญกับปัญหาหลากหลาย เช่น ขาดแคลนเงินทุน เทคโนโลยีล้าหลัง การแข่งขันรุนแรง และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มโอกาสความอยู่รอดของ SMEs การวางแผนเชิงกลยุทธ์ควรผสมผสานแนวคิดด้านความยั่งยืน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างผลกำไรและการบริหารทรัพยากร

ประเด็นสำคัญในบทความนี้ได้กล่าวถึง ปัญหาเชิงระบบสำคัญที่ SMEs เผชิญ ซึ่งได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด การเงิน แรงงาน เทคโนโลยีการผลิต การจัดการ และการเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐ/เอกชน และคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ การมองเห็นโอกาส ความกล้าเสี่ยง ความคิดสร้างสรรค์ ความพากเพียร การเรียนรู้ตลอดชีวิต และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการจัดการความสูญเสียในธุรกิจ SME มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก SMEs มักมีทรัพยากรจำกัด การลดความสูญเสียจึงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเสริมความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน รวมถึง การจัดการคุณภาพ ซึ่งแม้ว่า SMEs มักมองว่าเป็นต้นทุนสูง แต่หากดำเนินการอย่างเหมาะสมจะช่วยลดความสูญเสีย เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว

ดังนั้น SMEs จำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การจัดการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและการจัดการคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว

References

- Ananpornpong, P. (2018). Application of Lean concepts to improve production efficiency in SMEs. *Journal of Industrial Technology*, 15(1), 45–53.
- Chayasanit, D., & Lertsawaengkit, S. (1999). *SMEs management*. Bangkok: Wang Aksorn Publishing.

- Juran, J. M. (1999). Juran's quality handbook (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Khajoranan, N. (2002). TQM: Strategies for building a quality organization. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Koontz, H., & Weihrich, H. (2005). Management. New York: McGraw-Hill.
- Levy, M., & Powell, P. (2004). Strategies for growth in SMEs: The role of information and information systems. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Napakhun, T. (1999). Progress with 5S. Bangkok: AR Business Press.
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2023). SMEs situation report 2023. Retrieved June 5, 2025, from <https://www.sme.go.th>
- Organization for International Standardization. (2015). ISO 9000:2015 Quality management systems – Fundamentals and vocabulary. Geneva: ISO.
- Phatthanasin, S. (2014). SME Big Idea: Shake the world with your thoughts. Bangkok: DM Publishing.
- Phoolphon, S. (1996). Quality management in the globalization era. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. New York: Free Press.
- Shookiattakorn, P. (2017). Application of Total Quality Management (TQM) in Thai SMEs. Journal of Business Management, 7(1), 45–58.
- Suttinun, S. (2018). Success factors in quality management in Thai SMEs. Journal of Management Sciences, 6(2), 89–103.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานศูนย์อาเซียนศึกษา ห้อง A 400 อาคารเรียนรวม ชั้น 4 โซนA มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035-248505

E-mail: mcuasean@gmail.com

ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์ (ภาษาไทย/ ภาษาอังกฤษ)

1. บทความวิจัย (Research Article)
2. บทความวิชาการ (Academic Article)
3. บทความปริทัศน์ (Article Review)
4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
5. บทวิจารณ์เชิงวิชาการ (Critique/ Discussion Paper)
6. กรณีศึกษา (Case Study)

ข้อกำหนดการจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความ

1. ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้แต่ละเรื่องจะต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียนภาษาอังกฤษปนภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปล หรือคำที่ใช้แล้วทำให้เข้าใจง่ายขึ้น คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะ สำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษต้องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

2. ขนาดของต้นฉบับใช้กระดาษขนาด A4 (พิมพ์หน้าเดียว) และพิมพ์โดยเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัด เป็นแบบ double space เพื่อสะดวกในการอ่านและแก้ไข

3. ชนิดและขนาดตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เหมือนกันตลอดทั้งบทความรายละเอียดต่างของบทความ กำหนดดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

-ชื่อเรื่องภาษาไทย กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 16point ตัวหนา

-ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 16 point ตัวหนา

ชื่อผู้พิมพ์ (Author)

- ชื่อผู้พิมพ์ลำดับที่ 1 ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ กำหนดขีดขวขนาด 16 point ตัวปกติ
- ชื่อผู้พิมพ์ลำดับถัดไป (ถ้ามี) กำหนดขีดขวขนาด 16 point ตัวปกติ
- ใส่เชิงอรรถหน้าแรกเป็นชื่อหน่วยงานของผู้พิมพ์ และ E-Mail ที่ติดต่อได้ กำหนดขีดขวขนาด 12point ตัวธรรมดา

บทคัดย่อ (Abstract)

- หัวข้อ บทคัดย่อ และ Abstract กำหนดขีดขวขนาด 16 point ตัวหนา
- เนื้อความของบทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) บรรทัดแรกจัดย่อหน้า โดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดขวตัวธรรมดา

คำสำคัญ (Keyword) ระบุดังภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เลือกใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบทความ อย่างน้อย 3 คำขนาด 16 point ตัวธรรมดา

การพิมพ์หัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย

- หัวข้อใหญ่ กำหนดขีดขวขนาด 16 point ตัวหนา
- หัวข้อย่อย จัดย่อหน้าเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวหนา
- เนื้อความของแต่ละหัวข้อ บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้วขนาด 16 point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดขว

4. ภาพและตารางประกอบ กรณีมีภาพหรือตารางประกอบ กำหนดการจัดพิมพ์ดังนี้

- ภาพประกอบและตารางประกอบทั้งหมดที่นำมาอ้างต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานของผู้อื่น
- ภาพประกอบจัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ และไม่ต้องตีกรอบภาพ
- ชื่อภาพประกอบจัดอยู่ใต้ภาพ ใช้คำว่า ภาพที่ ต่อด้วยหมายเลขภาพและข้อความบรรยายภาพ กำหนดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ ขนาด 14 point ตัวธรรมดา

-ชื่อตารางประกอบจัดอยู่เหนือเส้นค้นบนสุดของตาราง ใช้คำว่า ตารางที่ ต่อด้วยหมายเลขตารางและข้อความบรรยายตาราง กำหนดขีดขวของหน้ากระดาษ ขนาด 16 point ตัวธรรมดา

-บอกแหล่งที่มาของภาพประกอบ ตารางประกอบที่นำมาอ้าง โดยพิมพ์ห่างจากชื่อภาพหรือเส้นค้นใต้ตาราง กำหนดเว้นระยะห่าง 1 บรรทัด บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 14point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดขว

5. จำนวนหน้า ความยาวของบทความ 8-15 หน้า รวมตาราง รูปภาพและเอกสารอ้างอิง

หมายเหตุ: ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ตีพิมพ์บทความเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยด้วย

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review)

ส่วนประกอบของบทความ

1. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 500 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่องบทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้เข้าใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปแบบ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา(Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียบเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจน ดังนี้

-วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดหมายของการศึกษา

-วิธีการศึกษา ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้

-ผลการศึกษา ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีที่มีการวิเคราะห์)

-สรุป ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา

-คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

2. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานการวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 2.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

2.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดีข้อเสียเชิงวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบAPA Style (American Psychology Association) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 เอกสารอ้างอิงทุกลำดับที่ปรากฏอยู่ท้ายบทความต้องมีการอ้างอิงอยู่หรือกล่าวถึงในเนื้อหาของบทความ

2.6.2 จัดพิมพ์เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงก่อนหลังตามตัวอักษร และยึดรูปแบบตามรูปแบบของ APA (American Psychology Association) กำหนดขีดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 point ตัวธรรมดา

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนชื่อผู้แต่ง

ไม่ต้องลงคำนำหน้านามตำแหน่งทางวิชาการคำเรียกทางวิชาชีพและตำแหน่งยศต่าง ๆ (ยกเว้น มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ และสมณศักดิ์)

ผู้เขียน 1 คน

ผู้แต่ง1.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 2 คน

ผู้แต่ง1,และผู้แต่ง2.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 3 คน

ผู้แต่ง1./ผู้แต่ง2./และผู้แต่ง3.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2562). ประวัติแนวคิดเศรษฐกิจการเมือง.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งให้ขึ้นต้นด้วยชื่อหนังสือ

2. บทความวารสาร

2.1 วารสารแบบรูปเล่ม

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง.ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่),หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

ศักดิ์ภัทเชาวน์ลักษณะสกุล และ ยุพา ปราชญากุล. (2561). วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง,1(3), 17-34.

2.2 วารสารออนไลน์

2.2.1 กรณีไม่มีเลข DOI

ชื่อผู้เขียน.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่),หน้าแรก-หน้าสุดท้าย. สืบค้นจากหรือ Retrievedfrom<http://www.xxxxxxxx>

ตัวอย่าง

Pattaratumrong, M., & Wongkhamhaeng,K. (2019). The Molecular Identification of Nephtys species (Polychaeta: Phyllodocida) from SongkhlaLake, Southern Thailand. Naresuan University Journal: Science And Technology (NUJST),27(3),1-9. Retrieved from <http://www.journal.nu.ac.th/NUJST/article/view/Vol-27-No-3->

2.2.2 กรณีมีเลข DOI

ชื่อผู้เขียน.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่),หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.doi: 12345678

ตัวอย่าง

Chantana, C. (2019). A Cooling System for a Mushroom House for Usein the Upper Central Region Climate of Thailand. Naresuan University Journal: Science And Technology (NUJST), 27(3),10-19. doi: 10.14456/nujst.2019.22

3. รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน,25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ:ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).ชื่อวิทยานิพนธ์(ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). เมืองที่พิมพ์:สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

สมคิดสร้อยน้ำ. (2557). การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

5. การอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปีจาก

ตัวอย่าง

ประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์. (2556). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2560 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/SocialDevelopmentByBuddhism/2013/12/15/entry-1>

6. หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องที่แปล[ชื่อเรื่องต้นฉบับ](ชื่อผู้แปล, แปล). สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.).

ตัวอย่าง

แบร์รี สมาร์. (2555). มิเชลฟูโกต์[Michel Foucault] (จามะรี เชียงทอง และสุนทร สราญจิต, แปล). กรุงเทพฯ:ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

7. บทสัมภาษณ์สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ที่ทำการสัมภาษณ์

ตัวอย่าง

สัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 18 กรกฎาคม 2557

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารพุทธอาเซียนศึกษา

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา Buddhist ASEAN Studies Journal BASJ

ขั้นตอนการส่งบทความ

Step 1

กองบรรณาธิการฯ จะทำการตรวจสอบรูปแบบ
Aims and Scope และการอ้างอิง
พร้อมทั้งตรวจสอบความซ้ำซ้อนของบทความ
(Copy Catch)
ระยะเวลาการตรวจสอบ 1-2 Weeks

SUBMISSION

REVIEW

Step 2

เมื่อรูปแบบผ่านแล้ว กองบรรณาธิการฯ
จะส่งบทความของท่านเข้าสู่ระบบการประเมิน
(พร้อมชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์)
ระยะเวลาการตรวจสอบ 2-4 Weeks

Step 3

ผู้เขียนจะต้องทำการแก้ไขบทความตาม
ความเห็นของผู้ประเมินโดยละเอียด และ
แนบไฟล์แก้ไขแล้วเข้ามาในระบบของวารสาร
ภายในระยะเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งส่งไฟล์รายงาน
การแก้ไขบทความด้วย
ระยะเวลาการตรวจสอบ 4 Weeks

REVISIONS

ACCEPT

Step 4

เมื่อบทความของท่านได้รับการตรวจสอบ
แล้วทางวารสารฯ จะออกหนังสือตอบรับ
การตีพิมพ์ (Acceptance Letter)
ระยะเวลาการตรวจสอบ 1-2 Weeks

ISSN 2822-0935 (Online)

แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธอาเซียนศึกษา

ชื่อบทความ.....

.....

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ชื่อผู้อ่านบทความ :.....

สถานที่ทำงาน :

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

Email.....

การประเมินคุณภาพทั่วไป

1.คุณภาพทางวิชาการ

เกณฑ์ประเมิน: บทความที่ดีควรเสนอหลักวิชาการที่เชื่อถือได้ รายละเอียดที่น่าเสนอต้องผ่านการวิเคราะห์ / วิจัย และมีเอกสารหรือหลักฐานสนับสนุน

☐ ดีมาก เหตุผล

.....

.....

☐ ดี เหตุผล

.....

.....

☐ พอใช้ เหตุผล

.....

.....

☐ ยังเชื่อถือไม่ได้ เหตุผล

.....

.....

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

.....

ประโยชน์ทางวิชา

การเกณฑ์ประเมิน: บทความที่มีความสำคัญคือบทความที่เสนอความรู้หรือประเด็นใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

☐ ดีมาก

☐ ดี

☐ พอใช้

☐ ยังไม่สมควรจัดพิมพ์

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี).....

การใช้ศัพท์ทางวิชาการและภาษาที่ใช้

เกณฑ์ประเมิน: มีการใช้ศัพท์ที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขานั้น

☐ ดีมาก

☐ ดี

☐ พอใช้

☐ ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี).....

2.และการเขียนบรรณานุกรม

เกณฑ์ประเมิน: มีการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรมที่ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นระบบเดียวกัน

☐ ดีมาก

☐ ดี

☐ พอใช้

☐ ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี).....

สรุปความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการตีพิมพ์บทความ

☐ เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยไม่ต้องแก้ไข

☐ เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยมีข้อแก้ไข ดังนี้

1.

2.

☐ ไม่สมควรให้ตีพิมพ์บทความ เนื่องจาก

1.

2.

☐ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

ลงชื่อ.....

()

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้อ่านบทความ

หมายเหตุ: หากมีประเด็นชี้แนะอื่น ๆ และพื้นที่ไม่เพียงพอ ท่านสามารถขยายต่อเพิ่มเติมจากนี้ได้